

l. A. 3. h. b. f. r. u. d. 2. A. l. e. g. e. n. d. f. u. n. g. p. 2.

REGVLAE INTELLIGENDI

Scriptor

2324

LVTETIAE.

Apud Nicolaum Boucher, via ad diuum
Iacobum, sub interfignio Floris.

1 3 4 7.

HAEC SACRARVM LITE-

rarum studiose Theologę, CCXXXIII.

V. Regulas, quę ad diuinę scripturę intelligen-
tiam plurimum cōferunt, ex Dionysio Are-
opagita, Origene, Adamantio, Hilario Pi-
etauiensi, Didymo Alexandrino, Gregorio
Nazianzeno, Basilio Magno, Ambrosio Me-
diolanensi, Ioanne Chrylostomo, Hierony-
mo Stridonensi, Aurelio Augustino, Grego-
rio Pontifice maximo, Beda presbytero, Io-
anne Damasceno, Ruperto Abbate, Theo-
phylacto Bulgariae archiepiscopo, Theolo-
gorum communi traditione excerptas, cum
E. suis explanationibus per reuerendum patrę,
F. Franciscum Ruizium Vallisoletanum, S.
Facundi Abbatem.

REVERENDISSIMO AC PER
inde Illustrissimo in Christo patri, D.
Francisco Bouadilla, S. Romanæ ec-
clesiæ presbytero, Cardinali, Cauri-
ff episcopo, &c. F. Franciscus Rui-
zius Vallisoletanus, S. Facun-
di, ordinis S. Benedicti
Abbas,

S. P. D.

VM multa sese nobis offerant,
Præsul clarissime, quibus eccle-
siasticorum patrum, qui ante
mille & amplius annos florue-
runt, lectionem aliis omnibus
præferendam iure optimo cen-
seamus, illud vel præcipuum est, quod cum sacras
litteras luculentissime interpretentur, in hoc toti
sunt, ut suos lectores raptant, inflamment, at-
que transformant in eos affectus, qui sunt Chris-
tiano pectore dignissimi, dum eos æternis instituunt,
de celestibus ratiocinantur, de nunquam intermo-
rituris bonis feliciter agunt. Qui cum Aegyptio-
rum opibus, hoc est, externis disciplinis adeo instru-
cti fuerint, ut cum præclaris earum professoribus de
palma contendere, & magna cum laude vincere po-
tuerint

tuissent, si tamen eò necessitas illos impellat, operæ
precium est videre eos inuitos ac renitentes ad eas
trahi, magisq; eas leuiter attingere, quã docere, præ
teruolare, quã explicare: magna quorundã theolo
gorũ sugillatione atq; dedecore, qui (pace corũ dictũ
sit) ita diuina humanis contaminat, vt in ambiguo
sit, vtra apud eos potiora habeatur. Rursus verò quis
nō stupeat, quã solerti indagine abstrusos diuina
scripturæ sensus eruant, rimentur abdita, extricent
sinuosa, planis & apertis quantum decoris addat,
quã crebri in allusionibus, in allegorjjs felices, quã
dextræ per ea, quæ exitũ non videntur habere, nos
educant? In horum igitur assidua lectiõne, qua in
credibiliter delector, præter alias innumeras virtu
tes animaduerti, præcepta quadam ab illis obiter
tradi sacris literis enodãdis atq; illustrãdis accõmo
datissima, theologorũ omnium votis hæcenus ex
optata quæq; summopere in vasto & altissimo dini
na scripturæ oceano sint necessaria. Vnde huiusmo
di præceptorũ obseruationi capere acrius insistere, cũ
etq; horũ gratia apud illos excutere, sicubi vel in
in lumine sublustri hæc, quasi inter aurũ margari
ta, niterẽt. Aspirauit tãdẽ altissimus nostris cæptis,
qui nũquã nō bonis conatib. fauet: atq; sic aspirauit
vt ad eũ obseruationũ numerũ opus excreuerit, quò
nũquã peruenturũ putaueram. Rare siquidẽ obser
uationes in tã numerosa librorũ lectiõne nobis occur
rebant.

rebant. Extimulauit me tamen ad hos labores sub-
eundos Diuus August. qui Ticonij cuiusdā hominis
ab Ecclesia alieni paucas regulas & in suum opus
translulerit, & sua illas interpretatione dignatus
fuerit. Nōne ego culpā nullo piaculo expiandā sub-
irem, si quod Augustinus in homine planē heretico
nō passus sit intercidere, ipse tantos patrū thesauros
latere sinerē? Quōd si regulas illas dempseris, quas
August. in libris de doctrina Christiana tradit, reli-
quas certē nostro labore, iugiq; lectione ex diris-
simis illis prōptuariis exprompsimus. Nō enim collecta
rursus concinnamus: esset hoc nimirum acta agere,
vel prorsus nihil agere. Quōd si nobis vita longior
diuino munere cōtigerit, non cessabimus huiusmodi
gēmas vndiq; corradere, qua tantum vtilitatis sint
allatura. Opus autem ipsum regulas inscripsimus,
nec alio splendidiore titulo ornauius, quōd hoc no-
mine à diuo Hiero. & Aug. hæc præcepta nūcupā-
tur. Nos quoq; quando apud patres illos nil occorre-
bat, quo regula quadam apertiores redderentur, no-
stram explanationem subiūgimus, nō sine quodam
rubore, quōd humilitatem nostram tantorū virorū
sublimitati miscere ausi fuerimus. Parietiā fiducia
nōnihil eorū explanationibus addidimus, nec id
quidē citra delectū, vbi scilicet plurimū intererat
quedam addi, nominēq; nostrum sub auctoris titulo
vtrique prodimus. Tuo verō nomini hos labores

propterea consecramus, Antistes optime: quia av ip
sa pene pueritia ad istam vsque florentem atatem
moribus & eruditione sanctorum patrum vestigiis
insistere perpetuo tenore visus fueris. Quippe qui
illustri loco natus, nō nugis aut voluptatib. te dedi-
deris, quæ plerisq; illustri genere ortis trita via est:
sed in florentissimis academiis indefesso labore post
linguarum & philosophia, addo etiam vtriusq; iu-
ris cognitionem, tanto animi ardore diuinās literas
es aggressus, vt ab earum amplexibus auelli nun-
quam potueris. Id verū esse Psalmus ille à te in me-
diis belli tumultibus religiosè expositus apertissime
testatur. Quo tēpore Carolus Imperator inuictus
Turcarum vires fracturus in pugnam iam fere-
batur. Quam sedulo ergo diuinās literas domi-
putandus est meditari, qui inter ipsum armorū fra-
gorem illas interpretatur? Factus autem episcopus
crebris concionibus & exhortationibus populos ti-
bi creditos Euangelij pabulo saginabas, ita vt nū-
los feliciores nostra atas viderit illis, qui sub te pa-
store degebant. Tanta est in Dominicum gregem
solicitude, tanta cura, tantus amor, quando episco-
pus ad ea te interdum demitteres, quæ tibi cū tuis
presbyteris erant communia. His accedit, quod an-
te annos aliquot, cū inter nos de sacris literis ser-
mo incidisset, annotationes tuas in sacrarū literarū
loca multa nobis recitasti, & quæ tua est humani-
tas,

tas,

tas, earum nonnullas descriptas ad nos misisti, ex
quibus iam sibi praiudicium facere quisq; poterit,
quales illa sint, quas adhuc intra tuum plutum
contines. Istis igitur virtutibus te nil tale cogitan-
te nedum ambiente ad Cardinea dignitatis fasti-
gium prouexit Christus. Cui si diuturnam vitam
ipse contulerit, quod maximè optamus, sperandum
est, vt sacra litera multo felicius te auctore tractè-
tur. Vale Præsul clarissime. Ex S. Facundo. ad 18.
Calend. Februarij. Anno domini. M. D. XLVI.

A V C T O R T H E O L O G O
L E C T O R I

S. D.

E fortè casso labore fatigeris Bi-
bliorum elenchis excutiendis, do-
cte Theologe, hoc primum admo-
nitum te esse volumus, vtriusque
videlicet Testamenti transla-
tionem, quam in hoc opere cita-
tam frequenter leges, non eam esse, qua nunc vti-
tur Ecclesia, hoc est, Hieronymi Veteris instrumē-
ti, Novi verò vulgata editionis. Qui enim fieri po-
tuit, vt hac vterentur viri illi sanctissimi, quorum
plerique Hieronymum præcesserunt, quando nec
Hieronymo posteriores aliquot illum sequantur?
Et Hieronymus ipse in Veteri quidem instrumento
septuaginta, in Novo vulgatam editionem citat.

a iij Facies

Facesseret tibi profectò negotiū, si inquirendis locis aliquot Hieronymi versionem consuleres. Quod unico Veteris Testamenti exemplo, quod in cōfirmationē tertiæ regulæ affert Augustinus, facile intelliges. Id autem est, Quæ est terra, in qua isti insident super eā, si bona est aut nequā: & quæ sunt civitates, in quibus ipsi inhabitant in ipsis? Qui locus ex Nume. cap. 13. sumptus est. Sic enim habent septuaginta, καὶ τίς ἡ γῆ, εἰς ἥμῃς τοι ἐγκαθύνειν ἐπ' αὐτῆς, εἰ καλὴ ἐστὶ, ἢ πονηρὰ. καὶ τίς αἱ πόλεις εἰς ἃς οὗτοι κατοικῶσι ἐν αὐταῖς. Nostri verò trāslatio habet, ipsa aut terra bona, an mala &c. Nec tamen continuò tibi persuadeas, Septuaginta tantū antiquis illis tēporibus fuisse trāslationē, quibus ex Hebræorum fontibus plures in Gracū sermonē Testamentū Vetus transfuderant. Aquilā dico, Theodotionem, Symmachū, quintā, & sextam editionē, quæ auctoritatē sine nominibus tenuerūt, & Origenis in hoc ipso sudores. Vnde orta est illa varietas in diuinis officiis, quæ Ecclesia canit. Novi verò Testamenti e Græco in Latinū interpretes numerari nullo modo possunt, auctore Augustino. Illud præterea animaduertendū, regularū explanationes illorum esse, quorum & regulæ. Quod si aliter contingat, in ipso explanationis vestibulo lector admonetur. Si verò ex pluribus aut regulæ aut explanationis conflata est, ex eorū citatione perspicuum euadit

enadit, ut lectorem non lateat, quid cuiq; sit asserendum. Nec illud hoc loco dissimulandum est, in explanationibus excerptendis non continua serie doctorum illorum textum à nobis fuisse transcriptum, sed carptum & vellicatim, ut regula explanatio postulabat: rursumq; priora nonnunquam posterioribus mutauimus, aut ediuerso, ut commodius regula intelligeretur. Admonuerunt me tamē identidē eruditi quidā ex amicis, ut pluribus sacra scriptura exemplis regulas locupletarem: quandoquidē aiebāt, intellectu multo faciliores fore exemplorum copia. Quibus in vniuersum respondemus, id nequaquam ē dignitate operis fieri potuisse, cū praesertim ei, qui illis ipsis exemplis regulas non intellexerit, frustra plura suppeditabis. Non enim pueris hac scribuntur, sed theologis, ac nec stupidis illis quidē. Huc accedit, librum ipsam crassiore vmbilico & lectorem & emptorem detertere potuisse, maxime quod regula praecepta quadā sine breuissima, quae ad manū & in numero semper sint habenda. Iā illis occurrendū est, qui fortassis calumniabuntur regulas quasdā paucas id ipsum docere. Quod ex parte verum esse, nō diffitemur. Omnino tamen id docere, attentus lector nusquā inueniet. Neq; enim nos temere ac sine delectu id fecimus, sed habita ratione & auctoritatis sanctorum patrum, & vtilitatis theologorum. Vale.

De.

DE EXCELLENTIA ET SVB

limitate sacrae scripturae, eiusdem

Auctoris ad Theologiae can-

didatum brevis

PRAEFATIO.

REGORIVS VIGESI-

mo Moralium, capitulo primo, Quā-

G nis omnem scientiam atque doctri-

nam sacra scriptura sine aliqua cō-

paratione transcendat, vt taceam,

quòd vera predicat, quòd ad caelestem patriam
vocat, quòd aeternis desideriis ad superna ample-
ctenda cor legentis immutat, quòd dictis obscu-
rioribus exercet fortē, & paruulis humili sermo-
ne blanditur, quòd nec sic clausa est, vt pauesci
debeat, nec sic patet, vt vilescat, quòd vsu fasti-
dium tollit & tanto amplius diligitur, quanto am-
plius meditatur, quòd legentis animum humilia-
bus verbis adiuuat, quòd sublimibus sensibus lee-
uat, quòd aliquo modo cum legentibus crescit, quòd
à rudibus lectoribus semper recognoscitur, & ta-
men dictis semper noua reperitur: (vt ergo de re-
rum pondere taceam) scientias tamen omnes at-
que doctrinas ipso etiam loquutionis suae more trā-
scendit: quia vno eodēque sermone dum narrat ge-
gestum,

stum, prodit mysterium. Et sic scit præterita dice- Augusti.
re, vt eo ipso nouerit futura predicare. Et immuta- Episto. I.
to dicendi ordine, eisdem sermonibus nouit & antè
dicta describere, & agenda nuntiare. Syncera enim
& solida res est, nec fucatu eloquiis ambit ad anio-
mū, nec vllō linguae tectorio inane aliquid aut pen-
dulum crepat. Multum mouet non verborum, sed re-
rum auidum: & multum terret, factura securum.
E. enim aliquando sic loquitur, vt altitudine su-
perbos irrideat, profunditate attentos terreat, ver Augu. de
ritate magnos pascit, affabilitate paruulos nu- vtilitate
triat. Quicquid est in scripturis istis, altum & di- credendi.
uinum est. Inest omnino veritas, & reficiendis in-
staurandisque animis accommodatissima disciplina,
& planè ita modificata, vt nemo non inde hauri- August. II.
re possit, quod sibi satis est, si modo ad hauriendum de Ciuit.
deuotè ac piè, vt vera religio ppscit, accedat. Hæc dei. cap. I.
non fortuitis motibus animorum, sed planè sum-
ma dispositione prouidentia super omnes omnium Gregor.
gentium literas omnia sibi genera ingeniorum di- Leandro
uina excellens auctoritate subiecit. Diuinus ete in exposi-
tionem quasi quidā est fluuius, vt ita dixerim, planus tionē Iob.
& altus, in quo agnus ambulet, & elephas natet.
Magnas præterea affert legentibus delicias. Et vn-
de hæc? Ex parabola aliqua scrutata et inuestigata, August. in
ex dulcedine inuentionis, quā præcessit labor inqui- psal. 38.
sitionis.

Greg. 2. sitionis. Mentis oculis quasi quoddam speculum op
Mor. ca. 1. ponitur, vt interna nostra facies in ipsa videatur.
ibi etenim fœda, ibi pulchra nostra cognoscimus. I-
bi sentimus, quantũ proficimus, ibi à profectu quã-
tum distamus. Narrat enim gesta sanctorum, et ad
imitationem corda prouocat infirmorum. Quando-
que illorum victricia facta commemorat, contra vi-
tiorum praelia debilia nostra confirmat: sitq; verbis
illius, vt ea minus mens inter certamina trepidet,
quo antè positos tot virorum fortium triumphos vi-
det. Hæc breui circulo contracta est, & quantũ di-

Hierony. latatur in sensibus, tantum in sermone cõstringitur.
in Eccle. In ea enim abundat, & quod perfectus comedat,
Isa. ca. 2. & quod paruulus sugat. Ibi est & lacteus potus,
Fulgētius quo tenera fidelium nutriatur infantia, & solidus
in Ser. cibus, quo robusta perfectorum iuuentus spiritalia
sanctæ virtutis accipiat incrementa. Ibi tandem
est, quod omni etati cõgruat, ibi quod omni profes-
sioni conueniat.

QVALEM LECTOREM PO-
stulet sacra scriptura.

V M quis cognouerit finem præ August. 2.
cepti esse charitatē de corde pu de doct.
ro & conscientia bona, & fide Christia.
non ficta, omnem intellectum ad
ista tria relaturus, ad tractatio-
nem illorum librorū securus ac-
cedat. Cumq; ad eas perscrutandas accesserit, illud August.
Apostolicum cogitare non cesset, Sciētia inflat, cha Episto. 8.
ritas adificat. Agendum est igitur, vt ad cognitio-
nem diuinarum scripturarum talis homo accedat,
vt nolit aliqua earum parte per officiosa mendacia
delectari, potiusq; id quod non intelligit transeat,
quā cor suum præferat illi veritati. Ante omnia
igitur Dei timore opus est conuerti ad cognoscen-
dam Dei voluntatem si quid nobis appetendum fu-
giendumq; præcipiat. Deinde opus est mitescere pie August. 1.
tate, nec contradicere diuina scriptura siue intellex de doct. c.
et, quando aliqua nostra vitia percutit, siue non
intellecta, quasi nos melius sapere, meliusq; præcipe
re possimus; sed cogitare potius et credere id esse me-
lius & verius, quod ibi scriptum est, etiam si lateat
id, quod nos per nosmetipsos sapere possimus. Post
istos duos gradus timoris atque pietatis ad tertium
venitur scientiæ gradum. Nam in eo se exercet om-
ne diuina

ne diuinarum scripturarum studium, nil aliud inue-
niens, quàm diligendū esse Deum propter Deum, et
proximum propter Deum. Et illū quidē ex toto cor-
de, ex tota anima, ex tota mēte diligere: proximum
verò tanquàm seipsum, id est, vt tota dilectio proxi-
mi sicut & nostri, referatur in Deū. Necesse est er-
go vt primò se quisque in scripturis inueniat amore
huius seculi, hoc est, tēporalium rerum implicatum,
longè seiunctum esse à tanto amore Dei, & tāto a-
more proximi, quantum scriptura ipsa præscribit.
Tum verò ille timor, quo cogitat de iudicio Dei, et
illa pietas, qua non potest nisi credere & cedere au-
thoritati sanctorum librorum, cogit eum seipsum lu-
gere. Nam ista scientia bonæ spei hominē se non iac-
tante sed lamentātem facit. Quo affectu impetrat
sedulis precibus consolationē diuini adiutorij, ne des-
peratione frangatur. Diuina autē litera illis ape-
riuntur, qui occupati non sunt in alijs negotijs, aut
qui non transitoriē audiunt, vel legunt, sed his qui
recto & simplici corde, ingi labore, cōtinuisq; vigi-
liis altius diuinas scripturas scrutātur, & fideliter
& humiliter requirunt. Nā qui sacram scripturam
scrutātur, vt malint esse docti, quàm iusti, & aliud
querunt quàm Deū, nō ex toto corde querunt eū.
Scrutabātur Scribæ & Pharisei, vt haberent, que
dicerēt bona, quāuis ficerēt mala. De quibus in li.
Sapiētia, Querūt, inquit, me mali, et nō inueniēt.

A QVIBVS PETI DEBET SA-
cræ scripturæ expositio.

Cripturarum sanctarum expositio petenda est à doctis, diligenti-
bus & piis. Quis enim mediocri-
ter sanus nō facile intelligat ex-
positionem scripturarum ab his
petendam esse, quī earum docto-
res se esse profitentur? Fieri q̃; posse, imō semper ac-
cidere, vt multa indoctis videantur absurda, qua
cum à doctoribus exponuntur, eò laudāda videan-
tur elatius, quo abiectius aspernanda videban-
tur. Et eo accipiantur aperta dulcius, quò
clausa difficilius aperiebantur. Et di-
ligentia igitur & pietas adhiben-
da est. Altero sit, vt scientes in-
ueniamus: altero, vt scire
mereamur.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS TOTIVS OPERIS.

- A**braham dicens Saram sororē suā esse,
non est mentitus. reg. 131
- Achab pœnitentiam egit pro sanguine
Naboth, non tamen conuersus est ad
Dominum. reg. 176
- Adæ & Eue oculi quomodo dicantur aperti. reg. 13
- Aegyptii hominum antiquissimos se esse iactant.
reg. 124
- Aequiuocē vna dictione vtitur aliquādo sacra scri-
ptura. reg. 10. & 60
- Aeternum variē accipitur in sacris literis. reg. 5
- Affirmationes an congruant in diuinis. reg. 93
- Allegoria in omni hac regula seruanda est vt pro
presentis loci sententia consideretur, quod dici-
tur. reg. 29
- Allegoria non est querenda in vitæ præceptis, aut
in his quæ perspicua & manifesta sunt. reg. 28
- Allegoria quedam, quæ ex pia mentis affectu pro-
cedunt, quamuis imperitiæ, culpa carent. reg. 32
- Allegoria post rerum quæ narrantur, cognitionē tra-
ctanda est. reg. 27. & 57
- Alexandria Aegypti ad Nilum antè vocabatur
No. reg. 31
- ἄλλοφύλοι, id est alienigenæ dicuntur tantū Phi-
listiim. reg. 180
- Anna

INDEX.

- Anna Samuelis mater laudatur.* reg. 105
Angeli aquarum supercaelestium nomine designantur. reg. 153
Angelicarum virtutum nomina diuersi generis grāmaticis sunt secundum diuersitatem idiomatum. reg. 186
Angelis non est credendum contra scripturam sacram. reg. 127
Angeli qui saepe apparuerunt patribus nūquam visi sunt cum luce, nisi nocte qua Saluator natus est. reg. 162
Anima mors quae congruenter dicitur. reg. 21
Antequam non semper consequentiam dicit. reg. 11
Annorum numerum quomodo nuncupent aliquando sacra litera. reg. 38
Antiphrasis. reg. 24
Anthropophormitarum haeresis humana mēbra deo propriē tribuebat. reg. 13
Aphricani opinio refellitur. reg. 116
Apostoli seu Apostolici Viri quomodo vtantur testimonio Veteris Testamēti, reg. 221. 220. & 230
Apostoli aliquando, dixerunt figura prateriti temporis, quae futura erant. reg. 207
Sub Apostolorum nomine. multa haeretici scripserunt. reg. 137
Apparere de quibus dicitur in sacris literis. reg. 6
Aqua diuersa significat in sacris literis. reg. 60
b Aqua

INDEX.

Aquæ supercaelestes illic esse creduntur, ubi scriptura eas esse dicit. reg. 63

Aquarum nomine caelestes angelorum chori significantur. reg. 153

Aratum poetam testem citat Paulus. reg. 99

Area quid significat. reg. 122

Aristoteles mundi æternitatem astruere conatur. reg. 122

Aristotelis libri reconditi & obscuri sunt. reg. 158

Asini qui homines appellantur in sacris literis. regula. 112.

Asini sepultura quæ sit. reg. 152

Aspides qui homines dicantur in sacris literis. regula. 112

Aspis non audit incantantes Marfos. reg. 113

Athalia Iexabelis filia maxima causa fuit ut viri multi perirent. reg. 147

Auditus, & auribus percipere quid significat. regula

170

B

Benedicere in sacris literis pro maledicere ponitur.

reg. 24.

Bethleem ipsa est Ephrata. reg. 166

Betsabeæ adulterium mystice exponitur. reg. 81

C

Cælorum regnum non fuit apertè promissum in Legge data Moyse in monte Sinai. reg. 49

Cain generatio reproborum est. reg. 98

Calix

INDEX.

- Calix ambigua** significationis est in sacra scriptura. reg. 60
- Campus** quid significat. reg. 29
- Canes** appellantur quidam homines. reg. 112
- Cantica canticorum** non permittebantur legi apud Hebraeos, nisi quis trigesimum annum implevisset. reg. 136
- Cantica canticorum** quid contineant. reg. 102
- Charitas** perficit pietatem, timore vero incipitur. re. 50
- Chordarum harmonia** si arte temperata est, plerumque cum una tangitur, alia multis interiacentibus, chorda quatitur. reg. 82
- Christi Iesu** servos se appellari & esse praefereunt viri sancti omnibus titulis. reg. 222
- Christus** cur os aperire dicatur ante sermonem in monte. reg. 83
- Ad Christum** referuntur omnia, quae in sacris literis scripta sunt. reg. 103
- Christi** certus vitae numerus, annorum, & verus dies passionis declaratur. reg. 116
- Chrysostomi** loca quaedam in literis sacris deesse putavit, cum non desint. reg. 138
- Clamare**, & clamor quid significat. reg. 179
- Coniunctione** utitur sacra scriptura, cum nihil praecessit annexendum. reg. 12
- Converti ad Dominum** non est idem quod penitentiam agere. reg. 176

INDEX.

- in Conviniis lingua laxatur. reg. 82
 Crastinum quid aliquando significet. reg. 167
 Creati sunt omnia simul quamvis per dies creatio
 distinguatur. reg. 68
 Credimus iis qui viderūt, de his quæ non vidimus.
 reg. 88.

D

- David quamvis iusti, scelera non tacet scriptura.
 reg. 96
 David personam culpabilem gerit in facto, in scrip-
 pto vero prophetiam virtutis. reg. 81
 David primus promissa celestia & poenas ignis æ-
 ternas manifestis verbis enuntiavit in Psalmis.
 reg. 165
 David soli & Michea revelatus est locus natiuita-
 tis Christi. reg. 166
 de Deo solus dei sermo relictus est hominib. reg. 87
 Dei non sunt scrutanda mysteriorum & iudiciorum
 profunda. reg. 101
 Deus in sacris literis aliquando essentialiter, ali-
 quando nuncupativè dicitur. reg. 135
 Deo incorporeo corporea mēbra tribuit scriptura.
 reg. 13
 Deo humane quedā passiones tribuuntur in sacra
 scriptura. reg. 13
 Deo similitudines quasdā sumptas tñ ab animatis
 quā ab inanimatis tribuit scriptura sacra. reg. 13
 Deo

INDEX.

Deo qua non accidunt, quomodo dicantur illi acci-
dere. reg. 154

de Deo nihil est temere affirmandum, quod in eius
scriptura non inueniatur. reg. 72

Deus illa tantum nobis reuelauit, qua conducibilis
nobis sunt. reg. 94. 133

Dei voluntas queritur in sanctis literis. reg. 75

Deo qua tribuuntur sacra litera. reg. 73

Omne quod dicitur quadruplii qualitate distin-
gui potest. reg. 2

Diospolis urbs parua est. reg. 31

Disputandi disciplina plurimum valet ad omnia
genera quaestionum, qua in sacris literis tractan-
tur: sophistica tamen semper est cauenda. regula.

117

Distinctio in pronunciando & pungendo necessa-
ria est sacra scriptura intelligentia. reg. 7

Diuinitas semper in malam partem accipitur, ideo
à visione differt. reg. 212

Diuitis Euangelici alia fuere vitia, quam illa qua
in Euangelio memorantur. reg. 82

Doctores, accommodare se debent capacitati audito-
rum. reg. 94

Donc, dupliciter accipitur in sacris literis. reg. 171

E

Ecclesia area & torculari comparatur. regula cen-
tesima vigesima secunda.

b iij

Ecclesiae

INDEX.

Ecclesiastes Salomonis quid continet. regula centesima secunda.

Eloquentia virtutes omnes & ornamenta sacra scriptura continet, sed non ostendit. regula. 26

Enoch prophetavit. regula centesimatrigesima septima.

Ephrata ipsa est Bethleem. regula centesima sexagesima sexta.

Epimenidis poetae versiculum citat Paulus. regula nonagesima nona.

Epistola ad Hebraeos cur Pauli nomen non habet in titulo. regula. 151

Epistola Pauli omnes in principio salutationis non prius pacem habet & sic gratiam, sed ante gratiam & sic pacem. 224

Epistolae quas Paulus scripsit in vinculis sunt, Ad Ephesios, ad Philemonem, ad Timotheum, ad Philippenses, ad Colossenses. regula. 224

Epistola Pauli sanctae quidem sunt omnes, sed doctrinam angustiore[m] continent quae ex vinculis missae sunt. regula. 224

Epistola ad Galatas, epistolam ad Romanos tempore praecessisse videtur. regula. 226

Epistola ad Colossenses posterius scripta est quam quae ad Philemonem. regula. 226

Epistola ad Philemonem inter postremas scripta est. regula. 226

Epistola

INDEX.

- Epistola Pauli quo tempore singulae sunt scriptae nosse multum confert ad quaestiones explicandas.* regula. 226
- Epistola ad Timotheum omnium postrema scripta est Roma.* regula. 226
- Epistola ad Hebraeos Roma scripta est.* regula. 226
- Epistola ad Thessalonicenses videtur praecessisse tempore epistolas ad Corinthios.* regula. 226
- Epistola ad Corinthios praecedunt tempore epistolam ad Romanos.* regula. 229
- Epistola ad Romanos non praecedit tempore omnes alias, sed eas quae Roma scriptae sunt.* regul. 226
- Epistola ad Romanos & ad Colossenses de eisdem rebus sunt, non tamen eodem modo.* regula. 226
- Equi qui homines appellantur.* regula. 112
- Esaia prophetia dicitur aliquando lex.* regul. 178
- Euangelista vnius enarratione videndum est, quid alij Euangelistae dixerint.* regula. 117
- Euangelista cur eadem non eodem modo dicat.* re. 118
- Euangelistae testimonia Veteris Testamenti aliquando adducunt testimonia, ut sensum & non verba citent.* regula. 220
- Euangelista non est Euangelista contrarius, licet non concordet.* regula. 216
- Euangelistae quando assumunt testimonia ex Hebraico, & quando ex septuaginta.* reg. 220. 221
- Euangelistis nulla sapientia defuit.* regula. 102

INDEX.

Euangelista non sunt conati sua Euangelia scribere. regula. 214

Euāgelista nusquam nomen suum posuerunt ut auctores librorum suorum. regula. 151

Euāgelica narratio licet verissima sit, non tamen omnia, quae ibi dicuntur, vera esse creduntur. re. 219

Euangelia cum plures scripserint, quatuor tantum recepti sunt. reg. 214

Euangelium & latum est & concisum. reg. 215

Ezechielis principium & finem nemo apud Hebraeos legere permittebatur, nisi trigesimum annum impleisset. reg. 136

F

à Facie Domini fugere, & Dominum fugere non sunt idem. regula. 177

Fascinatio an sit. regula. 229

Fermentum & in laudem & in vituperationē dicitur. regula. 60

contra Fidem non est, si quis aliquis aliquam probabilem sententiam teneat, quousque certissima veritate refellatur. regula. 66

ad Fidem quae pertinet, aperte traduntur in sacris literis. regula 75

Figuratè quae dicuntur, ad proprium sensum reducuntur, id quod Apostoli fecerunt. regu. 17. 59

Figuratè qui omnia dici putant, falluntur. reg. 19

Figuratè si aliquid dicitur, non tamen quod dictum est,

INDEX.

- est, figuratè dictum debet putari. regula. 20
 Figurata loquutiones suauius & incundius nos af-
 ficiunt. regula. 16
 Figuratè non est intelligendus totus locus propter
 vnius vcrbi translationem. regula. 18
 Figurata loquutio non est accipienda ad literam.
 regula. 21
 Figuratè dicitur in sacris literis quicquid ad mo-
 rum honestatem aut ad fidei veritatem non re-
 fertur. regula. 22
 Filius hominis in bonam partem accipitur, Filij ho-
 minum in malam. regula. 175
 Flumina illa quæ de paradiso egreduntur, absur-
 dum est tantum allegoricè accipere. regula. 57
 Fœmina in sacris literis quid significet. regula. 57
 Fratres in sacris literis qui dicantur. regula. 4

G

- Galatas suæ gentis proprietate pulsat Paulus.
 regula. 228
 ad Galatas epistola quando scripta. regula. 226
 Generationes duas scilicet bonorum & malorum
 ponere, regula est sanctæ scripturæ. regula. 98
 Genesis principium non permittebatur legi apud
 Hebræos, nisi quis annum trigesimum impleisset.
 regula. 136
 Gratia semper præcedit pacem in salutationibus
 epistolarum Pauli. regula. 223
 Grando

INDEX.

Grando quo differt à pruina. regula. 104

H

Hereses orta sunt ex sacris literis perperam intellectis. regula. 91

Hereses multa ex quibus sacra scriptura locis male intellectis orta sunt. regula. 91

Heresis prima inter discipulos Christi quæ fuerit. regula. 110

Hæretici nonnulla scripsere sub nomine Prophetarum & Apostolorum. regula. 137

Hæreticis Ecclesiam exagitantibus, multa quæ latebant in sacris literis aperta sunt. regula. 91

Hæreticis exerta est Ecclesia catholica. regula. 91

Herodes & Pharaosoli natale suum celebrarunt. regula. 149.

Hieronymus multa restituit ex Hebræo, quæ in septuaginta non habebantur. regula. 138

Hyperbato utitur scriptura sacra. regula. 38

Hyperbole in sacris literis inuenitur. regula. 24

Historia plurimum inuat ad sacra scriptura cognitionem. regula. 116

Historia in qua nihil præcipitur, dicitur aliquando lex. 178

Hominibus reuelauit Deus utilia in sacra scriptura. regula. 94. & 133

Homines quidam ferarum nomine appellantur. regula. 112.

Iacob

INDEX.

I

Iacob factū de virgis allegoricè exponitur. reg. 58

Iesus cur os aperire dicitur ante sermonem in monte. regula. 83

Iexabel maxima causa perditionis virorum fuit. regula. 147

Imperatiuus modus pro optatiuo ponitur. regu. 43

In diebus illis quomodo aliquādo vtatur sacra scriptura. regula. 139

Infans dicitur omnis filius ad comparationē parentum. regula. 168

Intellectus humanus indiget auxiliis, vt ad superiora nitatur. regula. 13

Interpretes sacra scriptura per prolepsim loca quædam vocant aliis nominibus quàm appellentur in sacris literis. regula. 31

Interrogationes quædam non inferunt negationem quantum videantur inferre. regula. 150

Interrogatio quo differt à percunctatione. reg. 7

Ioachim solus dicitur mortuus & non sepultus inter omnes reges Veteris Testamenti. regula. 152

Ioannes Baptista commendatur. regula. 105

Ioannis Euangelium commendatur. regula. 102

apud Ioannem Euangelistarum multa narratur, quæ alij Euangelistæ tacuerunt. regula. 216

Iob amici, nō omnia, quæ dixerunt, vera esse putanda sunt. regula. 119

Iob non

INDEX.

- Iob non fuit ante Legem, licet regum tempora praecesserit. regula. 84
 Iob liber à quo credatur scriptus. regula. 84
 Ionas cur fugit à facie Domini. regula. 177
 Ionathan quia de anathemate gustavit Saul interfici voluit. regula. 96
 Iudaei per suam legem condemnabuntur. reg. 81
 Iudas cur nocte exisse dicitur, cum Dominum traaderet. regula. 80
 Iudeorum dura captivitas quot annis duravit apud Aegyptios. regula. 38

L

- Leo diuersa significat. regula. 60
 Leones appellantur in sacris literis quidam homines. regula. 112
 Lex vetus multis sacramentis onerabatur. reg. 50
 Lex noua per pauca sacramenta habet. regula. 50
 Lex noua quomodo leuior veteri. regula. 50
 Lex vetus plerumque Moyfi nomine appellatur. regula. 51.
 Lex multipliciter accipitur. regula. 178
 Libros quosdā non recipit Ecclesia in Canone, quāuis eos, qui illorum dicuntur auctores, veneretur. regula. 137
 Lingua quid apud Paulum. regula. 227
 Lingua defrenatur in conuiujs. regula. 82
 Literalis expositio maximè commendatur, vbi cōmodè

INDEX.

- modè fieri potest. regula. 61
 Loquutio propria non est accipienda vt figurata.
 regula. 21.
 Loquutionis nullo genere vtitur sacra scriptura,
 quod non inueniatur in hominum vsu. regula. 1
 Lucæ Euangelium commendatur. regula. 102
 Lucas non conatus est suum Euangelium scribere.
 regula. 214.

M

- Malum non optat sacra scriptura alicui, sed prauis
 det. regula. 44
 Marci Euangelium commendatur. regula. 102
 Marcus non conatus est suum Euangelium scribere.
 re. regula. 214
 Maria mater Dei semper mansit virgo. regula. 4
 Marsum incantantem non audit aspsu. regula. 113
 Matthæi Euangelium commendatur. regula. 112
 Matthæus non est conatus suum Euangelium scribere.
 regula. 214
 Menandri versiculum citat Paulus. regula. 99
 Mendacium non est, quando aliud ex alio significan-
 tia referuntur in tropu. regula. 23
 Mendacium non est aliquid tacere. regula. 131
 Mendacij nulla suspicio admittenda est ad sacras li-
 teras. regula. 89
 Metallorum vestigatoribus similes esse debent sa-
 crarum literarum lectores. regula. 218
 per Me-

INDEX.

- per Metaphoram exprimit sacra scriptura historie
veritatem. regula.23
- Michea & David solis reuelatus est locus natiui-
tatis Christi. regula.166
- Mysteriorum Dei profunditas non est perquiren-
da. regula.101
- Moyſi narratio de mundo non est minoris faciendā
quia quadam non tradit. regula.134
- Moyſi nomine lex vetus plerunque vocatur. regu-
la.51
- Moyſes nūquam nomen suum addidit in suis libris
vt auctor. regula.151
- Moyſes non nisi vno loco apertè panam eternam
aut gloriam enunciauit, quanuis hæc aliis nomi-
nibus dicat. regula.165
- Moyſi lex quæ propriè dicitur. regula.49
- Montes quid significant. regula.29
- Montanus & illius insana femina prophetas in
ecstasi loqui & non intelligere quæ dicebant as-
serebant. regula.150
- ad Mores quæ pertinent apertè traduntur in sacris
litteris. regula.75
- Mors quadam anima. regula.21
- Mulierum gesta quæ sint, quæ in sacris litteris scri-
bantur. regula.147
- Mulieres aliquando laudantur in opprobrium vi-
rorum. regula.143
- Mulierum

INDEX.

Mulierum ordo non texitur in generationibus. regula. 156.

Mundum non incepisse dicit Aristoteles. reg. 122

Mutis rebus loquentium personam imponit sacra scriptura. regula. 14

Multi pro omnibus ponitur & eccontrario. reg. 169

N

quæ Narrantur non omnia aliquid significant. regula 161

Natalem suum nemo celebravit præter Pharaonē & Herodem. regula. 149

Nathan prophetare sibi visus est, cum tamen non prophetaret. regula. 191

Naturæ in ordine quid sit institutum à Deo videndum est, & non quid omnipotentia Dei facere possit. regula. 63

Negationes in diuinis vera sunt. regula. 93

No vocata est prius, quæ postea dicta fuit Alexandria. regula. 31

Noe arca typus Ecclesiæ. regula. 137

Nominum impositio a Deo spiritualis gratiæ indicium est. regula. 41

Nomina verarum rerum similitudinibus earum imponit sacra scriptura. regula. 15

Nomina quedam veteris testamenti cur non habemus eadem literatura, qua habentur apud Hebræos. regula. 188

Nomina

INDEX.

- Nomina etiam sola si in sacra scriptura recenseantur, non contemnantur.** regula. 118
- Nomina multa tribuit sacra scriptura vrbi, homini aut loco.** regula. 189
- Numerus finitus pro infinito ponitur, aut e contrario.** regula. 34
- à Numero in numerum sepe transit sacra scriptura.** regula. 36
- Numerus singularis aliquādo pro plurali ponitur.** regula. 35.
- Numeri septenarij vis.** regula. 34
- Numeri multa mysteria continent in sacris literis.** regula. 33.
- Numerus minor preponi solet & gradatim ad maiorem contendit;** regula. 37

O

- Oculi Adæ & Eue & discipulorum euntium in Emaus quomodo dicantur aperti.** regula. 18
- Olei natura est, vt omnibus liquidis superferatur.** regula. 63
- Olympiadum cognitione multa cognoscuntur in historia.** regula. 116
- Omnes pro multis, & e contrario ponitur.** reg. 169
- Omnis terra quomodo aliquando accipitur.** re. 234
- ŏ Optat sacra scriptura malū, sed prauidet.** re. 44

P

- Panis in bono & in malo dicitur.** regula. 60
- Parabola

INDEX.

Parabola quid est, & cur ponitur, et quatenus exponenda. regula. 25

Paradisus terrestris partim spiritualiter, partim corporaliter intelligenda est, non autem tantum allegorice. regula. 19

Pardi appellantur quidam homines. regula. 112

Parentes eorum, qui predicabiles sunt, etiam laudantur. regula. 105

Pars pro toto & e contrario ponitur aliquando. regula. 40

Peccatoris resurgentis gradus. regula. 200

Pecora campi quid significant. regula. 29

Pelusium ciuitas, Sain prius dicta est. regula. 31

Petri Apostoli quantum electi peccata non tacet scriptura. regula. 96

Pharao & Herodes soli suum natalem celebrarunt. regula. 149

Philosophi inter se dissenserunt. regula. 79

Philosophi quæ miranda putant inueniuntur in sacris literis. regula. 102

Pietas timore inchoatur, charitate perficitur. regula. 50

Pilati quantum iniusti factum non vituperandum scriptura non tacet. regula. 96

Pisces maris quid significant. regula. 29

Pœnam aternam aut gloriam David primus enuntiauit aperte. regula. 165

c Pœni.

INDEX.

Pœnitentiam agere & conuerti ad Dominum non sunt idem. regula. 176

Pœtarum gentilium versus quosdam citat Paulus. regula. 99.

Pœta & oratores non sunt nobis auctores rerum aut sententiarum, sed verborum tantũ. regula. 5

Primogenitum vocat sacra scriptura non eum, quẽ fratres sequuntur, sed cũ, qui primo natus est. regula. 172

Prusquam non semper consequentiam dicit. reg. II per Prolepsin aliqua dicuntur. regula. 31

Propheta aliqua dicunt, quæ per se nil significant, sed vt ligentur, quæ significant. regula. 161

Propheta & sciebant, & intelligebant, quæ loquebantur. regula. 190

Prophetam vnumquemque appellat sacra scriptura sua vaticinationis & sermonis. regula. 185

Propheta falsi multi fuerunt in populo Iudaorũ. regula. 199. & 214

Prophetarum sub nomine multa scripserunt hæretici. regula. 137

Prophetarum cuncta scripta plena sunt sapientiæ & rationis. regula. 190

Prophetarum animus non semper nec eodem modo à spiritu prophetis tangitur. regula. 208

Propheta omnes Veteris Testamenti aduentũ Christi prænuntiauerunt. regula. 195, 196

in Pro

INDEX.

- in Prophetis ubique dicitur, factum est verbum
Domini, ad promissiones pertinet Verbi incarnas-
ti. regula. 196
- Prophetarum animus de omnibus temporibus, et de
his quae propè sunt et longè, tægitur. re. 206. 208
- Prophetarum omnes promissiones, quae excedunt
mediocritatem illius temporis, ad Domini refe-
rantur aduentum. reg. 198
- Prophetae figura praeteriti temporis cecinerunt, ea
quae ventura erant. regula. 207
- Prophetae cur obscure loquuti sunt. regula. 192
- Prophetas qui discernere, constituti erant in po-
pulo Iudeorum. regula. 202
- Prophetarum varii sunt gradus. regula. 193
- Prophetae ex domini voluntate, & non ex suo ar-
bitrio loquuntur. regula. 204
- Prophetae quare irracionales creaturas nonnunquã
alloquuntur. regula. 210
- Prophetae veri à falsis quo differant. regula. 199
- Prophetarum oracula partim ad terrenã partim
ad caelestem Hierusalem, partim ad vtrancun-
que civitatem Dei pertinent. regula. 197
- per Prophetam quod dictum est, ut impleretur, quo-
modo intelligendum est. regula. 193
- Prophetae cum dubitativè loquuntur, quomodo illa
dubitatio intelligenda est. regula. 211
- Prophetarum libri hoc inter cetera mirandum ha-
bent,

INDEX.

- bent, quòd verba rebus, & res verbis exponuntur. regula. 200
- Propheta cum mitterentur ad pronuntiandū è longinquo aduentum Christi, simul illis iniunctum est, vt aliud prophetarent, in quo citius veri cõprobarentur. regula. 209
- in Propheta loqui dominum, & loqui dominum ad prophetam non sunt idem. regula. 205
- Propheta cum habeant in titulo, Viso quam vidit &c. non tamen inferūt, quæ viderint, sed ea quæ dicta sunt. regula. 203
- Propheta ex magno prophetadi vsu quædam è suo spiritu dicunt, quæ prophetice se dicere suspicantur. regula. 191
- Propheta noīa sua præposuerunt libris suis. reg. 151
- Prophetarum libri non eo ordine collocantur in sacra scriptura quo scripti sunt. regula. 225
- Prophetia tempora tria sunt, scilicet præsens, præteritum & futurum. regula. 206
- Prophetia consuetudo est nunc ista nunc illa conspiciere, & ab aliis in aliud subito verba derivare. regula. 201
- Propheta non solum fuerunt ante Christi aduentū, sed etiam post Christi ascensionem. regula. 194
- Prophetia non solum verbis sed etiam gestis cõstat. regula. 200
- Propheciā nonis facere scriptura diuina. reg. 14
- Prima

INDEX.

- Pruma & grando quo differant.* regula. 104
*Psalmorum spiritualis intelligentia ex rerū gestarū cō
 memoratione sectanda est, nō tamen iuxta histo
 ria textū psalmorum crdo requirēdus est.* re. 164
Psalmi lex dicuntur aliquando. regul. 178
*Psalmi qui titulum non habent, eiusdem auctoris
 sunt, cuius titulus in præcedenti legitur.* re. 163
*in Psalmis David primus promissa caelestia & pœ
 nas ignis æternas enuntiauit manifestis verbis.*
 regula. 165

Putei tres quid significant. regula. 102

R

- per Recapitulationem multa narrantur in sacra
 scriptura.* regula. 109
*Reges omnes veteris testamēti refert scriptura mor
 tuos & sepultos præter Ioachī filiū Iosia.* re. 152
*Rhetorica artis præcepta ex literis sacris inuenta
 sunt.* regula. 26
*Replicatur quod in sacris literis pro confirmatione
 ponitur.* regula. 45
*Reuelauit deus nobis, quæ conducibilia tantū e
 rant.* regula. 94. 133
Reuelatio plus est quàm visio. regula. 212
Rubus qui Moyse visus est, exponitur. regula. 130

S

- Sain Aegypti ciuitas ad Nilū prius dicta est, quæ
 postea Pelusium est appellata.* regula. 31
c iij Salomonis

INDEX.

- Salomonis tres libri quid contineant. reg. 102
- Samuelis personam phatasticam diabolus Sauli re-
presentavit. reg. 15
- Scriptores sacri eloquii de se quasi de aliis loquun-
tur. regula. 145
- Scriptura sacra quadripartita qualitate qua di-
cit, tradit. regula. 2
- Scriptura sacra ex his, quae tenuiter praemittit, re-
uerenter expectanda indicat, quae subiungit. reg. 83
- Scriptura sacra mira est concordia. regula. 79
- Scriptura sacra omnibus respondet. reg. 85
- Scriptura sacra mos est, ut cum aliquid narrat, in-
terposita alterius causae sententia ad superiora
protinus redeat. reg. 81
- per Scripturam sacram scimus, quae ignorare non li-
cet, neque per nos scire possumus. reg. 88
- in Scriptura sacra si aliquid occurrat, quod verita-
ti videatur contrarium, quid sentiendum est. re-
gula. 90. 110. 124
- Scriptura sacra necessario occultatur arcanis ve-
lamenti. reg. 92
- in Scriptura sacra duplex modus significandi tra-
ditur, Alter per similes imagines, alter per dissi-
miles. regula. 93
- Scriptura sacra & bona & mala quae futura sunt,
praenuntiat. reg. 97
- Scriptura sacra ambiguitas ex ipsius textus adiun-
ctis

INDEX.

- Etis & consequentibus tollenda est. reg. 90
 Scriptura sacra unum locum per aliū locum eius-
 dem scriptura clariorem exponere, optima inter-
 pretatio est. reg. 62
 in Scriptura sacra nihil est, quod non contineat in-
 gentem thesaurum. reg. 118
 Scriptura sacra de omnibus virtutib. & vitiis exē-
 pla habet, & cōtra omnia vitia remedia. re. 115
 Scriptura sacra sibi tota cohaeret. reg. 119
 Scriptura sacra mens non est vbique in superficie.
 reg. 120
 Scriptura sacra multas diuicias continet in paucis
 verbis. reg. 118. 120
 Scriptura sacra memoria est cōmendanda. reg. 100
 Scriptura sacra scriptores quāuis non ex arte scri-
 pserint, de eorum tamen scriptis cōmenta & ma-
 gisteria alii inuenerunt. reg. 26
 Scriptura duas generationes scilicet bonorū & ma-
 lorum ponit. reg. 98
 Scriptura sacra in bonis vituperabilia, & in malis
 laudabilia indicat. reg. 96
 Scriptura sacra speculo cōparatur quod deformia
 & pulchra indicat. reg. 96
 in Scriptura sacra quae non sunt, tractāda sunt per
 ea quae scripta sunt. reg. 95
 Scriptura sacra quibus aperitur.
 Scriptura sacra lectoris capacitati & utilitati se
 c. iij accommo-

INDEX.

- accommodat. reg. 134
- Scriptura sacra libri quidam non omnibus etatis
bus concedebantur legi apud Hebraeos. reg. 136
- Scriptura sacra liber est intus scriptus per allego-
riam, foris per historiam. reg. 153
- Scriptura sacra codices si emendari debeant, quos
modo emendandi sunt. reg. 233
- Scriptura sacra quaedam idiomatica sunt, quae non
continent altiore sensum. reg. 3
- Scriptura sacra libros quosdam citat, & eorum qui
illos scripsere nomina, qui tamen non inueniuntur
in Canone. reg. 138
- Scriptura sacra librorum omnium nomina, nume-
rus, ordo & gradus ponuntur. reg. 54
- Scriptura sacra tota dicitur vnus liber. reg. 153
- Scriptura sacra quaedam sacramenta cur claudun-
tur. reg. 92
- Scriptura sacra amari prius debet quam disci. reg. 158
- Scriptura sacra libri cum honore sui cuiusque aucto-
ris legendi sunt. reg. 232
- Scriptura sacra quilibet locus si diligenter excutia-
tur, ingentem doctrinae materiam potest suppe-
ditare. reg. 130
- Scripturam sacram tanto quisque altius intelligit,
quanto altius in ea intendit. reg. 130
- Scriptura sacra quilibet locus grano sinapis compa-
ratur. reg. 130
- Scriptura

INDEX.

- Scriptura sacra singuli sermones, syllabæ, apices & puncta plena sunt sensibus. reg. 118. & 129
- Scriptura sacra mos est futurorum veritatem in typis præmittere. reg. 132
- Scriptura sacra duo loca si vidcantur similia, excutiendum est, in quo discrepent, aut cōsentiant. regula. 148.
- Scriptura sacra libri quidam habent sui auctoris nomen, quidam non habent. reg. 151
- Scriptura sacra nō in hoc tantū scripta est, vt res gestas narret, sed vt et allego. in ea queratur. re. 27
- Scriptura diuina altiora non possumus assequi, nisi à moralibus incipiamus. reg. 144
- Scriptura sacra significatio, quæ non videtur necessaria, indaganda est solerti lectori. reg. 140
- Scriptura sacra nonnulla omittit, quæ tamen vera ratione creduntur. reg. 146
- in Scriptura sacra quædam cum non sint, dicuntur, alia cum sint, non dicuntur, alia neque sunt, neque dicuntur, alia & sunt, & dicuntur. reg. 135
- Scriptura sacra testimoniis apertis probandum est, quod credi volumus. reg. 133
- Scriptura sacra obscuritas utilis est. reg. 64. 159
- Scriptura sacra sensus rectus si non potest aliū exitum inuenire nisi additione aliqua, addendū est aliquid, vt intelligatur. reg. 160
- Scriptura sacra ambigua si explicari non possunt,
in

INDEX.

- In utranque partem intelligi possunt, si fidei regula non obstat. reg. 65
- Scriptura sacra mos est obscuris manifesta subnectere, & quod prius sub enigmate dixerit, aperta voce proferre. reg. 69
- Scriptura sacra aliquando tanquam infirmis loquitur, innuit tamen, quod intelligat, qui valuerit. regula. 68
- Scriptura sacra à sensu aberrare leuius est; quam illam falsam dicere. reg. 71
- Scriptura sacra nil repugnans aut absurdum continet. reg. 76
- ex Scriptura sacra quæ colliguntur, perinde habenda sunt, ac si in illa scripta essent. reg. 74
- Scriptura sacra in principio narrationis qualitates & terminos exprimit causarum. reg. 80
- Scriptura diuina solet breuiter perstringere futura in superioribus suis partibus. reg. 84
- Scriptura sacra locus aliquis difficilis durus sit ille impiis, non Christianis. reg. 110
- in Scriptura sacra est veritas, quamuis opposita tradant seculares literæ, vel hominum fama de re aliqua. reg. 114.
- Scriptura sacra Dei filio incarnato similis est. regula. 27
- Scriptura sacra dum loquendo aliud insinuat, aliud tacendo manifestat. reg. 82
- Scriptura

INDEX .

Scriptura sacra aliquid dicit de re aliqua in quibusdam locis, quod non dicit, dum res illa gesta narratur. reg. 114

in Scriptura sacra multa dicuntur iuxta opinionem temporis, quo gesta narrantur, & non iuxta quod rei veritas continebat. reg. 108

Scripturam sacram rationibus exponere, & non auctoritate, periculosum est. reg. 111

Scripturae divinae qui non credunt, nullam poterunt inuenire rationem, unde falsam esse conuincant. reg. 122

Scripturae divinae maior est auctoritas, quam omnis humani ingenii capacitas. reg. 123

Scripturae divinae contraria, quae inueniuntur in Gentilium libris, falsissima sunt. reg. 124

Scripturae sacrae auctoritate quod traditur, sine ulla cunctatione asserendum est. reg. 125

in Scriptura sacra persona bona malam representat, & e contrario. reg. 81

Scriptura libros quosdam non recipit, quatinus eos qui dicuntur auctores illorum, Ecclesia veneratur. reg. 137

Scriptura sacra Hebraica nomina cum sua interpretatione aliquando ponit. reg. 141

in Scriptura sacra si aliqua videntur contraria, non sunt. reg. 126

Scripturae divinae potius credendum est quam angelis.

INDEX.

- gelu. regula. 127
- Scriptura sacra non à seruis etiam angelis venit ad
nos, sed ab ipso Deo. regula. 127
- Scriptura sacra salubris est bene intelligentibus, pe-
riculosa vero his, qui ad sui cordis prauitatem
trahunt illam. regula. 106
- Scriptura mos est tristibus lata subiungere, & rur-
sus comminatione detertere. regula. 142
- Scriptura sacra inter textum & mysterium librā-
da est. regula. 8
- Scriptura diuina nullo loquutionis genere vtitur,
quod in consuetudine hominum non inueniatur.
regula. 1
- in Scriptura sacra quadam ex Gentilium libris ci-
tata leguntur. regula. 99
- Scutum variè accipitur. regula. 62
- Sententia sine addito in bonam partem semper ac-
cipitur. regula. 174
- Septenarij & septuagenarij numeri vis. reg. 34
- Septuaginta interpretes attacti. regula. 31
- Seraphim quomodo clamat alter ad alterum. re-
gula. 49
- Seth generationem sacra scriptura filios Dei no-
minat. regula. 98
- Signa pro rebus accipere miserabilis seruitus est.
regula. 21
- Similitudo quando trahatur de re aliqua in sacris
litteris,

INDEX.

- literis, non laudatur res illa unde trahitur, sed
similitudo de ipsa trahi ostenditur. regula. 113*
- Similitudinibus multis ac variis una eademq; res
insinuatur. regula. 122*
- Similitudo apotheca medici. regula. 42*
- Soph. sine quodam refertur. regula. 117*
- Sophistica semper fugienda. regula. 117*
- Sophisticam detestatur sacra scriptura. regula. 117*
- Sophisticus sermo etiam dicitur, qui abundantior
est quam deceat gravitatem, & verborum orna
menta consectans. regula. 117*
- Speculo comparatur sacra scriptura. regula. 69*
- Spiritus sancti nomen diversi generis grammaticis
est secundum diversitatem idiomatum. reg. 186*
- Spiritus sine additamento in bonam partem acci
pitur. regula. 181*
- Sponsi dicuntur viri & sponse uxores, licet non co
cubuerint. regula. 173*

T

- Tempora quomodo solet scriptura nuncupare. re
gula 38*
- Tempore aliquando dividitur in sacris literis, quod
à Deo simul factum est. regula. 68*
- Tertullianus refellitur. regula. 116*
- Terramotus vite humane duo. regula. 58*
- Testamentum vetus proprie dicitur Lex data Moysi
in monte Sinai. regula. 49. 178*
- in Te*

INDEX.

- in Testamento veteri praeualet timor, in nouo amor. regula. 49
- Testamentum vetus est occultatio noui, & nouum manifestatio veteris. regula. 50
- Testamenta duo quo differunt. regula. 50
- Testamentum vetus quadrifariam traditur. regula. 46
- Testamentum utrumque quid contineat. reg. 56
- Testamenti veteris lectionem non probe intelligentes noxam incurrunt. regula. 47
- in Testamento nouo quoties eadem verba leguntur quae in veteri, videndum est, an sensus, an sermo consentiat. regula. 55
- Testamenti veteris testimonia aliquando ita adducunt Apostoli & Euangelista, ut sensum & non verba citent. regula. 230 231
- in Testamento veteri penè nulla desunt, quae sint in nouo. regula. 49
- Theologia & plurima est & minima. regu. 215
- Torcular quid significat. regula. 122
- Torrens sine addito nunquam in bonam partem accipitur. regula. 182
- Totum pro parte & e contrario ponitur. regu. 40
- Tropis omnibus utitur sacra scriptura. regu. 23
- Tropi quibus sacra litera utuntur, mendacia non sunt. regula. 23
- per Tropologiam exprimit sacra scriptura historia

INDEX.

- via veritatem. regula. 23
 Tropologia quomodo tractanda est. regula. 30
 Turturis oblatio & sacrificium exponitur. regula. 130.

V

- Vera aliquando tacentur non mentiendo. regula. 131
 in Verbo Dei aliter se habent verum omnium rationes, aliter in seipsis. regula. 112
 Verba rebus postponenda sunt. regula. 218
 Vipera appellantur quidam homines. regula. 112
 Viris sanctis deficientibus, mulieres in virorum opus probrium. regula. 143
 de Virtutibus omnibus exempla habet sacra scriptura. regula. 115
 Visio differt à diuinatione quia visio semper in bonam partem, diuinatione verò in malam accipitur. regula. 212
 Visio minus est quam reuelatio. regula. 212
 Vitia omnia ut habent exempla in sacra scriptura sic etiam habent remedia. regula. 115
 Vitia omnia inter se sibi respondent. regula. 32
 Volucres celi quid aliquando significant. regula. 29
 Volumen vnum dicuntur plures libri in sacris literis. regula. 157
 Vox magna in sanctis tantum reperitur. regula. 185
 Vrias in facto innoxiam & laudabilem personam gerit.

INDEX.

- gerit, in mysterio culpabilem. regula. 81
Vsq̃ue dupliciter accipitur. regula. 171
ex Vtero quomodo dicitur nativitas filij Dei. re-
gula. 13
Vxores dicuntur sponse in sacris literis, etiam si
non concubuerint. regula. 173.

Finis indicis alphabetarij.

REGVLAE INTELLIGENDI

sacram scripturam.

REGVLA I.

Nullo locutionis genere vtitur sacra scriptura, quod in consuetudine hominum non inueniatur: quia utique hominibus loquitur.

August. Primo de Trini. c. 12.

EXPLANATIO.

AUTOR. Si quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: convenientissimum fuit diuinas literas ad nostrum se attēperare sermonem. Roma. 1.
Nam ex Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. 1. Cor. 2.
Et quibusdam dicit, Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. 1. Cor. 3.
Gregorius, Si enim quae vellet, per ignota nobis nomina diceret homo, pro quo haec eadem scriptura facta est: nesciret proculdubio, quid audiret. Vide regulam. 94.

REGVLA II.

Omne quod dicitur in sacris literis quadripartita potest qualitate distingui. Aut enim

A nim

REGVLAE

nim mala malè, aut bona bene, aut mala bene, aut bona malè dicuntur. Gregorius. 23. Moral.c.3.

EXPLANATIO.

- Mala malè dicuntur, cum res peruersa suadetur,*
- Iob. 2.** *sicut scriptum est, Benedic Deo, & morere. Bonum bene dicitur, cum recta pradicantur, sicut Ioannes*
- Matt. 3.** *ait, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum calorum. Malum bene dicitur, quando per os docentis iccirco vitium exprimitur, vt reprobe*
- Rom. I.** *tur: sicut Paulus ait, Fœmina eorum immutauerunt naturalem usum in eum, qui est contra naturam. Quo loco execranda quoque vitiorum facinora subdidit, sed honestè inhonesta narrauit, vt multos ad honestatis formam inhonesta narrando reuocaret. Malè autem bonum dicitur, cum rectum aliquid recto studio non profertur, sicut illuminato cæco Pharisei dixisse perhibentur, Tu sis discipulus eius. Quod male dictionis vtique dixerunt studio, non orationis voto, vel sicut Caiphas ait, Expedit vnum mori pro populo, vt non tota gens pereat. Bonum quippe, sed non bene loquutus est: quia dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gratiam prophetauit.*
- Iob. 9.**
- Iob. II.**

REGVLA III.

Loquutiones quædam in sacris literis inusitatæ nobis, magis videntur proprietatem linguæ

linguæ vnde trāslatæ sunt, repræsentare, quā
altiore sensum continere. Augu. De doct̃r.
Christiana. lib. 2. c. 13.

EXPLANATIO.

A V C T O R. Quamuis iota vnum, aut vnus
apex non prateribit à Lege, nō tamen eruenda sunt
vndecunque mysteria: cū præsertim suas vnaquæq;
lingua proprietates habeat, quib. nulla subsunt my-
steria. In quā rem nonnihil offendunt parū crudi-
ti concionatores. Huius exemplū affert hoc loco Au-
gustinus ex lib. Numerorū secūdū septuaginta trās-
lationē: Quæ est terra in qua isti insidēt super eam, c. 13.
si bona est, aut nequā. Et quæ sūt ciuitates, in quib.
ipsi inhabitant in ipsis. Auct̃or. Hūc locū in Præfa-
tione ad lect̃orē inuenies. REGVLA IIII.

Sua sunt idiomata, hoc est linguæ proprie-
tates, sacræ scripturę. Auguſt. Quęstio. super
Gene. q. 31. & in Ioān. Tracta. 10. & Hiero.
in quinto Commentar. in Esaiam.

EXPLANATIO.

Auguſtinus, Habet linguam suam sacra scriptu-
ra, & quicūque hanc nescit, turbatur. Vt cū legi-
mus in Euangelio, Fratres Domini: querimus, Vn-
de fratres Domino? Num enim iterum Maria pe-
perit? Absit. Inde cœpit dignitas virginum. Illa
fœmina mater esse potuit, mulier esse non potuit.
Dicta est autem mulier secūdum fœminicū sexum,

A ij non

REGVLAE

- Gene. I.** non secundum corruptionem integritatis, & hoc ex lingua ipsius scripturae. Nam & Eva statim facta de latere viri sui, nōdum contacta à viro suo, nostis quia mulier appellata est, Et formauit eam in mulierē. Vnde ergo, fratres, cognati Mariae fratres Domini? De quolibet gradu cognati. Vnde probamus? Ex ipsa scriptura. Nam fratres non eos solos appellare consuevit, qui nascuntur ex eodem viro & frēmīna, aut eodem vtero, aut ex eodē patre, quamuis diuersis matribus, aut certē ex eodem gradu, velut cōpatrueles aut consobrinos. Non solum hoc nouit dicere scriptura nostra. Quomodo loquitur, sic itelligatur.
- Gene. 13.** Frater Abrahā dictus est. Loth: filius erat fratris lege & inuenies, quia Abraham patruus erat Loth, & dicti sunt fratres. Vnde nisi quia cognati? Item Iacob Laban Syrum habebat cognatum.
- Gene. 29.** Frater enim erat Labā matris Iacob, id est, Rebecca vxoris Isaac. Lege scripturam & inuenies, quia fratres dicuntur auunculus & sororis filius. Quare regula cognita, inuenies omnes consanguineos Mariae fratres esse Christi. Et illi discipuli magis erant fratres, quia & illi cognati fratres non essent, si discipuli non essent. Et sine causa fratres, si magistrum non cognoscerent fratrem. Nam quodam loco cū ei nuntiassent matrem & fratres eius foris stantes, ille autem cum discipulis suis loquebatur, ait, Quae mihi mater? vel qui fratres? Et extendens manum super discipulos,

discipulos, dixit, Hi sunt fratres mei. Et quicumque fecerit voluntatem patris mei, qui in calis est, ille mihi mater, & frater, & soror est. A V C T O R. Locutus hic, quē exēpli gratia attulit August. locupletissime à diuo Hieronymo explicatur contra Heluidium, & in Matth. c. 12. lege Regulam. 193.

R E G V L A V.

Scripturæ sacræ si defenduntur secundum loquutiones proprias, quæ appellantur idiomata, quanto magis secundum eas, quas cum aliis communes habent? Augusti. lib. i. Quæsti. super Gene. c. 31.

E X P L A N A T I O.

Dabo, inquit Deus ad Abraham, tibi & semini Gene. 13. tuo post te terrā, in qua habitas, in possessionē aternam. Quæstio est, quomodo dixerit aternam, cum Israelitis reפורaliter data sit? Vtrum secundū hoc seculum dicta sit aterna, ut ab eo est αἰών Gracè, quod seculum significat, dictum sit αἰώνιον, tanquam si Latine dici posset seculare. An ex hoc aliquid secundum spiritalem promissionem hic intelligere cogamur, ut æternū dictum sit, ideo quia hinc æternum aliquid significat. An potius loquutionis est scripturarum, ut aternam appellent, cuius rei finis non constituitur, aut non ita sit, ut deinceps nō sit faciendū, quantum pertinet ad curam vel potestatem faciētis. Sicut ait Horatius, Serviet æternū,

A iij qui

REGVLAE

qui paruo nesciet vti. Non enim potest in aeternum seruire, cuius ipsa vita, qua seruit, aeterna esse nō potest. Quod testimoniū nō adhiberem, nisi loquutionis esset. Verborū quippe illi sunt nobis auctores, nō rerū vel sententiarū. REGVLA VI.

Sunt quædam peculiaria verba in sacris literis, quibus vtūtur ad aliquid proprie significandum. Ambro. super Luc. c. i.

EXPLANATIO.

Luc. i.

Bene Angelus apparuisse dicitur Zacharia, qui eū repente conspexit. Et hoc specialiter aut de angelis aut de Deo scriptura diuina tenere cōsuevit, vt quod nō potest prævideri, apparere dicatur. Sic e-

Gene. 18.

nim habes, Apparuit Deus Abrahæ ad ilicē Mambræ. Nā qui antè non præsentitur, sed repentino videtur aspectu, apparere memoratur. Nō enim similiter sensibilia videntur, & is, cuius in voluntate sitū est videri, & cuius natura est nō videri, voluntatis videri. Nam si non vult, non videtur: si vult, videtur. Apparuit enim Deus Abrahæ, quia voluit: alij quia noluit, non apparuit. Visus est etiam & Ste-

Act. 7.

phano, cū lapidaretur à populo aperiri celū. Visus est etiam Iesus stans ad dexteram Dei, & nō est visus à populo. Vidit Esaias dominum Sabaoth, sed alius videre non potuit: quia cum placuit, apparuit.

Esa. 6.

AVCTOR. Ambrosii sententiam confirmat August. Epist. 112. ad Paulinam.

REGV.

REGVLA VII.

Distinctio ambiguarū, quæ in pronūtiādo aut in pungendo fit, necessaria est sacrae scripturæ intelligentiæ. Id autē fit ex locis planis, & fidei regu'la, Ecclesiæq; auctoritate. August. De doctri. Christ. lib. 3 c. 2. & 3.

EXPLANATIO.

Cū verba propria faciunt ambiguan scripturam, primo providendū est, ne malē distinxerimus, aut pronuntiauerimus. Illa hæretica distinctio est, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat. Verbum hoc erat in principio apud Deum. Non vult verbū Deum confiteri. Sed hoc regula fidei refellendum est, qua nobis de Trinitatis æqualitate præscribitur, vt dicamus, Et Deus erat verbum. Deinde subiungamus, Hoc erat in principio apud Deū. Illa vero distinctionis ambiguitas neutra parte resistit fidei, & ideo textu in pso sermonis iudicanda est, vbi ait Aposto. Et quid eligam, ignoro: compellor autem ex duobus, concupiscentiam habens, & esse cum Christo. multò enim magis optimū manere in carne, necessariū propter vos. Incertū enim est, vtrum ex duobus, Concupiscentiam habens, an Compellor autem ex duobus, vt illud adiungatur, Concupiscentiam habens dissolui & esse cum Christo. Sed quoniam ita sequitur, Multò enim magis optimum, apparet eius

Ioan. I.

Philip. I.

A iij optimi

optimi dicere se habere concupiscentiam, vt cum ex
 duobus compellatur, alterius tamen habeat concu-
 piscentiam, alterius necessitatem: concupiscentiam
 scilicet esse cum Christo, necessitatem manere in
 carne. Quae ambiguitas vno consequenti verbo di-
 iudicatur, quod positum est, enim. Quam particu-
 lam qui abstulerunt interpretes, illa potius senten-
 tia ducti sunt, vt non solum compelli ex duobus,
 sed etiam quod duorum habere concupiscentiam vi-
 deretur. Sic ergo distinguendum est, Et quid eligā,
 ignoro: compellor autem ex duobus. Quam distin-
 ctionem sequitur, Cōcupiscentiam habens dissolui,
 & esse cum Christo. Et tanquā quæreretur, quare
 potius huius rei habeat concupiscentiam: Multò e-
 nim magis optimū, inquit. Cur ergo è duobus cōpel-
 litur? Quia est manendi necessitas, quam ita subi-
 cit, Manere in carne necessarium propter vos. Vbi
 autem neque praescripto fidei, neque ipsius sermonis
 textu ambiguitas explicari potest, nihil obest, secū-
 dum quamlibet earum, quae ostenduntur, senten-
 2. Cor. 7. tiam distinguere. Veluti est illa ad Corinthios, Has
 ergo promissiones habentes, charissimi, mundemus
 nos ab omni iniquatione carnis & spiritus. Capi-
 te nos, neminem nocuimus. Dubium est quippe, v-
 trum mundemus nos ab omni coinquatione car-
 nis & spiritus, secundum illam sententiam, Vt sit
 sancta corpore & spiritu. An mundemus nos ab o-
 mni

mini coinquinatione carnis. Vt alius sit sensus, Spiritus perficientes sanctificationem, in timore Domini capite nos. Tales igitur distinctionum ambiguitates in potestate legentis sunt. Quaecunque autem de ambiguis distinctionibus diximus, eadem observanda sunt & in ambiguis pronuntiationibus. Nam & ipsa nisi nimia lectoris vitientur incuria, aut regulis fidei corriguntur, aut precedentis vel consequentis contextione sermonis, aut si neutrum horum adhibetur ad correctionem, nihilominus dubia remanebunt, ut quolibet modo lector pronuntiauerit, non sit in culpa. Nisi enim fides reuocet, qua credimus Deum non accusaturum aduersus electos suos, potest illud sic pronunciari, Quis accusabit aduersus electos Dei? ut hanc interrogationem quasi responsio subsequatur, Deus, qui iustificat. Et iterum interrogetur, Quis est, qui condemnet? Et respondeatur, Christus Iesus, qui mortuus est. Quod credere quia dementissimum est, ita pronuntiabitur, ut precedat percunctatio, sequatur interrogatio. Inter percunctationem & interrogationem hoc veteres interesse dixerunt, quod ad percunctationem multa responderi possunt: ad interrogationem aut non, aut etiam. Pronuntiabitur ergo ita, ut post percunctationem, qua dicimus, Quis accusabit aduersus electos Dei? illud, quod sequitur, sono interrogantis enuntiatur, Deus qui iustificat?

Rom. 8.

REGVLAE

cat? vt tacite respondeatur, Nō. Et iterum percun-
ctemur, Quis est, qui condemnet? Rursus interroge-
mus, Christus Iesus, qui mortuus est: magis autem
qui resurrexit, qui est in dextera Dei, qui & inter-
pellat pro nobis? Vt vtroque tacite respondeatur,
Non.

REGVLA VIII.

Ex verbis sensum sequamur, ex sensu ratio-
nem, & ex ratione veritatē apprehendamus.
Hilarius quinto de Trinita.

EXPLANATIO.

Verba sensum enuntiant, sensus rationis est mo-
tus, rationis motum veritas incitat. Hiero. in Eccle-
siassem. c. I. Nō enim, inquit, possumus scire sensum,
nisi cum per verba discamus. AVCTOR. Ma-
gno errore eorum, qui linguarum cognitionem aut
negligunt, aut contemnunt.

REGVLA IX.

Modus dicendi diuinæ scripturæ omnibus
patet, ipsa tamen non omnibus est penetrabi-
lis. August. Epistola. 3. ad Volusianum.

EXPLANATIO.

Quæ aperta continet, quasi amicus familiaris su-
ne fuco ad cor loquitur indoctorum atque doctorū.
Ea verò quæ in mysteriis occultat, nec ipsa eloquio
superbo erigit, quò non audeat accedere mens tar-
discula & incrudita, quasi pauper, ad diuitē: sed
inuitat omnes humili sermone, quos non solum ma-
nifesta

nifesta pascatur, sed etiam secreta exerceat veritate: hoc in promptis, quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, eadem rursus operta desiderantur: desiderata quodammodo renouantur, renouata suauiter intimantur. His salubriter & praua corriguntur & parua nutriuntur, & magna oblectantur ingenia. Ille huic doctrinae inimicus est animus, qui vel errando eam nescit saluberrimam, vel odit agrotando medicinam.

REGVLA X.

Diuinæ scripturæ sæpe consuetudo est, ut vnum vocabulum secundo in eodē loco positū diuersā significet. Orig. lib. 3. super Epi. ad Rom.

EXPLANATIO.

In Euangelio secundum Ioannem legitur, Nonne Ioan. 4.
ne vos dicitis, quia adhuc quatuor menses sunt, ut
veniat messis? Eleuate oculos vestros, & videte
regiones, quia albae sunt ad messē. Nonne & hoc
loco messis secundo loco nominata, primo ad cor-
poralem messē refertur, secundo ad spiritalem?
Et iterum in Euangelio cum dicit ad Samarita-
nam mulierē Saluator, Da mihi bibere: & post re-
sponsū eius iterū dicit ad eam, Si scires, quis est,
qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu utiq; petisses eum,
& dedisset tibi aquam viuā. Et iterum addidit ad
eam, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterū: qui
autem

REGVLÆ

autē biberit ex aqua, quam ego do ei, non sitiet in æternum. Vide quomodo & bibere ex aqua nunc quidem corporaliter, nūc autem spiritualiter in vno eodemq; accipitur loco.

REGVLA XI.

Gene. 17. Antequam, siue priusquam, siue antē, licet sæpe consequentiam indicēt, tamen nōnunquam ea, quæ cogitabātur, ostendit. Hiero. aduersus Heluidium.

EXPLANATIO.

Matth. 1. *Infans Heluidius antequā, seu priusquā apud Matthæum cūm ait, Priusquam cōuenirent, significare consequentiam, scilicet matrem Domini à Ioseph cognitam dicit. Doleámne, an rideā, nescio: imperitiæ arguam, an temeritatis accussem. Quasi si quis dixerit, Antequam in portu pranderem, ad Aphricam nauigauim: non possit stare sententia, nisi in eo portu prandendum quandoque sit. Aut si velimus dicere, Paulus Apostolus antequam ad Hispanias pergeret, Roma in vincula coniectus est. Aut certē illud, Heluidius antequam pœnitentiam ageret, morte prauentus est, statim aut Paulo post vincula ad Hispanias sit eundē, aut Heluidio pœnitentia agenda post mortem, cum scriptura dicat.*

Psal. 6. *In inferno autem quis confitebitur tibi? Igitur cū Euangelista dicat, Priusquam conuenirent, proximum nuptiarum tempus ostendit, & in eo iam rem fuisse,*

fuisse, ut quæ prius sponsa fuerat, esse vxor inciperet. Quasi diceret, Antequam oscula amplexusque miscerent, antequam rem agerent nuptiarum, inuenta est habens in utero.

REGULA XII.

Familia est illi linguæ, quæ Prophetæ loquuti sunt, ut coniunctione utatur, cum nil præcessit annectendum. Augusti. in Psal. 4.

EXPLANATIO.

Sape inuenis ita ceptum, Et factum est verbum domini ad illum. Et dixit dominus ad illum. Quæ iunctura coniunctionis, cum sententia non præcesserit, cui annectatur, mirabiliter fortassis insinuat, prolationem veritatis in voce cum ea visione, quæ fit in corde, esse coniunctam. Quanquā in illo Psal. 4 mi, Et scitote, quoniā mirificauit: dici posset, quod superior sententia, Vt quid diligitis vanitatem: ita posita est, ac si diceretur, Nolite diligere vanitatem, & querere mendacium. quo ita posito, rectissima loquutione sequitur, Et scitote. &c. Gregorius homilia. 2. super Ezechielem, In mente Prophetarum ita coniuncta sunt exterioribus interiora, quatenus simul vtraque videant, simulq; in eis fiat, & intus verbum, quod audiunt, & foras quod dicunt. Et ideo cum nil præcessit, incipiunt, Et factum est: quia verbum quod foris protulit, illi verbo, quod intus audierant, coniunxit.

REGVLAE

REGVLA XIII.

Corporalium rerum modo Deus loquitur, vt ad excellentiam diuinarum rerum per corporalia homines attollat. Hilarius sexto & duodecimo de Trinit. & Gregor. in Homil. de thesauro abscondito in agro. & 32. Morali. capite quarto & quinto.

EXPLANATIO.

Hilarius, Incorporalis Deus cum generationem
 Psal. 109 Filij sui commemoraret, ait, Ex vtero ante Lucifera
 genui te. Sed inenarrabilem illam Vnigeniti
 natiuitatem ex diuinitatis suae veritate confir-
 mans, ad intelligentiae fidem loquutus est, vt de di-
 uinis suis rebus secundum humanam naturam, hu-
 mana natura sensum ad fidei scientiam erudiret,
 vt cum ait, Ex vtero, non ex nihilo creatione sub-
 stitisse, sed ex se Vnigeniti sui naturalis doceretur
 natiuitas: quia scriptura per corporalia spirita-
 lia docet, & inuisibilia per visibilia demonstrat.
 Plerumque per nostrorum corporum membra ope-
 rationum suarum nobis Deus momenta significans,
 sensum nostrum vsu intelligentiae communis edo-
 cet. Operum efficientia per manum intelligitur,
 cum ait, Cuius manus creauerunt omnem milia-
 riam caeli. Vniuersitatis cognitio per oculum signi-
 ficatur, quia extra scientiam Dei nihil sit. Per cor-
 voluntas enuntiatur, per quam Dauid morum
 probitate

probitate complacuit. Inueni, inquit, David secun-
 dum cor meum. Gregorius, Sed cum aliquod mem-
 brum Dei dicitur, cauendum summopere est, ne
 quid in eo mens corporum suspicetur. In Anthro-
 pophormitarum nanque haresim cadere est, cum,
 qui incircumscriptè implet, & circumplectitur o-
 mnia, intra corporalia lineamenta concludere. Et
 non solum ab humanis membris similitudinem in
 se Deus trahit, sed etiam ab humanis menti-
 bus. Aliquando etiam ab auibus, aliquando ab
 insensatis rebus quasdam dissimiles in se simili-
 tudines trahit. Omnipotens enim Deus ad sua
 nos trahens, vsque ad nosira se humiliat, atque
 ut alta insinuet, humilibus condescendit, quate-
 nus paruulorum animus rebus cognitis enutritus,
 ad inquirenda surgat incognita: atque ab eo, qui
 longè super ipsum est, quadam iuxta se audiens,
 quasi quibusdam ad illum passibus moueatur.
 Vnde fit, ut per scripturam suam aliquando à
 corporibus hominū similitudines trahat, sicut de
 eo propheta ad Israel dicit, Qui tetigerit vos, tan- Zach. 2.
 git pupillam oculi eius. Et sicut de eo speranti ho-
 mini per Prophetam dicitur, Scapulis suis obum- Psal. 90.
 braui tibi. Constat nimirum, quod in natura sua
 nec oculum Deus, nec scapulas habeat: sed quia nos
 per oculum cernimus, in scapulis vero onera susti-
 nemus: Deus, quod omnia videat, oculum habere
 perhibetur:

REGVLAE

- perhibetur: quòd verò nos tolerat, atque eo ipso quo tolerat, seruat, obumbrare nobis in scapulis dicitur. A mentibus etiam humanis similitudines trahit, sicut per Prophetā ad Israel dicit, Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam. Et rursus per sponsa comparisonem loquutus, ait, Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Quis enim nesciat, quia Dei memoria nec obliuione rumpitur, nec recordatione sarcitur? Sed dum aliqua deserens, pratermittit, more mentium obliuisci dicitur: & cum post longū tempus qua voluerit, visitat, nostra mutabilitatis consuetudine recordatus vocatur. Quo enim pacto diuinitatis vim obliuio dissipat, cui ipsa quoque laudabilis memoria essentialiter concordat? Aliquando ab auiibus in illum similitudo trahitur, sicut per Moysen dicitur, Exo
- Deut. 32. pandit alas suas, & assumpsit eos. Et sicut Prophet
- Psal. 16. ta ait, Sub vmbra alarum tuarum protege me. Quia enim nos paruulos dum protegit, nutrit, & dum nō graui atque onerosa, sed leni & blāda protectione nos refouet, dum suas in nos misericordias exerit: quasi more auium super nos alas tendit. Aliquando insensatis rebus propter infirmitatem nostram alta condescensione se comparat, sicut per
- Amos. 2. Prophetam dicitur, Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum feno. Quia enim
- Esa. 40. fornū est vita carnalium, sicut scriptum est, Omnis

omnis caro fenum. In eo quod Dominus vitam carnalium patitur, more plaustris fenum se portare testatur. Cui sub fœni onere stridere, est pondera & iniquitates peccantium cum querela portare.

REGVLA XIII.

Sacra scriptura mutis rebus loquentium personam imponit. Greg. Nazianze. 4. Theologiae lib. & Damascenus 2. orth. fidei. lib. c. sexto.

EXPLANATIO.

Id frequenter in sacris literis legitur. Quale est illud Esaiæ, Erubescite Sidon, ait mare. Et illud, Esaiæ. 23. Abyssus dicit, non est in me. Et illud, Cali enarrat Iob. 28. gloriam Dei. Item illud, quod framea quiddam es Psal. 18 dicitur. Quod denique à montibus collibusq; quare Zach. 13 exultarint, queritur. Nouit namque scriptura pro- Psal. 113 soporiam facere.

REGVLA XV.

Diuina scriptura verarum rerum nomina aliquâdo tribuit rerum similitudinibus. Augusti. lib. secundo de mirabilibus sacrae scripturae c. nono.

EXPLANATIO.

Saul rex ad pythoniſſam perrexit, vt ex mortuis aliquem sibi per suæ artis incantationes suscitaret, Que cum quæreret ex eo, quem mortuus de ſon- 1. Reg. 28 no euperet reſolui, ille etiam Samuelem velle reſpon-

B dit

"dit suscitari. Suscitatus verò Samuel, Sauli quod
 eueniret, nuntiat. Hac, inquit, hora tu & fi-
 lij tui mecum eritis. Sed & Israel tradam tecum
 in manum inimicorum eius. Qualiter ergo Samuel
 de pythonissa suscitari dicitur, dum pythonissa de
 moniacis incantationibus & prestigiis vti videtur?
 Et quomodo Saul, qui in viventibus prophetis
 Dei responsum non inuenit, resuscitatum à morte
 prophetam audire meruit? Vnde non hunc esse
 Samuelem illum prophetam, per factum facilius
 intelligitur, sed diabolus, qui se transfert in ange-
 lum lucis, in phātasia Samuelis consideretur. Quod
 ex sermonibus eius rectè dignoscitur, quoniam sus-
 cisto Sauli dicebat, Tu & filij tui mecum eritis.
 Etenim si verus hic Samuel ostēsus esset, nullo mo-
 do iniquum regem consortem sui meriti post morte
 m diceret. Si ergo à pythonissa diabolus ostē-
 ditur, quare Samuel in diuina scriptura dicitur
 suscitatus? In multis sacra scriptura locis imagi-
 natis rebus verarum rerū nomina saepe adscribun-
 tur. Quomodo & virga in similitudinem serpen-
 tis imaginata, & phantastica illa magorum ser-
 pentum in Aegypto, & ille æneus serpens nomina-
 tur. Duo quoque Cherubim pro similitudine ob-
 umbrare propitiatorium nuntiantur. Quinque mu-
 res, vel quinque annuli de terra Philistin in ca-
 psella cum arca Domini deferuntur. Cherubim
 quoque

quoque & palma & malogranata, & retia in tēpli adificio describuntur. Cum hac omnia non ipsa rerum veritate, sed pro similitudine ista nōmina recipiuntur. Ipsa tamen scriptura sine ulla incertitudinis regula quasi res veras hic nominatim ponunt.

REGVLA XVI.

Figuratæ loquutiones sacræ scripturæ suavius & iucundius nos afficiunt, quàm si eadem sententia planis verbis diceretur. Augustinus. 2. De doctrina Christiana. c. sexto.

REGVLA XVII.

Nil ferè de obscuritatibus sacræ scripturæ eruitur, quod non planissimè dictum alibi reperiatur. Augusti. 2. De doctrina Christiana. c. sexto.

EXPLANATIO.

AVCTOR. Has duas regulas superiores Augustinus declarat vñico Testamenti veteris loco ex libro Canticorum: Dentes tui sicut grex tonsarum ascendens de lauacro, qua omnes geminos creant: & non est sterilis in eis. Augustinus, Num aliud homo discit, quàm cū illud planissimis verbis sine similitudinis adminiculo audiret? Et tamen nescio quomodo suavius intueor sanctos, cū eos quasi

Can. 4.

B ij

dentes

REGVLAE

dentēs Ecclesiæ video præcidere ab erroribus homines, atque in eius corpus, emollita duritia, quasi demersos mansosq; transferre. Oves quoque incundissimè agnosco de tonsas oneribus secularibus tãquam velleribus positas, & ascendentes de lauacro, id est, de baptismo, creare omnes geminos, id est, duo præcepta dilectionis: & nullam esse ab isto sancto fructu sterilem video. Nemo igitur ambigit, & per similitudines libentius quæque cognosci, & cum aliqua difficultate quæsita multo gratius inueniri. Qui enim prorsus non inueniunt, quod querunt, fame laborant: qui autem non querunt, quia in præptu habent, fastidio sepe marcescunt. Magnificè igitur & salubriter Spiritus sanctus ita scripturas sanctas modificauit, vt locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret.

REGVLA XVIII.

Propter vnius verbi translationem non totus locus figuratè accipiendus est. Augustinus II. de Gene. ad literam. c. trigesimo-primo.

EXPLANATIO.

In Genesi legimus Adam & Eua oculos apertos fuisse, postquam de ligno vitæ comederunt. Quod verbum, apertos fuisse oculos eorum translaticium est, & non proprium, cum constet, & Adam & Euan vidisse oculis fructum ligni pulchrum visu, & anis

Ge. 3.

*Et animalia Et volatilia, quando adducta sunt ad
cum, ut videret, quid vocaret ea. Vidit praeerea
Eum, quando os ex osibus suis appellavit. Ergo, a-
perti sunt oculi, in alia significatione accipiendum
est quam in propria, non tamen quod sequitur, figu-
rate est accipiendum, sed historica narratione. Et
Lucas Evangelista cum diceret de illis duobus, qui Luc. 24
Emaus petebant, quod aperti sunt oculi eorum, Et
cognoverunt Dominum in fractione panis. Non e-
nim per viam clausis oculis ambulabant, sed cum
cognoscere non valentibus. Sicut ergo ibi, sic in Ge-
nesi narratio figurata est, ut apertos oculos, qui an-
te patebant.*

REGULA XIX.

Figurate qui omnia dici in sacris literis
credunt, falluntur. Augustinus octauo. de Gen.
ad literam. c. primo.

EXPLANATIO.

Liber qui Cantica canticorum Salomonis inscri-
bitur, totus figuratis loquutionibus constat: Qui-
dam verò alij sacra scripturae libri rerum gestarum
narrationem continent, ut libri Regum Et similes:
qui etsi allegoria sensum patiantur, illa tamen su-
per historica narratione fundatur. Quaedam verò
sunt, quae si allegoricè tantum enarrentur, absurda
Et impossibilia continere videantur. Ut si quis to-
tam Paradisi narrationem spiritualiter intelligat,

REGVLAE

quis Cain & Abel genuit & Seth: an & ipsi figuratè tantum fuerunt, non etiam homines ex hominibus nati. De proximo ergo attendant istam praesumptionem, quò tendat, & conentur nobiscū cum èta primitus, quæ gesta narrantur, in expressione proprietatis accipere.

REGVLA XX.

Siue figuratè siue propriè dictum sit, quod dictum esse narratur: dictum tamen esse, nō debet putari figuratum. Augustin. vndecimo. de Gene. ad lit. cap. trigesimo nono.

EXPLANATIO.

A narratore rerum propriè gestarum exigendum est, vt ea narret facta esse, quæ facta sunt, & dicta esse quæ dicta sunt. Sicut autem in factis quaeritur, quid factum sit, & quid significet: ita in verbis quid dictum sit, & quid significet: cum dicitur serpenti, Super pectus tuum gradieris, &c. tota ista sententia figurata est. Quod autem scriptum est, Et dixit Dominus serpenti: verba sola scribentis sunt, & hæc exigenda sunt per proprietatem.

REGVLA XXI.

Cauendum est, ne figuratam loquutionem ad literam accipiamus. Nec loquutio propria vt figurata accipienda est. Augustin. 3. De doctr. Christia. capite quinto, &c. decimo & vndecimo.

EXPLA.

EXPLANATIO.

Ad hoc pertinet, quod ait Apostolus, Litera occidit, spiritus autem viuificat. Cum enim figuratè dictum sic accipitur, tanquam propriè dictum sit, carnaliter sapitur. Neque ulla mors animæ congruentius appellatur, cum id etiam quod in ea beatitudo antecedit, hoc est, intelligentia, carni subiicitur sequendo literam. Qui enim sequitur literam, translata verba sicut propria tenet, neque illud quod proprio verbo significatur, refert ad aliã significationem. Sed si sabbatum audierit verbi gratia, non intelligit nisi vnum diem de septem, qui continuo volumine repetuntur. Et cum audierit sacrificium, non excedit cogitatione illud, quod fieri de victimis pecorum terrenisque fructibus solet. Ea demum est miserabilis anima seruitus, signa pro rebus accipere, & supra creaturam corpoream oculum mentis ad hauriendum æternum lumen lenare non posse. Illi autem obseruationi, qua cauemus figuratam loquutionem, id est, translata quam si propriam sequi, adiungendum est, ne propria ut figurata accipiat. Demonstrandus est igitur prius modus inueniendæ loquutionis, propriæ, an signata sit.

REGVLA XXII.

Quicquid in sermone diuino neque ad morum honestatem neque ad fidei veritatem

B iiii

proprie

proprie referri potest, figuratum esse co-
gnosce. Augustinus 3. De doctrina Chri-
stiana, c. 10.

EXPLANATIO.

Morum honestas ad diligendum Deum & pro-
ximum, fidei veritas ad cognoscendum Deum &
proximum pertinet. Si ergo flagitium aut facinus
videtur iubere, aut beneficentiam vetare, figurata
Ioan. 6. loquutio est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem filij
hominis, & biberitis eius sanguinem &c. facinus vel
flagitium videtur iubere. Figura est ergo, præcipiens
passioni Christi esse communicandum &c.

REGVLA XXIII.

Hanc habet consuetudinem sermo diui-
nus, ut per tropologiam & metaphoram hi-
storiæ exprimat veritatem. Hieron. in Osee
c. 10. Nā tropis omnibus sacra scriptura uti-
tur. Aug. 3. De doctri. Chri. c. 29. Nec tropi,
quibus utitur, mendacia sunt. August. contra
mendacium ad Consentium. c. 10.

EXPLANATIO.

Non est mendacium, quando ad intelligentiam
veritatis aliud ex alio significantia referuntur. Ut
cū Christus petra, aut leo, aut vitis dicitur per si-
militudinem, non per proprietatem. Id quod fre-
quenter in sacris literis occurrit. Sciam, inquit Au-
gustinus,

gustinus, literati, modis omnibus loquutionis, quos grammatici Graeco nomine *τρόπος* vocant, auctores nostros usus fuisse & multiplicatus atque copiosius, quam possunt existimare vel credere, qui nesciunt eos, & in aliis ista didicerunt. Quos tamen tropos qui nouerunt, agnoscunt in literis sanctis, eorumque scientia ad eas intelligendas aliquantum adiuuantur. Admoneo ergo à grammaticis discantur. **A V C T O R.** Venerabilis Beda presbyter huiusmodi tropos omnes sacrae scripturae exemplis exornat, quem legendum consulimus huiusmodi rerum parum peritis. Occurrunt enim passim sacrae scripturae lectoribus, & res ipsa facilius est quam ut hic doceri debeat. Subiicimus autem ex Augustino hyperbolem & antiphrasim, ut lector intelligat alios tropos non deesse sacris literis, quando huiusmodi non desunt.

REGVLA XXIIII.

Hyperbole in sacris literis quandoque inuenitur. Augusti. 16. De ciuitate Dei. c. 2. & in vlti. c. Euangelij Ioannis. Inuenitur & antiphrasis Augusti. contra mendacium ad Consistentium. c. 10. Vnde tropi mendacia non sunt.

EXPLANATIO.

Hyperbolica loquutio tropica est, & non propria: quo tamē modo ut ceteris tropis & ti solere scripturam,

pturam, nullus qui eam didicit, ambigit. Iste autem tropus, id est, modus loquutionis, fit, quando id, quod dicitur, logè est amplius, quàm quod eo dicto significatur. Dixit enim Deus ad Abrahā, Faciam semen tuum tanquam puluerem terræ. Quis enim nō videat, quàm sit incomparabiliter amplior pulveris numerus, quàm potest esse omnium hominū ab ipso Adam vsque ad terminum seculi? Quanto ergo magis quàm semen Abrahæ, nō solum quod pertinet ad Israeliticam gentem, verum etiā quod est, & futurum est secundum imitationem fidei toto orbe terrarum in omnibus gentibus? Eodem loquutionis genere dictum est & à Ioanne in Evangelio totum mundum capere non posse libros, qui scribi possunt de signis, quæ Dominus Iesus fecit. Salua enim rerum fide, plerunque verba excedere videntur fidem, quod non fit, quando aliquid, quod erat obscurum vel dubium, causa & ratione reddita exponitur, sed quando id, quod apertum est, vel augetur, vel extenuatur, nec tamen à tramite significanda veritatis erratur. Quoniam sic verba rem, quæ indicatur, excedunt, vt voluntas loquentis nec fallentis appareat, qui nouit quousque credatur, à quo vltra quàm credendum est, vel minuitur loquendo aliquid, vel augetur. Neque enim mendacium est, quando ad intelligentiam veritas

c. vlti.

tis aliud ex alio significantia referuntur. Vt Christus petra, aut vitis, aut leo dicitur, & eiusmodi multa. Quid quòd tropica loquutio vsque ad eam peruenit, quæ appellatur antiphrasis, vt dicatur abundare, quod non est: dicatur dulce, quod est acedum. Vnde illud in scripturis sanctis, Si non in faciem benedixerit tibi. Quod diabolus ait Domino de sancto Iob, & intelligitur, maledixerit. Quo verbo & Nabuthei fictum crimen à calumniantibus nominatum est. Dictum est enim quòd benedixerit regi, hoc est, maledixerit. Iob. 2.

REGULA XXV.

Parabolæ non sunt ad verbum exponendæ, ne multa sequantur absurda. Chrysostomus in capitulo tertio Matthæi, Homilia decimatertia. & in ca. decimonono eiusdem, Homiliæ sexagesimaquinta. Est enim parabola natura discrepantium rerum sub aliqua similitudine facta cõparatio. Hieronymus in Marcum capitulo quarto.

EXPLANATIO.

Non oportet in parabolis nimia in singulis verbis cura perangi, sed cùm quid per parabolam intendat, didicerimus, inde vtilitate collecta, nihil vltius anxio est conatu inuestigandum. Hilarius octauo de Trinitate, Omnis comparatio ad intelligentia

REGVLAE

intelligentiae formam praesumitur, ut idde quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hieron. More providentiae suae Dominus parabolas proponit, ut qui caelestia capere non poterant, per similitudines terrenas audita percipere potuissent. *παροβολή*, Græco vocabulo similitudo dicitur, quando illud, quod intelligi volumus, per comparationes aliquas indicamus. Sic enim ferreum quendam dicimus, cum durum ac fortem desideramus intelligi: cum velocem, ventis aut auihus comparamus. Quod in trigésimo & sexagesimo & centésimo fructu continetur, hoc est, Lege & Prophetia & Euangelio: quod in ore trium testium mysterium Regni in monte ostensum, id est, Moyse & Helia & Iesu consistat. Parabola enim, ut ait Hieronymus in. 10. c. Ezechielis & in Ecclesiastes. c. 12 aliud praefertunt in verbis, aliud tenent in sensibus. Aliud in medulla, aliud in superficie pollicentur. Quasi in terra aurum, in nuce nucleus, in hirsutis castanearum operculis absconditus fructus inquiritur.

REGVLA XXVI.

Sacrae literae habent, sed non ostentant eloquentiam. Omnes namque virtutes & ornamenta eloquentiae esse in sacris literis, monstrare se posse dicit Augustinus. 4. De doctrin. Christian. c. 6. 7.

EXPLA

EXPLANATIO.

Ambrosius Epistolarum libro octauo, epistola sexagesima tertia, Scriptores, inquit, diuinorū librorū quauis non secundum artem scripserint, sed secundum gratiam, quæ super omnem artem est: ū tamē qui de arte scripserunt, de eorum scriptis artem inuenerunt, & contulerunt commenta artis & magisteria. In arte quippe requiruntur præcipuè, vt sit αἴτιον, ὕλη, ἀποτέλεσμα. Cū igitur legimus Gene. 22. sanctū Isaac patri dicere, Ecce ignis, & ligna, vbi hostia? quid horum deest? Nam qui querit, dubitat? qui respondet querenti, pronuntiat, & dubitationem absoluit. Ecce ignis, id est, αἴτιον, & ligna, id est, ὕλη, quæ latinè materia dicitur. Tertiū quid superest nisi ἀποτέλεσμα, id est diffinitio? quod filius quæsiuit, pater retulit dicenti, Vbi est hostia? Deus, inquit, providebit sacrificium fili. Ipse enim didicerat Propheta, quid esset cōsummāda rei αἴτιον. Nam cū Moyses mitteretur ad populū Dei liberandum ad regem Aegypti, ait, Quis sum ego, Exod. 3. vt vadam, & educam populum à Regis potestate? Respondit Dominus, Ego ero tecum. Interrogabat iterum Moyses, Quid dicam illis, si requirant, quis est Dominus, qui misit te, & quod nomen est illi? Dixit Dominus, Ego sum qui sum, dices. Qui est misit me. Hoc est verum nomen Dei, esse semper. Respondit Moyses, Si non crediderint mihi, neque obediunt

LUC.II.

obedierint voci mea, dicentes, quia nō apparuit tibi Deus: quid dicam illis? Dedit illi signa facere, ut crederetur, quia à Domino missus est. Tertio ait Moyses, Nō sum dignus, & gracili voce sum & tardiore lingua: quomodo me audiet Pharaos? Vade, et ego aperiā os tuum, & instruam te, quid debeas loqui. Interrogationes ergo illa in medio, & responsiones habent sapientia semina & theoriā. Gratum tamen est, quia ait, Ego ero tecum. Et quamvis dederit ei signa facere, tamen dubitanti iterum (ut scias, quia signa non credentibus, promissum autē credentibus) respondit ad infirmitatem vel meriti vel voti, Ego aperiā os tuum, & instruā te, quid debeas loqui. Perfectum ergo ἀποτέλεσμα seruatum est. Habes hoc & in Euangelio, Petite, & dabitur vobis. Pete ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, id est, ab auctore quare. Habes ὅλως intelligibilia quibus quæras. Pulsa, & aperit tibi Deus verbum. Quæ petit, mens est quæ operatur sicut ignis intelligibilia, in quibus mentis ardor operatur sicut ignis in lignis: aperit verbum tibi Deus, quod est ἀποτέλεσμα. Huiusmodi autem permulta habes in vtriusq; Testamenti libris. Rupertus Abbas libro 7. de operib. Spiritus sancti, omnes rhetoricæ orationis partes in scriptura sacra plenissimè contineri exemplis ex illa petitis, ostendit. Quæ quoniam ab eo fusissimè explanantur, ad illum lectorem mittimus.

REGVL

REGVLA XXVII.

Non in hoc tātum sacri libri scripti sunt,
vt res gestas narrent: sed vt allegorica in eis
quæratur. Augustinus decimoquinto de Ci-
ui. Dei, capitulo vigesimo septimo.

EXPLANATIO.

Quis enim nisi mente peruersus, inaniter con-
tendat, libros per annorum millia tanta religione
& tam ordinata successione observantia custodi-
tos ad solas res gestas illic intuendas? Cum præ-
sertim dicat Apostolus, omnia illis in figura conti- I. Cor. IO
gisse, & ad nostram doctrinam scripta esse. Ori-
genes in Leuit. Homilia prima, Sicut in nouissi-
mis, inquit, diebus verbum Dei ex Maria carne
vestitum processit in hunc mundū, & aliudquidē
erat, quod videbatur in eo, aliud quod intelligen-
batur: (carnis nanque aspectus in eo patebat o-
mnibus, paucis verò & delectis dabatur diuinita-
tis agnitio) ita & cum per prophetas vel legisla-
torem verbum Dei profertur ad homines, non abs-
que competentibus profertur indumentis. Nam si-
cut ibi carnis, ita hic literæ velamine tegitur: vt
litera quidem aspiciatur tanquam caro, latens ve-
rò intrinsecus spiritualis sensus tanquam diuinitas
sentiatur.

REGVLA XXVIII.

Allegoria aliud prætendit in verbis, aliud
signifi-

REGVLAE

significat in sensu. Non tamen est quærenda in præceptis, quæ ad vitam pertinent, aut in his quæ perspicua & manifesta sunt. Nā hæc regula sanctarum scripturarum est. Hieronymus in Epist. ad Galat. c. 4. & in. c. 4. Zachar. prophetæ.

EXPLANATIO.

Pleni sunt Oratorū & Poetarum libri. Scriptura quoque diuina per hanc non modica ex parte cōtexta est. Non tamen vbi manifestissima prophetia de futuris textitur, per incerta allegoria extenuanda est. Malachia prophetia, vbi apertè reprobantur sacrificia Iudæorum, & Christianorum sacrificia accepranda esse dicuntur, non est allegoricè intelligenda. Dicit enim, non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. Et cætera, quæ ibi sequuntur.

REGVLA XXIX.

Allegoria in omni hæc regula retinenda est, vt pro sententia præsentis loci confidetur, quod per similitudinem dicitur. August. in Psalmum octauum.

EXPLANATIO.

In octauo Psalmo legis, Oves & boves uniuersas, insuper & pecora campi. Volucres cali, & pisces maris, qui perambulant semitas maris. Pecora campi

campi congruentissimè hoc loco accipiuntur homines in carnis voluptate gaudentes, ubi nil arduum nil laboriosum ascēdūt. Campus est enim lata via, quæ ducit ad interitum. Et in campo Abel occiditur. Quare metuendum est, ne quisquā descendēs de montibus iustitiæ Dei (iustitiæ, inquit, tuæ sicut mō Psal. 35. tes Dei) latitudines & difficultates voluptatis carnalis eligens, à diabolo trucidetur. Vnde nunc etiam volucres celi superbos, de quibus dicitur, Posuerūt Psal. 72. in calum os suum. Vide quā in altum portantur, Psal. 11. qui dicunt, Linguam nostram magnificabimus, labia nostra nobiscum sunt, quis noster Dominus est? Intuere, etiam pisces maris, hoc est, curiosos, qui perambulant semitas maris, id est, inquireunt in profundo huius seculi temporalia. Quæ tanquā semitæ in mari tam citò evanescent, & intereunt, quā rursus aqua confunditur, postquā transeuntibus locū dederit vel nauibus vel quibuscunque ambulantibus aut natantibus. Non enim tantum ambulant semitas maris, sed perambulant, dixit: ostēdens pertinacissimum studium inania & praterfluentia requirantium. Hac autem tria genera vitiorum, id est, voluptas carnis, & superbia, & curiositas, omnia peccata concludūt. Quæ mihi videntur à Ioan. 1. Ioan. 2. ne Apostolo enumerata, cum dicit, Nolite diligere mundū, quoniam omnia quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio

REGVLAE

ambitio seculi. Per oculos enim maximè curiositas praualeat, Reliqua verò quò pertineāt, manifestum est. Prædicta nomina, scilicet oues, boues & pecora, & volucres cali, quamuis isto loco significant quæ diximus: non isto solo modo intelligi & explicari possunt, sed pro locis: nanque alibi aliud significant. Hæc est enim Dominica & Apostolica disciplina.

REGVLA XXX.

Tropologia libera est, & his tantum legibus circumscrip̃ta, vt pietatem sequatur, intelligentiæ sermonisque contextum, nec in rebus multum inter se cōtrariis violenta sit copulādis. Neque enim eadem est historiæ lex & tropologiæ. Hierony. in cap. i. Abacuc.

EXPLANATIO.

Hierony. in cap. i. Ionæ, Apostolus, inquit, Agar & Saram ad duo Testamenta refert, & tamen nō omnia, quæ in historia illa narrātur, tropologicè interpretari possumus. Et ad Ephesios de Adam & Eua disputans, ait, Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit vxori suæ, et erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnū est. Ego autem dico in Christo & ecclesia. Nūquid totum principium Genescos & fabricam mundi & hominum conditionem ad Christum & Ecclesiam referre possumus, quia hoc testimonio sic abusus est Apostolus? Hoc enim quod scriptum est, Ideo relinquet

*Ephe. 5.
Gene. i.*

quet homo patrem suū, referamus ad Christum, vt dicamus, cum in calis patrem reliquisse Deum, vt Gentium populus iungeretur Ecclesia. Hoc quod sequitur matrem suam, quomodo possumus interpretari? Nisi fortè dicamus reliquisse cum caelestem Hierusalem, quae est mater sanctorum: & cetera multò huius difficiliora. Illud etiam quod ab eodem Apostolo scribitur, Bibebant autem de spiritali consequente eos petra: petra autem erat Christus, nequaquam nos arctat, vt omnem Exodi librum referamus ad Christum. Quid enim possumus dicere, quòd hac petra à Moysse percussa sit non semel, sed bis: quòd aquae fluxerint, & torrentes repleti sint? Num vniuersam loci huius historiam sub hac occasione cogemus sub leges allegoriae, & non potius vnusquisque locus secundum historiae diuersitatem diuersam recipiet intelligentiam spirituale? Historia verò stricta est, & euagandi non habet facultatem. Lege regulam. 46. REGULA XXXI.

Sacrae scripturae interpretes nonnunquam per prolepsim, id est, anticipationem loca quaedam aliis nominibus vocant, quae in sacris literis habeantur. Hieronymus in pluribus locis. EXPLANATIO.

Hieronymus in illud Ezechielis ca. 30. Faciam iudicia in Alexandria. Pristinum, inquit, nomen, ubi postea ab Alexandro Philippi filio Alexandria est condita, habet No, quod Aquila Symmachus &

REGVLAE

The dotio sicut in Hebræo positum est, transtulerunt, pro quo nescio quid volentes Septuaginta, dixerunt Diopolim, quæ Aegypti parua vrbs est. Nos autem pro No, Alexandriam posuimus per anticipationem, quæ Græcè prolepsis appellatur, iuxta illud Vergilianū, Lavinaq; venit littora. Nō quòd eo tempore, quo Aeneas venit in Latium Lavina dicerentur, sed quæ postea Lavina nuncupata sunt, vt manifestior locus fieret lectoris intelligentiæ. Et Sain nos Pelusium vertimus.

REGVLA XXXII.

Allegoriæ quædam quæ ex pia mentis affectu procedunt, quamuis imperitiæ culpa carent. Hilarius in Psal. 63.

EXPLANATIO.

Esse enim plures memini, qui omnia, quæ in libris Psalmorum scripta sunt, ad personam Domini nostri vnigeniti filij Dei existiment referenda, nihilq; in eis aliud, quàm quod ei sit proprium contineri. Quæ eorum opinio argui non potest. Omnis enim ex affectu religiosa metis hic sensus est, & culpa caret propensiore studio omnia ei, per quem omnia facta sunt, coaptare. quanquam id ipsum imperite fiat, tamen per id quòd ad eum cuncta referuntur necesse est, vt ea quæ ei sunt propria verè & fideliter prædicentur.

REGV.

REGVLA XXXIII.

Numeros in sacris literis multa mysteria continere Theologorū omniū sentētia est.

EXPLANATIO.

A V C T O R. Frequēs adeò occurrit hac numerorum ratio, & abstrusa eorum intelligentia apud omnes Theologos, veteres illos precipue, vt ineptū fuerit alioquin per se rem obuiam illustrare.

REGVLA XXXIII.

Numerus finitus plerunque ponitur in sacris literis pro infinito. Tantundem etiā valet variè multiplicatus. Vnde multæ quæstiones soluūtur. August. 3. De doctri. Christia. cap. 35.

EXPLANATIO.

Cū enim dicitur in Psalmo, Septies in die laus P sal. 118. dem dixi tibi, nil est aliud, quā semper laus eius in ore meo. Tantundem valent etiā cum multiplican- tur siue per denariū, sicut septuaginta & septingen- ti. Vnde possunt et septuaginta anni Hieremie pro c. 25. 29. vniuerso tempore spiritaliter accipi, quo est apud alienos Ecclesia, siue per seipsos, sicut decē per decem centum sunt, & duodecim per duodecim, centum quadraginta quatuor: quo numero significatur vniuersitas sanctorū in Apocalypsi. Vnde appa 7. c. ret non solas temporum quæstiones istis numeris esse soluendas, sed latius patere significationes eorū, &

REGVLAE

in multa prosperere. Neque enim numerus iste in Apocalypsi ad tempora pertinet, sed ad homines.

REGVLA XXXV.

Sacra scriptura singularem numerum pro plurali ponit aliquando. Augustinus quinto De Gene. ad literam. cap. 10.

EXPLANATIO.

- Gene. 1.** Fons, qui ascēdebat de terra, vt in Genesi legimus, & irrigabat omnem faciem terra expeditius & facilius intelligitur, si fons intelligatur pro multis fontibus, singulari scilicet pro plurali. Sicut dicitur locusta, & rana in plagis Aegypti, cū esset innumerabilis locustarum numerus & ranarum. Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum, Scriptura, inquit, diuina solet & vnum pluraliter, & plura singulariter appellare.
- Exo. 8.**

REGVLA XXXVI.

Mos sacri eloquii est, vt à plurali numero ad singularem subito transeat. Grego. 26. Mor. cap. 10. **EXPLANATIO.**

- Iob. 35.** Helis in libro Iob cū diceret, Clamabūt & ei labūt, nequaquā subdit, Nō dixerūt, Vbi est Deus? sed, Nō dixit, Vbi est deus? A plurali quippe ad singularem veniens, ad personā subito vniuscuiusq; infirmi transiuit, fortasse quia à singulis melius recognoscitur, quicquid de eis singulariter auditur, vt ad cor suū quisque redeat, & in semetipso hoc quod
- de

de vnoquoque dicitur, reprehendat.

REGVLA XXXVII.

Cum plures numeri ponuntur, consuevit sacra scriptura maxime Vetus Testamētum minorem præponere, & sic ad maiorem gradatim conscendit. Hierony. cōtra Iouī. lib. 2.

EXPLANATIO.

Verbi gratia, vt si dicat aliquem fuisse annorum quinque & septuaginta & centū, nec tamē quinque & septuaginta, plura possunt esse quam centum. Et in Euangelio Marci legimus, Dabat fructū, vnum trigesimum, & vnum sexagesimum, & vnum centesimum. REGVLA XXXVIII.

Diuina scriptura solet tempora ita nuncupare, vt quod de summa perfectioris numeri paulum excrescit aut infra est, non compute-
tur. August. Quæst. 47. super Exodum.

EXPLANATIO.

Quod dixit Deus ad Abraham, Sciendo scias, *Gen. 15.*
quia peregrinum erit semen tuum in terra non propria, & in seruitutem redigent eos, & nocebunt illis quadringentis annis: non sic accipiendum est, tanquam in illa durissima seruitute quadringentos annos Dei populus fuerit, sed quia scriptum est, In Isaac vocabitur tibi semen, ex anno natiuitatis Isaac vsque ad annum egressionis ex Aegypto computantur anni quadringenti quinque. Cum

ergo de quadringentis triginta detraxeris, viginti quinque, qui sunt à promissione vsque ad natum Isaac, non mirum est, si quadringentos & quinque annos summa solida quadringentos voluit appellare Scriptura. Nō itaque quod ait, In seruitutem redigent eos, & nocebūt illis, ad quadringentos annos referendum est, tanquā per tot annos eos habuerint in seruitute: sed referendi sunt quadringenti anni ad id quod dictum est, Peregrinum erit sementuum in terra non propria: quia siue in terra Chanaan, siue in Aegypto peregrinum erat illud semen antequā hereditate sumerent terram ex promissione Dei. Quod factum est, postquā ex Aegypto liberati sunt, vt hyperbaton hic intelligatur, & ordo verborum sit, Sciendo scias, quia peregrinum erit semen tuum in terra non propria quadringentis annis. Illud autem interpositum intelligatur, In seruitutē redigent eos, & nocebunt illis: ita vt ad quadringentos annos ista interpositio non pertineat. In extrema enim parte summa huius, hoc est, post mortem Ioseph, factum est vt in Aegypto populus Dei duram peragerent seruitutem. A V C T O R. Anni, quibus filij Israel manserunt in Aegypto à descensu Abraham in Aegyptum, ad exitum de Aegypto populi Israel, fuerūt anni quadringenti & triginta, cū Abraham esset annorum septuaginta quinque. Sed ab ingressu Iacob cum familia in Aegyptum

gyptum, ad egressum ex Aegypto sub Moyse, fuerūt
 anni ducenti quindecim. Ita ergo anno quadringen-
 tesimo trigesimo data est Lex Moyse à promissione
 Abrahæ. Quòd satis constat ex libro Geneseos &
 Exodo. Verùm dura seruitus Israel durauit annos
 sexagintaquatuor à morte Ioseph ad exitum Israel
 de Aegypto. Diuus Hieronymus in Epistola ad Ga-
 lat. cap. 3. de hac supputatione loquens, Non par-
 ua, inquit, res est, & à multis quesita, nescio an ab
 aliquo sit inuenta.

REGVLA XXXIX.

Sacra scriptura non est multiloqua in his,
 quæ non sunt multum necessaria. Chrysosto-
 mus in Act. Apostolorum. Homil. 15.

EXPLANATIO.

In Actibus Apostolorum Stephanus cùm de vo- Acl. 7.
 catione Abrahæ à Domino ageret, patris Abrahæ
 non meminit, sed hoc solùm nos docuit, quòd vidēs
 abire filium, ierit cum eo. Quod autem amplius nō
 enarrauit, quòd mortuus est posteaquàm habitauit
 in Charris.

REGVLA XL.

Consuevit scriptura aliquando totum pro
 parte, aut partē pro toto ponere. Gregorius
 3. Moral. cap. 9.

EXPLANATIO.

Pro parte totum ponit, sicut ad monumentum Ioan. 20.
 Maria

REGVLAE

Maria queritur, dicens, Tulerunt Dominum meū,
 & nescio vbi posuerunt eum. Solum quippe corpus
 Domini quasitura venerat, & quasi totum simul
 Gene. 45. Dominum sublatum deplorat. Pro toto partem, ut
 sicut Iacob familiam describens, ait, Intrauit Ia-
 cob in Aegyptum cum animabus septuaginta. Qua
 nimirum cum animas commemorat, constat quia
 intrantium & corpora comprehendat.

REGVLA XLI.

Nominum mutatio, aut impositio à Deo,
 aut in illis additio, spiritalis gratiæ indicium
 est. Ex multis auctoribus.

EXPLANATIO.

De Christo scriptum est, quod vocatum est nomē
 eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam
 in vtero conciperetur. Vocabis, inquit Gabriel ad
 Mariam, nomē eius Iesum: ipse enim saluum faciet
 populum suum à peccatis eorū. Et Abrahā patriar-
 cha in nomine additum est, quem constat patrem
 secundum carnem fuisse populi Iudaici. Detractum
 est & aliquid nomini Sara. Zacharia filio, quem
 praecursorem & Baptistam Dominus elegerat, Ioā-
 nes nomen imponitur. Sic & Iacob, Israel dicitur,
 & Simoni Cephas nomen impositum est à Christo.

REGVLA XLII.

Nomina propria etiā sola si recenseantur
 in sacra scriptura, non contēnantur. Chryso.

in Gene..Homilia.24.

EXPLANATIO.

Cū mysteriis tota grauida sit scriptura, quis am-
bigat vel in ipsis nominibus propriis, seu impositio-
ne, seu interpretatione multum thesaurum doctri-
na latere? Origenes in Leuit. Homil. 8. Omnis, im-
quit, medicus ex herbarum succis vel arborum vel
etiam metallorū venis, vel animantiū naturis pro-
futura corporibus medicamenta componit. Sed her-
bas istas si quis fortè antequam pro ratione artis
componantur, aspiciat, si quidem in agris aut mon-
tibus, velut fenum vile conculcat, & praterit: si ve-
rò eas intra medici scholam dispositas per ordinem
viderit, licet odorem tristem fortè & austerum red-
dant, tamen suspicabitur eas curæ vel remedij ali-
quid continere, etiam si nondū quæ, vel qualis sit sa-
nitatis ac remedij virtus, agnouerit. Medicum verò
dici in scripturis diuinis Dominum nostrum Iesum
Christum etiam ipsius Domini sententia perdoce-
mur. AVCTOR. Si ergo Christus medicus,
pharmacopolium diuina scriptura: quis tam vecors
est, qui otiosè & non sine magna hominum utilitas
te aliquid in ea positum suspicetur?

REGVLA XLIII.

Moris est scripturarum imperatium mo-
dū pro optatuo ponere. Origenes, Homil.
1. in Cantica canti. Hieronymo interprete.

E X.

REGVLAE
EXPLANATIO.

Matth. 6. Vt ibi, Pater noster, qui es in calis, sanctificetur
Cant. 1. nomen tuum: pro Vtinam sanctificetur. Et, Osculetur
me, pro Vtinam osculetur.

REGVLA XLIIII.

Diuinæ scripturæ mos est, vt optare videatur malum, quod futurum est, cum non optet, sed præuideat. Augusti. in Psal. 78.

EXPLANATIO.

AUCTOR. Sapiſſimè in sacris literis, Psal-
mis præſertim legimus, vt malè de Deo meritis ma-
Iob. 12. lè imprecari videatur sacra scriptura. Vnde Iob,
Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat co-
ſtas illius. Gregorius, Non maleuolètia voto dicitur
Psal. 78. in Psalmo, Effunde iram tuā, &c. quia propheta-
tio est, nō optatio. Sicut de Iuda traditore, quæ ma-
la illi fuerant pro ſuis meritis euentura, ita propheta
Psal. 108. tata ſunt in Psalmo, quaſi optata ſint. Quæadmodū
enim Propheta non imperat Chriſto, quanuis modo
Psal. 44. imperatiuo pronuntiet, Accingere gladio tuo ſuper
femur tuum potentiſſime: ita non optat, ſed prophe-
Psal. 78. tat, qui dicit, Effunde iram tuam. & multa huius
ſimilia.

REGVLA XLV.

Mos ſacri eloquij eſt, vt res ſemel dicta
pro confirmatione replicetur. Gregorius 28.
Mor. cap. 16.

EXPLA

EXPLANATIO.

In Iob multis verbis quasi per exaggerationem Iob. 38.
 & amplificationem ostenditur, mari terminū posita
 tū, ne transiret fines suos. Ait enim, Vsq̃ue huc venies,
 & non procedes amplius, & hic confringes tu
 mentes fluctus tuos. Quibus verbis cōfirmatur maris
 intra suos terminos, certissima cohibitio. Et Augu
 stinus in Psalmum 32. Cūm, inquit, dicitur, Con
 silium Domini manet in aeternū, cogitationes cor
 dis eius in seculum seculi: repetitio sententiæ est.
 Repetitio, ergo confirmatio.

REGVLA XLVI.

Vetus testamētum quadrifariam traditur:
 Secundum historiam, secundum ætiologiā,
 secundum analogiam, secūdm allegoriam.
 Augustinus De vtilitate credendi ad Hono
 ratum cap. 3.

EXPLANATIO.

Ne me ineptum putes Græcis nominibus vten
 tem. Primū quia sic accepi, nec tibi hoc aliter au
 deo intimare quā accepi. Deinde tu quoq; animū
 aduertis, nō esse harum rerum apud nos vsitata no
 mina, quæ si fabricassem interpretando, essem pro
 fecto ineptior. Si autem circumloquerer, minus es
 sem in differendo expeditus. Secundum historiam
 ergo traditur, cūm docetur quid scriptum, aut quid
 gestum sit, quid non gestum, sed tantummodo scri
 ptum

REGVLAE

ptum quasi gestum sit. Secundum etiologiam, cum ostenditur, qua de causa vel factum vel dictum sit. Secundum analogiam, cum demonstratur non sibi aduersari duo Testamenta, Vetus & Nouum. Secundum allegoriam, cum docetur, non ad litteram esse accipienda quadam, qua scripta sunt, sed figuratè intelligenda. His omnibus modis Dominus noster Iesus Christus & Apostoli vsi sunt.

Matt. 12. Nam de historia illud sumptum est: Cum obiectum esset, quòd die Sabbati discipuli eius spicas euulsissent, Non legistis, inquit, quod fecit Dauid, cum esuriret: & qui cum eo erant? Quomodo intravit

1. Reg. 21. in domum Dei, & panes propositionis manducauit, quos non licebat ei manducare, neque eis, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Ad etiologiam verò illud pertinet, quòd cum Christus prohibuisset, uxorem abiici, nisi fornicationis causa: relatumq; esset ab interrogantibus, Moysen libello

Mat. 10. dato repudiij, permisisse licetiam: Hoc, inquit, Moyses fecit propter duritiam cordis vestri. Hic enim causa reddita est, cur illud à Moysè pro tempore bene permissum sit, vt hoc quod Christus præcipiebat, alia iam tempora demonstrare videretur. Harum autem temporum vices atque ordinem mira quadam diuina providentia dispositione digestum atque compositum longum est explanare. Porro analogia est, qua vtriusque Testamenti congruentia perspicitur.

perspicitur. Allegoria, cum figuratè dicta intelligitur. Vt Christus allegoria vititur ex Veteri Testamento. Generatio, inquit, hac signum querit, & signum non dabitur ei, nisi signum Iona propheta. Iona 2. Sicut enim Ionas in ventre ceti tribus diebus & noctibus fuit, sic filius hominis tribus diebus & tribus noctibus erit in corde terra. Et Apostolus ipsam Exodi historiã futura Christiana plebis allegoriam fuisse significat ad Corinthios Epistola prima: Nolo autem vos ignorare fratres, quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eundem cibum spiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. Lege regulam 30.

REGULA XLVII.

Veteris præsertim instrumenti lectionem non probè intelligentes, noxam incurrunt non scripturæ culpa, sed legentis. Basiliius ad Chilonem de vita solitaria, & Hieronym. in Epistol. ad Galat. cap. 5.

EXPLANATIO.

Omnis nanque panis nutrimentum affert ac salutem: agris autè sæpe inutilis. Sic & omnis scriptura divina ex Deo est, atq; admodum fructuosa, nihilq; per

- per se immundum, atque impurum retinet, aut prae-
bet, nisi ei qui illud putauerit esse impurum. A V-
CTOR. Vnde & beatus pater Benedictus in
Regula libros quosdam veteris Testamenti legi
prohibet in monachorum conuentu ea hora, qua pan-
Cap. 42. lo post cubitum eundum est. Sic enim ait, Mox ut
surrexerint à cena, sedeant omnes in vnum, & les-
gat vnus collationes vel vitas patrum, aut certe ali-
quid, quod edificet audientes. Non autem Heptar-
ticum aut Regum, quia infirmis intellectibus non
erit vtile illa hora hanc scripturam audire. Hiero-
nymus in Epistolam ad Galat. cap. 5. Quia opera,
inquit, carnis diuinorum voluminum historia com-
tinet, non valde eos iuuans, qui sic eam intelligunt,
ut scripta est. Quis enim non docebitur seruire lux-
uria, & fornicationem habere pro nihilo, cum
Iudam ad meretricem legerit ingredientem? pa-
Gene. 38. triarchas habuisse multas pariter vxores? Quomo-
do non ad idololatriam pronocabitur, qui sanguinem
taurorum, & ceteras Levitici victimas non plus
quàm quod in litera sonat, putauerit indicare? Quod
autem inimicitias in aperto positus scriptura ser-
Psal. 136. mo doceat, & ex hoc loco probatur: Filia Babylon-
nis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem
tuam, quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit,
& allidet paruulos tuos ad petram. Et ex illo, In
matutino interficiebant omnes peccatores terra. &
cetera

cetera his similia de contentionibus, videlicet ira, rixis, diffensionibus, ad quæ, si non altius aliquid sentiamus, prouocant nos magis historia exempla, quàm prohibent. Hæreses quoque magis de carnali scripturæ intelligentia, quàm de opere carnis nostra, ut plurimi æstimant, substituerunt. Nec non inuidiam & ebrietates per Legis literam discimus. Inebriatur Not post diluuium, & patriarcha apud Gene. 9. fratrem Ioseph in Aegypto. Sed & comessationes Gene. 43. in Regnorum libro scriptæ sunt saltante Dauid, & 2. Reg. 6. concrepante tympanis coram arca testamenti Dei, & his similia. Queritur quomodo ad veneficia & ad maleficas artes simplex scripturæ diuina sermo, qui dicitur caro, nos prouocet, nisi ad eiusdē scripturæ spiritum transcendamus? Puto hoc significare decies Danielelem & tres pueros Magis, incantatoribus & Gazarenis atque Chaldeis sapientiores repertos, & Moysen omni sapientia & doctrina Aegyptiorum eruditum. Multorum ergo malorum occasio est, si quis in scripturæ carne permaneat, quæ qui fecerint, regnum Dei non consequentur. Quamobrem spiritum scripturæ fructusque quæramus, qui non dicuntur esse manifesti. Multo quippe labore & sudore & digno cultu in scripturis fructus inuenitur. Vnde arbitror Paulū diligenter & cautè de scripturæ sensibus dixisse carnalibus, Manifesta autē sunt opera carnis. Vide Regulam 77. Galat. 5.

REGVLAE

REGVLA XLVIII.

In Veteri & Nouo Testamēto sicut prædicta sunt, quæ postea facta sunt in Ecclesia: sic etiam credenda sunt futura, quæ nondum sunt completa. Augustin. de catechizandis rudibus cap. vlt.

EXPLANATIO.

- Gene. 7. Factum est aliquando diluuium per totam terram, ut peccatores deleantur: & tamen illi, qui uaserunt in arca, sacramētum futura Ecclesia demonstrabant, quæ nunc in fluctibus seculi natat, & per lignum crucis Christi à submersione liberatur.
- Gene. 15. Prædictus est Abrahae fidei seruus Dei uni homini, quòd de illo esset populus nasciturus qui cole-ret unum Deum inter ceteras gentes, quæ idola colebant. Et omnia quæ illi populo ventura prædicta sunt, sic euenerunt, ut prædicta sunt. Prophetatus est in illo populo etiam Christus rex omnium sanctorum & Deus venturus ex semine ipsius Abraham secundum carnem, quam assumpsit, ut omnes etiam filij essent Abrahae, qui fidem eius imitarentur, & sic est factum. Natus est Christus de Maria uirgine, quæ ex illius genere fuit. Prædictum est per Prophetas, quòd in cruce passurus esset ab eodem populo Iudaeorum, de cuius genere secundum carnem ueniebat: & sic factum est. Prædictum est, quòd resurrecturus esset: resurrexit, & secum

secundum ipsa prædicta Prophetarum ascendit in
 calum, & discipulis suis Spiritum sanctum misit.
 Prædictum est non solum à Prophetis, sed etiam
 ab ipso Domino Iesu Christo, quod Ecclesia eius
 per vniuersum orbem terrarum esset futura per san-
 ctorum martyria passionisque disseminata: & tunc
 prædictum, quando adhuc & nomen eius latebat
 Gentes & ubi notum erat, irridebatur: & ta-
 men virtutibus miraculorum eius, siue quæ per se
 ipse, siue quæ per seruos suos fecit, dum annuntian-
 tur hæc, & creduntur, iam videmus, quod præ-
 dictum est, esse completum, regesque ipsos terræ,
 qui antea persequiebantur Christianos, iam Chri-
 sti nomini subiugatos. Prædictum est etiam, quod
 schismata & hæreses ex eius Ecclesia essent exitu-
 ra, & sub eius nomine per loca, ubi possent, suam
 non Christi gloriam quæsitura, & ista completa
 sunt. Nunquid ergo illa, quæ restant, non sunt ven-
 tura? Manifestum est, quia sicut ista prædicta ve-
 nerunt: sic etiam illa ventura sunt, quæcunque tri-
 bulationes iustorum adhuc restant & dies iudicii,
 qui separabit omnes impios à iustis in resurrectio-
 ne mortuorum: & non solum eos, qui sunt extra Ec-
 clesiam, sed etiam ipsius Ecclesiæ paleas, quas oportet
 usque ad nouissimam ventilationem patientis-
 sine suserat, ad ignem debitum segregabit. Hiero-
 nym. in Epist. ad Galat. cap. 3. Si quis diligenter

REGVLAE

Hebraea volumina, & ceteras additiones cum Septuaginta translatione contulerit, inueniet, ubi testamentum scriptum est, non testamentum sonare, sed pactum, quod Hebræo sermone dicitur כְּרִית

REGVLA XLIX.

In testamento nouo penè nulla in Evangelica aut Apostolica doctrina reperiuntur, quanuis ardua & diuina præcepta & promissa, quæ illis etiam veteribus desint. Augusti. 1. Retract. cap. 22.

EXPLANATIO.

- Matth. 5. Quid est, quod in sermone Evangelico in monte Dominus dicit, Audistis quia dictum est antiquis hoc? Ego autem dico vobis hoc, si nihil ipse amplius præcepit, quàm præceptum est in illis veteribus libris? Deinde regnum celorum illi populo fuisse promissum non legimus in his, quæ promissa sunt, Lege data per Moysen in monte Sina, quod propriè dicitur Vetus Testamentum, quod præfiguratum dicitur.
- Galat. 4. Apostolus per ancillam Saræ & filium eius. Sed ibi figuratum est & Nouum per ipsam Saram & filium eius: proinde si figura discutiantur, omnia ibi prophetata reperiuntur, quæ sunt præsentata, vel expectantur præsentanda per Christum. Verumtamen propter quedam præcepta non figurata sed propria, quæ non in Veteri Testamento, sed in Novo inueniuntur, cautius & moderatius dicitur
- retur

retur penè nulla quàm nulla hic esse, quæ non sunt
in illis, quanuis & illic sint illa duo præcepta de di-
lectione Dei & proximi, quò rectissimè omnia &
legitimè & Prophetica Evangelica & Apostolica
referuntur. Quanquam enim utrunque in utroque Augus. de
sit, præualeat tamen in Veteri timor, amor in Noe mor. eccle-
uo: quia ibi seruitus, hinc libertas ab Apostolis præ-
dicatur. Hieronymus in Epistola ad Damasum de
prima visione Esaia, Pulchrè, inquit, Seraphim
clamat alter ad alterum. Quicquid enim in Vete-
ri legimus Testamento, hoc idem in Evangelio re-
perimus: & quod in Evangelio fuerit lectitatum,
hoc ex Veteris Testamenti auctoritate deducitur,
Nihil in eis dissonum, nihil diuersum est, Lege re-
gulam. 32.

REGVLA I.

Vetus testamentum est occultatio Noui,
& Nouum manifestatio Veteris. Quæ Te-
stamenta differunt figuris & figuratis, mul-
titudine ac paucitate sacramentorum, timo-
re & amore, seruitute & libertate. Augusti-
nus De vera religione. capitulo decimosep-
timo. & De catechizandis rudibus, capitu-
laro quarto. & De moribus Ecclesiæ catholicæ,
capitulo vigesimo octauo.

EXPLANATIO.

Manifestum est, non tantum totam Legem &
D iij Prophetas

Prophetas in illis duobus pendere præceptis dilectionis dei & proximi, quæ adhuc sola scriptura sancta erat, cum dominus hoc diceret, sed etiam quacunque posterius salubriter consecrata sunt, memorieque mandata diuinarum volumina literarum. Quapropter in Veteri Testamento est occultatio Novi, & in Nouo Testamento est manifestatio Veteris. Secundum illam occultationem carnaliter intelligentes carnales, & tunc & nunc pænali timore subiugati sunt. Secundum hanc autem manifestationem spirituales, & tunc quibus piè pulsantibus etiam occulta patuerunt, & nunc qui non superbe querunt, nec etiam aperta claudunt, spiritualiter intelligentes, donata charitate, liberati sunt. Quoniam verò pietas timore inchoatur, charitate perficitur: populus timore constrictus, tempore seruitutis in Veteri Lege multis sacramentis onerabatur: hoc enim talibus utile erat ad desiderandum gratiam Dei, quæ per Prophetas ventura canebatur. Quæ uti venit, ab ipsa Dei sapientia homine assumpto, à quo in libertatem vocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societatem Christianam populi, hoc est, sub vno Deo libera multitudinis continerent. Multa verò quæ populo Hebræo, hoc est, sub eodem vno Deo compedita multitudini erant imposita, ab actione remota sunt, in fide atque interpretatione manserunt.

runt. Ita nunc nec seruiliter alligant, & exercent liberaliter animum. Ita vt coercitio in Veteri Testamento sit, instructio vero amore perficitur. In his duobus Deus ipse, cuius bonitate atque clementia sit omnino, vt aliquid simus, duobus Testamentis Vetere & Nouo, disciplina nobis regulam dedidit. Duorum differentiam sic probamus, vt in illo sint onera seruorum: in isto gloria liberorum. In illo cognoscatur praefiguratio possessionis nostrae, in isto teneatur ipsa possessio. In Veteri homini fugienti tanquam Dominus apposit, quod timeat: in Nouo redeunti tanquam pater apposit, quod amet. Hieronymus dialogo primo contra Pelagium sub persona Attici, In lege, inquit, veteri serui, in noua praesens Dominus loquitur. Ibi promittitur, hic completur. Ibi initia, hic perfectio est. In illa operum fundamenta iaciuntur, hic fidei & gratiae culmen imponitur. Idem etiam super Matthaeum cap. II. Si queras, inquit, quomodo Lege leuius est Euangelium, cum in Lege homicidium, in Euangelio ira dānetur? qua ratione Euangelij gratia facilius, cum in Lege adulterium in Euangelio concupiscentia puniatur? In Lege multa praecepta sunt, quae Apostolus non posse compleri plenissime docet. in Lege opera requiruntur, quae qui fecerit, viuet in eis. In Euangelio voluntas quaeritur, quae etiam si effectum non

D iij habuerit

REGVLAE

habuerit, tamen praeium non amittit. Euangelium ea praecipit, quae possumus, ne scilicet concupiscamus: hoc in arbitrio nostro est. Lex cum voluntatem non puniat, punit effectum, ne adulterium facias. Finge in persecutione aliquam virginem prostitutam: hac apud Euangelium, quia voluntate non peccat, virgo suscipitur. In Lege quasi corrupta repudiatur.

REGVLA LI.

Lex vetus Moysis nomine frequenter appellatur in sacris literis. Didymus de Spiritu sancto, interprete Hieronymo.

EXPLANATIO.

Crebrò legisse me memini, Moysen appellatum
 2. Cor. 3 esse pro Lege: vt in Apostolo, Vsque in hodiernum
 Luc. 16. diem quando legitur Moyses. Et Abraham ad di-
 uitem in suppliciis constitutum. Habent, inquit,
 Moysen & Prophetas, Et certè liquidò comproba-
 tur, ibi Moysen non virum significatum esse, sed Lea-
 gem. AVCTOR. In hac quoque sententia est
 Origenes plurimis locis. Hieronymus lib. i. aduersus
 Iovinianum, Moysen, inquit, & Dominus noster &
 Apostolus interpretatur Legem. Ab Adam, inquit,
 vsque ad Moysen regnavit peccatum.

REGVLA LII.

Vbicunque in Veteri Testamento ἀλλο-
 φύλλος, id est, alienigenas, legerimus, &c.
 quæ-

quere regulam. 180.

REGVLA LIII.

Quoties in nouo Testamento legimus,
Hoc factum est, vt impleretur, quod dictum
est per Prophetam, quomodo intelligendum.

EXPLANATIO.

Remigius dicit, Matthai consuetudinem hãc esse, vt confirmaret veteris Testamenti auctoritate, quod dicebat, quia Iudais scribebat. Diuus Hieronymus in principio decimioctavi commentariorum in Esaiam, Euangelista, inquit, & Apostoli semper aduentũ Domini veteris Testamenti cupientes testimoniiis roborare, dicebant, Vt impleretur, quod dictum est per prophetam. Vide Regulam 62.

REGVLA LIIII.

Librorum veteris Testamēti & ordinem, & numerum, & gradum ostēdit diuus Hieronymus in Præfatione libri Regum, quæ incipitur, Viginti & duas literas. Totius etiã diuinæ scripturæ libri quid cõtineant, idem Hieronymus explicat in epistola ad Paulinum, cuius initiũ est, Frater Ambrosius. Has autem epistolas ideo hic nõ subiicimus, quia in omnibus sacrorum bibliorum voluminibus habentur, & vulgatissima res est. Tantũ admonuisse lectorem volumus.

REGVLA LV.

Quo-

REGVLAE

Quotiescunque in Nouo Testamento eadem verba leguntur, quæ in Veteri Testamento habentur, videndum est, an sensus, an sermo tantum consentiat. Hieronymus in Matthæ. capitu. 10.

EXPLANATIO.

Matth. 10 In Euangelio secundum Matthaum Saluator ait, Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Hic locus propè eisdem verbis in Michea propheta scribitur. Quæ verba utrū assumpta sint de Propheta, an propria auctoritate præcepta, nosse Domini est, qui & in prophetis & in Euangeliiis loquutus est.

REGVLA LVI.

Quid vtrunque Testamentum contineat, ex Gregorio Nazianzeno. 5. Theologiæ lib.

EXPLANATIO.

Due vitæ humanæ mutationes omni ævo extiterunt vel cū primis illustres, quæ & duo Testamēta, & nimirū ob literæ celebritatē Terræ motus appellantur. Harū altera animos hominū à simulacris ad Legē, altera à Lege ad Euāgeliū traduxit. Sed & de tertio motu per Euāgeliū docemur, quo videlicet ab his sensibilibus, eo ubi nihil amplius neq; mouetur, neque concutitur, traducemur.

REGV.

REGVLA LVII.

In narratione rerum gestarum res ipsæ prius intelligendæ sunt, vt narrantur: tūc de-
mum si quid aliud significant, oportet per-
scrutari. Aug. 8. De Gene. ad literam ca. 7.

EXPLANATIO.

Quatuor illa flumina, in quæ flumen illud, quod Gene. 2. egrediebatur de Paradiso diuisum est, cū & eorū nomina scriptura sacra commemoret, Geon, Phison, Tigrim & Euphratem, & regiones, quas illa permeant, suis nominibus appellet, Euilath, Aethiopiam, Assyriam: absurdum esset allegoricè tantum accipere, nisi prius illa esse vera flumina concedantur.

REGVLA LVIII.

Intellectus sacri eloquij inter textum & mysterium tanta est libratione pensandus, vt vtriusque pars lance moderata, hunc neque nimix discussionis pōdus deprimat, neque rursus torpor incuriæ vacuū relinquat. Grego. 21. Mor. cap. 1.

EXPLANATIO.

Multa sacri eloquij sententiæ tanta allegoria-
rum conceptione sunt grauida, vt quisquis eas ad
solam tenere historiam nititur, earum notitia per
suam iniuriā priuetur. Nonnulla verò ita exteriori-
bus præceptis inserviunt, vt si quis eas subtilius
penetrare

REGVLAE

penetrare desiderat, intus quidem nihil inueniat, sed hoc sibi etiā, quod foris loquuntur, abscondat. Vnde bene quoque narratione historica per significationem dicitur, Tollens Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, detractisq; corticibus, in his quae spoliata erant, candor apparuit: illa verò, quae integra erant viridia permanserunt. Atque hunc in modum color effectus est varius. Vbi & subditur, Posuitq; eas in canalibus, in quibus effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & aspectu earum conciperent. Factumq; est, ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, & parerent maculosa & varia & diuerso colore respersa, Quid est enim virides amygdalinas atque ex platanis ante gregum oculos ponere, nisi per scriptura sacra seriem antiquorum patrum vitas atque sententias in exemplum populis praeberet? Quae nimirum quia iuxta rationis examen recta sunt, virgae nominantur. Quibus ex parte corticem subtrahit, ex parte relinquit, dum quasi litera intelletum fugimus, quasi corticem subtrahimus: & dum plerumque intelletum litera sequimur, quasi corticem reservamus.

REGVLA LIX.

Si secundum literam, id est, ut litera sonat, aliqua intelligi pie & digne non possunt, nisi
figura.

figuratè atque ænigmatibus ista credamus, auctoritatem habemus Apostolicam, à quibus tam multa veteris testamenti solvuntur ænigmata. August. 8. De Gen. ad literam cap. secundo.

EXPLANATIO.

Gregorius 18. Moralium cap. 30. Plerumque in sacro eloquio sic nonnulla mystica describuntur, ut tamen iuxta narrationem historicam prolata videantur: sed sæpe in eadem narratione permixta quedam sunt, per quas superficies historia cuncta quasi setur. Quæ dum nihil historicum resonant, aliud in eis inquirere lectorem cogunt. Apud Iob legis, Non Iob. 28. adequabitur ei aurum vel vitrum. Quis sapiens hoc iuxta literam sentire dignetur? vitrum quippe auro longè est vilius, & postquam dictum est, quòd aurum huic sapientiæ non æquatur, adhuc quasi crescendo subiungitur, quòd ei quoque neque vitrum possit æquari. Sed ipsa nos litera ab historico intellectu ad indagandum allegoria mysterium mittit, Quid ergo in auro vel vitro accipimus nisi illam beatorum civium societatem, quorum corda sibi invicem & charitate fulgent, & veritate translucent? Quam Ioannes in Apocalypsi conspexerat, cum dicebat, Ipsa verò civitas auro mundo similis, vitro mundo. Apoc. 21.

REGV.

REGVLAE

REGVLA LX.

Sacra scriptura plurima continet, quorum quaedam in contrariam, quaedam in diuersam, quaedam in ambiguam significationem accipiuntur. Augustinus tertio, De doctrina Christiana, capitulo vigesimo quinto.

EXPLANATIO.

Quoniam multis modis res similes rebus apparent, non putemus esse praescriptum, ut quod in aliquo loco res aliqua per similitudinem significauerit, hoc eam semper significare credamus. Nam & in vituperatione fermentum posuit Dominus,

Matt. 16. cum diceret, Cauete à fermento Phariseorum. Et

Luca. 13. in laude, cum diceret, Simile est regnum celorum mulieri, quae abscondit fermentum in tribus mensuris farina, donec fermentaretur totum.

Huius igitur varietatis observatio duas habet formas. Sic enim aliud atque aliud res quaeque significant, ut aut contraria, aut tantummodo diuersa significant. Contraria scilicet, cum alias in bono, alias in malo res eadem per similitudinem ponitur, sicut hoc est, quod de fermento supra diximus.

Tale est etiam, quod leo significat Christum, ubi Apoca. 5. dicitur, Vicit leo de tribu Iuda. Significat & diabolum, ubi scriptum est, Adversarius vester I. Petri. 5. diabolus circuit, querens quem deuoret. Ita serpens

pens in bono est, Astuti ut serpentes. In malo autem Matt. 10.
 tem, Serpens Eum seduxit astutia sua. In bono
 panis, Ego sum panis viuus, qui de calo descendi. Ioan. 6.
 In malo autem panis, Panes occultos libenter edite.
 Sic & alia plurima. Et hæc quidem quæ cōmemo-
 rari, minimè dubiam significationem gerunt, quia
 exempli gratia commemorari non nisi manifestissi-
 sima debuerunt. Sunt autè quæ incertum sit, in quâ
 partē accipi debeāt, sicut, Calix in manu Domini Psal. 74.
 vini meri plenus mixto. Incertum est enim, utrū irā
 Dei significet non vsque ad nouissimam penam, id
 est, vsque ad facem: an potius gratiam scripturarū
 à Iudæis ad Gentes transeuntem. Quia inclinauit
 ex hoc in hoc, remanentibus apud Iudæos observa-
 tionibus, quas carnaliter sapiunt: quia fax eius non
 est exinanita. Cū verò res eadem in contraria, sed
 tantum in diuersa significatione ponitur, illud est
 in exemplo, quod aqua & populum significat, si-
 cut in Apocalypsi legimus, & Spiritum sanctum. Apoc. 17.
 Vnde est illud, Flumina aqua viue fluent de ven- Ioan. 7.
 tre eius: & si quid aliud atque aliud pro locis in
 quibus ponitur, aqua significari intelligitur. Sic &
 alia res non singula, sed vnaqueque earum non so-
 lum duo aliqua diuersa, sed etiam nonnunquam
 multa significant pro loco sententia, sicut posita
 reperitur. AVCTOR. Vides erudite Theolo-
 ge, quàm immensa dictionum diuersa, aut cōtraria
 aut

REGVLAE

aut ambigua in sacris literis significantium sylua
huic Augustini regula velut appendix subnecti po-
terat, si alienis vigiliis insidiari, aliorumq; labores
pro nostris veditare in animo nobis fuisset. Verum
cum & à Christiano candore & à meis moribus id
sit alienissimum, ad eos auctores legendos te mitti-
mus, qui in huiusmodi negotio nec sine laude, nec
sine fructu versati sunt. Quod si & nos quadam hu-
iusmodi dictionum tractamus, talia erunt, quorum
illi prorsus non meminerunt.

REGVLA LXI.

Literalis expositio maxime commēdatur,
vbi commodè fieri potest. Basilius in Hexa-
hem. congressione. 9.

EXPLANATIO.

Scio vertendi leges alias in alias sententias scri-
pturam, & si non à me ipso compleri, sed elabora-
tas ab aliis offendi. Nam qui non acceptant senten-
tias scripturae communes, ù non aquam vt aquam
accipiunt, sed aliam quandam naturam inquirunt
esse, & plantam & piscem ad id quod ipsis viden-
tur, immutant. Reptilium etiam ortum atque fo-
rarum ad suas sententias vertentes, interpretantur
perinde vt somniorum interpretes ad id respicientes
quod sibi proposuerunt, eorum quae secundum quie-
tem visa sunt, interpretationes asserre solent. Ego
verò cum scenum audio, scenum intelligo, & stirpem

& piscem & iumentum, omnia, ut dicta sunt, ita accipio. non enim me religionis nostra legisque pudet.

A VCTOR. Epiphanius Salamina Episcopus

Originem carpit, quod allegorice tantum interprete-

tur, ut auctor est Hieronymus. Quo etiam nomine

Origenes attactus est & a Diuo Hieronymo, ut in

praefatione decem visionum Esaiæ ad Amabilem e-

piscopum: Origenes, inquit, liberis allegoria spatiis

cuagatur, & ingenium suum facit, Ecclesia sacra-

menta.

REGULA LXII.

Locum unum sacrae scripturae, exponere

per alium eiusdem scripturae clariorem, opti-

ma interpretatio est. August. 3. De doctrina

Christiana cap. 26. l. 1. d. 1.

EXPLANATIO.

Ubi apertius aliquid ponitur, ibi discendum est,

quomodo in locis intelligatur obscuris. Neque enim

melius potest intelligi, quod dictum est Deo, Appre-

hende arma & scutum, & exurge in adiutorium

mihi: quam ex illo loco, ubi legitur, Domine ut scu-

to bona voluntatis tuae coronasti nos. Nec tamen ita,

ut iam, ubicunque scutum, pro aliquo munimento

legerimus positum, non accipiamus, nisi bonam vo-

luntatem Dei. Dictum est enim, Et scutum fidei. Ephe. 6.

Origenes in Epistola ad Roma. ca. 3. Moris, inquit,

est Apostoli Pauli e sanctis scripturis confirmare

E

qua

11. 5. 67

11. 5. 67

Psalm. 34.

Psalm. 5. 1. fin.

Ephe. 6.

11. 5. 67

REGVLAE

qua dixit: simul & doctoribus Ecclesia praebet exemplum, ut ea, quae loquuntur ad populum, non propriis praesumpta sententiis, sed diuinis munita testimoniis proferant. Si enim ipse talis ac tantus
↙ Apostolus auctoritate dictorum suorum sufficere posse non credit, nisi doceat in Lege & prophetis scripta esse, quae dicit: quanto magis nos minimi obseruare debemus, ut non nostras, cum docemus, sed Sancti spiritus sententias proferamus?

REGVLA LXIII.

Non quid omnipotentia Dei facere possit, cui cuncta possibilia sunt, sed quid in nature ordine ab eo institutum sit, videndum est.
 August. 2. De Gene. ad literam. cap. 1.

EXPLANATIO.

Neque enim si vellet Deus sub aqua oleum aliquid quando manere, non fieret, non ex eo tamen olei natura nobis esset incognita, quod ita facta sit, ut appetendo suum locum, etiam si subterfusa fuerit, perumpat aquas, eisque se superpositam collocet. Sic de aquis, quae super caelos sunt, dicendum, ut eas illic esse credamus, ubi scriptura illas esse dicit.

Psa. 148.

REGVLA LXIIII.

sacrae scripturae obscuritas cum diuersas pariat sententias, utilis est. Augustinus. 11. De ciuita. Dei. cap. 19.

EX.

EXPLANATIO.

L Dum enim alius sic, alius sic intelligit, ita tamē
 ut quod in obscuro loco intelligitur, vel attestatio-
 ne rerum manifestarum, vel aliis locis minimē du-
 biis asseratur, sive cū multa tractātur: ad id quo-
 que perveniat, quod sensit ille, qui scripsit, sive
 id lateat, sed ex occasione tractanda profunda obs-
 curitatis alia quadam vera dicantur non mihi vi-
 detur ab operibus Dei absurda sententia.

REGULA LXV.

L. Ambigua in sacris literis si explicari non
 possunt, in utrāque partem intelligi possunt
 si fidei regula non obstet. Augusti. 2. de Tri-
 ni. cap. 1. & de doctri. Christia. cap. 2.

EXPLANATIO.

110. Sunt quadam in sanctis libris ita posita, ut am-
 biguum sit, quonam referenda sint. Ut quod Chris-
 tus ait, Mea doctrina non est mea, sed eius, qui mi-
sit me. Nam & ex forma servi potest accipi, & ex
forma dei, in qua sic equalis est Patri, ut tamen de-
 Pare sit. In Dei quippe forma sicut nō est aliud Fi-
 lius, aliud vita eius, sed ipsa vita Filius est: ita non
 est aliud Filius, aliud doctrina eius, sed ipsa doctri-
 na Filius est: ac per hoc sicut id quod dictum est,
Dedit Filio vitam: non aliud intelligitur, quā ge-
nuit Filiū, qui est vita. Sic etiā cū dicitur, Dedit
Filio doctrinā: bene intelligitur, Genuit filiū, qui est
 E ij doctrina.

REGVLAE

doctrina. Vt quod dictum est, Mea doctrina non est mea, sed eius, qui me misit, sic intelligatur ac si dictum sit, Ego non sum à meipso, sed ab illo, qui me misit.

REGVLA LXVI.

Sententia aliqua probabilis tandiu nō est contra fidem, donec veritate certissima refellatur. Augu. i. De Gen. ad literam. c. 9.

EXPLANATIO.

Gene. i.

Ponamus enim in eo quod scriptum est, Dixit Deus, Fiat lux, & facta est lux: aliam sensisse lucem corporalem factam, & aliam spiritalem esse lucem in creatura spiritali, quod nostra fides nō dubitat esse ante lucem corporalem caelestem aut etiā super cælum, vel ante cælum, cui succedere nox potuerit, tandiu non est contra fidem, donec veritate certissima refellatur. Quod si factum fuerit, nō hoc habebat diuina scriptura, sed hoc senserat humana ignorantia. Si autē hoc verū esse certa ratio demonstrauerit, adhuc incertū erit, vtrum hoc in illis verbis sanctorum librorum scriptor sentiri voluerit, an aliud nō minus verum. Quod si cetera cōtextio sermonis nō hoc cum voluisse probauerit, non ideo falsum erit aliud, quod ipse intelligi voluit, sed & verum & quod vtilius cognoscatur. Si autem cōtextio scriptura hoc voluisse intelligi scriptorem nō repugnabit, adhuc restabit querere, vtrū & aliud nō potuerit.

potuerit. Quod si & aliud potuisse inuenerimus, incertum erit, quidnam corū ille voluerit, an utrūque sentiri voluisse non inconuenienter creditur, si utriusque sententia certa circūstantia suffragatur.

REGVLA LXVII.

In rebus obscuris atque à nostris oculis remotissimis, si qua inde scripta etiam diuina legerimus, quæ possint salua fide, qua imbuimur, aliis atque aliis parere sententiis: in nullam earum nos præcipiti affirmatione ita proiciamus, vt si fortè diligentius discussa veritas eam rectè labefactauerit, corruamus, non pro sententia diuinarum scripturarum, sed pro nostra ita dimicantes, vt eam velim⁹ scripturarum, quæ nostra est, cum potius eā quæ scripturarum est, nostram esse velle debeamus. Augustin. de Gene. ad literam. cap. 18. Lege explanationē præcedentis Regulæ.

REGVLA LXVIII.

Diuina scriptura aliquando tanquam infirmis infirmiter loquitur, & tamen ianuit aliquid, quod intelligat, qui valuerit. Augusti. 5. De Gene. ad literam. capitu. 6.

EXPLANATIO.

Cū sacra scriptura dies seorsum cōmemoret, quibus deus cuncta creauit, subiungit, dicens: In die quo fecit dominus deus calum & terram, & om⁹ Gene. I.

REGVLAE

ne virgultum agri & cetera. Quod idcirco dictum est, vt quomodo possemus, cogitaremus simul omnia Deum fecisse, quannīs superior sex dierum enumeratio, velut temporū interualla ostēdisse videretur.

REGVLA LXIX.

Moris est scripturarum obscuris manifesta subnectere, & quod prius sub ænigmate dixerint, aperta voce proferre. Hierony. in Esa. cap. 19. §. libro Comment.

EXPLANATIO.

Cū contra Aegyptum fuerat Propheta comminatus, Vē terra obumbranti alīs, quā est trans flumina Aethiopiā, & cetera. quā Propheticus sermo contexuit, postea manifestiorem fecit intelligentiam, & ad ipsam comminans Aegyptum, loquitur quōd nequaquam per angelos, sed ipse Dominus veniat super nubem leuem, id est, velocem, & ingreditur Aegyptum: & idola Aegypti contremiscāt, tabescātque cor fortium, & Hieremia vaticinium Hier. 46. compleatur, Disperdam simulachra, & cessare faciam idola de Memphis.

REGVLA LXX.

Quæ remota sunt à cognitione nostra prius ex diuina auctoritate credenda sunt, deinde per hæc quæ nota sunt, vtcunque noscenda, quanto quisque magis minúsve potuerit pro suæ capacitatis modo diuinitus adiutus inter
nis

nis externisq[ue] rationibus, vt possit. August.
5. de Gene. ad literam. 12.

EXPLANATIO,

Cum aliter se habeant omnium creaturarum rationes incommutabiles in verbo Dei, aliter illa eius opera, à quibus in die septimo requieuit: aliter ista, quæ ex illis vsque nunc operatur, horum trium hoc quod extremum posui nobis vtcūque notum est per corporis sensus & huius consuetudinem vita. Ex creditis ergo prius alia indaganda sunt.

REGULA LXXI.

A scripturæ sensu aberrare leuius est, quàm illam falsam credere. Augustinus duodecimo confess. cap. 23.

EXPLANATIO.

Duo video dissensionum genera oboriri posse, cum aliquid à nuntiis veracibus per signa enuntiatur. Vnum si de veritate rerum, alterum si de ipsius, qui annuntiat, voluntate dissensio est. Aliter enim querimus de creatura conditione, quid verum sit: aliter autem quid in his verbis Moyses egregius domesticus fidei tuæ Domine, intelligere lectorem auditoremq[ue] voluerit. In illo primo genere discedant à me omnes, qui ea quæ falsa sunt, se scire arbitrantur. In hoc item altero discedant à me omnes, qui ea quæ falsa sunt, Moysen dixisse

E iij arbitra=

REGVLAE

arbitrantur. Nescire ergo eam, mentis hebetudo, falsam dicere scripturam impietas est.

REGVLA LXXII.

De deo nihil temere affirmandum, quod in scriptura eius non legimus. Augustinus 4. de Gene. ad literam cap. 9. & Diony. De diui. nominibus cap. 1.

EXPLANATIO.

Cum de deo agimus, magna nobis cautio adhibenda est, ut de illa immensa & incommutabili natura digna & sentiamus, & loquamur. Quod quaedam sint in sacris literis, quae de deo humano more tradantur, ad quae recte intelligenda cum caligant humani intellectus oculi, in varios errores incidere plerosque scimus.

REGVLA LXXIII.

Quae deo tribuant sacrae literae ex Dionysio cap. 1. De diui. nomi. & ex Damasceno de orthodoxa fide lib. primo cap. 15.

EXPLANATIO.

In sacris eloquiis edocemur, quod deus omnium est causa & principium, eorum, quae sunt substantia, uicē vitam, eorum quae ratione utuntur, ratio, utentium intellectu intellectus, decedentium ab eo reuocatio. Intereuntium autem secundum naturam reuocatio atque reformatio, eorum quae mouentur secundum impetum validum, magnum firmamentum,

tum, stantium stabilitas: eorum qui ad ipsum as-
surgunt, via & reductiva manu ductio: & eorum,
qui ab ipso sunt, pater est, principalius enim pater
noster est: eorum qui eum sequuntur, & ab eo pas-
cuntur, pastor, illuminatorum splendor, perfectio-
rum perfectio, in deum transeuntium deificatio, dis-
sidentium pax, simplicium simplicitas, vnitorum
vnio, omnis principij supersubstantiale principium,
& sui occulti, quantum fas est, & vt vniuscuiusq;
patitur conditio, cognitionis benigna traditio.

REGVLA LXXIII.

Quæ colliguntur ex scripturis sacris, per-
inde habenda sunt, ac si in illis scripta essent.
Gregori. Nazianze. 5. lib. Theologiæ.

EXPLANATIO.

AVCTOR. Apertus est regulae sensus modo
in colligendo non sit obratiocinatio, quæ plerumque
parum attentos aut in exercitatos fallere solet. Vnde
quod non rectè colligerent, falsi sunt sapissimè
heretici.

REGVLA LXXV.

Quæ pertinent ad fidem & bonos mores
apertè traduntur in sacra scriptura. August. 2.
De doctri. Christi. cap. 9.

EXPLANATIO.

Cum in scripturis voluntas dei queratur, &
hac sit, vt Apostolus ait, sanctificatio nostra: nimirum 1. Thef. 4
aperta

REGVLAE

aperta esse illa debent, quæ communia sunt omnibus, ut cognoscantur, ut inde sancti fiant: alioquin ad paucos perueniret & fides, & bene viuendi regula, cum præsertim Deus velit omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire.

REGVLA LXXVI.

Conandum est efficere, nec aliqua absurditas, vel repugnantia putetur esse in scripturis sacris, quæ opinionem lectoris offendant. Augusti. 5. de Gene. ad lite. cap. 8.

EXPLANATIO.

Quia non omnia scripta sunt, sed quantum satis iudicauit spiritus, qui inerat scribenti, ea quæ non solum ad factarum rerum notitiam, sed etiam ad futurarum præfigurationem valerent, nescientes coniectamus, quid fieri potuerit, quod ille non nesciens prætermisit. Nam si quid absurdi lector offendat, dum existimat fieri non potuisse, quæ facta esse scriptura commemorat: resiliat à fide, vel non accedat ad fidem.

REGVLA LXXIII.

Scriptura diuina ex visibilibus & inuisibilibus constat, veluti ex corpore quodam, litera scilicet, quæ videtur, & anima, sensus qui intra ipsam deprehenditur, & spiritu secundum id, quod etiam quædā in se cælestia teneat.

* teneat. Per literam corporalia significant diuinæ literæ: per spiritum intellectualia, quæ spiritualia dicimus. Origen. Periarchō li. 4.

EXPLANATIO.

Sicut ergo cognationem sui adinuicem gerunt visibilia & inuisibilia, terra & calum, anima & caro, corpus & spiritus, & ex eorum coniunctionibus constat hic mundus: ita etiam sacram scripturā credendū est constare. Quia ergo hæc ita se habent, inuocantes Deum, qui fecit scripturā animam & corpus & spiritum: Corpus quidem iis, qui antè fuerunt, animam verò nobis, spiritum autem iis, qui in futuro hereditatem vitæ æternæ consequentur, per quā perueniāt ad regna celestia. Verum viā, quæ nobis videtur recta esse ad intelligendas scripturas & sensum earum requirendum huiusmodi arbitramur, sicut ab ipsa nihilominus scriptura, qualiter de ea sentiri deceat, docemur. Apud Salomonem inuenimus in Proverbiis, tale aliquid de diuinæ scripturæ obseruantia præcipi, Et tu, inquit, describe ^{c. 22.} hæc tibi tripliciter, in cōsilio. et sciētia, vt respōdeas verba virtutis his, qui proposuerūt tibi. Tripliciter ergo describere oportet vnūquenque intelligentiam diuinarum literarum, id est, vt simplices quique ædificentur ab ipso, vt ita dixerim, corpore scripturarum: sic enim appellamus communem istum & historialem intellectum. Si qui verò aliquantum
iam

R E G V L A E

- iam proficere cœperūt, & possunt aliquid amplius
intueri, ab ipsa scriptura anima edificentur. Qui
I. Cor. 2. verò perfecti sunt, & similes iis, de quibus Aposto-
lus dicit, Sapientiam autem loquimur inter perfec-
tos: sapientiā autem non huius mundi, neque prin-
cipum huius sæculi, qui dissoluuntur, sed loquimur
Dei sapientiam in mysterio absconditam, quā præ-
destinavit Deus ante sæcula in gloriā nostram. Hi
tales ab ipsa spiritali lege, quæ umbram habet fru-
tuum bonorum, tanquā à spiritu edificantur.
Illud sanè non ignorandum, esse quadam in scriptu-
ris, in quibus hoc quod diximus corpus, id est, con-
uenientia historialis intelligentiæ, non semper inue-
nitur, sicut in consequentibus demonstrabimus, &
est, ubi ea, quam diximus, anima vel spiritus solū
modo intelligenda sunt, quod etiam in Euangelijs
Ioan. 2. designari puto, cū dicuntur pro purificatione Iu-
daeorum sex hydria posita, capientes metretas bi-
nas vel ternas. In quo, ut dixi, videtur sermo Euā-
gelicus indicare de his qui dicuntur ab Apostolo Iu-
dæi, quod hi purificentur per verbum scripturæ, ca-
pientes interdum quidem duas metretas, id est, ani-
mæ vel spiritus, secundum quod suprà diximus, in-
tellectum recipientes: interdum autem tres cū es-
tiā corporalem intelligentiam, quæ est historia, ser-
uare lectio ad edificationē potest. Sex verò hydria
conuenienter dicta sunt de his, qui in mundo positi
purificatio

purificatur. In sex enim diebus, qui perfectus est numerus, mundū hunc, & omnia, quae in eo sunt, legimus consummata. Quanta igitur sit utilitas in hoc primo, quem diximus, historiali intellectu, testimonium est omnium credentium multitudo, quae & satis fideliter & simpliciter credit, nec multa assertione indiget, quod palam omnib. patet. Eius vero intelligentiae, quam velut animam esse scriptura supra diximus, exempla nobis quā plurima dedit Apostolus Paulus, sicut est in prima Epistola ad Corinthios. Scriptū est enim, Non infranabilis bouem Deu. c. 25 triturantem. Tunc deinde explanans, qualiter præceptum istud debeat intelligi, addit dicens, Nunquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique dicit? Propter nos enim scriptū est, quia debet, qui arat, in spe arare, & qui triturat, in spe percipiendi. Sed & alia huiusmodi quā plurima, quae hoc modo sunt interpretata de Lege, instructionemq; plurimā audientibus conferunt. Spiritalis autem explicatio est talis, ut quod dicit Apostolus, quod omnia cōtingebant illis in figura: scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum deuenerunt. Et occasionem nobis præstat intelligentiae, ut possimus nos aduertere, quorum figurae erant ista, quae illis accidebant. Et quod de tabernaculo in Epistola meminit illius dicti, quod Moyse fuerat præceptum, Facies, inquit, secundū formam, quae tibi est in monte ostē-

I. Cor. 10.
Heb. 8.
(a.)

REGVLAE

c.4.

sa. Ad Galatas vero scribēs, exprobrans quibusdam, qui videbantur sibi legere Legē, sed non intelligere, pro eo quod allegoriam esse in his quae scripta sunt, ignorabant: ita cum increpatione quadam ad eos dicit, Dicite vos mihi, qui sub Lege vultis esse, Legem non audistis? Scriptum est enim, quod Abraham duos filios habuit, &c. Hac enim sunt duo testamenta. Et multa similia apud Paulum. Apostolus dicit, Usque in hodiernū diem cū legitur Moyses, velamen est positum super cor eorum. Cū autem

2. Cor. 3.

conuersus fuerit quis ad Dominum, auferetur velamen. Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas. Donec enim quis non se conuerterit ad intelligentiam spiritalem, est positum velamen super cor eius, quo velamine, id est, intelligentia crassiore, scriptura ipsa velari dicitur, vel putatur: & hoc est, quod ait superpositum velamen vultui Moysi, cū loqueretur ad populum, id est, cū Lex vulgo recitaretur. Si autem conuertamus nos ad Dominum ubi est & verbum Dei, & ubi spiritus sanctus reuelat scientiam spiritalem, tunc auferetur velamen, & tunc reuelata facie, in scripturis sanctis gloriam Domini speculabimur. vide regulam. 47.

REGVLA LXXVIII.

Eorū, quae de Deo in sacris literis traduntur, quaedā sunt effabilia, quaedā ineffabilia. Et rursus alia cognoscibilia, alia incognoscibilia.

scibilia. Damascenus de ortho. fide libro. i. capite secundo.

EXPLANATIO.

Effabilia sunt, quæ verbis utcumque explicari possunt, ut Deum esse unum, & creatorem mundi. Ineffabilia sunt, quæ nullis verbis satis explicari possunt, ut unitas essentia cum Trinitate personarum, Filii generatio æterna, de qua Esaias ait, Gen. c. 53. generationem eius quis enarrabit? Cognoscibilia, ut Deum esse æternum, incorporeum. Incognoscibilia sunt, ut iudiciorum Dei abyssus. De quibus Paulus, O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Rom. II.

REGULA LXXIX.

Mira est sacrarum literarum concordia. August. 18. De ciuit. Dei. cap. 41.

EXPLANATIO.

Vt cognitionem omittamus historiæ Gentium quæ mendacis referta est, ipsi certè Philosophi, qui non videntur laborasse in studiis suis, nisi ut inuenirent, quomodo viuendum esset accommodatè ad beatitudinem capeffendam, cur dissenserunt, & à magistris discipuli, & inter se condiscipuli, nisi quia ut homines humanis sensibus & humanis rationibus ista quasierunt? Auctores verò nostri, in quibus non frustra sacrarum literarum figitur, et terminatur canon,

REGVLAE

canon, absit, vt inter se aliqua ratione dissentiant.

REGVLA LXXX.

Sacra eloquia in exordiis narrationū qualitates exprimunt terminosq; causarum. Gregor. 2. Mora. cap. 2.

EXPLANATIO.

- Aliquando id ostendit sacra scriptura à positione loci, sicut de Israel dicitur, quia verba Dei audire non potuit in monte, sed praecepta in campesribus accepit, subsequenter infirmitatem populi indicās, qui ascendere ad summa nō valuit, sed semetipsum in infimis neglectē viuendo laxauit. Aliquando à positione corporis futura denuntiat, sicut in actibus Apostolorum, Stephanus Iesum, qui à dextris virtutis Dei sedet, stantem se vidisse manifestat. Stare quippe adiuantis est. Et rectē stare cernitur, qui in bello certaminis opitulatur. Aliquando à qualitate aeris res subsequens demonstratur. Sicut Euangelista, cūm predicante Domino, nullos tūc ex Iudaeis credituros diceret, prae misit dicens, Hyems autem erat. Scriptum nanque est, Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Idcirco hyemis curauit tempus exprimere, vt inesse auditorum cordibus malitia frigus indicaret. Hinc est, quod negaturo Petro praemittitur, Quia frigus erat, & stans ad prunas calefaciebat se. Aliquando à qualitate temporis finis exprimitur actionis. Sicut nō reditu-

rus ad veniam, sed ad traditionis perfidiam, nocte Iudas exisse perhibetur: cum egrediente illo, ab Evangelista dicitur, Erat autem nox.

Ioan. 13.

REGVLA LXXXI.

Aliquando res gesta in facto culpa est, in scripto autem prophetia virtutis, aut è cōtrario in sacris literis. Gregorius tertio Mor. capitu. vigesimo primo. & August. Contra Faustum lib. 22. cap. 87.

EXPLANATIO.

Gregorius, Quod verum citius ostendimus, si verum sacra scriptura testimonium ad vtraque probanda proferamus. Quis nanque audiens nō solum 2. Reg. II. fidelium, sed ipsorum quoque infidelium non omnimodo detestetur, quod Dauid in solario deambulans, Bersabee Vria concupiscit uxore? Quem tamē à pralio reuertentem ire ad domum admonet, pedes lavare. Qui protinus respondit, dicens, Arca Domini sub pellibus est, & ego in domo mea requiescam? Quem Dauid ad mensam propriam suscepit, eiq; epistolas, per quas mori debeat, tradit. Cuius autem Dauid in solario deambulans typum tenet, Psal. 18. nisi eius de quo scriptum est, In sole posuit tabernaculum suum? Et quid est Bersabee ad se perducere, nisi legem litera carnali populo coniunctam spiritali sibi intellectu sociare? Bersabee enim puteus septimus dicitur, quia nimirum per cognitionem Legis

F

infusione

REGVLAE

infusione spiritalis gratia perfecta nobis sapientia ministratur. Quem verò Vrias nisi Iudicum populum designat, cuius nomen interpretatum dicitur, Lux mea Dei? Iudaicus enim populus quia de accepta Legis scientia extollitur, quasi de Dei luce gloriatur. Sed huic Vria David uxorem abstulit, sibiq; coniunxit, quia videlicet manu fortis, quod David dicitur, in carne redemptor apparens, dū de se spiritualiter loqui Legem innotuit, per hoc quod iuxta literam tenebatur, hāc à Iudaico populo extraneam demonstravit, sibiq; coniunxit: quia se per illam predicari declaravit. Vriam tamen ad domum ire David admonet, pedes lavare: quia incarnatus Dominus veniens, Iudaico populo praecepit, ut ad conscientiam redeat, sordes operum fletibus tergat, spiritualiter Legis mandata intelligat, & post tantam duritiam praeceptorum fontem baptismati inueniens, ad aquam post laborem recurrat. Sed Vrias, qui arcam Domini esse sub pellibus meminit, respondit, quod domum suam intrare non posset, ac si Iudaicus populus dicat, Ego mandata Dei in sacrificiis carnalibus video, & redire ad conscientiam per spiritualementem intelligentiam non requiro. Quasi enim arcam esse sub pellibus dicit, quia praecepta Dei non nisi a l exhibendum ministerium sacrificii carnalis intelligit. Tūc tamen redire ad domum nolentē David ad mensam vocat, quia quan-

uis Iudaicus populus ad conscientiam redire con-
temnat, ei tamen redemptor veniens, mandata spi-
ritualia praeedicat, dicens, Si crederetis Moysi, crede-
retis forsitan & mihi. De me ille scripsit. Legē ita-
que Iudaicus populus tenet, quae eius diuinitatem Ioan. 5.
loquitur, cui idem populus credere dedignatur.
Vnde & Vrias ad Ioab cum epistolis, ex quibus oc-
cidi debeat, mittitur, quia idem ipse Iudaicus popu-
lus Legem portat, qua conuincente, moriatur. Dum
enim mandata Legis retinens implere renititur, i-
pse nimirum defert iudicium, vnde dānetur. Quid
ergo per factum istud David scelestius, quid ve-
rò mundius Vria dici potest? Et rursus per myste-
riū quid David sanctius, quid Vria infidelius inue-
nitur? Quando & ille per vitā culpam prophetiae
signat innocentiam, & iste per vitā innocentiam
in prophetia exprimit culpam.

REGVLA LXXXII.

Sacra scriptura plerūq; de virtutibus & vi-
tiis sic agit, vt dum loquendo aliud insinuat,
aliud tacēdo innotescat. Grego. i. Mor. cap.
5. 6.

EXPLANATIO.

Contra diuitem in Euangelio nil de loquacitate Luc. 16.
memoratur, quae in conuiuio inter alias grauior fue-
rit culpa, monstratur. Nā cū venter reficitur, lin-
gua defrenatur. Vnde diues apud inferos aquā appe-
tere describitur, dicēs, Pater Abraham miserere mei,

REGVLAE

Et mitte Lazarū, vt intingat extremum digiti sui in aquam, Et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flāma. Prius epulatus dicitur quotidie splendide, Et pōst aquam ptere in lingua memoratur: quia inter epulas valde diffluere loquacitas solet. Ex pēna indicat culpam, cū eum quem epulatum quotidie splendide Veritas dixerat, in lingua plus ardere perhibebat. Hi quippe qui chordarum harmoniam temperant, tanta hanc arte dispensant, vt plerunque cū vna tangitur, longē alia, ac multis interiacentibus posita chorda quatiatur. Cumq; ista sonitum reddit, illa, quae in eo cantu temperata est, aliis impercussis tremit.

REGVLA LXXXIII.

Scriptura sacra ex his quæ tenuiter præmit, diuinā reuerēter expectanda indicat, quæ subiungit. Grego. 4. Mor. cap. 4.

EXPLANATIO.

Matt. 5. Sublimia praecepta Domino in mōte dicturo prae-
mittitur, Aperiens os suum docebat. Sic enim clau-
sa vascula quid intus habeant, ignoramus: aperto
verò ore vasculorum, quid intrinsecus contineatur,
agnoscimus. REGVLA LXXXIIII.

Sacra scriptura in superioribus suis parti-
bus solet breuiter lōgē pōst sequutura per-
stringere; cū studet ad alia enuntianda pro-
perare. Grego. in Præfatione Mor. cap. 1.

EXPLANATIO.

Vt est illud, quod in Genesi legimus, Iob de stirpe Esau descendisse, & Balæ filio Beor in regnum successisse describitur, beatum Iob illum esse crediderunt. Nequaquam tamen Iob propterea ante Legem fuisse credendus est, quia Israeliticorum regum tempora præcessisse perhibetur. Quod dum quidam minus cantè cōsiderant, Moysen beati Iob gestorum scriptorem putant, & ante Moysi tempora fuisse crediderunt. AUCTOR. Horum de numero fuit Origenes, qui Moysen librum Iob scripsisse dicit, vt filios Israel in Aegyp̃tia captiuitate positos consolaretur.

REGVLA LXXXV.

Sacra scriptura omnibus respondet. Gregor. 23. Mor. cap. 18. 19.

EXPLANATIO.

Afflicti cordis est proprium, vt in omni, quod appetit, & tamen rerum ordinem contrarium sentit, si possit fieri, cur ita vel non ita sit, diuinis sibi responderi vocibus velit, vt Deum de cuncta eorum controuersia consulat, & responsionis eius cognita ratione, conquiescat. Helin autem præuidens, quòd scripturam sacram Dominus conderet, vt in ea vel publicis vel occultis cunctorū quaestionibus responderet, ait, Aduersus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi? Semel loquitur Deus, &

Iob. 33.

REGVLAE

secundò id ipsum non repetit: ac si diceret, Deus singulorum cordibus priuatis vocibus non respondet, sed tale eloquium cōstruit, per quod cunctorū questionibus satisficiat. In scripturæ quippe eius eloquio causas nostras singuli, si requirimus, inuenimus, nec opus est, vt in eo quod specialiter quisque tolerat, responderi sibi diuina voce specialiter quærat. Ibi enim nobis omnibus in eo quod specialiter patimur, communiter respondetur. Ibi vita precedentium fit forma sequentium. Vt enim vnum è pluribus proferamus, inuenimus, quòd Paulus carnis suæ infirmitate tentatus, audiuit, Sufficit tibi.

2. Cor. 12. gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. Quod iccirco illi in infirmitate propria dictū est, ne singulatim nobis omnibus diceretur. In scriptura igitur sacra vocem Dei afflicto Paulo audiimus, ne cum fortasse affligimur singuli, audire cum priuata consolatione quæreremus. Non ergo Dominus ad omnia verba nobis respondet, quia semel loquitur & secundò id ipsum non repetit, id est, in his quæ per scripturam sacram ad patres nostros protulit, nos erudire curauit.

REGVLA LXXXVI.

Mos est diuinarum literarum, vt cum aliquid narrant, interposita alterius causæ sententia, ad superiora protinus redeant. Greg. 5. Mor. cap. 29.

EXPLANATIO.

Paulus Apostolus cū dilectum discipulum de 1. ad Ti. 5.
 instituendis Ecclesiæ officiis admoneret, ne quos for-
 tē ad sacros ordines inordinate prouheret, dixit,
 Manus citō nemini imposueris, neque communica-
 ueris peccatis alienis: te ipsum castum custodi. Qui
 ad infirmitatem eius corporis protinus verba con-
 uertens, ait, Noli adhuc aquam bibere, sed modico
 vino utere propter stomachum, & frequētes tuas
 infirmitates, statimq; subiungit, dicens, Quorun-
 dam hominum peccata manifesta sunt, praceden-
 tia ad iudicium, quorundam autem & subsequun-
 tur. Quid ergo ad illud pertinet, quod ab infirmo
 aquam bibi prohibuit, hoc de peccatis absconditis
 quorundam hominum manifestisque subiunxit, ni-
 si quod interposita de eius infirmitate sententia, ad
 hoc in extremo rediit, quod superius dixit, Manus
 citō nemini imposueris, neque communicaueris pec-
 catis alienis.

REGVLA LXXXVII.

Non relictus est hominū eloquiis de Dei
 rebus alius præterquam Dei sermo. Hilarius
 7. De Trinit.

EXPLANATIO.

Omnia reliqua & arcta & cōclusa & impedita
 sunt & obscura. Si enim aliquis diuina aliis verbis
 demonstrare, quā quib. à Deo dictū est, uolet, aut

F iij ipse

REGVLAE

ipse non intelliget, aut legentibus non intelligendum relinquet.

REGVLA LXXXVIII.

Per sacra eloquia scimus, quòd ignorare non expedit, neque per nos scire possumus. August. ii. De ciuit. Dei, cap. 3.

EXPLANATIO.

Prius per Prophetas Dominus, deinde per se ipsum, postea per Apostolos, quantum satis esset, indicauit, loquutus, etiam scripturam condidit, quae Canonica nominatur, eminentissima auctoritatu. Nam ea quae remota sunt à sensibus nostris, qui nostro testimonio scire non possumus, de his alios testes requirimus, eisque credimus, à quorum sensibus remota esse vel fuisse non credimus. Sicut ergo de visibilibus, quae non vidimus, eis credimus, qui vident, atque ita de ceteris, quae ad suum quenque sensum corporis pertinet, ita de his quae animo ac mente sentiuntur, quia & ipse rectissime dicitur sensus, vnde & sententia vocabulum accepit, hoc est, de inuisibilibus, quae à nostro sensu interiore remota sunt, his nos oportet credere, qui hac in illo incorporeo lumine disposita didicerunt, vel manentia conueniuntur.

REGVLA LXXXIX.

Ad sanctas scripturas si admissa fuerint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit

bit auctoritatis? Nulla ergo mendacij suspicio admittenda est. August. ad Hieronym. Epistola 9.

EXPLANATIO.

Quæ tandem de scripturis illius sententia profertur, cuius pondere contentiosa falsitatis obtrahitur improbitas? Statim enim ut protuleris, si aliter sapit, qui contra nititur, dicit, illud quod prolatum est, honesto aliquo officio scriptorem fuisse mentitum. Non enim deesse poterunt causæ, cur existimetur, non solum potuisse, verumetiam debuisse mentiri, si officioso mendacio conceditur locus. Idem Epistola 19. Ego solis eis scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoris, que deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam. Ac si aliquid in eis offendero literis, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minime intellexisse non ambigam.

REGULA XC.

Ambiguitas & repugnantia, quæ videtur in sacris literis, ex ipsius textus consequentibus & adiunctis tollenda est. Si autem scripturæ repugnantia pertractari ac discuti non potest, saltem id intelligatur, quod fides sana præscribit. August. 3. De doctr. Christiana. cap.

REGVLAE

cap. 2. & de Gene. ad literam lib. 1. cap. vlti.
& contra Faustum Manichę. libro nono ca-
pitulo sexto, septimo.

EXPLANATIO.

Aliud est, quod potissimum scriptor senserit, nō di-
gnosce, aliud autem à regula pietatis errare. Si
vtrunque vitetur, perfecte se habet fructus legētis:
si verò vtrunque vitari non potest, etiam si volum-
tas scriptoris incerta sit, sana fidei congruam non
inutile est tenuisse sententiā. Paulus scribit ad Ro-
manos, filium Dei ex semine David secundum car-
nē. & ad Corinthios, Et si noueramus secundū car-
nem Christum, sed nunc iam non nouimus. Restat
ergo, vt nos demonstramus, quā possit vtrunque
verum esse, & quā sibi hæc duo non sint cōtraria.
Vnum quippe eorū (cilicet non esse Pauli, nullo mo-
do possumus dicere, quia nulla in eo variat codicū
auctoritas. Christum enim ex semine David secun-
dum carnem omnium librorum atque linguarum
concordat auctoritas. In hoc autem Paulū aliquan-
do errasse, & proficiendo mutasse sententiam, ab-
sit, vt dicamus. Quapropter quisquis es, quē velut
pugnantia ista mouerunt, quod alibi scriptum, Fi-
lium Dei ex semine David: alibi autem, Et si nouer-
amus Christum secundū carnem, sed iam nunc nō
nouimus: & si non vtrunque ex vnius Apostolici
teris proferretur, sed vnū eorum Paulus dixisset,
alterum

alterum Petrus, aut Esaias, aut alius quisquā Apostolorum siue Prophetarum, quia ita sibi omnia in canonica veritate concordant, vt tanquam vno ore dicta iustissima & prudētissima pietate credātur, & serenissimo intellectu inueniantur, & solertissima diligētia demonstrentur, nō liceret de alterutro dubitare. Proinde quia ex Apostoli Pauli canonicis, id est, verē Pauli Epistolis vtrunque profertur, & non possumus dicere aut mendosum esse codicē, aut interpretem errasse: restat ostendere, quomodo neutrum ab altero dissonet, sed in eadem sanā fidei regula vtrunque concordet. Nam quod filius Dei ex femine David homo factus est, nec idem Apostolus vno loco dicit, & alia sancta scriptura apertissime pradicant. Quod verò dicit, Et si noneramus Christum secundum carnem, sed iam nunc non nominamus, ea ipsa circumstantia scripturae loci eius satis ostendit, quid loquatur Apostolus. Suo quippe more vitam nostram futuram, quae iam in ipso homine mediatore Christo Iesu capite nostro surgente cōpleta est, ita spe certa meditatur, tanquam astit, praesensq; teneatur. Quae utique vita non erit secundū carnem, sicut Christi vita nō est secundū carnē: nā hoc loco non ipsam corporis nostri substantiam, quā Dominus etiam post resurrectionem suā carnē appellat, dicens. Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa nō habet, sicut me videtis habere:
sed

REGVLAE

sed corruptionem mortalitatemq; carnis vult intelligi, quæ tunc non erit in nobis, sicut iam in Christo non est. Hanc enim propriè carnem nominabat, etiam cū de ipsa resurrectione satis euidenter loqueretur. Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. Noueramus ergo Christum secundum carnem, id est secundum carnis mortalitatem, antequam resurgeret: sed nunc iam non nouimus, quia sicut idem dicit Apostolus, Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur.

REGVLA XCI.

Ex sacris literis perperam intellectis ortæ sunt hæreses: nulla tamen est scripturarum, sed malè intelligentium culpa. Sed hoc commodi elicit Deus, vt multa, quæ latebāt in scripturis, aperta sint, hæreticis Ecclesiâ exagitantibus. Hilar. de Synodis aduersus Arianos, & August. in Psal. 54.

EXPLANATIO.

- Hilarius vbi supra, Ex Apostoli, inquit, verbis*
- 1. Tim. 2. scilicet, Mediator dei & hominum, homo Christus Iesus, Photinus suam hæresim hausit, hominem tantum Christum affirmans. Marcion ex Epistola ad*
 - Cap. 2. Philippenses scilicet, Et habitu inuentus vt homo, phantasticum & non verum corpus Christum habuisse asseruit. Sabellius eundem esse Patrem & Filium ex Evangelio Ioannis, Ego & pater vnū sumus,*

mus. Arriani creaturam Christum dicunt, & Patri inaequalem ex Ioannis verbis, Pater maior me Cap. 14. est. Alij dissimilem Patri ex illo, De die autem & hora nemo scit, neque angeli in calis, neque Filius, Matt. 14. nisi Pater solus. Alij tenebras coevas Deo dixerunt, Gen. 1. quia in Genesi post noctem dies coepta sit. Alij Mas theusalem post diluvium vixisse, & non tantum sunt octo animae reservatae. Hec & alia plurima ex divinis libris male intellectis hauserunt haeretici, non tamen propterea abolenda sunt sacrae literae, aut tollenda loca illa, in qua haeretici offenderunt. Symmachus in apologetico contra Anastasium imperatorem. Cuncti, inquit, qui ab initio dogmatis Christiani catholicam fidem diverso proposito persequi vel affligere conati sunt, prevalendo defecerunt, & catholica & orthodoxa veritas hoc prevaluit magis, quo putaretur oppressa. Quae sicut insectatoribus suis creuisse monstratur, sic obtinuisse cognoscitur insequentes. Gregorius, Etenim haeticis exerta est catholica Ecclesia, & ex his qui male sentiunt, probati sunt, qui bene sentiunt. Multa enim latebant in scripturis, & cum praecisi essent haeretici, quaestionibus agitarunt Ecclesiam Dei. Augustinus ubi supra, Multi, inquit, qui optimè possunt scripturas dignoscere & pertractare, latebant in populo Dei, nec asserebant solutionem quaestionum difficilium, cum calumniator nullus instaret. Nunquid

REGVLAE

quid perfectè de Trinitate tractatum est, antequàm oblatrarent Arriani? Nunquid perfectè de pœnitentiâ tractatum est, antequam obsisterent Nouatiani? Sic non perfectè de baptismo tractatū est, antequam contradicerent foris positi rebaptizatores. Nec de ipsa vnitâte Christi enucleatè dicta erant, quæ dicta sunt, nisi posteaquam separatio illa vrgeret fratres infirmos: vt iam illi, qui nouerāt hęc tractare atque dissoluere, ne perirent infirmi sollicitati quæstionibus, sermonibus & disputationib. suis obscura legis in publicum deducerent. Idem 8. De Trinit. Proficit semper contradictio stultorum ad stultitiâ demonstrationē, quia quæ ingenio insipientis aut peruersæ intelligētiæ aduersus veritatē coarptatur, dum incōcussa & immobilis est, necesse est, vt quæ ediuerso sunt, et falsa intelligātur & stulta.

REGVLA XCII.

Decentissimum est mysticis scripturarū eloquiis sacram & obstrusam cælestium spiritūū veritatem arcanis velamētis & sacratissimis signis occultare. Dionys. Cælestis Hierarch. cap. 2. E X P L A N A T I O.

Non enim omnes sacri sunt, neque iuxta scripturæ sententiâ omniū scientia est. Nēpe enim quòd informibus figurâq; carentibus figuræ admoueātur dispensatione salutari, causa est infirmitatis nostræ ratio, quæ conscendere ad celsiora ac spiritualia cōtemplari

*templari sine adminiculis nequit, indiget propriis
& de sua fragilitate petitis auxiliis, quibus ad su-
periora nitatur, & indignis sancta claudantur.*

REGULA XCIII.

Duplex significandi modus traditur in sa-
cris literis per similitudines, alter per similes
imagines, alter per dissimiles formas, ut di-
uersa prorsus & alia quā videantur, insinuet.
Dionys. cap. 2. cælestis Hierarchiæ.

EXPLANATIO.

*Reuerēdam illam super substantialis Deitatis in-
effabilemque beatitudinem diuinorū eloquiorum
mystica traditiones dum exprimere cupiunt, ali-
quando ut verbum & intellectum & essentiā lau-
dant, ut per istas appellationes diuinam eius elo-
quentiam & sapientiam & substantiam verissimè
existentē atque omnium quæ sunt subsistentia, ve-
ram causam significant: interdum ut lucem ipsam
concelebrant, & vitā vocant. Enimvero huiusmo-
di sacra signēta honestiora quidem sunt, & terre-
nis ac materialibus formis eminere videntur: cateo-
rum nec sic quidē ad diuinæ similitudinis veritatē
propè accedunt. Excedit illa substantiam omnem,
vitamq; transcendit. Nullam hanc exprimit lux, o-
mnisq; sermo, omnis mēs atq; ratio absq; vlla cōpara-
tiōe illius similitudine inferior est. Aliquādo ab eis-
dē laudatur scripturis honestissimè ac pene diuinè,
dum*

REGVLAE

dū in eius laude dissimilibus vtuntur signis, eāque inuisibilem infinitam & incomprehensibilem predicant, his eam appellantes nominibus, quibus non quid sit, sed quid non sit, dicitur. Hoc enim verius, vt arbitror, in ipsa est & de ipsa illa propriē magis asseritur. Nam sicut secretior illa sacerdotibusque traditio docuit, dum ipsam esse aliquid negamus, ex his quae sunt, verum profectō loquimur, & si modum, quo illa infinita est, quippe quae super substantialis & incomprehensibilis atque ineffabilis est, prorsus ignoramus. Si ergo in diuinis rebus negationes quidem verae sunt, affirmationes verō nequaquam tantis arcanorum latebris congruunt, illa sanē rebus inuisibilibus erit expressio, quae per dissimilia signa monstratur. Vnde lapis dicitur, leopardus, & vrsa, & vermis.

Esa. 18.

Ose. 13.

Psal. 21.

REGVLA XCIIII.

Sacra scriptura pro auditorum viribus & vtilitate dimetitur, quae denuntiat. Orig. lib. 4. contra Celsum.

EXPLANATIO.

Dicendum est, quod quemadmodum ipsi, vbi cū pueris minutoribus oborta est disceptatio, non nostras dicendi vires attendimus, sed illorum imbecillitati nos ipsos accommodantes, non solum his consentanea fabulamur, sed ea etiam facimus, quae ad puerorum videntur emendationem satisfacere, & illis

illis nō parum conducere. Sic item & Dei verbum videtur, quæ supra sunt, dispensasse. Quemadmodū verò quæ ad Deum spectant, denūtiuntur, in Deuteronomio sic profertur, Portauit te Dominus Deut. I. Deus tuus, vt solet homo gestare paruulum filium suū. Quasi humanos mores Deo sacra scriptura imponat, vt hominibus conferant. Vide Regulam. I.

REGVLA XCV.

Quæ in diuinis libris scripta non sunt, tractare debemus per ea quæ scripta sunt. Origenes in Matthæ. capitulo 23.

EXPLANATIO.

Scriptum est Christum propter esurientes & sitientes dixisse, Esuri, & sitiui: & propter mendicos et peregrinos & agrotantes & in carcere positos, Nudus fui, & hospes fui, & in carcere fui, & infirmus fui. Secundū consequentiam similitudinis addamus & nos, Iniurias passus sum, casus sum & tentatus sum, & omnia. Et sicut in illis, quæ scripta sunt, verus est sermo Domini dicenti, Quādiu vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. I. c. cū iniuriam passus fuerit iustus, velut blasphematus, vel aliud tale passus, pone Christū in eos, qui fecerunt, dicentem ei, Quando vni ex minimis istis fecistis iniuriam. me tentasti, me blasphemasti.

REGVLA XCVI.

Sacra scriptura laudanda vel vituperanda
G hominum

REGVLAE

hominū facta vel ipsa indicat, vel legentibus indicanda proponit. Nec solū homines ipsos vel laudabiles vel vituperabiles intimās, verum etiam quædam in vituperabilibus laudanda, & in laudabilibus vituperanda nō tacet. August. 22. contra Faustum cap. 65.

EXPLANATIO.

1. Reg. 14. Neque enim, quia vituperabilis homo erat Saul ideo nō est laudabile factū eius, quòd gustatum de anathemate tam diligēter scrutatus, tā seuerè vindicare conatus est, obediens Deo qui hoc fieri prohibuerat, vel quòd pythones et ventriloquos de regno suo deleuit. Aut quia laudabilis erat Dauid, ideo
1. Reg. 28. peccata eius, quæ Deus quoque arguit per prophetam, vel approbanda, vel imitanda sunt. Sicut nec in Pontio Pilato vituperandum est, quòd aduersus accusationes Iudæorum innocentem Dominum in
- Matt. 28. dicauit. Nec in Petro laudandum est, quòd eundem Dominum ter negauit, vel vnde ab ipso Sathanas appellatus est, quòd non sapiendo quæ Dei sunt, eū voluit à passione, hoc est, à nostra salute reuocare. Paulo antè dictus est beatus, paulo post dictus est Sathanas: sed quid in eo obtinuerit Apostolatus eius, et martyrij corona testatur. Sacra enim scriptura tanquam speculi fidelis nitor admotarū sibi personarum non solū quæ pulchra atque integra, verum etiam quæ deformia vitiosaque sint, indicat.

R. E.

REGULA XCVII.

Sacra scriptura & bona & mala, quæ futura sunt, prænuntiat, August. Episto. 137.

EXPLANATIO.

Bona prænuntiat, ut post seculi finem sequutura certiores expectaremus. Mala autem, quibus erat hic mundus abundaturus, ut seculi finem præcedentia sentiremus. Vnde & Apostolus dicit, Quacumque I. Cor. 10. que enim antè scripta sunt, ut nos doceremur, scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus ad Deum. Quid autem opus erat, ut ipse Dominus Iesus non solum diceret, Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris sui: quod post seculi finem futurum est: verum etiam exclamaret, Vex mundo à scandalis, nisi ut nobis Matt. 18. non blandiremur, venire nos posse ad sedes felicitatis æternæ, si temporalibus malis exercitati, non defecimus.

REGULA XCVIII.

Sanctarum scripturarum regula est, duas generationes bonorum & malorum nosse, hoc est, singulorum singulas. Hieronym. in Matthæ. cap. 23.

EXPLANATIO.

De bonis sumamus exempla, Quis ascendet in Psal. 23. montem Domini, aut quis requiescet in monte sancto eius? Cumque plures, qui ascensuri sunt in montem

Gij Domini,

REGVLAE

Psal. 23. Domini, descripisset, qui diuersis fuisse aetatibus, postea infert, Hæc est generatio querentium Dominum, querentium faciem Dei Iacob. Et in alio loco

Psal. III. co de omnibus sanctis, Generatio iustorum benedicitur. De malis verò dicitur, Generatio viperarum.

Exech. 14 et, Requiritur omnia à generatione ista. Et in **Exechiele**, cū peccata terræ descripisset sermo propheticus, adiecit. Si Noe & Iob & Daniel ibi fuerint inuenti, nō dimittam peccata terræ illi. Omnes iustos, qui similes forent virtutibus eorū, per Noe & Iob & Daniel volens intelligi. **AUCTOR.**

Has quippe generationes Moyses in **Genesi** designat. Alteram quæ descendit ab Adam per filium Seth, cuius genealogiæ filios Dei filios appellat, quia Deo per pietatem adhererent. Alteram quæ per Cain Adæ primogenitum fratricidā, cuius genealogiæ filios hominum filios appellat, quia terrena tantum sapientes à Deo recesserunt. Hi ergo filij Dei in septima generatione cōmuni cum filiabus hominum commixti sunt, & scelerum illorum participes effecti. Vnde in septima generatione ab Adam Enoch translatus est, ne malitia mutaret animam illius, vt scribit Sapiens.

REGVLA XCIX.

In sacris libris quædā inueniuntur assumpta ex Gentilium libris. Hieronymus in Epistola ad Magnum oratorem.

EX

EXPLANATIO.

Quis enim nesciat, & in Moyse & in Prophetarum voluminibus quadā assumpta de Gentiliū libris, & Salomonem philosophis Tyri & nonnulla proposuisse & aliqua respondisse? Vnde in exordio Prouerbiorum commonet, vt intelligamus sermones prudentiæ, versutiasq; verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dicta sapientium & anigmata, quæ propriè dialecticorum & philosophorū sunt. Sed & Paulus Apostolus Epimenidis poetæ versi cu'o abusus est, scribens ad Titū, Κρητες αἱ ψόσαι καὶ θηρίαι, καὶ ἄγριοι. id est, Cretenses semper mendaces, mala bestia, ventres pigri. Cuius heroici hemistichium postea Callimachus usurpauit. Nec mirum, si apud Latinos metrum nō seruet ad verbum expressa translatio, cum Homerus eadem lingua versus in prosam, vix cohereat. In alia quoque Epistola Menandri ponit senarium, ὅθι ἐστιν γὰρ ἡθὴ χρεὶς ὁμίλει κακῇ. id est, Corruptū enim bonos mores colloquia mala. Et apud Athenienses in Martis curia disputans, Aratum testē vocat. Ipsius enim & genus sumus. Quod Græcè dicitur τοῦ γένους ἐσμεν. Et est clausula versus heroici. Ac ne parum hoc esset, ductor Christiani exercitus & orator inuictus pro Christo causam agens, etiā inscriptionē fortuitam arte torquet in argumētum fidei. Didicerat enim à vero David

G iij extorquere

REGVLAE

*extorquere de manibus hostium gladiū, & Golia
superbiſſimi caput proprio mucrone truncare.*

REGVLA C.

Scriptura diuina memoriæ est cōmendanda. Origenes super Leuit. Homilia quarta.

EXPLANATIO.

*Est autē aliquid in ipſo ſacrificio, quod memorias
Exod. 17. le appellatur, quod offerri Domino dicitur. Ego ſi
poſſim in lege Domini meditari, & omnes ſcriptu
ras memoria retinere, memoriale ſacrificij mei Do
mino obtuliſſem. Certē ſi nō omnia poſſumus, ſalū
ea quæ nunc docentur in Eccleſia, vel quæ recitan
tur, memoria cōmendemus, vt exeuntes de Eccle
ſia, & agentes opera miſericordia, & implētes di
uina præcepta, ſacrificium cum thure & oleo offer
ramus in memoriā Domino. Ex his ergo edocemini,
vt quæ auditis in Eccleſia, tanquā munda anima
lia velut ruminantes ea, reuocetis ad memoriā, &
cum corde veſtro quæ dicta ſunt, conferatis. Quod
ſi aliqua ſuperſuerint, & intellectū veſtrum ſupe
rauerint, facite quod præſentis mandati auctoritas
præcipit dicēs, Quod autē ſuperſuerit, ex his man
Leuit. 2. ducabit Aaron, & filij eius. Si quid ſuperaueris, et
exceſſerit intellectum tuum vel memoriam tuam,
ſerua Aaron, hoc eſt, reſerua ſacerdoti, reſerua do
ctori, vt ipſe hoc manducet, ipſe diſcutiat, ipſe expo
Deut. 32. nat, ſicut & alibi Moyses dicit. Interroga patres
tuos,*

tuos, & annuntiabunt tibi, presbyteros tuos, & discent tibi. REGULA CI.

Profunditas mysteriorum atque iudiciorum Dei nō est perquirenda. Ambrosius De vocatione Gentium lib. I. cap. 4.

EXPLANATIO.

Neque sapientiores aut scientiores beatissimo Apostolo sumus, qui cū de gratia potentia disputaret, magnorum mysteriorum ingressus arcanum, iis quæ impossibile erat enarrare, succubuit. Cū enim dixisset, Nolo vos ignorare, fratres, mysteriū Rom. 2. hoc, vt non sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte in Israel contigit, donec plenitudo gentium intraret: & sic omnis Israel saluus fieret, sicut scriptum est, Veniet ex Sion, qui eruat, & auertat Esaiæ. 59. impietates ab Iacob. Et hoc illis à me testamentum, cū abstulero peccata eorum. Secundū Evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem verò dilecti propter patres. Sine penitentia enim sunt dona & vocatio Dei. Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consequuti estis propter illorum incredulitates: ita & isti non crediderunt in vestra misericordia, vt & ipsi misericordiam consequantur. Concluserit enim Deus omnia in incredulitate, vt omnium misereatur. Cū ergo hæc diuinorum operū mysteria supra mensuras humanæ intelligentiæ excellentia quodam mētis suæ profudisset excessu,

REGVLAE

totam expositionis rationem trāstulit ad stuporem,
 & admirator eorum, quæ protulerat, exclamauit,
 & dixit, O altitudo diuitiarum sapientiæ & sciē-
 Roma. II. tiæ dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius,
 & inuestigabiles viæ eius.

REGVLA CII.

Si quis quærat illa in scripturis diuinis,
 quæ miranda putant philosophi, inueniet.
 Ambros. in Præfationem Euangelij Lucæ.

EXPLANATIO.

Tria sunt, quæ Philosophi mundi istius præcellē-
 tissima putauerūt, triplicem scilicet esse sapientiā,
 quod aut naturalis sit, aut moralis, aut rationalis.
 Hæc tria iam in Veteri Testamento potuimus ad-
 Gene. 16. uertere. Quid enim aliud significant tres illi putei,
 26.46. quorum vnus est visionis, alius abundantia, tertium
 iuramenti, nisi triplicem istam in Patriarchis fuisse
 virtutem? Rationalis est puteus visionis, eò quod
 ratio visum mentis acuat, & animi purget obtu-
 rum. Ethicus puteus abundantia, eò quod cedentibus
 allophylis, quorum specie vitia corporis figurā-
 tur, viuē Isaac liquorem mētis inuenit. Purè enim
 profluunt boni mores, & bonitas ipsa popularis
 abundat aliis, sibi restrictior. Tertius puteus iura-
 menti, hoc est, sapientiæ naturalis, quæ ea, quæ su-
 pra naturam vel naturæ sunt comprehendat. Quod
 enim affirmatur, & quasi Deo teste iuratur, etiam
 diuina

diuina complectitur, cum Dominus naturæ fidei testis adhibetur. Quid etiam tres libri Salomonis, unus de Proverbiis, alius Ecclesiastes, tertius de Canticis canticorum, nisi trina huius ostendunt nobis sapientia sanctum Salomonem fuisse solertem? Quid de rationalibus & ethicis in Proverbiis scripsit, de naturalibus in Ecclesiaste, quia vanitas vanitatum, Eccl. I. & omnia vanitas, quæ in hoc mundo sunt constituta. Vanitati enim creatura subiecta est. De mor. Roma. 8. rationalibus autem & rationalibus in Canticis canticorum, eò quòd cum animæ nostræ amor verbi celestis infunditur, & rationi mens sancta quadam societate connectitur, admiranda mysteria reuelantur. Euangelistis quoque quā putas defuisse sapientiam? quorum alij cum variis generibus sint referti, singuli tamen diuerso genere præstant. Est enim vera sapientia naturalis in libro Euangelij, qui scribitur secundum Ioannem. Nemo enim, audeo dicere, tanta sublimitate sapientia maiestatem Dei vidit, & nobis proprio sermone reſerauit. Transcendit nubes, transcendit virtutes celorum, transcendit angelos, & verbum in principio reperit, & verbum apud Deum vidit. Quis autem moralis secundum Ioan. I. hominem singula proſequutus, quā sanctus Matheus, qui edidit nobis præcepta viuendi? Quid rationabilius illo admirabili copulatu, quā quod sanctus Marcus in principio statim locadum putauit? Marc. I.

Ecce

R E G V L A E

Ecce mitto Angelum meū. Et vox clamantis in deserto: vt & admirationem moueret, & doceret hominem, humilitate atque abſtinentia & fide placere debere, ſicut ille ſanctus Ioannes Baptiſta huius ad immortalitatem gradibus aſcendit, veſtimento, cibo, nuntio. At verò ſanctus Lucas velut quendam historicum ordinem tenuit, & plura nobis geſtorum Domini miracula reuelauit: ita tamen vt omnes ſapientiae virtutes Euangelij iſtius complecteretur historia. Quid enim præcellentius ad ſapientiam naturalem, quam quòd Spiritum ſanctum creatorem etiam Dominica incarnationis exiſtiſſe reſerauit? Docet ergo naturalia, ſi creat ſpiritus. Vnde & Dauid docens ſapientiam naturalem, Emitte, inquit, ſpiritum tuum, & creabuntur. Docet moralia in eodem libro cum me in illis beatitudinibus docet mores, quèadmodum amare inimicum debeam, quèadmodum non reſerire, & non reſpercutere verberantem: quemadmodum benefacere, mutuum dare cum deſperatione recuperationis & cū remuneratione mercedis. Merces enim facilius ſequitur non expectantem. Docet etiam rationabilia cum lego, Quoniā qui fidelis eſt in minimo etiam in magnis fidelis eſt. Quid adhuc de naturalibus dicam? Qui docuit virtutes calorū moueri, Dominum ſolū eſſe vnigenitum Dei filium, in cuius paſſione tenebrae per diem factae ſunt, terra obſcurata eſt, ſol reſugit.

Ergo.

Ergo omnem, quem mundana sibi prudentia falso vendicat, principatum, sapientia verè possidet spiritalis, praesertim cum (vt aliquid audacius usurpamus) ipsa fides nostra ipsum mysterium Trinitatis sine hac triplici sapientia esse non possit nisi credamus illum naturaliter patrem, qui nobis genuit redemptorē, & illum ethicum, qui patri vsq; ad mortem secundū hominem obediens, nos redemit, & illū rationabilē Spiritum, qui rationem colēda divinitatis & vitæ regēda humanis pectorib. infundit.

REGVLA CIII.

Omnia quæ scripta sunt in sacris literis, ad Christum referuntur. August. in Psal. 71.

EXPLANATIO.

Omnes promissiones Dei in Christo formatae sunt, quando in illo completum est, quicquid pro salute nostra prophetatum est. Hoc autē in terra esse voluit, quia propter eos, qui in terra illa conscripta sunt. Vnde & ipse in terram venit, vt ea cuncta firmaret, id est, in se monstraret impleri. Oportet Luc. 24. tebat enim, inquit, impleri omnia, quæ scripta sunt in lege & Prophetis & Psalmis de me.

REGVLA CIIII.

Scriptura sacra aliquid dicit in quibusdam locis, quod in illa re gesta, quam videtur commemorare, non inuenitur. August. in Psalm. 77.

EXPLA.

REGVLAE
EXPLANATIO.

Multa in Psalmo septuagesimo septimo de plagis illatis Aegyptiis, quæ omnino accidisse Aegyptiū non legimus, cum omnes eorum plagæ in Exodo diligentissimè ex ordine conterantur. Facit hoc scriptura in multis locis prophetiæ eloquiorum. In plagis enim Aegyptiorum non inuenitur, quod habet iste Psalmus, Et dedit arugini fructus eorum. Illud etiam, quod cum dixisset, Et tradidit grandini iumenta eorum, & possessionem eorum igni. De iumentis grandine occisis legitur in Exodo. Quod vero possessio eorum igne cremata sit, omnino non legimus, quamuis voces & grandines cum igne fierent, sicut tonitrua cum fulguribus, non tamen scriptum est, aliquid traditum igni, ut arderet. Denique molia, quæ ledere grando non poterat, dicuntur non esse percussa, id est, duris ictibus laesa, quæ postea comedit locusta. Item quod hîc dicitur, Et moros eorum in pruina, non est in Exodo. Multum enim pruina distat à grandine. Nam serenis hyemalibus noctibus pruina terra canescit.

REGVLA CV.

Diuinæ literæ non solū mores in his, qui prædicabiles sunt, sed eorum parentes plerūque solēt laudare. Ambro. super ca. i. Lucæ.

EXPLANATIO.

Sic sancti Samuel mater Anna laudatur, sic Isaac à parente

à parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam posteris dereliquit. Quæ enim alia intentio est Evangelistæ Luca, nisi ut sanctus Ioannes Baptista nobilitetur parentibus, miraculis, morib. munere, passione? Non solum igitur à parētibus, sed etiam à maioribus sancti Ioannis nobilitas propagatur, non seculari potestate sublimis, sed religionis successione venerabilis. Tales enim maiores habere debuit prænuntius Christi, ut nō repente conceptam, sed à maioribus acceptā, & in ipso infusam iure naturæ prædicare fidē Dominici videretur aduētus. Erant, inquit, ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mādatis & iustificationibus Domini sine querela.

REGVLA CVI.

Omnia diuina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa his, qui ea volunt ad sui cordis peruersitatem detorquere. Augustinus in Psal. 48.

EXPLANATIO.

Hæc est in hominibus magna & vsitata peruersitas, quia cū debeant viuere ipsi secundam voluntatem Dei, Deum volunt viuere secundum voluntatem suam: & cum ipsi nolunt corrigi, illum volunt deprauari: rectè non arbitrantur, quod ille vult, sed quod ipsi volunt. Solemus autem audire homines murmurantes aduersus Deum, quòd malis in hac vita bene sit, & laborent boni, quasi ille peruersus sit,

REGVLAE

fit, & nesciat quid agat, aut omnino aueriat oculos à rebus humanis, vel securitatem suam perturbari nolit, vt hæc non attēdat, quia cū labore ista Deus aut videt, aut corrigit. Murmurant ergo homines, qui propterea nolunt Deum colere, vt hīc illis bene sit, quando viderint eos, qui Deum non colunt, polle-
re & florere felicitate terrena, se autē colentes Deū laborare in angustiis, in necessitatibus, in erumna, ceterisq; difficultatibus mortalitatis humane. Con-
tra istam vocem, & contra has blasphemias mur-
muran- tium incantat semper sermo diuinus, curam à morbo serpentis. Venenati enim cordis ista sanies, eructans in Deum puto rem blasphemia, & quod peius est, manus scrutantis repellens, morsum serpen-
tis non repellens. Hoc dixi, repellit à se cor hominis verbi Dei seueritatem, & admittit ad se malē sua-
dentis serpentis blanditias.

REGVLA CVII.

☞ Sacra scriptura aliquando loquitur ex per-
sona capitis Ecclesiæ scilicet Christi, aliquan-
do ex persona corporis. Aug. in Psa. 21. & 40.

EXPLANATIO.

☞ Ita verba sonant, de capite & membris, vt in-
telligamus caput & corpus in vnitae integritatis
cōsistere, nec separari ab inuicem tanquā cōiugium
illud, de quo dictum, Erunt duo in carne vna. Si er-
go agnoscimus duos in carne vna, agnoscamus duos
in

in voce vna. Inimici, inquit, mei dixerunt mala mihi. 110. 1. 1.
 hi, Quando morietur, & peribit nomen eius? 110. 2. 1.
 Persona est hęc Domini nostri Iesu Christi, sed videte, si
 non ibi intelliguntur & membra. Dictum est hoc,
 cū ipse Dominus noster hīc in terra in carne am-
 bularet. Cum enim viderent multitudinē sequi au-
 storitatem eius, diuinitatem & maiestatem mira-
 culis presentatam, cū hoc viderent Iudai, de qui-
 bus ipse Dominus similitudinem posuit, quia dixe-
 runt, Hic est hares, venite occidamus eum, & nos-
 tra erit hereditas. Vnde pontificis illius Caipha
 vox est, Videtis, quod turba multa cum sequitur, &
 seculum post illum abit: si dimiserimus eum viuere,
 venient Romani, & tollent nobis & locū & gentē.
 Expediit, vt vnus moriatur homo, quā tota gens
 pereat. Euāgelista verba nesciētis quid diceret, ex-
 posuit nobis, & ait, Hoc autē non à se dixit, sed cū
 esset pontifex prophetauit, quia oportebat eū mori
 pro populo & gente. Tamen illi cū viderant popu-
 lum post eum ire, dixerunt, Quando morietur, &
 peribit nomen eius? id est, cū occiderimus eum
 iam nomen eius non erit in terra, neque seducet ali-
 quos mortuus. Mortuus est, & non periit nomen e-
 ius, sed seminatum est nomen eius. Glorificato ergo
 Domino nostro Iesu Christo, cæperunt multo
 magis, multoq; numerosius credere in illum, & cæ-
 perunt membra eius audire, quod caput audierat.
110. 5. 4.

REGVLAE

3. bat. Hinc ergo diabolus persecutiones in Ecclesia
 concitauit ad perdendum nomen Christi, nisi forte
 putatis fratres, quoniam illi pagani, quando sanies
 bant in Christianos, non hoc sibi dicebant delere
 nomen Christi de terra, ut moreretur iterum Chris
 tus non in capite, sed in corpore suo. Loquitur ali
 quando ex nobis, ut quando dixit, Esuriui & dedi
 stis mihi manducare. Ex membris suis loquebatur
 cum dixit, Saule Saule, quid me persequeris? Caput
 pro membris clamabat, & tamen non dixit, Quid
 persequeris membra mea? sed, Quid me persequeris?
 In nobis ipse patitur, & nos in illo coronabimur. Et
 cum dicit, Deus Deus meus respice in me, quare me
 dereliquisti? quare dicitur, nisi quia nos ibi eramus?
 nisi quia corpus Christi Ecclesia?

REGVLA CVIII.

Multa in scripturis sanctis dicuntur iuxta
 opinionem temporis, quo gesta referuntur,
 & non iuxta id quod veritas continebat. Hiero
 nymus in Hierem. ca. 28. & in Matth. ca. 14.

EXPLANATIO.

- Hierem. 28.** Ananias in Hieremia dicitur propheta, non qui
 esset, sed qui crederetur. Et Ioseph in Euangelio pa
 ter Domini vocatur. Et ipsa Maria, quae sciebat se
 de spiritu sancto concepisse, & responderat angelo,
Luc. 2. Quomodo erit istud, quoniam virum non cognosco?
Matt. 14. loquitur ad Filium, Ecce pater tuus, & ego dolens

tes quarebamus te. Herodes etiam contristatus dicitur, quia hoc discumbentes putabant. Dissimulat enim mentis suae malitiam artifex homicida, cum tristitiam in facie, & letitiam haberet in mente.

REGVLA CIX.

Sacra scriptura cum aliquando narret per recapitulationē, quæ prius facta sunt, videntur posterius facta. Augustinus vigesimo De ciuit. Dei, capitulo decimoquarto.

EXPLANATIO.

Ioannes in Apocalypsi, Vidi, inquit, mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vita vniuscuiusque. Et iudicati sunt mortui ex his quæ erant scripta super opera eorum. Et exhibuit mare mortuos suos, qui in eo erant, & mors & infernus reddiderunt mortuos suos, qui in ipsis erant, &c. Hoc proculdubio factum est, quàm essent mortui iudicati, & tamen illud prius dictum est. Ergo recapitulando ad id rediit, quod prætermiserat. Hunc autem ordinem tenuit, atque ut explicaretur ipse ordo, Commodius etiā de iudicatis mortuis quod dixerat, suo repetiuit loco. Cum enim dixisset, Et exhibuit mare mortuos, qui in eo erant, & mors & infernus reddiderunt, quos in se habebant, mox addidit, quod paulo antè dixerat, Et iudicati sunt singuli secundum facta sua. Hoc est enim, quod supra dixerat, Et iudic

Apoc. 20.

H

cadi

REGVLAE

cati sunt mortui secundū facta sua. A VCTOR.
Hæc recapitulatio adeò frequens in sacris literis occurrir, vt ad manum & in numerato semper sit habēda sacrarum literarum studiosis, alioqui falli eos atque labi crebrò, necesse est.

REGVLA CX.

Si locus aliquis intellectu difficilis occurrat in sacris literis, durus fit ille impio non Christiano: quandoque enim soluetur, & fiet oleum vsque ad ossa penetrans. August. in Psal. 54.

EXPLANATIO.

Ioan. 6. *Prima hæresis inter discipulos Christi facta est, cum diceret, Nisi quis manducauerit carnem meā, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam in se. Illi autem non intelligentes, dixerunt adinuicem, Durus est hic sermo. Quis potest eum audire? Dicentes quia durus est sermo hic, separauerunt se ab illo. Remansit cum alijs duodecim. Cum ei suggestissent, illos in sermone eius fuisse scandalizatos, Nunquid & vos, inquit, vultis abire? Et Petrus, Verbum vitæ æternæ habes, ad quem ibimus? Nunquid iam Petrus intelligebat secretum illius sermonis Domini? Non intelligebat, sed bona esse verba, quæ non intelligebat, piè credebat. Sic & nos si incidamus in locum aliquē durum atque difficilem, piè credamus illum, & aperietur nobis.*

R E

REGVLA CXI.

Rationibus exponere sacram scripturam,
& non auctoritate periculosum est. Augusti-
nus. 3. De doct. Christia. cap. 28.

EXPLANATIO.

Quid in diuinis eloquiis largius & vberius po-
tuit diuinitus prouideri, quam ut eadem verba plu-
ribus intelligantur modis, quos alia non minus diui-
na contestantia faciant approbare? Vbi autem talis
sensus eruitur, cuius incertum certis sanctarum scri-
pturarum testimoniis possit aperiri, restat, ut ratione
reddita, manifestus appareat, etiam si ille, cuius ver-
ba intelligere querimus, cum forte non sensit. Sed
hac consuetudo periculosa est. Per scripturas enim di-
uinas multo tutius ambulatur, quas verbis transla-
tis occupatas cum scrutari volumus, aut hoc inde ex-
cat, quod non habeat controuersiam, aut si habet, ex
eadem scriptura ubicunque inuentis atque adhibi-
tis eius testibus terminetur.

REGVLA CXII.

Sacra scriptura ferarum nomine aliquos ho-
mines appellat propter affectiones intertur-
bantes. Chrysostomus super Genesim Homi-
lia. 12.

EXPLANATIO.

Interdum canes ob impudentiam & impetum vocat Esa. 56.
dicens, Canes muti non valentes latrare. Interdum Hier. 50.

Hij ob

R E G V L A E

ob libidinem equos. Nam equi in feminam infan-
tes, unusquisque uxori proximi sui adhiñebat. Im-
terdum verò asinos ob stupiditatem & ruditatem.

Psal. 48. Comparatus est enim, inquit scriptura, iumentis im-

Osc. 13. sapientibus, & similis factus est illis. Interdum leo-
nes & pardos vocat ob rapacitatē & habēdi au-
ditatem. Aliquando autem aspides ob fraudulentia.

Psal. 48. Venenum, inquit, aspidum sub labiis eorum. Non

Psal. 139. nunquam serpentes & viperas ob latens venenum

Matth. 3. & malitiam, sicut beatus Ioannes clamat dicens,
Serpentes, progenies viperarum, quis vobis demon-
stravit fugere à ventura ira? Insuper & alia affe-
ctionibus respondentia nomina imponit, ut sic vel
tardè confusi, ad suam aliquando redeant nobilita-
tem, & confederentur affectionibus, quæ suis diui-
nis leges præferant, quibus sese delinquendo per-
miserunt.

R E G V L A C X I I I.

Res ipsa, unde trahitur, similitudo in sacris
litteris, non laudatur, sed tantum similitudinē
de illa trahi ostenditur. August. in Psal. 57.

E X P L A N A T I O.

Psal. 57. Sicut aspidis, inquit Propheta, surda & obturan-
tis aures suas, quæ non exaudit vocem incantantium
& venefici incantantis sapienter. Non igitur confu-
giendum est ad incantationem, quia similitudo as-
pidis adducta est, quæ incantantē Marsum non au-
dit.

dit. Non laudauit dominus iniquum iudicem, qui nolebat audire illam viduam, qui nec Deum timebat, nec homines reuercebatur, & tamen inde similitudinem Dominus dedit. Nec illum laudauit pigrum, Luc. 18. qui tres panes non propter amicitiam dedit petenti, sed tadio victus, & tamen inde similitudinem dedit. De rebus ergo non laudandis traduntur secundum quendam modum nonnulla similitudines.

REGVLA CXIII.

De quibusdam animalibus aut aliis quædam in scripturis sacris traduntur, de quibus aut seculares literæ, aut hominum fama aliter tradit. Veritas tamen est in sacris literis. Augusti. in Psal. 66. EXPLANATIO.

Si enim aliter tradatur alibi quàm in sacris literis, non moueamur: quia non sine causa hoc dixerunt scriptura sanctæ. Nos quicquid illud significat, faciamus: & quàm sit illud verum non laboremus. Et si quæ tibi similitudines data fuerint, si inueneris in scripturis, crede: si non inueneris dici nisi fama, nec valde credas. Res ipsa fortè ita est, fortè nõ est ita. Tu profice tibi, valeat ad salutem similitudo.

REGVLA CXV.

Sacra scriptura de omnibus virtutibus & vitiis exempla habet, & contra omnia vitia remedia. Chrysostomus in Actib. Apostolorum, Homilia. 29.

REGVLAE

Explanationē hāc regula non indiget, quia longissima esset, idq; passim occurrit legentibus. Nicolaus praeterea Hanapus Hierosolymitanus patriarcha plurima ad hanc rem pertinentia collegit ex sacris literis.

REGVLA CXVI.

Historia plurimum iuuat ad sacrarum literarum intelligentiam. August. 2. De doctrina Christia. capitulo vigesimo octauo.

EXPLANATIO.

Quicquid de ordine temporum transactionum indicat ea, quae appellatur historia, plurimum nos adiuuat ad sanctos libros intelligendos, etiam si praeter Ecclesiam puerili eruditione discantur. Nam & per Olympiadas & per Consulum nomina multa saepe quaeruntur à nobis. Et ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, vel quo passus est, nonnullos coegit errare, ut putarent, quadraginta sex annorum aetate passum esse Dominum, quia per tot annos edificatum esse templum, dictum est à Iudeis, quod imaginem Dominici corporis habebat. Et annorum quidem triginta fere baptizatum esse, retinemus auctoritate Evangelica. Sed postea quot

Enc. 3.

110. 2.

annos in hac vita egerit, quanquam textu ipso actus eius animaduerti possit, tamen ne abunde caligo dubitationis oriatur, de historia Gentium collata cum Evangelio lucidius certiusq; colligitur. Tunc enim

enim videbitur, non frustra dictum esse, quod qua-
 draginta sex annis templum edificatum sit, ut
 cum referri iste numerus ad aetatem Domini non
 potuerit, ad secretiorem instructionem humani cor-
 poris referatur, quo indui propter nos non dedigna-
 tus est vnicus Dei filius, per quem facta sunt om-
 nia. A VCTOR. Quia video plerosque magni
 alioqui nominis theologos lapsos fuisse, dum aeta-
 tem Domini & passionis eius diem conantur recta
 supputatione tradere, placuit hoc loco certam hu-
 ius dubij rationem explicare. Satis igitur constat
 inter eos, qui solerti indagine tempus vite & mor-
 tis Domini nostri Iesu Christi secundum carnem per-
 scrutati sunt, passum eum fuisse anno tricesimo tertio
 vite sue, hoc est, tricesimo secundo completo, & ter-
 tio per tres menses & dies decem inchoato. Tempus
 vero mortis eius incidit in decimum octauum an-
 num Tyberij Caesaris, & in quartum Olympia-
 dis ducentesima secunda, Eusebio, Hieronymo, Au-
 gustino, & Beda auctoribus. Ex quibus aperi-
 refellitur Africani, & Tertulliani error, qui
 contra Euangelij veritatem assueverant, Domi-
 num passum anno, quintodecimo imperij Tyberij
 Caesaris, cum Lucas Euangelista scribat eo anno
 Christum baptizatum. Quod autem passus fuerit
 eo anno, quem supra retulimus, sic accipe: Lucas
 Euangelista his verbis refert, Venit dies axymorū,
 in qua necesse erat occidi pascha, & misit, nempe

L. 4. 5. 1.
 Tempus
 vite &
 aetatis
 sup
 ferant,

2.
 11. 5.
 exortu
 7. munda,

11. 3. 5.
 de passio
 ni 6. 2.

Luce. 22

REGVLAE

Iesus, Petrum & Ioannem dicens, Euntēs, parate nobis pascha, vt manducemus. Ex quibus colligitur illum diem, quo Christus agnum comedit, quartam decimam lunam fuisse, in qua ex præsripto Legis, **Exod. 12.** vt in Exodo & Leuitico præcipitur, paschalis agnus iubebatur manducari. Cū itaque Christus per omnia Legem implerit, illo die agnum cō-
edisse cum discipulis suis, manifestum est. Fuisse autem illum diem, quo Christus agnum comedit Iouis diem, seu feriam quintam, probat vniuersalis Ecclesie consuetudo, quæ ab initio, vt ita dicā, suæ natiuitatis feria quinta Dominicam cœnam celebrauit, cū præsertim in principio nascentis Ecclesie multi superessent testes oculati, qui Christū eo die cœnam celebrasse conspexerint. Crucifixum verò die sequente cœnam illam, hoc est, feria sexta, Marcus Euangelista apertè ostendit, cū ait, Erat autem Parasceue, quando crucifixus est Dominus. Quod Ecclesie consuetudo in illo festo semper obseruauit. Parasceue autem dies erat præcedens pascha. Dicta verò est παρασκευή hoc est, preparatio, quòd illa die Iudæi præparabant ea, quibus opus erat in pascha, ne festum violarent. Si ergo retrogradiamur attenta temporum supputatione ex ephemeridibus perpetuis astrologorum, li-
quido comperiemus, neque anno tricesimo ætatis Domini, vt Aphricanus & Tertullianus crediderunt,

runt, neque anno quadragesimosexto, vt manifesto errore falluntur hi, quorum Augustinus meminit, potuisse quartamdecimam lunam, in qua agnus imbebatur comedi, feriam quintam esse, aut Parasceuen in feriam sextam, sed id incidisse in annum Domini tricesimumtertium, vt feria quinta fuerit quartadecima luna, quarto Nonas Aprilis, & Parasceue fuerit feria sexta tertio Nonas eiusdem Aprilis, id est, tertio die Aprilis, in quo Christus crucifixus est. Euangelistae vero cum Hebraeorum more tempus passionis domini signarent, Lunares menses, qui mobiles sunt, sequebantur. Nam Hebraei ab aetate luna dies nominant. Mensis autem, qui est primus in mensibus anni, vt sacra scriptura dicit, Martius est. Huius autem mensis plenilunia nonnunquam in ipsum mensem, aliquando in Aprilem incidunt, vt ex Astrologorum tabulis facile intelligi potest. Vnde fit, vt aliquando mense Martio, aliquando Aprili celebretur cena domini. Quod autem communis sententia videtur dicere Christum mense Martio passum, inde traxit originem, quod prima lunatio est Martii, licet mensem Aprilem aliquando occupet secundum lunae motum. Cyrillus vero, qui eo die conceptum & passum Dominum dicit, intelligendus est, quod feria sexta conceptus fuit Christus, & feria sexta passus, non tamen eodem mensis die, cum conceptus fuerit vigesimoquina

REGVLAE.

to die mensis Martij feria sexta, passus tamē feria sexta, tertio die Aprilis, Christum verò Dominum tot annos ætatis suæ attigisse, quot diximus, scilicet trigintaduos integros annos & tres menses & dies decem, ex Euangelistarum & historiographorum traditione declaratur. Anno igitur imperij Augusti Caesaris quadragesimosecundo propemodum completo natus est Dominus octauo Calendas Ianuarij, hoc est, vicesimoquinto die mensis Decembris, Olympiade ceteresima nonagesimaquarta, anno quarto eiusdē Olympiadis, anno ab Vrbe condita septingentesimo quinquagesimosecundo, Consulibus C. Lentulo, & M. Messala, vt scribit Cassiodorus, & Herode huius nominis primo regnante in Iudæa sui regni legitimi anno primo, cum vno & triginta annis Iudæorum regnum per vim occupasset, à mundi creatione anno ter millesimo nongentesimo sexagesimo circiter completo, secundum Hieronymi ex Hebræo translationem. Natus est autem media nocte, quæ solis, id est, Dominici diei diem præcedebat. Die autem sexta Ianuarij, quæ fuit feria sexta, à Magis adoratur. Die quadragesimo ab eius ortu, qui fuit feria quinta, & dies secundus Februarij, præsentatur in templo. Deinde in Aegyptum fugit vsque ad obitum Herodis. Obitus autem Herodis incidit in annum Domini quintum, quoniam anno septimo sui regni obiit

obiit ex Iosepho. Anno Domini sexto inchoato & regnante Archelao Herodis filio, rediit ex Aegypto in terram Israel. Annum agens Dominus duodecimum remansit in Hierusalem. Anno domini decimosexto obiit Augustus, ut omnes historici dicunt, quia obiit Olympiade centesima nonagesima tertia, anno ab Vrbe condita septingentesimo sexagesimosexto. Anno vero quintodecimo imperij Tyberij Caesaris baptizatur Dominus, & erat incipiens annum tricesimum. Baptismi dies fuit sexta mensis Ianuarij, ut ostenditur ex officio Ecclesiastico, quod in Ecclesia cantatur in festo Epiphania. Vbi & de adoratione Regū & de aqua in vinum conuersa, & Christi baptismo frequens mentio fit. Ex his omnibus constat egisse Dominum annum vigesimum nonum & dies tredecim, quando baptizatus est. Ab hoc ergo tempore ad Christi passionem supersunt anni illi & dies, qui explent numerum annorum vite Christi, quē superius docuimus.

REGVLA CXVII.

Disputationis disciplina ad omnia genera questionum, quæ in literis sanctis sunt penetranda & dissoluenda plurimum valent. Sophistica tamen cauenda est. August. 2. De doctri. Christia. cap. 31.

EX.

REGVLAE
EXPLANATIO.

Sunt enim multæ, quæ appellantur sophismata, falsæ conclusiones rationum, & plerumque ita veras imitantes, vt non solum tardos, sed ingeniosos etiam minus diligenter attentos decipiant. Proposuit enim quidam, dicens ei, cum quo loquebatur, Quod ego sum, tu non es, At ille consensit. Verum enim erat ex parte, vel eo ipso, quod iste insidiosus, ille simplex erat. Tunc iste addidit, Ego autem homo sum. hoc quoque cum ab illo accepisset, conclusit dicens, Tu igitur non es homo. Quod genus captiosarum conclusionum scriptura, quantum existimo, detestatur illo loco, vbi dictum est, Qui sophisticatedè loquitur, odibilis est. Quanquam etiam sermo non captiosus, sed tamen abundantius quam grauitatem decet, verborum ornamenta consectans, sophisticatedus dicitur. Sunt enim veræ connexiones ratiocinationis falsas habentes sententias, quæ consequuntur errorem illius, cum quo agitur, quæ tamen ad hoc inferuntur à beato & docto homine, vt in his erubescens ille, cuius errorem consequuntur, eundem relinquat errorem: quia si in eodem manere voluerit, necesse est, vt etiam illa, quæ damnat, tenere cogatur. Non enim vera increbat Apostolus cum diceret, Neque Christus resurrexit. Et illa alia, Inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et deinceps alia, quæ omnino falsa sunt, quia

*Et Christus resurrexit, Et non erat inanis praedica-
tio eorum, qui hoc annuntiabant, nec fides eorum, qui
hoc credebant. Sed ista falsa verissime connecte-
bantur illi sententiae, qua dicebatur, non esse resur-
rectionem mortuorum. Istis autem falsis repudiatis, I. Cor. 15.
quoniam vera erant, si mortui non resurgunt, con-
sequens erit resurrectio mortuorum.*

REGULA CXVIII.

In sacris literis nihil est, quod non ingen-
tem thesaurum contineat, modò scrutato-
rem habeat. Ideo in sacris literis nil cōtem-
natur, aut obiter prætereatur, etiam si nomi-
na recenseantur. Chrysostomus Homilia vi-
cesima prima & vicesima quarta super Gene.

EXPLANATIO.

Ego omnes vos obsecro, ne simpliciter ea, quae in
scripturis sacris cōtinua sunt, transeatis. Nihil enim
hîc scriptum est, quod non multas sensuum habeat
dinitius. Quandoquidem divino Spiritu afflati,
Propheta loquuti sunt. Ideo uti à Spiritu scripta,
ingentem in se continent thesaurum. Nec enim vel
syllaba vel articulus est in sacris literis, in cuius
profundo non sit grandis quispiam thesaurus. Pro-
inde nobis opus est, divina gratia ducamur. Et Spi-
ritus sancto illustrati, eloquia divina adcamus. Ne-
que opus habet divina scriptura hominum sapien-
tia, ut intelligatur, sed revelatione Spiritus, ut hau-
sto

REGVLAE

sto inde vero sensu magnum nobis hinc lucrum accrescat. Nam si in scriptis, quae de secularibus negotiis ab hominibus conficiuntur, saepeq; tempore corrumpuntur, vel vnā proxiimā syllabam deesse multum momenti habet: quanto magis hoc inscripturis diuinis à Spiritu sancto compositis inuenitur, modo sobrii simus, vt non temere progrediamur sed intenta mente diligenter omnia consideremus, & non negligentiores simus aliis, qui hoc studio in prophanis vtuntur? Enimvero qui metalla effodiunt, non in superficie manent, sed cum valde profundè descenderint, & auri ramenta habere potuerint, magno labore & constantia ea à terra separant, postq; multum illum laborem breuem aliamquam laborum inueniunt consolationem. Verum tamen licet hi sciant, quòd saepe vtilitatem percipiant laboribus non respondentem vt pote minorem, & quòd saepe post tot vigilias & labores etiā expectatione sua frustrentur, neque sic desistunt, sed spe aluntur, & sensu laboris carent. quod si illi tantum pra se ferunt studium in corruptibilibus, incertis & noxiis, multum magis addecet, vt nos vbi diuitiae auferri nequeunt, & thesaurus absumi non potest, & spe non aberratur, par vel maius studium adhibeamus, vt hinc aliquo fructu percepto desiderata assequi possimus, agnitaq; ineffabili misericordia Dei gratias agentes Domino Deo nostro

noſtro eius nobis fauorem conciliemus, & diaboli
retibus non illaqueemur. Cùm autem myſteriis to-
ta grauida ſit ſcriptura, quis ambigat vel in ipſis
nominibus propriis ſeu impoſitione, ſeu interpreta-
tione multum theſaurum doctrina latere? Etenim
non fruſtra beatus Dauid in Pſalmis, Reuela ocu-
los, inquit, & conſiderabo mirabilia ex lege tua.
Item eius filius, quòd oportet tanquam argentum
exquirere ſapientiam, & tanquam aurum perſcu-
tari. Nam ſi quis ipſa duntaxat verba nuda, & vt
dicuntur, acciperet, multa abſurda de deo neceſſe
eſſet ſuſpicari. Quare regulan. 12.

REGVLA CXIX.

Sacra ſcriptura cohæret ſibi tota. Chryſo-
ſto. in Marc. Homil. 4.

EXPLANATIO.

Quia ab vno ſpiritu copulata eſt, & quaſi vna
catenula eſt, atque vt circulus in circulum inne-
ſtitur, & quicquid aliud ſumpſeris, aliud latè
pendet.

REGVLA CXX.

Sacræ ſcripturæ mens eſt vbique in ſuper-
ficie illius. Chryſoſto. in Gene. Homilia. 4.

EXPLANATIO.

Diuinorum eloquiorum natura in paucis ver-
bis multas ſententiarum affert diuitias, & ineffa-
bilem diligenter ſcrutari volentibus theſaurũ lar-
gitur.

REGVLAE

Ioan. 5. *gitur. Nam & Christus dicebat, Scrutamini scripturas. Opus ergo est scrutinio, ut ne quod in profundo latet, nobis remaneat absconditum. Etenim misericordem habemus Dominum, & quando videt nos sollicitos, & magnum desiderium ad cognoscendum divina eloquia habere, non permittit nos vlla re indigere, sed statim illustrat mentem nostrā, & suum fulgorem largitur, & pro sapientia illa sua mira industria omnem veram doctrinam animae nostrae inserit.*

REGVLA CXXI.

Vna eadēque res multis & variis similitudinibus infinuatur in sacris literis, ut varietur ipse dicēdi modus propter fastidium. Augusti. in Psal. octauum.

EXPLANATIO.

Matt. 13. *Ecclesia & sagena, & area dicitur in Euangelio & vinea, & in Psalmis torcular, & his multa similia. In area siue torculari nil aliud agitur, nisi ut fructus ab integumentis purgentur, quae necessaria erant, ut nascerentur, & crescerent, atque ad maturitatem vel messis vel vindemiae pervenirent. His ergo vel integumentis vel sustentaculis, id est, paleis in area, frumento, & vinaceis in torcularibus vina exuuntur, sicut in Ecclesia à multitudine secularium hominum, quae simul cum bonis congregatur, quibus ut nascerentur, & apti fierent ver-*

bono diuino necessaria erat illa multitudo, id agitur
 ut spirituali amore per operationem ministrorum
 Dei separentur. Agitur enim nunc, ut non loco, sed
 affectu interim separentur boni à malis, quamuis
 simul in Ecclesiis quantum attinet ad corporalem
 praesentiam, conuersentur. Aliud autem erit tempus
 quo vel frumenta in horrea, vel uina in cella segre
 gentur. Frumenta, inquit, recòdet in horreis, paleas Matth. 3.
 autem comburet igni inextinguibili. Vina recondet
 in apothecis, uinatia uerò pecoribus proiciet: ut
 ventres pecorum pro pœnis gehennarum per simi
 litudinem intelligere liceat.

REGVLA CXXII.

Qui non credunt diuinis literis, nullam
 poterunt inuenire rationem, unde falsas esse
 conuincant. Augustinus. 8. de Gene. ad lite-
 ram cap. I.

EXPLANATIO.

AUCTOR. Cùm Deo auctore prodita sit
 sacra scriptura, & Deus ipsa sit incommutabilis
 veritas: qui fieri potest, ut humana ratione labefa-
 ctetur? Quòd si quorundam Philosophorum doctri-
 na diuinis literis contradicat, ut quòd Aristoteles
 mundum nò incœpisse dixit, quis non videat, quàm
 frivolis argumentis id agat?

REGVLA CXXIII.

Diuiinarum scripturarum auctoritas ma-

I ior

REGVLAE

ior est quàm omnis humani ingenij capacitas. August. 2. de Gene. ad literam. cap. 5.

EXPLANATIO.

Multis rationibus disputatum est, idque ab eruditis viris, qua ratione fieri possit, ut aquae, quarum natura grauior est omnibus elementis, praeter terram, super calos collocari potuerint, in utranq; partem multa adducentibus. Nobis autem sine dubitatione credendum est, eas super calos collocari, quales quales illae sint.

REGVLA CXXIII.

Si qua cōtraria sacris literis in Gentilium libris inueniantur, falsissima sunt. August.

EXPLANATIO.

AUTOR. Gentilium historias plausstra, ut dicitur, mendaciorum continere, nemo, qui illorum libros vel tenuiter attigit, ignorat. Ex quibus cum multa sint, quae sacris literis aduersentur, vnum tantum hoc loco subiicere placuit, quo prudens lector intelligat, qualia esse reliqua possint. Sunt ergo, qui scribant Aegyptios supra tredecim annorum millia suis historiis continere, ipsosque Aegyptios adeo antiquos esse, ut ex quo Aegyptij sunt, quater suos cursus sidera vertisse, ut vnde sol oriebatur occideret, & e contrario. Pugnāt certē hoc mendacium non solum cum sacris literis, verum etiam cū philosophorum & astrologorum traditionibus. Non desunt

sunt tamen, vel ex ipsis Gentilibus, qui breuissimis annis supputationem illam probabilem reddere conentur, sed frustra, cum praesertim Aegyptij solari anno vsi dicantur, intercalantes diem vnu ex quadrantibus resultantem. Quod si menstruo aut bimestri aut trimestri anno uterentur, vt nonnulli referunt, ridicula esset antiquitas illa. Sed videndi sunt potius quam refellendi, maxime cum ex sacris literis Hierony. interprete, à mundi creatione ad Christi natiuitatem anni tantum ter mille nongenti quinquagintanovem fluxerint. Non enim in hac supputatione septuaginta interpretatione sequimur, siue librariorum potius errorem.

REGVLA CXXV.

Quod diuinarum literarum auctoritate traditur, sine vlla cunctatione asserendum est. August. 7. de Gene. ad literam, capitu. i.

REGVLA CXXVI.

Contraria quae videntur esse in sacra scriptura, contraria non esse, debet ostendere, qui fideliter & integrè sacrorum voluminum colligit sensum. Origen. in Epist. ad Roma. lib. tertio cap. tertio.

EXPLANATIO.

Accidere illis solet, qui diuersos sectarum sensus vnum fidei dogma disrumpunt, & illa tantum de scripturis diuinis testimonia explorant, quib. pro-

REGVLAE

Rom. 3. *prium dogma constituent. Earū verò, quæ ediuerso
veniunt: scriptura diuina sententiarū absolutiones
nec extremo, quod aiunt, digito contingūt. Vt quod
apud Apostolum in Epistola ad Rom. scriptum est,
Scimus autem quòd quacunque Lex loquitur, hi
qui in Lege sunt loquitur, vt omnes obseruatur, et
subditus fiat omnis mundus Deo, quia ex operibus
Legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per
Legem enim cognitio peccati. Epistola hac Aposto-
li de pluribus tractat legibus, quarum discretio &
distinctio nisi per loca singula habeatur, confunde-
re poterit sensus legentis. Et contraria videntur, ni-
si diligenti examine excussa contraria non esse ma-
nifestentur. A V C T O R. Lege Regulam 178.
vbi ex diuo Hieronymo cognosces variā Legi ac-
ceptionem in sacris literis.*

REGVLA CXXVII.

Diuinis literis potius credendū est quàm
angelis de cælo descendentibus, aut mortuis
resurgentibus. Chrys. in Epist. ad Gal. cap. i.

EXPLANATIO.

Luc. 16. *Abraham cum rogaretur, vt mitteret Lazarū,
respondit, Habent Moysen & Prophetas, si illi nō
crediderint, nec mortuos resuscitados audiri vult.
Hæc Christus inducit in parabola loquentē Abra-
ham, declarans, se velle plus fides habendū scriptu-
ris, quàm si mortui reuiuiscant. Paulus verò (porro
cum*

cum Paulum dico, rursum ipsum Christum dico: hic enim erat, qui mentem illius gerebat) etiam angelis è calo descendantibus praeponit scripturas, idq; valde congruenter. Siquidem angeli quamlibet ma Galat. 1. gni, tamen serui sunt ac ministri. Ceterum omnes scriptura non à seruis, sed ab vniuersorum Domino Deo venerunt ad nos.

REGVLA CXXVIII.

Nihil contrarium in sanctis scripturis continetur. Chrysost. in Gene. Homil. 1.

EXPLANATIO.

Diuina scriptura dicit, quòd Deus requieuit ab operib. suis. In Euāgeliis Christus dicit, Pater meus vsque modò operatur, & ego operor. Non videntur tibi ex verborum prolatione hac dicta esse cōtraria? Sed absit. Quòd requieuit Deus ab operib. suis, docet nos, quòd à formando & ex nihilo res vt essent, producendo requieuit die septimo. Christus autem dicens, Pater meus vsque hodie operatur, & ego operor: continentem suam providentiā nobis declarat, & operationē vocat conseruationem factorum, quibus largitur, vt permaneant, dum totū gubernat mundum. Et si quis voluerit prudenter & speciatim inspicere omnia quae quotidie in rerū beneficium ab omnium opifice perficiuntur, abyssum inueniet misericordiae. Quis enim sermo, quae mēs, ad indicibilem hāc bonitatem pertingere poterit, quā

REGVLAE

humano generi perpetuò ostēdit, oriri faciens solem suum super malos & bonos, & pluens super iustos & iniustos, omnemq; aliam copiam suppeditans?

REGVLA CX XIX.

In sacris literis nil est superuacuum. Chryso. de verbis Esa. Vidi dominum &c. Homil. 2.

EXPLANATIO.

Sunt homines quidam, qui posteaquam sacros libros in manus sumpserunt, deinde repperunt vel annorum numerum, vel nomina recensitionum, illico pratercurrunt, & incusantibus respondent, Nomina tantum sunt, neque quicquam habent utilitatis. Quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere, Nulla est dictorum utilitas? Etenim si ad nudam scripturam aspexeris tantum, dic mihi, nonne resistes cum studio, repositasq; scrutaberis opes? Etenim si ij, qui fodiunt metalla, nec minima quidem frustula pratererunt, verum ubi nacti fuerint aliquam venam auri, meatus omnes exactè circumspiciunt: multo magis hoc facere nos oportet in scripturis, & tamen in metallis difficile est inuenire, quod venatur. Etenim cum & metalla sint terra, & aurum nihil aliud sit quam terra, ipsa quoque natura communio similitudoq; calat aspectum eorum, quæ quaruntur. Attamen nec sic quidem desistunt illi, sed omnem adhibent diligentiam, etiam si posteaquâ inspexerint, sciât, quid verè sit terra, quid verè aurum. In scripturis

pturis autem non est eadem ratio. Neque enim proponitur aurum terra mixtum, sed purum est aurum. Eloquia, inquit, Dei pura, argentum igni exploratum, probatum terra. Siquidem scriptura non sunt metalla, quæ indigēt operariis, sed thesaurum præbent paratum iis, qui quarunt opes in ipsis reconditas. Satis est enim introspectisse, ut omni expleti finitū, discedatis: satis est aperuisse, ut ilicō videas gemmarum splendorem. Sed quid loquor de temporibus & nominibus titulisque? Disce, quantum valeat vnius tantum literula adiectio, ac desine tota contemnere nomina. Patriarcha noster Abraham (noster enim est potius quā Iudaorum) prius dictus est Abram, quod interpretatum sonat transiorem. Post hæc nomine commutato, dictus Abraham, pater factus omnium gentium, & vnicum elementum adiectum tantum principatum vendicavit iusto. Hierony. in cap. 3. Epist. ad Eph. Singuli, inquit, sermones, syllaba, apices & puncta in diuinis scripturis plena sunt sensibus.

REGVLA CXXX.

Sacræ scripturæ locus quilibet si diligenter excutitur, ingentem doctrinæ materiam potest suppeditare. Origenes in Exodū Homil. 1. Vnde diuina eloquia tãto quisque altius intelligit, quanto altius in eis intendit. Gregor. super Ezechiel. Homil. 7.

REGVLAE
EXPLANATIO.

Videtur mihi vnusquisque sermo scripturae diuinae similis esse alicui semini, cuius natura haec est, vt cum iam factum fuerit in terram, regeneratum in spicam vel in quancunque sui generis specie multipliciter diffundatur, & tanto cumulatius, quanto vel peritus agricola plus seminibus laboris impenderit, vel beneficium terrae fecundioris indulserit. Sic ergo efficitur, vt cultura diligentia exiguum semē, **Mat. 13.** verbi causa sinapis, quod est minimum omnium, efficiatur maius omnibus oleribus, & fiat arbor, ita vt **Marc. 3.** veniat volatilia caeli, & habitet in ramis eius. Ita & sermo qui nobis ex diuinis voluminibus legitur, si peritum inueniat & diligentem colonum, cum primo attactu inueniatur exiguus & breuis, vt ceperit excoli, & spiritualiter retractari, crescit in arborem, in ramos & in virgulta diffunditur, ita vt possint venire disputatores & rhetores huius mundi, qui velut aues caeli lenibus pennis verborum dumtaxat pompa excelsa sectantur & ardua, & rationibus capti, velint habitare in ramis istis, in quibus non loquendi decor est, sed ratio viuendi. **Exech. 1.** goriū vbi supra. In Exechiele legimus, Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotae iuxta ea. Et cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul & rotae iuxta ea. Ambulant animalia, cum sancti viri in scriptura sacra intelligunt, quemad-

quemadmodum moraliter viuant. Eleuantur verò
à terra animalia, cum sancti viri se in contempla-
tione suspendunt. Rectè dicitur, Cùm animalia am-
bularent, ambulabant pariter & rota: & cum ele-
uarentur animalia de terra, eleuabantur simul &
rota. Nam vnusquisque sanctorum quanto ipse in
scriptura sacra profecerit, tanto hac eadem scriptu-
ra sacra proficit apud ipsum. Vnde nec eleuatur ro-
ta, si non eleuantur animalia. Quia nisi legentium
mentes ad alta profecerint, diuina dicta velut in
imis non intellecta iacent. Cùm enim legenti cuius-
bet sermo scriptura sacra si tepidus videtur sensus
diuini eloqui, eius mentem non excitat, & in
cogitatione sua nullo intellectus lumine emicat, ro-
ta & ociosa & in terra est, quia animal nō eleua-
tur à terra. At verò si animal ambulet, id est, bene
viuendi ordinem quærat, & progressum cordis in-
ueniat, quæadmodū gressum boni operis ponat, am-
bulant pariter & rota: quia tanto in sacro eloquio
profectum inuenies, quanto apud illum ipse profe-
ceris. Si enim pennatum animal sese in contempla-
tione tenderet, rota protinus à terra subleuarentur,
quia terrena non esse intelligis, quæ prius in sacro
eloquio iuxta terrenum morem dicta credidisti,
fitq; vt scriptura sacra verba esse caelestia sentias,
si accensus per contemplationis gratiā temetipsum
ad caelestia suspendas. Et mira atque ineffabilis sa-
cri

REGVLAE

cri eloquij virtus agnoscitur, cū superno amore legēis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta se subleuat, rota volat. Vnde sequitur, Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rota pariter leuabatur, sequentes eū. Quò enim spiritus legēis tendit, illuc & diuina eloquia leuantur: quia si in eis altū quid videndo & sentiendo quaesieris, hac eadē sacra eloquia tecum crescunt, tecum in altiorib. ascendunt. Bene autē de eisdē rotis dicitur, sequētes eum. Legēis enim spiritus si quid in eis siue morale aut historicum querit, sensus hunc moralis historia sequitur. Si quid typicū, mox figurata loquutio agnoscitur. Si quid contemplatiuū, statim rota quasi pennas accipiunt, & in aere suspenduntur: quia in verbis sacri eloquij intelligentia celestis aperitur. In vna enim eademq; scriptura sententia alius sola historia pascitur, alius typica, alius verò intelligentiā per typum contemplatiuam querit. Et fit plerūq; vt in vna eademq; sententia cuncta simul tria valeāt inueniri. Moyses enim cū de ardenti rubo vocatus fuisset, accessit propius, vt videret visum. Et ecce rubus ardebat, & non consumebatur. Magnū est hoc miraculum, si solā in eo historiam requiras. Est vnde legēis nutriatur animus, vt videas, quòd in ligno ignis ardeat, & non consumat. At verò si typicā intelligentiā queras, quid flāma nisi Legē? de

Exod. 5. qua scriptū est, In dextera eius ignea lex, Et quid rubus

Dent. 33.

rubus ille, nisi Iudaicum populū designauit peccato-
 rū suorū spinis obsitū? Sed rubus ardēs consumi non
 potuit, quia Iudaicus populus & ignē quidē Legis
 accepit, et tamē peccatorū suorū spinas nō deseruit,
 neq; eius vitia diuini sermonis flāma concremauit.
 Fortasse in hoc facto alius maiora per typum con-
 templari desiderat. Huius quia sensus excrescit, ele-
 uantur pariter & rota. Inter homines enim perfec-
 tus homo factus est vnicus dei filius, qui sua pec-
 cata nō habuit, sed spinas nostrae nequitiae suscepit,
 atq; vsq; ad passionē pro nobis humiliari dignatus
 est, & in semetipso ignē tribulationis nostrae susci-
 pere. Sed arsit, & nō arsit, quia ex humanitate est
 mortuus, & tamē immortalis ex diuinitate permā-
 sit. Suscepit à nobis, vnde sacrificiū fieret pro nobis
 & tamen impassibilis atq; incōmutabilis permāsit
 in propriis, vt nos cōmutaret à nostris. Alius fortas-
 se historia moralitatē atq; per allegoriā intelligē-
 tiā contemplationem requirit. Patet cunctis in-
 xta historiā hoc quod in Lege scriptum est, vt turtur Leui. I. 5.
 tur, qua pro peccato offertur, retorqueatur caput
 eius ad pēnulas, ita vt collo inhaereat & non pe-
 nitus abrumpatur. In quibus verbis dubius legen-
 tibus sensus historicus non est. Sed si haec intelligen-
 re moraliter requiras, agitur rota, dū ad morālē in-
 telligentiam ducitur sacri verbi sententia. Nos
 enim ipsi in omnipotētis Dei sacrificium esse turtur
 debe-

REGVLAE

debemus, ita vt caput nostrū retorqueatur ad pen-
nulas, id est, animus ad virtutes. Non enim immes-
rito per caput mentem intelligimus, quia sicut ca-
put corpus, ita mens actiones regit. Sed caput ad
pennulas retorqueri precipitur, vt ea quae dicis, fa-
cias, & os ad opera coniungas. Neque ita caput abi-
scindendum est, vt à corpore diuidatur, sed ex par-
te decisum corpori suo iubetur inhaerere, quia vide-
licet mens nostra à carnali delectatione incidenda
est, sed à carnis cura necessaria incidenda non est.
Hinc enim scriptum est, Carnis curam ne feceritis
in desideriis. Quae ergo in desideriis fieri prohiben-
tur, proculdubio in necessitate conceditur. Quod si
hoc sacrificiū genus sub typica Redemptoris nostri
intelligentia alius ad contemplationem requirat,
ascendat ergo ad fortiora animus, eleuentur anima-
lia, vt eleuentur pariter & rotae. Quis enim caput
nostrum est, nisi Redemptor generis humani? de
quo scriptum est, Ipsum dedit caput supra omnem
Ecclesiam, quae est corpus ipsius. Quem cum Iudei
persequerentur, nomen eius delere de terra conati
sunt. Cūque eum crucifixum & sepultum vider-
runt, hunc se ab amore omnium diuississe credider-
runt, sed caput turturis est incisum, & tamen à suo
corpore diuisum non est: quia ex eo, quod pro no-
bis mortem pertulit, omnes nos sibi vicius in ipsa
sua morte coniunxit. Caput ergo turturis incisum
in ha-

Rom. 13.

Eph. 1.

inhaesit corpori, quia pro nobis quidem Redem-
 ptor noster passus est, sed à nobis separatus per pas-
 sionem non est. Certè si legentis animum spiritus
 vitae in xeli fervore tetigerit, protinus in sacris elo-
 quiis videt, quòd Moyses ad castra rediens & po- Exod. 33.
 pulum per idola peccasse cognoscens, hunc per fer-
 uorem spiritus gladiis stravit. Quòd Phinees per Num. 25.
 sequendo luxuriam, iram Domini gladio placat-
 nit. Quòd Petrus sibimet mentientes verbo per Acto. 5.
 culit, & occidit. Quòd Paulus negligentibus dis- I. Cor. 4.
 cipulis virga minatur. Si vita spiritus legentis
 animum ad seruandam patientiam tangit, sta-
 tim sequuntur & rota, quia in sacris eloquiis in-
 uenit, quòd Moyses & Aaron cum loquentes res Num. 20
 etia persecutionem passi sunt, ad tabernaculum
 cucurrerunt pro ipso populo exorantes, quem sus-
 ciebant. In eisdem eloquiis inuenit, quòd Samuel I. Reg. 8.
 de principatus culmine deiectus, orasse se etiam
 pro deiicientibus confitetur. Quòd nemo sancto-
 rum ad caelestem gloriam nisi patientiam seruan-
 do peruenit. Quòd ipse auctor & Redemptor ge-
 neris humani spina, colaphos, spineam coronam,
 crucem, lanceam pertulit, & tamen pro per-
 secutoribus orauit. Si vita spiritus legentis ani-
 mum ad studium praedicationis excitat, statim se-
 quuntur & rota, quia in sacris eloquiis inuenit,
 quòd Moyses iubente Domino, contra Aegypti re- Exod. 15.
 gem

REGVLAE

- gem in quantis se predicationibus liberè verbis ex-
 rexit. Quòd Stephanus Iudæis perfidis diceret,
 Acto. 7. Vos semper Spiritui sancto restitistis. Nec inter la-
 Acto. 5. pides timuit. Quòd Petrus fustibus cæsus, ne in no-
 mine Iesu loqueretur, cum magna libertate respon-
 dit, Obedire magis oportet Deo quàm hominibus.
 Philip. 1. Quòd Paulus catenarũ vinculis stringitur, sed ta-
 men verbum Dei nõ est alligatum. Si vita spiritus
 ad pœnitentia lamenta compungit, sequuntur pro-
 tinus rote, cũ scriptura sacra verba David pœni-
 2. Re. 12. tentiam proferunt. Quòd Rex reprehensus à Pro-
 pheta, quia subiectus cælesti regi non fuit, subiecto
 Luca. 18. increpanti non erubuit confiteri, quid fecit. Quòd
 Publicanus, qui reatum suæ nequitia cognouit, et
 si iniustus ad templum venit, iustificatus à templo
 Matt. 26. rediit. Quòd Petrus negationis maculas lachrymis
 Luca. 23. lauit. Quòd latro, qui in cruce cognouit culpam, in
 ipsa iam morte inuenit veniam.

REGVLA CXXXI.

In diuinis scripturis vera aliquando ta-
 centur non mentiendo, sed tacendo. Augu.
 Contra mendacium ad Consentium cap. 10.

EXPLANATIO.

Quamuis enim omnis, qui mentitur, velit cala-
 re, quod verũ est, non tamen omnis, qui vult quod
 verum est calare, mentitur. Neque enim mentitus
 Ioan. 16. est dominus, vbi ait, Multa habeo vobis dicere,
 sed

sed non potestis illa portare modò. Vera tacuit,
 non falsa loquutus est. Quibus veris audiendis cos
 minus idoneos iudicauit. Quòd si eis hoc ipsum non
 indicasset, id est, non eos posse portare, quæ dicere
 noluit, occultaret nihilominus aliquid veritatis:
 sed posse hoc rectè fieri forsitan nesciremus, aut nõ
 tanto firmaremus exemplo. Vnde qui asserunt, ali
 quando esse mentieundum, non conuenienter comme
 morant Abrahã hoc fecisse de Sara, quam sororem *Gene. 12.*
 suam dixit. Non enim dixit, Non est vxor mea, sed
 Soror mea est. Erat enim tam propinqua genere, vt
 soror non mendaciter diceretur. Quod & postea
 iam sibi illo qui abduxerat, ea reddita, confirma
 uit, respondens illi, & dicens, Et verè soror mea de
 patre non de matre, hoc est, de materno genere, non
 de paterno. Non est ergo mendacium, cùm silendo
 absconditur verum, sed cùm loquendo promitur
 falsum. Iacob autem quod matre fecit auctore, non *Gene. 27.*
 est mendacium, sed mysterium. Lege Regulam
 quartam.

REGVLA CXXXII.

Mos est sacrae scripturae futurorum veri
 tatem in typis præmittere. Hierony. super
 Daniel. cap. ii.

EXPLANATIO.

De Domino Salvatore in septuagesimo primo
 Psalmo dicitur, qui prænotatur Salomonis, & om
 nia,

REGVLAE

nia, quae de eo dicuntur, Salomoni non valent conuenire. Neque enim permansit ille cum sole & ante lunam generationis generationum, neque dominatus est à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum, neque omnes gentes seruiuerunt ei, neque ante solem permansit nomen eius, neque benedicta sunt in ipso omnes tribus terrae, neque omnes gentes magnificauerunt eum. Ex parte autem & quasi in vmbra & imagine veritatis in Salomone praemissa sunt, vt in domino Saluatore perfectius implerentur. Salomonem igitur & ceteros sanctos in typum aduentus sui praemisit.

REGVLA CXXXIII.

Apertis sacrarum literarum testimoniis probandum est, quod credi volumus, & aduersus Ecclesiae hostes illis vtendum. Augusti. contra Epistolam Petiliani Donatistae de vnitae Ecclesiae capitu. 19.

EXPLANATIO.

Ambigua testimonia non minus aduersariorum quam nostram causam adiuuant. Doceamus scripturas Canonicas aperte aliquid dixisse, & vicimus. Vnde quidam haeretici irrisi sunt, quod testimoniis scripturarum non satis ad suam causam aptis vsi fuerint. Mystica quae sunt, operta sunt, figurata sunt. Aliquid manifestum, quod interprete non egeat, flagitatur.

REGVLA

REGVLA CXXXIII.

Sacra scriptura ea tradit, quæ ad animarû
extructionem nostrarum cōmodumque spe-
ctant. Ea autem quorum pondus ferre non
valemus, silentio occultauit. Basilius Hexa.
congressionē. 9. & Damascenus libro primo
orthodoxæ fidei cap. 1.

EXPLANATIO.

Quoniam qui conscribere de mundo, complura
de terra figuris differuere, globosa sit, siue columna
æmula, siue rota persimilis tereti, siue concava sit,
in alueumq; redacta. Ad has enim opiniones hi, qui
de mundo differuerunt, deducti sunt. Suâ quisque
cōprobandis, caterorum diluens demolienti; senten-
tiam, non ob id ipsum compulsus fuero Moyssi mun-
di conscriptionem inferiorem existimare ac dice-
re, quia nihil de figuris seruus dei Moyfes ille dif-
feruit. Neque quia terra circuitum ducentorû qua-
dragintaduû millium stadiorum esse non dixit,
¶ vmbra terra cū sol mouetur sub terra quā-
tum ad aeris protenditur spatium, non est metitus,
quōque modo defectiones hac efficit, cū in ipsam
incidit luna, non assignauit. Quippe cū ea, quæ
nihil ad nos attinent, vt inutilia nobis pratermi-
sit, ideo inferiora sapientia mundi, quæ stulta iam
euasit, sancti verba Spiritus esse censebo? Quin po-
tius ei gratias agam, qui nostram ab inanibus van-

REGVLAE

nisq; rebus mentem submonit. Quod cum non percipissent, vt mihi videtur, nominali, deductionibus modisq; conati sunt elegantiam quandam grauitatemq; suis propriis sententiis his adiunxisse. Verum hoc hominis est profecto Spiritus sancti verbis sese sapientiozem efficientis, interpretationisq; prae textu suas sententias asserentis.

REGVLA CXXXV.

In scriptura sacra quædā cum nō sint, dicuntur tamē: alia cū sint, nō dicuntur: alia neque sunt, neque dicuntur: alia denique & sunt, & dicuntur. Greg. Nazianz. lib. 5. Theologiæ.

EXPLANATIO.

Horum exempla sunt, Deus cum affectibus non sit obnoxius, sacra tamen scriptura irasci illum, dormire sedere, ambulare dicit. Ergo totum hoc genus cum non sit, affingitur ei. Nam pro nostro captu nostra nomina ad res diuinas traduximus. Quædam cum sint, non dicuntur, sed colliguntur. Quædam nec sunt, nec dicuntur, vt Deum esse malum. Quædam & sunt, & dicuntur, vt Deum esse, & esse misericordem.

REGVLA CXXXVI.

Non omnium librorum sacre scripturæ tractatio omnib⁹ ætatibus permittitur apud Hebræos. Grego. Nazianze. in Apologia. & Hieron. in Proœmio cōmenta. in Ezechiel.

EXPLANATIO.

Hebræorum seniores tradunt, quòd fuerit apud eos quadam talis antiquitus laudabilis observatio, vt non omni ætati omnis scriptura vel legenda, vel discenda committeretur, pro eo quòd non expediret omnes omnia citò discere: quia nec capere possunt omnes omnia, & idcirco ladi eos potius quàm iuuari, si nondum capaces, ea quæ sunt profundiora cognouerint. Sed cætera quidem omnia, quorum etiam historica narratio improbabilis non est, à pueris statim discunt. Eas verò scripturas, quæ vili indumento literæ preciosa intrinsecus contegunt sacramenta, nulli ante vigesimum quintum annū discere, aut etiam scire committitur. Quòd scilicet sit hoc velut munus quoddam propositū virtutis huius, in quibus ad illud ætatis & vitæ probabilis, & ornatus morum, & intelligentia capacitas apparebit: qui vtique iam valeant bene & confidenter ascendere ab inferioribus literæ ad superiora spiritus excelsa. Hierony. vbi suprà. Hebræorum, inquit, probatur traditio, quòd nisi quis apud eos ætatem sacerdotalis ministerij, id est, tricesimum annum impleverit, nec principia Geneseos, nec Canticum canticorum, nec Exechielis exordium & finem legere permittitur, vt ad perfectam scientiam & mysticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat.

REGVLAE

REGVLA CXXXVII.

Quosdam libros Ecclesia in Canonem librorum sacrorum non recipit, eos tamē quī eorum librorum auctores dicuntur, veneratur. August. 18. De ciuit. Dei cap. 38.

EXPLANATIO.

Ante illud grāde diluuiū noster erat utiq; Noe patriarcha, quē prophetā nō quoq; immerito dixerim. Siquidē ipsa arca, quā fecit, & in qua cū suis euasit, prophetia nostrorū tēporū fuit. Quid Enoch scptimus ab Adam, nōne in Canonica epistola Apostoli Iuda prophetasse predicatur? Quorū scripta ut apud Iudeos & apud nos in auctoritate nō essent, nimia fecit antiquitas, propter quā videbātur habenda esse suspecta, ne proferrentur falsa pro veris. Nā proferuntur quaedam, quae ipsorum esse dicuntur, ab eis, qui pro suo sensu passim quod volunt credunt. Multa enim sub nominibus prophetarum, & recentiora sub nominibus Apostolorum ab haereticis proferuntur, sed ea castitas Canonis non recipit: non quod eorum hominum, qui Deo placuerunt, reprobetur autoritas, sed quod ista esse nō credantur ipsorum. Nec mirum debet videri, quod suspecta habentur, quae sub tanta antiquitatis nomine proferuntur.

REGVLA CXXXVIII.

Sacra scriptura quosdā libros citat, qui tamē
men

men non inueniuntur in Canone. Cuius rei causa nō liquidò cōstat. Au. 18. De ciui. c. 38.

EXPLANATIO.

In ipsa historia regū Iuda & regum Israel, quae res gestas cōtinet, de quibus eidē scriptura Canonica credimus, cōmemorantur plurima, quae ibi nō explicantur, & in libris aliis inueniri dicuntur quos propheta scripserunt. Et alicubi eorū quoque prophetarū nomina nō tacentur, nec tamen inuenitur in Canone, quē populus Dei recipit. Cuius rei fateor causa me latet, nisi quod existimo, etiā ipsos, quibus ea, quae in auctoritate religionis esse deberent, sanctus utique Spiritus reuelabat, alia sicut homines historica diligentia, alia sicut prophetas inspiratione diuina scribere potuisse. Atque haec ita fuisse distincta, ut illa tanquā ip̄sis, ista verò tanquā Deo per ipsos loquenti iudicarentur esse tribuenda. Ac sic illa pertinerent ad vbertatē cognitionis, haec ad religionis auctoritatē: in qua auctoritate custoditur Canon, praeter quae, si quae iam etiā sub nomine verorum prophetarū scripta proferuntur, nec ad ipsam copiam scientiae valent: quoniā utrū eorum sint, quorum esse dicuntur, incertum est, & ob hoc eis non adhibetur fides, maxime his, in quibus etiā contra fidem librorum Canonicoꝝ quaedam leguntur propter quod ea prorsus illorum non esse apparet. AVCTOR. Diuus Chrysostomus

REGVLAE

mus in Matthæ. cap. 2. cū testimonium illud scilicet, Quoniam Nazareus vocabitur, citatum ab Euangelista legeret, nec tamen in Veteri Testamento Græco haberetur, putauit per negligentiam Iudæorum & ob continuas eorum captiuitates multos è sacris libros desiderari. Quod non Iudæorū captiuitatibus, aut temporum incuria, sed septuaginta interpretū obliuione, aut librariorum potius negligentia factum, probat Hieronymus, qui locum illum, quem Euangelista citat, & pleraque alia ex Hebræorum voluminibus ad nos transtulit, vt ipse scribit, De optimo genere interpretandi, & in prologo Paralipo. & in Osee cap. 2.

REGVLA CXXIX.

Mos est scripturarum, & vtique celeberrimus, vti his verbis, In diebus illis: non solum cū ad præteritam narrationem aliud tempus adiūgitur, verū etiam cū illa narrat, quæ post multorum annorum spatia contingunt. Chrysostomus. Homilia. 10. in cap. Matth. 3.

EXPLANATIO.

Matt. 24. Cū in monte Oliueti resideret Dominus, & accedentes ad eū sollicitè discipuli, de captiuitate Hierusalem, deq; ipsius sciscitarentur aduentu, & certè nostis, quàm grandi hoc tempus medio diuidatur, cū de vrbis subuersione dixisset, sermonemq; de
his

his disputans terminasset, iamq; ad dicendū de mundi fine transiret: Tunc, inquit, hæc vel illa erunt. Dicendo autem tunc, non utique tempora, quæ plurimum à se erant discreta, cōiunxit, sed illud tātummodo, quo euentura erant, tempus notauit, dicens, In diebus illis. Non enim quasi continuò hæc sequutura monstraret, hic posuit, sed illis, inquit, diebus, in quibus certè ista contingerent.

REGULA CXL.

Significatio scripturæ sacræ, quæ non videtur necessaria, indaganda est solerti lectori. August. contra Faustum, lib. 12.

EXPLANATIO.

Si quis nostrū, qui Hebræas literas ignoramus, id est, ipsos vocū characteres videret eas in pariete conscriptas honorato aliquo loco, quis esset tam excors, ut eo modo pictum parietem putaret, ac non potius intelligeret scriptum, ut si legere non valeret, non tamen illos apices aliquid significare dubitaret? Ita prius illa omnia, quæ sunt in Veteri Testamento scripturarum sanctarum quisquis non perverso animo legerit, sic oportet moueatur, ut aliquid ea significare non ambigat. Verbi enim gratia: Nunquid si oportebat adiutorium viro fæ- Gene. 2.
minam fieri, etiam hoc necessitas vlla cogebat, vel vlla suadebat utilitas, ut de dormientis latere fieret? Si causa euadendi diluuii opus erat

- Gene. 6. fabricari arcam, quid opus erat mensuras eius, aut ipsas potissimum fieri, aut etiam scriptis ad religionem posteritati propagandis commemorari? Si propter genus reparandum animalia includi oportebat, quid opus erat illo potissimum numero septena de mundis, bina de immundis? Aditum ad Arcam fieri necessitas utique cogebat, in latere autem fieri, vel etiam memoria commendari per litteras quid coge-
 Gene. 22. gebat? Immolare filium iubetur Abraham: iussus hoc fuerit, ut eius obedientia tali etiam examine probata posteris innotesceret, convenientius ligna portauit filius, ne pater senexq; portaret. Non sit postea filium ferire permissus, ne orbitate grauissima se feriret. Nunquid etiam si nullo effuso sanguine rediretur, minus esset probatus Abraham? Aut si iam opus erat perfici sacrificium, etiam ne ut ille aries in uentre adharens cornibus, appareret, ad ullum augmentum victimae pertinebat? Sic omnia cum considerantur, & quasi superflua necessarijs contexta inueniuntur, admonent humanum animum, id est, animam rationalem prius aliquid significare, deinde quid significet querere.

REGVLA CXLI.

Hanc consuetudinem in pluribus locis scriptura conseruat, ut Hebraicum nomen cum interpretatione sua ponat. Hierony. in cap. 4. Epistolae ad Gal.

EXPLANATIO.

Bartimeus filius Timai, Afer diuitia, Thabita Dorcas. Et in Genesi Mefech vernaculus, Abba pater, & cetera his similia.

REGVLA CXLII.

Mos est scripturarum, semper aduersis iuxta subiungere, & postquam tristitia comminatus fuerit, ad poenitentiam eos, quos terruit, prouocat. Rursus negligentes & nolentes agere poenitentiam comminatione deterret, ne bonitas Dei induret cor nostrum. Hiero. 2. commentar. in Ose. cap. 5. & 6. commetatur. Esai. cap. 16.

EXPLANATIO.

In Esaia legimus, *Vah gens peccatrix, populus Esai. I. plenus delictis, semen pessimum, filii iniqui: cunq̃ue dixisset, Terra vestra deserta, ciuitates vestrae igne consumpta, regiones vestras coram vobis alieni comedunt: loquitur ad eos maiora promittens, Lavamini mundi estote, auferite malitias vestras ab animis vestris, discite benefacere, querite iudicium, iudicate pupillum, iustificatē viduam, & venite disputemus, dicit Dominus: vt quos seuera voce teruerat, blanda voce sustentat. Et in centesimoquadragesimoquarto Psalmo legimus, Suauis dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera illius. Et paulo post, Sustentat Dominus omnes, qui*
corrumpunt,

REGVLAE

corruunt, & erigit omnes elisos. Cūque prēmī-
sisset, Custodit Dominus omnes diligentes se: ne ne-
gligentem faceret auditorem, intulit, Et omnes pec-
catores disperdet.

REGVLA CXLIII.

Norma est sacrarum literarum, vt deficiē-
tibus viris sanctis, mulieres in virorum lau-
dentur opprobria. Hierony. aduersus Iouin-
ianum lib. i.

REGVLA CXLIIII.

Quomodo in his nostris literis nō potest
quis ad legenda verba texendāque procede-
re, nisi prius ab elementis cōperit: ita in scri-
pturis diuinis non valeamus ea quæ maio-
ra sunt nosse, nisi ab ethica in ipsis habueri-
mus exordiū. Hierony. in procemio Lamen-
ta. Hiere.

EXPLANATIO.

Psal. 118. Sic enim Propheta ait, A mādātis tuis intellexi
videlicet post opera cōpit habere scientiam secre-
torum.

REGVLA CXLV.

Mos est sacri eloquii, vt ipsi qui scribunt,
sic de se in illo quasi de aliis loquantur. Gre-
go. in Præfatione in Iob. cap. secundo.

EXPLANATIO.

Num. 22. Moyses enim de se ait, Erat Moyses mitissimus su-
per

per omnes homines, qui morabantur in terra. Hinc Ioannes dicit, Hic est discipulus ille, quem diligebat Iesus. Hinc Lucas ait, quòd cum ambularent duo ex discipulis in via, Cleophas & alius. Quem profectò alium dum tam studiosè tacuit, vt quidam dicunt, nisi se ipsum fuisse monstrauit? Scriptores igitur sacri eloquii quia impulsu sancti spiritus agitantur, sic de se in illo testimonium quasi de aliis proferunt. Spiritus ergo sanctus per Moysen locutus est de Moysè. Paulus quoque quia non de se ipso loqueretur, insinuat, dicens, An experimētum queritis eius, qui in me loquitur Christus?

REGVLA CXLVI.

Nonnulla omittit sacra scriptura, quæ tamen vera ratione creduntur. Augustinus de Assumptione beatæ Mariæ.

EXPLANATIO.

Nihil scriptura de Melchisedech sacerdotis Dei iustitia loquitur, cū ipsa præcessisse ante laudis merita cognoscatur. Nihil de Helia & Enoch, postquam rapti sunt, vitæ felicitate commendat, cum etis liquidè scientibus, eos beatè viuere, quos Dominus hinc in futurum saluandos voluit rapere.

REGVLA CXLVII.

Fœminarum res gestæ scriptæ in sacris codicibus non sunt, exceptis illis, quæ tanta fecerunt, vt absque illarum commemoratione non

REGVLAE

non potuerint conscribi memorabilia gesta
viorum. Ruper.abb.in Micheæ ca.7.

EXPLANATIO.

*Iecirco qua Iexabel & Athalia filia eius gresse-
3.Reg.16 runt mala in Israel, conscripta sunt, quia maxima
deinceps. fuerunt causa tempestatum femina illa, in quibus
viri naufragium fecerunt.*

REGVLA CXLVIII.

Hoc in omnibus scripturis sanctis obser-
uare debemus. Vbi videtur aliqua similitudo
esse sententiæ, non in omnibus eadem dici,
sed vel subtrahi pleraque vel addi, & singu-
lorum inter se verborum discrepantium ha-
bere rationem. Hieronymus in caput trige-
simum tertium Ezech.

EXPLANATIO.

A VCTOR. *Huius regula exemplum habes
in Exechiele propheta. Qui cum capite tertio di-
cat, Fili hominis, speculatorem dedi te domui Iso-
rael, & cetera qua sequuntur: rursus eadem repete-
re videtur trigesimotertio. Admonet igitur regula,
ut si aliqua duo loca occurrant, qua videantur si-
milia, nos discutiamus, in quo discrepent, aut con-
sentiant.* **REGVLA CXLIX.**

Nemo ex omnibus sanctis inuenitur diem
festum vel conuiuium magnum egisse in die
natalis sui, præter Pharaonem, & Herodem.

Nemo

Nemo inuenitur habuisse lætitiā in die natalis filii vel filiæ suæ. Soli peccatores super huiusmodi natiuitate lætantur. Sancti verò non solum non agunt festiuitatem in die natalis sui, sed & Spiritu sancto repleti execrantur hunc diem. Origen. in Leuit. homi. 8. & Hierony. in Matth. cap. 14.

EXPLANATIO.

Solus Pharao & Herodes diem natalis sui cum *Gene. 42.*
festiuitate celebrant, vt quorum erat par impietas, *Matt. 14.*
esset & vna solennitas. Origen. Vterque tamen eorum ipsam festiuitatem natalis sui profusione humani sanguinis cruentauit. Ille enim præpositum pistorum, hic sanctum prophetam Ioannē obtruncavit in carcere. Neque enim talis ac tantus propheta, Hieremiam dico, qui in vtero matris sanctificatus est, & propheta in gentibus consecratus, libris in æternum mansuris aliquid inaniter condidisset, nisi secretum quid contineret, & ingentibus mysterijs plenum, vbi dicit, Maledictus dies in quo natus sum, & nox in qua dixerūt, Ecce masculus. *Hier. 20.*
Maledictus qui annuntiauit patri meo, dicens, Natus est tibi masculus. Letetur homo ille, sicut ciuitates, quas Dominus destruxit in furore, & non pœnituit. Videturne tibi hæc tam graua & onerosa imprecari prophetam potuisse, nisi sciret esse aliquid in ista natiuitate corporea, quod & huiusmodi maledictionis

REGVLAE

Iob. 3.

ledictionis videretur, & pro quo legislator tot immunditias accusaret, quibus congruas purificationes imponeret? Sed & Iob non sine Spiritu sancto loquens, maledicebat diem natiuitatis suae, dicens, Maledicta dies, in qua natus sum, & nox in qua dixerunt, Ecce masculus. Nox illa sit tenebra, & non requirat illam Dominus denuo, neque veniat in dies anni, nec numeretur inter dies mensium. Quod si tibi non videtur hac Iob prophetico & diuino spiritu loqui, ex his considera, quae sequuntur. Addidit enim, Sed maledicat eam, qui maledixit illam diem, in quo magnum cœtum interempturus est. Quod si placet audire, quid etiam alij sancti de ista natiuitate senserunt, audi David dicentem, In iniquitate conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ostendens, quod quaecunque anima in carne nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluitur. Et ideo non est gaudium aut conuiuium celebrandus natalis dies.

REGVLA CL.

Interrogationes quædam in sacris literis, quæ negationem inferre videntur, non sunt negatiue intelligendæ. Ambrosius. De pœnitent. lib. I. cap. octauo.

EXPLANATIO.

I. Reg. 2.

Scriptum est, Si peccauerit homo in hominem, orabunt pro eo ad Dominum. Si autem in Dominum peccauerit homo, quis orabit pro eo? Non enim scriptum

ptam est, Nullus orabit pro eo, sed Quis orabit? hoc est, Quis ille sit qui in tali causa orare possit? Quærirur, nō excluditur. Deniq; habes in Psalmo quatuordecimo, Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Non enim nullus, sed probatus habitabit: nec hoc dicit, quod nemo requiescat, sed requiescat electus, ut scias hoc esse verum, quod nō multo pōst in Psalmo vigesimo tertio ait, Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in monte sancto eius? Id est, nō quicumque de vulgo, nec plebeia vilitatis aliquis, sed vita egregia singularisq; meriti. Et ut scias, quia cū dicitur, Quis, nō intelligitur nullus, sed aliquis significatur. Cum dixisset, Quis ascendet in montem Domini? subiecit, Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in uanum animam suam. & alibi, Quis sapiens & intelliget hæc? Nunquid dicit, quia nullus intelliget? Et in Euangelio, Quis fidelis dispensator & prudens, quem constituet dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Et ut comprehendas, quia de eo dixit, qui utique est, non de eo, qui non est, subiungit, Beatus ille seruus, quem cū venerit dominus, inuenierit sic facientem. Et illud ita opinor dictum, Deus quis similis tibi? Nō utiq; nullus: quia imago patris filius est. A V C T O R. Diuus Hieronymus quāuis agnoscat hoc sanctæ scripturæ idioma in eo sensu, quo

Ose. 14.

Luc. 12.

Psal. 82.

REGVLAE

quo Ambrosius tradit, aliquando tamen inueni-
ri interrogationes dicit, quæ negationem & im-
possibile inferant, vt illud Apostoli, Quis nos sepa-
Rom. 8. rabit à charitate Christi? Et illud Abacuc, Quid
Abacuc. 2 prodest sculptile, qui sculpsit illud fictor suus? In va-
troq; enim testimonio impossibilitas demonstratur,
quòd nec Apostoli charitatem vlla tribulatio &
angustia diuidere possit à Christo, nec in idolis sit
vlla utilitas. Hæc Hieronymus in secundum caput
Abacuc propheta.

REGVLA CLI.

Libri quidem sacrae scripturae sui auctoris
nomen habent, quidam non habent. Chryso-
sto. in Episto. Ad Roma. Homilia. I.

EXPLANATIO.

Moses libris quinque à se scriptis nusquam no-
men suum addidit, neque qui illum subsequuti, quæ
post illum gesta sunt, scripsere. Sed neq; Matthæus,
neque Ioannes, non Marcus, non Lucas. At beatus
Paulus vbique epistolarum suarum nomen suum
præponit. Quid ita? Quòd illi quidem presentibus
scribebant, atque supernuacanea illis erat præsentia
sua declaratio. Paulus autem è longinquo literas
mittebat, & sub epistolari figura: iccirco necessaria
erat nominis additio. Quòd si in ea, quàm ad He-
braeos scripsit epistola, secus facit, id suo quodã pro-
prio consilio facit. Nã quòd inimico essent Hebraei
erga

erga illum animo, ut ne è proximiis audito eius nomine sermoni aditum occluderent, illorum audientia occultanda nominis sui declaratione artificiosè captaret. Quòd si Propheta nomina sua apposuere, & Salomon, id vobis inuestigandum relinquo: qua de causa alii quidem apposuerunt, alii autem non apposuerunt.

REGULA CLII.

Scriptura sacra hanc habet cōsuetudinem, ut omnes reges Veteris Testamēti mortuos referat & sepultos, prāter Ioachim filium Iosia. Hierony. in Hieremi. capitulo vicessimosecundo.

EXPLANATIO.

Ioachim Iosia filium Nechao Pharaos rex Aegypti constituit regem Iudae pro Ioachaz fratre suo, quem vinctum duxit in Aegyptum, quem legimus in Regum & Paralipomenon historia vndecim annis regnasse in Hierusalem, & regnasse crudeliter, & extitisse impium & postea mortuum, nec tamen eius sepultura narratur. Quem interfectum à laetrunculis Chaldaeorum Syria Amonitarū & Moabitaram Hebraea narrat historia. Vnde & in Malachim mortuus scribitur, & sepultus tacetur. Pulchre autē sepultura asini dicit Esaias sepeliendum, ut aliis verbis significet insepultum, hoc est à bestiis auibusq; lacerandum. Haec est enim asini sepultura.

REGVLÆ

REGVLA CLIII.

Tota scriptura sacra vnus liber dicitur, quia vno spiritu scripta est. Hierony. in Esai. cap. 29. & hic liber sacræ scripturæ intus scriptus est per allegoriam, foris per historiam. Gregorius super Ezechielem, Homilia nona.

EXPLANATIO.

Exe. 2. De hoc vno libro Ezechiel mystico sermone testatur, quod scriptus fuerit intus & foris, in spiritu & in litera. De quo & Saluator loquitur in Psal. 39. *mihi*, In capitulo libri scriptum est de me. Non Hieremia, non Esaiæ, sed in omni scriptura sancta, quæ vnus liber appellatur. Et Augustinus in Psalmum 150. Sunt, inquit, qui vniuersas omnino scripturas Canonicas vnum librum vocent, quod valde mirabili & diuina vnitatem concordet. Grego. vbi supra, Intus, inquit, scriptus per spiritalem intellectum, foris autem per sensum literæ simplicem infirmantibus congruentem. intus quia inuisibilia promittit: foris, quia visibilia præceptorum suorum rectitudinem disponit. intus quia cælestia pollicetur: foris autem, quia terrena cōtemptibilia qualiter sint vel in vsu habenda, vel ex desiderio fugienda, præcipit. Alia namque de secretis cælestibus loquitur, alia verò in exterioribus actionibus iubet. Et ea quidem, quæ foris præcipit, patent: sed illa quæ de internis narrat, pene apprehendi nequeunt. Vnde scriptum est,

est, *Extendens calum sicut pellem, qui tegis aquis* Psal. 103.
superiora eius. Quid enim cali nomine, nisi sacra
scriptura signatur, de qua nobis est sol sapientia, &
luna scientia, & ex antiquis patribus stella exem-
plorum atque virtutum lucent? Quid verò aquarū
nomine, nisi sanctissimi angelorū significantur cho-
ri? De quibus scriptū est, Et aquae super calos sunt, Psal. 148
laudent nomen Domini. Huius ergo superiora Do-
minus aquis tegit, quia alta sacra eloqui, id est, ea,
quae de natura diuinitatis vel de aeternis gaudiis
narrat, nobis adhuc nescientibus, solis angelis in se-
creto sunt cognita. Calum ergo hoc & coram nobis
extenditur, & tamen aquis superiora eius conte-
guntur, quia & quaedam sacri eloqui iam nobis per
apertionem Spiritus patent, & quaedam, quae solis
angelis possunt esse manifesta, nobis adhuc seruantur
occulta.

REGVLA CLIIII.

Cum ea, quae non accidunt Deo, tanquā illi
accident, loquimur, eum facere agnoscimus,
vt nobis accidunt ea duntaxat, quae laudabi-
lia sunt. Et hoc quantum scripturarum vsus
admittit. Augu. 4. De Gen. ad literā. ca. 9.

EXPLANATIO.

Sicut rectè dicitur Deus facere, quicquid ipso in
nobis operante, fecerimus: ita rectè dicitur requies-
cere, cum eius munere quiescimus. Hoc quidem

L ū rectè

REGVLAE

rectè intelligimus, quia & verū est, & non magna intentione indiget, vt videamur ita dicere, requiescere Deum, cū nos requiescere facit: sicut dicitur cognoscere, cū efficit, vt cognoscamus. Neq; enim Deus temporaliter cognoscit, quod antea non nouit.

Gene. 22. rat, & tamen dicit ad Abraham, Nunc cognoui, quoniam times Deum. Vbi quid aliud accipimus, nisi nunc feci, vt cognosceretur? Et hoc loquutionis

Ephe. 4. modo arbitror dictum illud ab Apostolo, Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Neque enim ipsa Spiritus sancti qua est, quicquid est, substantia, contristari potest, cū habeat aeternam atque incommutabilem beatitudinem, magisq; sit ipsa aeterna & incommutabilis beatitudo. Sed quia ita in sanctis habitat, vt eos impleat charitate, qua necesse est, vt homines ex tempore gaudeant profectu fidelium, & bonis operibus, & ideo necesse est, etiam contristentur lapsu vel peccati eorum, de quorum fide ac pietate gaudebant. Quae tristitia laudabilis est, quia venit ex dilectione, quam Spiritus sanctus infundit. Propterea ipse Spiritus dicitur contristari ab eis, qui sic agunt, vt eorum factis contristetur sancti nō ob aliud, nisi quia Spiritum sanctum habent. Hoc genere loquutionis rursus idem Apostolus mirabiliter vsus est, vbi ait, Nunc autem cognoscentes Deum, imō cogniti ab eo. Neque enim tunc

Gal. 4.

tunc eos cognouerat Deus, præcognitos videlicet ante constitutionem mundi, sed quia tunc ipsi cum illius munere, non suo merito vel facultate cognouerant, maluit tropicè loqui, ut tunc ab illo cognitos diceret, cum eis cognoscendum se præstitit.

REGVLA CLV.

Deus in sacra scriptura aliquando nuncupatiuè, aliquando essentialiter dicitur. Gregor. super Ezechie. Homil. 8.

EXPLANATIO.

Nuncupatiuè enim dicitur, sicut scriptum est, *Ece constitui te Deum Pharaonis.* Et sicut Moyses ait, *Si quis hoc vel illud fecerit, applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes.* Qui rursum dicit, *Diis non detrahes, id est, sacerdotibus.* Et sicut Psalmista ait, *Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem deos discernit.* Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ad Moysen dicitur, *Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob.* Vnde Paulus Apostolus volens nuncupatiuum Dei nomen ab essentiali discernere, de Redemptore nostro loquutus est, dicens, *Quorum patres ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* Qui enim nuncupatiuè dicitur, Deus inter omnia: qui verò essentialiter, Deus super omnia. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed

Gene. 6.

Exo. 22.

Exo. 22.

Psal. 81.

Exo. 3.

Rom. 9.

REGVLAE

Deum super omnia esse memorauit: quia & electus quisque sicut praemisimus, vel in exemplo iustitia prerogando positus, dici Deus potest, sed inter omnia: quoniam nuncupatiue Deus. Christus autem Deus super omnia, quia naturaliter Deus.

REGVLA CLVI.

Non est consuetudo scripturarum sanctorum, ut mulierum in generationibus ordo texatur. Hierony. in Matth. cap. i.

REGVLA CLVII.

Moris est scripturarum, quamuis plures libros, si inter se non discrepent, & de eadē rescribuntur, vnum volumen dicere. Hiero. in Ecclesiast. cap. ultimo.

EXPLANATIO.

Psal. 18. Siquidem & Euangelium, & Lex Domini immaculata conuertens animas, singulariter appellatur, cum plura Euangelia, & multa sint mandata Legis: sic & volumen in Esaia sermone signatum, omnis scriptura diuina est. Et vno capitulo libri Ezechiel Ioannesque vescuntur. Saluator quoque omnium retro sanctorum vocibus prophetatus ait, In capitulo libri scriptum est de me. Quicquid ergo dixeris, si ad eum referatur qui in principio erat apud Deum, & Deus erat verbum: vnum volumen est, & innumerabiles libri, vna lex, vnum Euangelium nominantur. Quod si diuersa discrepantia disputaueris,

neris, & curiositate nimia huc atque illuc animum
diduxeris, etiam in vno libro multi libri sunt. Vnde
de dicto est, Ex multiloquio non effugies peccatum. Pro. 10.

REGVLA CLVIII.

Amari prius à nobis sacra scriptura debet
quàm disci. Vnde à multis, quia aut oderunt,
aut non amant, non intelligitur. Augustinus
De vtilitate credendi. cap. 6.

EXPLANATIO.

Quis enim sibi vnquam libros Aristotelis recondi-
tos & obscuros ab eius inimico exponēdos putauit?
Vt de his loquar disciplinis, in quibus lector fortasse
se sine sacrilegio labi potest. Quis enim geometricas
literas Archimedis legere magistro Epicuro aut di-
scere valuit? contra quas ille multum pertinaciter
nihil earum, quantum arbitror, intelligens discere
bat. An ista scriptura legis planissima sunt, in quas
isti quasi vulgò expositas impetum faciunt frustra
& inaniter? Qui mihi similes videntur illi muliere-
cula, quā iidem ipsi solēt deridere, quæ irata, quòd
ei sol iste laudaretur, et à Manichæa quadā femina
colēdus cōmendaretur, vt erat religiosè simplex, cō-
cita exiliuit, & eum locū, quē sol per fenestrā illu-
strauerat, crebro pede percutiēs, Ecce solem, deumq;
tuū calco, clamare cœpit. Tales vidētur isti, qui ea,
quæ nō intelligunt, aut curant omnino qualia sunt,
quāvis iacentibus similia, subtilia tamen intelligē-

REGVLAE

*tibus atque diuina, magno impetu orationis maledi-
ctisq; lacerantes, aliquid se proficere existimant.*

REGVLA CLIX.

Sacræ scripturæ obscuritas cū diuerfas
sententias pariat, vtilis est. August. 11. De ci-
uit. Dei, cap. 19.

EXPLANATIO.

*Dum enim alius sic, alius sic intelligit, ita tamen
vt quod in obscuro loco intelligitur, vel attestatio-
ne rerū manifestarū, vel aliis locis minimè dubiis
asseratur, ad idq; perueniatur, quod sensit ille, qui
scripsit, siue id lateat, sed ex occasione tractada pro-
funde obscuritatis alia quadam vera dicantur, non
mihi videtur ab operibus Dei absurda sententia.*

REGVLA CLX.

Quando rectus sensus sacræ scripturæ a-
lium exitum non potest inuenire nisi addi-
tione aliqua, addendū aliquid est, vt intelliga-
tur. August. 14. De ciuit. Dei, cap. 8.

EXPLANATIO.

Matth. 7. *In Euangelio scriptum est, Quaecunque vultis, vt
faciant vobis homines, hac & vos facite illis. Vbi
nonnulli addiderunt bona, & ita interpretati sunt.
Cauendum enim putauerunt, ne quisquam inhone-
sta velit sibi fieri ab hominibus, si & illis ipse fa-
ciat similia, hoc præceptum existimet impleturum,
Sed in Græco Euangelio, vnde Latinum trāslatum
est,*

est, non legitur bona, sed quaecunque vultis ut faciant vobis homines, hæc facite illis. Credo propter ea, quia in eo quod dixit, vultis, iam voluit intelligi bona. Nō enim ait, cupitis, sed vultis. Non tamē semper his proprietatibus locutio nostra frananda est, sed interdum his vtendum est. Hierony. de opti. genere interpretādi, Nec solum interpretes alii, sed etiam septuaginta, & Euangelista, & Apostoli idē in sacris voluminibus fecerunt. Legimus in Marco Marc. 5. dicentem Dominum, Tabita cumi, statim subiectū est, Quod interpretatur, Puella, tibi dico, surge. Sed vt ἐμπαύλιον τοῦ gov faceret, & sensum vocantis atque imperantis exprimeret, addidit, Tibi dico.

A V C T O R. Et in actibus Apostolorū, Sed ex- Act. I.
pectarent promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum. Inquit, de suo addidit interpretes, vt amphibologiam vitaret.

R E G V L A C L X I.

Non sanē omnia, quæ gesta narrantur in sanctis literis aliquid etiam significare putāda sunt. Sed propter illa, quæ aliquid significant, etiam ea, quæ nihil significant, attexuntur. August. 16. De ciuit. Dei cap. 2.

E X P L A N A T I O.

Solo vomere terra proscinditur, sed vt hoc fieri possit, etiam cetera aratri membra sunt necessaria. Et soli nervi in citharis atque huiusmodi vasis musicis

REGVLÆ

sic aptatur ad cātū, sed vt aptari possint, insunt et cetera in compaginibus organorum, quæ non percipiuntur à canētibus, sed ea quæ percussa sonant, his connectuntur. Ita in prophetica historia dicuntur & aliqua, quæ nihil significant, sed quibus adhareant, quæ significant, & quodammodo religuntur.

REGVLÆ CLXII.

Nusquam in tota Veteris Testamenti serie reperimus angelos, qui tam sedulò patribus apparuerunt, cum luce apparuisse, nisi ea nocte, qua Christus natus est. Beda in Homilia super Euangelium, Pastores loquebantur.

REGVLÆ CLXIII.

Hanc habet cōsuetudinem scriptura sacra, vt omnes Psalmi, qui cuius sint titulum non habent, his deputentur, quorum in prioribus Psalmis nomina cōtinentur. Hierony. in explanatione Psalmi. 99. ad Cyprianum presbyterum. & in Præfatione in Malachiam prophetam.

REGVLÆ CLXIIII.

Oportet nos spiritalem intelligentiam sub Psalmorum quadam rerum gestarum cōmemoratione sectari. Non tamen iuxta textum historiae Psalmorum ordo requirendus est. Hilari. in Psalmum 119. & Hierony. in. 5. cōmentariorum in Hiere. cap. 25.

EXPLANATIO.

In plerisque Psalmis multa secundum historiae ordinem in superscriptionibus eorum esse edita legimus, ut cum fugit David à facie filii sui Absalon, cum mutavit vultum suum coram Abimelech, cum propter Betsabee ab Nathan monetur: & in reliquis, sicuti gestorum veritas in ipsis Psalmorum titulis continetur. Sed meminisse nos oportet, hos eodem Psalmos non omnes corporaliter intelligendos: quia his corporalium negotiorum significatio anteferitur.

REGULA CLXV.

David primus in Psalmis promissa caelestia, aut poenas ignis aeternas manifestis verbis enuntiavit. Ruperti abbatis super Osee cap. 7.

EXPLANATIO.

Apud Moysen fere nusquam invenias promissiones paradisi vel regnum Dei, neque comminationes inferni nominibus manifestis, praeter locum unum in cantico Deuteronomii, ubi sic dicit, Ignis accessus est in ira mea, & ardebit usque ad inferni novissima. Deut. 32. Omnia clausa sunt sub figuris. Et bona quidem aeterna sub nomine terrae Chanaan, terra quasi lacte & melle manantis. Mala verò sempiterna sub nominibus famis, pestilentiae, gladii, malarumque bestiarum reddenda significat pro meritis.

REGVLAE

REGVLA CLXVI.

Solis Dauid & Micheæ prophetæ reuelatus est locus, vbi Christus nasciturus erat. Rupertus Abbatis in prologo super Miche.

EXPLANATIO.

- Psal. 13.** Dauid quippe ait, Si introiero in tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum strati mei: Si dero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum, domino. & subdit, Ecce audiuiimus eum in Ephrata. Ephrata autem ipsa est Bethleem, vt Genesios liber ostendit. In quo scriptura commemorat, Mortua est Rachel & sepulta est in via Ephrata, hoc est, Bethleem.
- Miche. 5.** Micheas verò ait, In Bethleem Ephrata paruulus es in milibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel.

REGVLA CLXVII.

Craftinum in scripturis sanctis futurum tempus significat. Hieron. in Epist. ad Amandum.

EXPLANATIO.

- Gene. 30.** Iacob in Genesi loquitur, Exaudiet me cras iustitia mea. Et vbi altare extruitur à duabus tribubus Ruben & Gad, & dimidia tribu Manasse, & à cuncto Israel, ad eas legatio mittitur, cum Phinees pontifici respondissent, idcirco se altare fecisse, ne cras filiis suis colendi Deum possessio denegaretur. Et multa istiusmodi in Veteri reperies Instrumento.

REGVLA CLXVIII.

Secundum Hebræorum idioma infans vocatur omnis filius ad comparisonem parētum. Hierony. in quæstionib. in Gene.

EXPLANATIO.

Id Ismael exemplo probatur, qui cū esset decē Gene. 21. & octo annis maior, cū eiectus est de domo Abraha cū matre Agar, puer seu infans appellatur.

REGVLA CLXIX.

Omnes pro multis, & multi pro omnibus frequenter in sacris literis ponuntur. Augustinus contra Iulianū Pelagianū lib. 6. c. 12.

EXPLANATIO.

Dominus ad Abraham loquitur, Patrem multarum gentium posui te. Gene. 17. Est autem sanus intellectus, ideo sic loquitur scripturam, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa. Sicut omnia dicimus Euangelia, & tamen breui numero, id est, quaternario continentur. Et rursus possunt aliqua esse multa, non tamen omnia: sicut multos dicimus credere in Christum non tamen omnes credunt, quia non omnium est fides, ait Apostolus. Quod autem dictum est, In semine tuo benedicentur omnes gentes. & Patrem multarum gentium posui te: easdē omnes multas, & easdē multas omnes, monstratū est. Ita etiam quod dictū est, Per vnum in omnes intrasse peccatum, & postea per vnius inobedientiā

REGVLAE

obedientiam peccatores constitutos multos: ipsi sunt multi, qui & omnes. Similiter cum dictum est, Per vnus obedientiam iusti constituuntur multi, non aliquibus exceptis, sed eosdem multos omnes oportet intelligi: non quia omnes homines iustificantur in Christo, sed quia omnes qui iustificantur, non aliter possunt iustificari, quam in Christo. Sicut possumus dicere, in aliquam domum intrare omnes, non quia omnes homines intrant in eandem domum, sed quia nemo intrat nisi per illam. Hieronymus. in. 5. commentari. in Esaiam, Idioma est sacrae scripturae, ut omnem terram illius significet promissionem, de qua sermo est. Quod quidam non intelligentes, ad totum terrarum orbem trahunt.

REGVLA CLXX.

Auditus, & auribus percipere, in scripturis sanctis non est iste, qui ad aures sonat, sed qui corde percipitur. Hieronymus in secundo capitulo Ioel prophetæ.

EXPLANATIO.

Luce. 8. Dominus loquitur in Euangelio, Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autem dicitur Hebraice *Haaxenu*, Græcè, *ἠκούσατε*. & latine sonat auribus percipite, propriè non aure sed corde percipitur. Qui senes sunt & caelestes, audiunt spiritualiter: qui autem habitant in terra, appellanturque terreni, auribus percipiunt. Vbicunque autem hac
duo

duo verba ponuntur, non ad simplicem tamen verborum sonum, sed ad reconditā quæq; dictorum intelligentiam pertinere intelligendum est. In Genesi Gene. 4. Lamech loquitur ad uxores suas, Audite verba mea uxores Lamech, auribus percipite sermones meos, quia virum occidi in vulnus meum, & iuvenem in liore meo. Et Esaias, Audite celi, & auri Esai. I. bus percipe terra.

REGVLA CLXXI.

Donec, seu vsque dupliciter intelligitur in sanctis literis. Sæpe enim ex idiomate sacrae scripturæ certū tēpus in eius assūptione significat, & sæpe infinitū. Hier. aduersus Heluid.

EXPLANATIO.

De primo ubiq; occurrunt exēpla. De secundo in Esa. 46. intelligendum est quod dicitur, Ego sum, Ego sum, & donec senescatis, ego sum. Nunquid postquam senuerint, Deus esse desistet? Et Saluator in Euangelio, Ecce ego, inquit, vobiscū sum vsque ad consummationē Matt. 28. tionē seculi. Ergo post cōsummationē seculi à discipulis suis Dominus abscedet? Et tunc quando duodecim solis iudicaturi sunt duodecim tribus Israel domini cōsortio fraudabūtur? Paulus quoque Apo. 2. Cor. 13. stulus Corinthiis scribens, Primitia, ait, Christus, deinde hi qui sunt Christi, qui in aduentū eius crediderunt: deinde finis, cū tradiderit regnū Deo & patri, cū destruxerit omnē principatum & omnem potesta-

REGVLAE

potestatem & virtutem, oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Omnia enim sub pedibus eius subiecit. Esto de homine dictum sit, non negamus eum, qui passus est crucem, qui postea sedere iubetur à dextris. Quid sibi vult

Psal. 109 hoc, quod ait, donec ponat omnes inimicos sub pedibus? Nunquid tandiu regnaturus est Dominus, donec incipiant inimici esse sub pedibus eius, & postquam illi sub pedibus fuerint, regnare desistet? Cum utiq; tunc magis regnare incipiat, cum inimici ceperint esse sub pedibus. Dauid quoq; in quarto gra-

Psal. 122. duū Psalmo, Sicut oculi ancillae in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad dominū Deū nostrum, donec misereatur nostri. Ergo tandiu Propheta oculos habebit ad Dominū, quādiu misericordiā impetret: & post impetratā misericordiam oculos torquebit ad terras? Qui in alio loco dicit, Oculi mei defecerunt in salutare tuo, & in verbo iustitiae tuae. Lo-

Gene. 35. quitur in Genesi sermo diuinus, Et tradiderunt Iacob deos alienos, qui erant in manibus eorum, & im-
aures, quae erant in auriculis eorum, & abscondit eas Iacob subter thereibintum, quae est in Sichimis, & perdidit eos vsque in hodiernū diem. Itē in fine

Deut. 34. Deuteronomij, Et defunctus est Moyses seruus domini in terra Moab per verbū domini, & sepelierunt eū in Geth prope domū Phegor, & nemo scit sepulturā eius vsque in diem istū. Certē hodiernus
dies

dies illius tēporis existimādu est, quo hīstoria ip-
sa cōtexta est, siue Moysen dicere velis auctorem
Pentateuchi, siue Esdrā eiusdē instauratorē ope-
ris, nō recuso. Nunc hoc queritur, an id, quod dictū
est, vsque in diem istum, ad illam referatur etatē,
qua editi siue conscripti sunt. Doceat igitur post il-
lam diem tot iam annorum vsque ad nos volumi-
nibus exactis, aut idola, quae sub therebinto condita
fuerant, reperta, aut Moysi tumulum inuestiga-
tum: quia obnixē asserit, post, donec, & vsque, esse
incipere, quod tandiu non fuit, quādiu vsque com-
pleretur & donec. Quin potius animaduertat scri-
ptura sanctae idioma, & nobiscum in quo hasita-
bat, intelligat ea, de quibus posset ambigi, si non
fuisent scripta, signari. Cetera verō nostra intel-
ligentiae derelinqui. Si enim adhuc recenti tempo-
re viuētibz his, qui viderant Moysen, sepulchrū
eius potuit ignorari, multo magis tot seculis prae-
tereuntibus.

REGVLA CLXXII.

Mos est sacrarum literarum, vt primoge-
nitum non vocent eum, quem fratres sequū-
tur, sed eū, qui primo natus sit. Hierony. ad-
uersus Heluidium. & in cap. i. Matthæi.

EXPLANATIO.

Omnis vnigenitus est primogenitus, non omnis
primogenitus est vnigenitus. Primogenitus est non

M tantum

REGVLAE

tantum post quem & alij, sed ante quem nulli. Om-
 ne, inquit Dominus ad Aaaron, quod aperit vulu-
 ab omni carne, quae offertur Domino ab homine
 vsque ad pecus, tibi erunt, tantummodo precij
 redimant primogenita hominum & primogenita
 equorum immundorum. Definivit sermo Dei, quid
 sit primogenitum. Omne, inquit, quod aperit vula-
 uam. Alioqui si non est primogenitus, nisi is tantum
 quem sequuntur fratres, tam diu sacerdotibus pri-
 mogenita non debentur, quandiu & alia fuerint
 procreata: ne forte partu postea non sequente, vni-
 genitus sit, & non primogenitus. Redemptio, in-
 quit, eius erit ab vno mense aestimatio quinque sic-
 clorum. Siclus enim secundum siclum sanctuarij, vi-
 ginti oboli sunt. Tantummodo primogenita vitulo-
 rum & primogenita ovium, & primogenita capra-
 rum non redimes, quia sancta sunt. Cogit me sermo
 Dei, vt omne masculinum, quod aperit vuluam, si
 de mundis animalibus sit, Deo voueam: si de im-
 mundis redimam, dans precium sacerdoti. Possum
 respondere & dicere. Quid me in vnius mensis a-
 stringis articulo, quid primogenitum vocas, quem
 an fratres sequantur ignoro. Expecta, donec nascas-
 tur secundus: nihil debeo sacerdoti, nisi & ille fue-
 rit procreatus, per quem is, qui ante natus est, in-
 cipiat esse primogenitus. Nanne mihi & pices loque-
 tur, & me stultitia redarguent, cum esse dictu pri-
 mogen

mogenitum, qui aperiat vuluam, non qui habeat,
 & fratres? Denique interrogo de Ioanne, quem cō-
 stat esse vnigenitum, an & primogenitus fuerit,
 vtrumne & ipse secundum Legem pro toto ei Lea-
 gi fuerit obnoxius, ambigi non potest? Certè de Sal-
 uatore scriptura sic loquitur, Cū expleti essent
 dies purgationis eorum secundum Legem Moyſi, Luc. 2.
 duxerunt eum in Hierusalem, vt offerrent eum Do-
 mino, sicut scriptum est in Lege Domini, Quia om-
 ne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domi-
 no vocabitur. Et vt darent hostias secundum quod
 dictum in Lege Domini, Par turturum aut duos
 pullos columbarum. Si hac lex tantum ad primo-
 genitos pertinet, primogenitum autem sequentes fa-
 ciunt, non debuit primogeniti lege teneri, qui de se-
 quentibus ignorabat. Sed quia tenetur lege primo-
 geniti etiam ille, quem fratres ceteri nō sequuntur,
 colligitur eum primogenitum vocari, qui vuluam
 aperiat, & ante quem nullus sit, non eum, quem
 frater post genitus subsequatur. Moyses scribit in
 Exodo, Factum est autem circa mediam noctem, Exod. 12.
 & Dominus percussit omne primogenitum in ter-
 ra Aegypti à primogenito Pharaonis, qui sedebat
 super thronum eius, vsque ad primogenitū capti-
 uae, quae est ad lacum, & omne primogenitum pe-
 coris. Responde mihi, qui tunc ab exterminatore
 fuerāt interēpti, primogeniti fuerūt, an vnigeniti?

REGVLAE

Si primogeniti illi vocantur, qui fratres habent, ergo ab interemptione vnigeniti liberati sunt. Si autem & vnigeniti caesi sunt, contra sententiam factum est, ut inter primogenitos & vnigeniti morentur: aut vnigenitos liberauit à poena, & ridiculus eris: aut si confiteberis interfectos, ingratius obtinebimus, & vnigenitos primogenitos appellari.

REGVLA CLXXIII.

Sponsi in sacris literis dicuntur viri, & spōsæ vxores, etiam si non concubuerint. Hierony. in Matthæi cap. i.

EXPLANATIO.

Matth. i. Nullum mouere debet, quod apud Matthæum legitur, *Nō timeas accipere Mariam vxorem tuā.* Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut praecepit ei Angelus Domini, & accepit vxorem suam: quasi ex eo quod vxor est appellata, sponsa esse desierit, cum hanc esse scripturae diuinae consuetudinem nouerimus, ut sponsas appellet vxores, sicut in sequentibus Deuteronomij testimoniis approbatur. Si quis, inquit, inuenerit virginem desponsatam viro in campo, & vim faciens, dormierit cum ea, morte moriatur: quia humiliauit vxorem proximi sui. Et in alio loco, Si autem fuerit adulescentula sponsata viro, & inuenerit homo eam in ciuitate, & dormierit cum ea, educatis vtriusque ad portas ciuitatis illius, & lapidabitur lapidibus, & morientur.

*morientur. Aaoleſcentula quidem, quia non procla-
mauit, cū eſſet in ciuitate. Vir autem quia humi-
liauit vxorem proximi ſui, & eradicabitis malum
ex vobis metiſiſis.*

REGVLA CLXXIIII.

Sententia cū fine addito dicitur in ſa-
cris literis, ſemper bona intelligitur. Grego.
25. Morali. cap. 2.

EXPLANATIO.

Cū enim ſententia nominantur, niſi etiam
mala dicantur, mala ſentiri non poſſunt. In bono
enim ſemper ſententias accipimus, quæ ſine adio-
ctione reprobationis ponuntur, ſicut ſcriptum eſt,
Sapientior ſibi videtur piger ſeptem viris loquen-
tibus ſentētiās. Et in Iob, Quis eſt iſte inuoluēs ſen-
tentias ſermonibus imperitis? Cū enim dicit ſen-
tentias, ſed non addit protinus quales, vult procul-
dubio bonas intelligi. Prou. 26.
Iob 38.

REGVLA CLXXV.

Filius hominis in bonam partem accipi-
tur, in ſingulari duntaxat: Filij hominum ecō-
trario in malam, in ſanctis literis. Hierony.
in Ezechi. cap. 30.

EXPLANATIO.

Ezechielis liber & Danielis & Euangelij ſæpe
id oſtendunt. Alioqui in plurali numero in contras-
riū legitur. vt in Pſalmo, Filij hominū vſquequo Pſal. 4.

M iij graui

REGVLAE

*Psal. 56. graui corde? Et illud, Filij hominum dentes eorum
arma & sagittae, & lingua eorum gladius acutus.*

REGVLA CLXXVI.

Pœnitentiam agere, & conuerti ad Dominum non sunt idem in sacris literis. Rupert. Abb. in cap. 5. Osee.

EXPLANATIO.

Alioquin si idem esset pœnitentiam agere, & conuerti ad Dominum, Achab impium regem fateremur reuersum fuisse ad Dominum, quia pœnitentiam egit pro sanguine Naboth, quem occidit: quia dicente sibi Helia in sermone Domini, In hoc loco, in quo linxerant canes sanguinem Naboth, lambet & tuum sanguinem. Scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitq; & dormiuit in sacco. Num iste cogitationes suas dedit, ut reuerteretur ad Dominum? Non utique. Quia & si pro sanguine Naboth pœnitentiam egit, tamen à peccatis Hieroboam, id est, à vitulis aureis non recessit, imo & Baal, quem Iezabel induxerat, colere non desuit. Egit namque pœnitentiam, non ut æternum Dei regnum consequeretur, sed ne temporalis regno Samaria priuaretur. Recepit mercedem suam, mercedem pœnitentiae, qualem quarebat, ut viuens regno non careret, dicente Domino ad Heliam, Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui
in fea

inferam malum domui eius. Sic nimirum Sodomiorum, sic Tyrus & Sidonius, si facta fuissent in illis virtutes, penitentiam quidem egressent, veruntamen non in ea intentione & fide, ut ad inuisibile regnum Dei pervenirent, sed ut in isto visibili seculo sicut cetera civitates permanerent, & in sua pace florent. Hierony. adversus Iovinianum lib. 2. Achab rex impius, ut sententiam Dei subterfugeret, & conversio eius differretur in posteros, ieiunio impetravit & sacco.

REGULA CLXXVII.

Fugere Dominum, & fugere à facie Domini non sunt idē. Rupert. Abba. super cap. 1. Amos.

EXPLANATIO.

Semper est malum fugere Dominum: & eorum maximè, qui illum oderunt, licet effugere non possint. Sicut scriptum est, Dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt. Fugere autem à facie Domini, id est, refugere sententiam vel tremendum propositum Dei, potest interdum, qui Deum diligit. Quemadmodum Ionas, qui refugiebat administrare prophetale officium ad condemnationem suae gentis. Hieronymus in. 1. ca. Iona. Scit propheta Sancto spiritu sibi suggerente, quod penitentia Gentium ruina sit Iudeorum. Idcirco amator patriae suae non tam saluti iniudet Niniue, quam non vult perire populum suum.

REGVLAE

REGVLA CLXXVIII.

Lex multipliciter accipitur in sacris literis. Hieronym. ad Algasiam quaestione. 8.

EXPLANATIO.

Dicitur Lex, quae per Moysen data est. Secundum

Galat. 1. illud, quod scriptum est ad Galatas, Quotquot enim ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim, Maledictus omnis, qui non permanet in omnibus, quae scripta sunt in libro legis, ut faciat

Galat. 3. ea. Et rursus in eadem epistola, Lex propter praerogationes posita est, donec veniat semen, cui re promissum est, disposita per angelos in manu media

Galat. 3. toris. Et iterum, Itaque Lex paedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. Postquam autem venit fides, nequaquam ultra sub paedagogo sumus. Omnes enim filij Dei estis, per fidem, quae est in Christo Iesu. Historia quoque, quae praecepta non continet, sed quid factum sit, refert, ab Apostolo lex ap

Galat. 4. pellatur. Dicite mihi, inquit, qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim, quia Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & alterum de libera. Sed qui ex ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per re promissionem. Sed & Psalmi lex appellantur. Ut compleretur sermo,

Psal. 68. qui in lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis. Esaiam quoque prophetiam legem Aposto

I. Cor. 14 lus vocat, in lege scriptum est, Quoniam in aliis lin

guis

quis & aliis labiis loquar populo huic, & nec sic me exaudiet, dicit Dominus. Quod iuxta Hebraicum & Aquilam in Esaia scriptum reperi. Appellatur etiam lex mystica scripturarum intelligentia. Scimus, quia lex spiritalis est. Et extra hac omnia naturalem legem scriptam in cordibus nostris idem Roma. 2. Apostolus docet. Cum enim Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt: isti legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui iudicant opus legis scriptum in cordibus suis, testimoniū perhibente illis conscientia. Ista lex, quae in corde scribitur, omnes continet nationes, & nullus hominum est, qui hanc legem nesciat. Vnde omnis mūdus, sub peccato, & uniuersi homines prauaricatores legis sunt, & ideo iustum iudicium Dei est scribentis in corde humani generis, Quod tibi fieri nolueris, alteri ne feceris. Quis enim ignoret, homicidium, adulterium, furtum, & omnem concupiscentiā esse malam ex eo, quod sibi eam nolit fieri? Si enim mala esse nesciret, nequaquam doleret sibi esse illata.

REGVLA CLXXIX.

Clamor in sacris scripturis nō magnae vocis emissio est, sed scientiae & dogmatum magnitudo, & cor compunctum. Hieronym. in cap. 4. Epistol. ad Galatas.

EXPLANATIO.

In Exodo respondit Dominus ad Moysen, Quid Exod. 14.
clamas

REGVLAE

clamas ad me? cum penitus Moysi vox nulla praecesserit, verum compunctum cor, & pro populo lauchrymabiliter ingemiscēs scriptura clamorem, vo-
Galat. 4. canit. Et Apostolus, In quo clamamus, Abba pater.

REGVLA CLXXX.

Vbicumque in Veteri Testamento ἀλλοφύλῃς id est, alienigenas legerimus, nō commune nomē omnium externarum gentium, sed propriē Philistim, qui nunc Palāstini vocantur, accipiendi sunt. Hierony. in. i. commentar. in Amos cap. i.

REGVLA CLXXXI.

Spiritus tā in nouo quā in Veteri Testamēto vbicumque sine additamento ponitur, in bonam partem intelligitur. Ecōtrario malus spiritus semper cū additamento legitur. Hierony. in. i. comment. Micheæ. cap. 2.

EXPLANATIO.

Fructus autem spiritus, charitas, gaudium, pax.
Galat. 5. Et illud, Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.
Galat. 6. Et alibi, Si autem spiritu opera carnis mortificaueris, uiuetis. Et in Veteri Testamento, Dās flatum
Esaia 41. populo, qui est in ea, & spiritum his, qui calcant eam. Qui enim calcant terrena opera, & pedibus suis subiiciunt eam, utique non malum, sed bonum spiritum merentur accipere. Econtrario malus spiritus semper cū additamento legitur, ut ibi, Cū im-
mundus

*mundus spiritus exierit ab homine. Et in alio loco, Luc. II.
Increpauit spiritum immundum. Et spiritus malus I. Reg. 18
inuasit Saul. Et cetera his similia.*

REGVLA CLXXXII.

Torrens nusquam in bonam partem accipitur. Hieronym. in Ecclesiasten. cap. 1.

EXPLANATIO.

*Cum enim dicitur, Torrente voluptatis potabis Psal. 35.
eos, cum additamento dicitur voluptatis. Et e contrario Saluator ad torrentem traditur Cedron. Et Ioan. 18.
Helias persecutionis tempore ad torrentem Charith latitat, qui & ipse siccatur, & non impletur.*

REGVLA CLXXXIII.

Vbicunque in scripturis sanctis foemina legitur, & sexus fragilior, ad materiae intelligentiam transferamus. Hieronym. in Ecclesiasten. cap. 2.

EXPLANATIO.

*Pharao non vult masculos viuificari, sed tantum Exod. 1.
foeminas, quae materiae sunt vicinae. Et e contrario nullus sanctorum, nisi per ardua foeminas genuisse narratur. Solusque Salphaath, qui in peccatis mortuus Nume. 25
est, omnes filias genuit. Iacob inter duodecim patriarchas vnus filiae pater est, et ob ipsam periclitatur. Gene. 30.*

REGVLA CLXXXIIII.

Loqui ad cor, idioma scripturarum est pro consolari. Hieronym. in 2. commet. cap. 40.

EX

REGVLAE

EXPLANATIO.

Qui enim mœrenti loquitur, & blandus consolator est, ad cor loqui dicitur. Doccat nos Sichê filius Emor, qui corrupta Dina, loquutus est ad cor eius, & consolatus est eâ: & ubicunque simile quid inueneris, hunc sensum habet.

Gene. 34.

REGVLA CLXXXV.

Hanc habet sancta scriptura consuetudinem, vt vnumquenque vaticinationis suæ & sermonis prophetam nuncupet. Hierony. in 4. conimenter. in Ezechiel. cap. 13.

EXPLANATIO.

Appellantur enim propheta Baal, & propheta idolorum, & propheta confusionis. Vnde & apostolus Paulus poetam Gracum prophetam vocat, Dixit quidam proprius eorum propheta, Cretenses semper mendaces, mala bestia, ventres pigri. Et in Osee legimus, Propheta insaniens, homo portans spiritum.

ad Ti. 1.

Ose. 9.

REGVLA CLXXXVI.

Diuerſi generis grammaticis sunt nomina virtutum angelicorum & Spiritus sancti secundum diuersitatem idiomatum. Hieron. ad Damasum de Seraphim purgante labia Esaia calculo ignito.

EXPLANATIO.

In genere Seraphim diuersitas est apud interpretes.

pretes. Septuaginta, Aquila, & Theodotion Seraphim neutro genere trāstulerūt. Symmachus masculino. Nec putandum sexum esse in virtutib. Dei, cū etiam ipse Spiritus sanctus secundum proprietates linguae Hebraeae feminino genere proferatur Rucha, Gracè neutro ὁ ἁγίους. Latine masculino spiritus. Ex quo intelligendum est, quando de superioribus disputatur, & masculinum aliquid seu femininum ponitur, non tam sexū significari, quā idiomata sonare linguae. Siquidem ipse Deus inuisibilis & incorruptibilis omnibus pene linguis profertur genere masculino, cū in Deum non cadat sexus.

REGVLA CLXXXVI.

Vox magna in sacris literis, in sanctis tantum reperitur. Hieronym. in Daniel. cap. 14.

EXPLANATIO.

Vt Helisabet exclamauit voce magna. Si quis Luc. I. autem dicat, quod Cyrus apud Danielelem clamauit voce magna, quia de idololatra & ignorante Dani. 14. Deum dicitur, videtur obseruationem nostram subuertere, qua asseruimus vocem magnam in sanctis tantum reperire. Quod soluet facile, qui hanc historiam in libro Danielis apud Hebraeos dixerit non haberi. Si quis tamen potuerit eam approbare esse de Canone, tunc querendum est, quid ei respondere debeamus. A V C T O R. Atqui demon exiens
ab

REGVLAE

ab obsesso, voce magna clamauit, vt in Marco legimus. cap. 1. & apud eundem Euangelistam cap. 5. Dæmoniacus clamans voce magna &c. Et Act. 7. cap. de lapidantibus Stephanum. Exclamantes, inquit, voce magna. Et Luc. 8. idem de dæmoniaco. Quæ testimonia ideo posuimus, vt lector expēdat, nō vt Hieronymi aut eruditionem aut sanctitatem eleuemus, vel illius regulam conuellamus.

REGVLA CLXXXVII.

Semen siue in bonam, siue in malam partem accipiamus, nunquam plurali numero sed singulari scriptum reperi. Hieronym. in Epistol. ad Galat. capitulo tertio.

EXPLANATIO.

A V C T O R. Hanc diui Hieronymi observationem sic intelligas, quoties semen pro hærede, siue generis posteritate accipitur. Nā pro semine, quod seritur, multitudinis numero etiam inuenitur. Vt illud Gene. 47. Accipite semina, & serite agros. Et illud Psalmi 125. Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua.

REGVLA CLXXXVIII.

Nomina quædam Veteris Testamēti nos alia literatura habemus, quàm habeantur apud Hebræos. Quod septuaginta interpretū causa factum est. Hieronym. in Epist. ad Titum capitulo tertio.

EXPLANATIO.

Solēt nos irridere Hebræi in pronūtiatione quorundam nominum, maximè in aspirationibus, & quibusdam cum rasura gutturis literis proferendis. Hoc autem euenit, quòd septuaginta interpretes, per quos in Græcum sermonem lex diuina translata est, specialiter in Heth literam & Ain & cæteras istiusmodi, quia cū duplici aspiratione in Græcam linguam transferre non poterant, aliis literis additis expresserūt. Verbi causa, vt Rahel Rachel dicerent, & Hieriho Hiericho, & Hebron Chebron, & Seor Segor. In aliis verò eos conatus iste deficit. Nam nos, & Græci vnā tantū literam, S, habemus, illi verò trēs, Samech, Sade, Sin, quæ diuersos sonos possident. Isaac & Sion per Sade scribuntur. Israel per Sin, & tamen non sonat hoc quod scribitur. Seon rex Amorraeorum per Samech literam & pronuntiatur, & scribitur. Si igitur à nobis hæc nominum & linguæ idiomatica vt videlicet barbara, non ita fuerint expressa, vt exprimuntur ab Hebræis, solent cachinnum attollere, & iurare se penitus nescire quod dicimus. Vnde & nobis cura fuit ònes veteris Legis libros, quos vir doctus Adamātius in exēpla digesserat, de Casariēsi bibliotheca descriptos ex ipsis authenticis emendare. In quib. et ipsa Hebræa p̄priis sunt characterib. verba descripta & Græcis literis tramite expressa vicino.

Aquila

REGVLAE

*Aquila etiam & Symmachus, septuaginta quoque
& Theodotio suum ordinem tenent.*

REGVLA CLXXXVIII.

*Diuinæ scripturæ consuetudo est eundem
hominem diuersis nominibus nuncupare.
Hieronym. aduersus Heluidium.*

EXPLANATIO.

*Raguel socer Moysi & Ietro dicitur. Gedeō nul-
lis causis immutati nominis antè præmissis, subito
Hieroab legitur. Oxiā rex Iudæ vicissim Axariā
vocatur. Mons Thabor Itabyrium dicitur. Rursum
Hermion Phœnices cognominant Sanior, & Amori-
raus cognominat eum Sanir. Eadem celi plagæ tri-
bus nominibus appellatur, Nageb, Themam, Da-
rom. Lege Ezechiel. Petrus & Simon dicitur, &
Cephas. Iudas zelotes in alio Ewāgelio Thaddæus
dicitur. Multaque alia, quæ ad exemplum horum
pertinent, ipse sibi de omnibus scripturis lector po-
terit congregare.*

REGVLA CXC.

*Prophetæ & intelligebant & sciebāt quæ
prophetabant. Hieronym. in Proemio Com-
mentariorum in Esaiam.*

EXPLANATIO.

*Neque enim, ut Montanus cum infans feminis
somnia, prophetæ in ecstasi sunt loquuntur, ut nesci-
rent quid loquerentur, & cum alios erudirent, ipsi
igno-*

ignorarent, quid dicerent, de quibus Apostolus ait, 2. Tim. 1.
 Nescientes, quæ loquantur, neque de quibus affir-
 mant, sed iuxta Salomonē, qui loquitur in Prouer. Pro. 10.
 biis, Sapiēs intelligit, quæ profert de ore suo, & in
 labiis suis portabit scientiam. etiā ipsi sciebant, quid
 dicerent. Si enim sapientes erant propheta, quod ne-
 gare non possumus, & Moyses omni eruditus sapien Exo. 19.
 tia, loquebatur ad Dominum, & Dominus respon-
 debat ei: & de Daniele ad principem Tyri dicitur,
 Nunquid sapientior es Daniele? Et Dauid sapiens Exo. 28.
 erat, qui gloriabatur in Psalmo, Incerta & occulta
 sapientia tua manifestasti mihi. quomodo sapien Psal. 50
 tes propheta instar brutorum animantium, quid di-
 cerent, ignorabant? Legimus & in alio Apostoli lo-
 co, Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt, I. Cor. 14.
 ut in sua habeant potestate, quando taceant, quan-
 do loquantur. Quod si cui videtur infirmum, illud
 eiusdem Apostoli audiat, Propheta duo aut tres lo-
 quantur, & alij diiudicent. Si alij reuelatum fuerit I. Cor. 14.
 sedenti, prior taceat. Quæ possunt ratione reticere,
 cum in ditione sit Spiritus, qui loquitur per prophe-
 tas, vel tacere vel dicere? Si ergo intelligebant, quæ
 dicebant, cuncta sapientia rationisq; sunt plena, nec
 aer voce pulsatus, ad aures eorum perueniebat: sed
 Deus loquebatur in animo prophetarum, iuxta illa
 lud quod alius propheta dicit, Angelus qui loque- Zach. 1.
 batur in me. Et, Clamantes in cordibus nostris, Ab Gal. 4.
 N. ba.

REGVLAE

Psal. 84 *ba* Pater. Et, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.

REGVLA CXCI.

Prophetæ dum consuluntur, ex magno usu prophetandi quædam ex suo spiritu proferrunt, & se hæc ex prophetiæ spiritu dicere suaspicantur. Grego. super Eze. Homi. 1.

EXPLANATIO.

2. Reg. 12. Nathan prophetam sanctum virum fuisse, qui nesciat? Qui David Regem & de culpa aperte reprehendit, & quæ ei pro culpa eadem essent ventura, nuntiavit. Quem tamen dum idem David, quia templum Deo vellet construere requisisset, illico respondit, Omne quod est in corde tuo, vade, & fac, quia Dominus tecum est. De quo illic statim subditur, Factus est sermo Domini ad Nathan dicens, Vade, & loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus Deus, Nunquid tu edificabis mihi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in domo, ex die qua eduxi filios Israel de terra Aegypti usque in diem hanc. Et paulo post, Cum completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo. Ecce Nathan propheta, qui prius regi dixerat, Vade, & fac: ipse postmodum prophetia spiritu edoctus, hoc fieri non posse denuntiavit,

& regis cōsiliis & suis sermonibus cōtradixit: quia quod de suo spiritu dixerat, falsū fuisse reprehēdit.

REGVLA CXCII.

Prophetæ loquuti sunt obscure, non inuicendo legentibus intelligentiam, sed præcauendo legentium malitiam. Rupert. abb. 3. libro super Amos.

EXPLANATIO.

Sicut enim oportuit Moysen velare faciem suam, quando loquebatur ad populum, ne videntes Aaron & filii eius claritatem vultus eius, timerēt propè accedere: sic prophetas oportuit grossiore velamine sensus intimi claritatem tegere, quia videlicet illius temporis homines Iudæi siue filii Israhel, nullatenus sustinerent, si sacramenta Christi & Ecclesiæ, quæ nouerant, planis & apertis vocibus prædicarent. Hierony. in 5. Comment. in Esai. cap. 21. Prophetæ, inquit, ideo obscuri sunt, quia personæ in his plurimæ commutantur. Et in Proæmio decimi Commentariorum in Esai. Neque enim simplex à prophetis historia & gestorum ordo narratur, sed anigmatum plena sunt omnia, aliudque in verbis sonant, aliud tenetur in sensibus. Vt quæ æstimaueris plana & inoffensæ currere lectione, sequentium rursus obscuritatibus inuoluantur.

REGVLAE

REGVLA CXCIII.

Prophetarum varii sunt gradus. Augu. De Gene. ad literam. 12. cap. 9. & deinceps.

EXPLANATIO.

Da. 2.

1. Cor. 14

Minus propheta est, qui rerum, quae significatur, sola ipsa signa in spiritu per rerum corporaliū imagines videt: & magis propheta est, qui solo earum intellectu praeclitus est: sed & maxime propheta est, qui utroque praecellit, ut & videat in spiritu corporaliū rerum significatiuas similitudines, & eas vis uacitate mentis intelligat, sicut Danielis excellētia tentata & probata, qui regi & somnium quod uiderat, dixit, & quid significaret, aperuit. Et ipsa quippe imagines corporales in spiritu eius expressae sunt, & earum intellectus reuelatus in mente. Vnde & Apostolus, Orabo spiritu, orabo & mente, ut & signa rerū formarentur in spiritu, & eorum fulgeret intellectus in mente. Proinde quibus signa per aliquas rerum corporaliū similitudines demonstrabantur in spiritu, nisi accessisset mentis officium, ut etiam intelligerentur, nondum erat propheta: magisque propheta erat, qui interpretabatur, quod alius uidisset, quam ipse qui uidisset. Vnde apparet magis ad mentem pertinere prophetam, quam ad istum spiritum, qui modo quodam proprio vocatur spiritus, vis anima quaedam, mente inferior, ubi corporaliū rerum similitudines exprimuntur. Itaque

que magis Ioseph propheta, qui intellexit, quid si Gene. 41. significarent septem spicae & septem boues, quā Pharaos, qui eas vidit in somnis. Illius enim spiritus informatus est; ut videret: huius mens illuminata, ut intelligeret.

REGVLA CXCIII.

Prophetæ non solum fuerunt antè Christi aduentum, sed etiam post Christi ascensionē. August. contra Faustum lib. 19.

EXPLANATIO.

De prophetis qui post ascensionem fuerunt, scribit Paulus, Et quosdam constituit in Ecclesia, primum quidem Apostolos, dein le Prophetas, de quibus non dictū est, Lex & Propheta vsque ad Ioānem: sed de iis, qui primum Christi aduentum prophetauerunt. Quos qui vult nosse, Actus Apostolorum legat. Et illud ad Corinthios, Propheta duo I. Cor. 14. vel tres loquantur.

REGVLA CXCV.

Solos eos prophetas sancta scriptura Veteris Testamenti nuncupat, qui prænunciauerunt aduentum Christi, vel ad quos sermo factus est de aduentu Christi. Ruper. Abb. in cap. 1. Osee.

EXPLANATIO.

Licet omnia sancta Moyses & Propheta conscripserunt, tamen ad comparisonem prophetiæ, in
N iij qua

REGVLAE

qua Saluatoris aduentum prophetarunt, humilia sunt cetera. Hac Hierony. in 1. commentariorum in Michea cap. 4.

REGVLA CXCV.

Vbiunque in sanctis Prophetis dicitur, Factum est verbum Domini, ad repromissiones pertinet verbi incarnati. Rupertus Abbas in Osee cap. 1.

REGVLA CXCVI.

Prophetarum oracula partim ad terrenam partim ad caelestem, partim ad vtranque ciuitatem pertinent. Augustinus 18. De ciuit. cap. 3.

EXPLANATIO.

1. Reg. 12

Exemplis video probandum esse, quod dico, Misus est Nathan propheta à Deo, qui regem Dauid argueret de peccato graui, & ea quae consecuta sunt mala, prädiceret. Hac atque huiusmodi siue publicè, id est, pro salute vel vtilitate populi, siue priuatim, cum pro suis quisque rebus diuina promeretur eloquia, quibus pro vsu temporaliu vitae futuri aliquid agnosceretur, ad terrenam ciuitatem pertinuisse, quis ambigat? Vbi autem legitur, Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo domui Israel & domui Iuda testamentum nouum, non secundum testamentum quod disposui patribus eorum, in die qua apprehendi ma-

Iob. 2.

num

num eorum, ut educerem eos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum meum, quod constitui domui Israel. Post dies illos, dicit Dominus, dabo leges meas in mentem eorum, & super corda eorum scribam eas, & videbo eos, & ero illis in Deum, & ipsi erunt mihi in plebem. Hierusalem sine dubio superna prophetatur, cuius Deus ipse praeuium est eumque habere, atque ipsius esse, summum bonum illi est atque totum bonum. Ad utranque verò pertinet hoc ipsum, quod Hierusalem dicitur Dei ciuitas, & in ea prophetatur futura domus Dei, eaq; prophetia videtur impleri, cum Salomon rex adificat illud nobilissimum templum. Hac enim & in terrena Hierusalem secundum historiam contigerunt, & caelestis Hierusalem figura fuerunt. Quod genus prophetia ex utroque compactum atque commixtum in libris veteribus Canonici, quibus rerum gestarum narrationes continentur, valet plurimum, multumq; exercuit, & exercet ingenia scrutantium literas sacras, ut quod historicè praedictum est, completum legitur in semine Abraha secundum carnem, etiam in semine Abraha secundum fidem quid implendum allegoricè significet, inquiratur: in eisdem, ut quibusdā visum sit, nil esse in eisdem libris vel praenūtiatum vel effectum, vel

REGVLAE

*non effectum, quamvis prænuntiatum, quod nō in
sinuet aliquid ad supernam ciuitatem Dei, eiusque
filios in hac vita peregrinos figurata significatione
referendum.*

REGVLA CXCVIII.

Omnes prophetarum repromissiones, quæ
excedunt mediocritatem illius temporis, ad
Christi referamus aduentum. Hiero. in Esai.
cap. 30.

EXPLANATIO.

*Populus Sion, ait Esaias, habitabit in Hierusa
lem, plorans nequaquam plorabit, & cætera. ad
Domini aduentum referendum est, in quo captiuus
quondam populus, passione Domini liberatus, ha
bitabit in Hierusalem, in specula videlicet & vi
sione pacis, hoc est in Ecclesia. A V C T O R. Et
ad hunc sensum totam illam prophetiam interpre
tatur Hieronymus, quod breuitatis studio prater
misimus.*

REGVLA CXCVIX.

Prophetæ veri à falsis differunt, quia veri
si quid de suo spiritu dicunt, per spiritum edo-
cti citius illud corrigunt. Falsi autem & fal-
sa denuntiant, & in sua falsitate perdurant.
Grego. super Ezechiel. Homi. 1. Et Hiero. in
quarto Commētar. in Ezechiel. cap. 13. Cum
prophetarum, inquit, nomē secundum regu-
lam

Iam scripturarum bonis malisque commune fit, in eo differunt, quod boni prophetæ esse dicuntur sapientes, mali autem stulti & insipientes. Vide regulam .185.

REGVLA CC.

Inter cætera prophetiæ miracula hoc quoque mirandum habent libri prophetarum, quod sicut in eis verbis res, ita nonnunquam verba rebus exponuntur, ut eorum non solum dicta, sed etiam res gestæ prophetia sit. Gregorius. 22. Moralium cap. 21. & super Ezechiel. Homil. II. EXPLANATIO.

Exechiel enim ait, Veni ad transmigrationem, ad
aceruum novarum frugum, ad eos qui habitabant
iuxta flumen Chobar. Cum causa exigeret, ut in-
 dicare debuisset, quia ad transmigrationem veniret,
 qua dicendi necessitas fuit, ut per fruges locum ex-
 primeret, dicens, Ad aceruum novarum frugum: nisi
quod sepe & loca causa signantur? Multi quippe
 Exechiele prophetante, iam captivitatis anni de-
 fluxerant, atque ex his, qui in captivitatem ducti
 fuerant, plures iam in mortem carnis obierant, ad
 quorum filios loqui Propheta veniebat. Vnde &
 ei superius dicitur. Fili homini. mitto ego te ad fi-
lios Israel, ad gentes apostatrices, quæ recesserunt à
me. Patres eorum prauaricati sunt pactum meum usque
ad diem hanc. et filii dura cervice et indomabili cor-
 de

Exe. 3.

REGVLAE

de sunt, ad quos ego mitto te. Ex quibus quia multi fuerant credituri atque per obedientiam ad fertilitatem boni operis peruenturi, acernus frugum vocantur. Quia enim bona anima fruges appellantur

Hier. 2.

11. 5. R

Dei, propheta alius testatur, dicens, Sancti Israel domino primitia frugum eius. Fruges etenim Domini etiā conuersa ad fidem gentes postmodum facta sunt: sed quia Israel Domino credidit, recte hūc Propheta frugum eius primitias appellauit. Quia ergo Propheta missus non priori populo, sed filiis eiusdē populi verba intulit, ad acernum frugum nouarum venit. Idem in Moral. vbi supra. Bene Daniel propheta loquente ad se Domino, dum positionem nobis sui corporis insinuare studuit, meritum incrementa signauit. Ait enim, Audiui vocem verborum, & audiens iacebā consternatus super faciem meā, vultusque meus hārebat terra. Et ecce manu tetigit me, & erexit me super genua mea & super articulos manuum mearum, & dixit ad me, Daniel vir desideriorum, intellige verba, quae ego loquor ad te, & sta in gradu tuo: nunc enim missus sum ad te. Cumq; dixisset mihi sermonem istum, steti tremens, & ait ad me, Noli metuerē. Quam videlicet positionem sui corporis dum verba intrinsecus loquenti audiret, nequaquam nobis tanta cura exprimeret, si à mysteriis vacare cognouisset. Verba enim Dei

Dan. 10.

in terra iacentes audimus, cum in peccatis positi, cū

11. 5. R

67.

terrena

terrena pollutioni coniuncti, sanctorum voce spiritalia praecepta cognoscimus. Ad quae praecepta quasi super genua & super manuumstrarum articulos erigimur, quia à terrenis contagiis recedentes, quasi iam ab infimis ventrem nostrum leuamus. Sicut enim totus terra inhaeret, qui consternatus iacet: ita qui in genibus & manuum suarum articulis incuruatur, inchoante profectu, ex magna iam parte à terra suspenditur. Ad extremum vero voci Dominica erecti quidem, sed trementes assistimus, cum à terrenis desideriis perfecte subleuati, verba Dei quo plenius cognoscimus, plus timeamus. Adhuc enim quasi in terra iacet, qui ad celestia erigi terrenorum desideriis negligit, quae subleuatus, adhuc in manibus & genibus incumbit, qui quaedam iam contagia deserit, sed quibusdam adhuc terrenis operibus non contradicit. Iam vero ad verba Dei erectus assistit, qui perfecte mentem ad sublimia erigit, & per immunda desideria incuruari contemnit. Bene autem trementem se stetisse indicat, quia examē subtilitatis interna quo plus ad illud proficitur, amplius formidatur.

REGULA CCI.

Consuetudo prophetiae est nunc ista, nunc illa conspiciere, & ab aliis in aliud subito verba deriuare. Gregor. super Ezechiel. Homilia septima.

REGVLÆ

EXPLANATIO.

Psalm. 7. Psalmista cū de Domino loqueretur, dixit, Deus iudex iustus, fortis, & patiens, nūquid irascitur per singulos dies? Nisi conuertimini, gladium suū vibravit, arcum suū tetendit, & parauit illum, & in ipso parauit vasa mortis, sagittas suas ardentib. effecit: repente subiungit, Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam, quam fecit. Ecce cū Dominus narrat iustitiam, quasi non mutata voce peccatoris, intulit culpā. Quod vnum me exempli causa dixisse sufficiat: quia quisquis in prophetis vsum lectionis habet, quā crebrō ista faciant, nō ignorat.

REGVLÆ CCII.

Constituti erant in populo Iudæorum sacerdotes gradus, qui prophetas pseudoprophetasque discernere, hoc est, intelligerēt, qui de Dei spiritu loquerentur, qui de contrario. Hieronym. in Esai. cap. 3.

REGVLÆ CCIII.

Prophetæ cum habeant in titulo, Visio quam vidit, & cætera: non inferunt, quæ viderint, sed quæ dicta sunt, narrant. Hieronym. in primum capitulum Esaiæ.

EXPLANATIO.

Esaiæ I. Cū in Esaiæ dicatur, Visio Esaiæ, subiungitur non quid viderit, sed dicitur, Audi celum, & auribus

*bus percipe terra: & reliqua, qua sequuntur. Idem
que dicendum de aliis prophetis.*

REGVLA CCIII.

Prophete nequaquā suo arbitrio loquuntur, sed ex Domini voluntate. Hieronym. in Hierem. cap. 28.

EXPLANATIO.

*Quia prophetia futurorum sapissimè sit, quorū
folius Domini notitia est: nam & Hieremias tacet, Hier. 28
cū ab eius collo ab Anania catena lignea aufer-
tur, dolorēque dissimulat: necdum enim à Domi-
no quid loqueretur, fuerat reuelatum. Tandem fa-
cto ad Hieremiam verbo Domini, confidenter lo-
quitur.*

REGVLA CCV.

Loqui Dominum ad prophetam, & loqui in propheta, non idem sunt. Nā loquitur Dominus ad prophetam, cū per angelicā siue per quamlibet aliam speciem loquitur. Loquitur verò in aliquo, cū sine aliqua specie extrinsecus apparente loquitur in corde eius per occultam suæ virtutis inspirationem. Rupertus abbas super Osee capitulum primum.

REGVLA CCVI.

Prophetiæ tempora tria sunt, scilicet præsens, præteritum, & futurum. Quorum præ-
sens

REGVLAE

sens & præteritū prophetiæ etymologiam perdunt. Ipsa autem tempora sibi inuicē concinunt ad probationē. Gregorius super Ezechiel. Homil. i.

EXPLANATIO.

- Esaia 7.** Prophetia de futuro est, Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Prophetia de præterito, In principio creauit Deus calum & terram. De illo enim tempore dixit homo, quando non erat homo. Prophetia de presenti est, quando Paulus Apostolus dicit, Si autem omnes prophetēt, intret autem quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab omnibus, occulta cordis eius manifesta fiunt. Et ita cadens in faciem adorabit Dominum, pronuntians, quod verē Deus in vobis sit. Cū igitur dicitur, Occulta cordis eius manifesta fiunt, profectō monstratur, quia per hunc modum prophetia spiritus non prædicit quod futurum est, sed ostendit quod est. Quo autem pacto prophetia dicatur spiritus, qui nil futurum indicat, sed præsens narrat? Qua in re animaduertendum est, quod rectē prophetia dicitur, nō quia dicit ventura, sed quia prodit occulta. Rem quippe quamlibet sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora, ita ab oculis nostris in presenti subtrahit causa. Ventura etenim res occultatur in futuro tempore, præsens autē cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia præsens
- cum

cum res qualibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quæ tamen per spiritum denudatur. Et ibi fit præsens prophetantis animus, ubi per præsentiam non est corpus. Nam Giexi longè 4. Reg. 5. à propheta recesserat, cum Naaman Syri munera percipiebat. Cui tamen idem Propheta dicit, Nónne cor meum in præsentem erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tibi? Sciendum quoque est, quòd prophetia tempora inuicem sibi concinunt ad probationem, ut aliquando ex futuris præterita, aliquando verò ex præteritis probentur futura. Dixerat enim Moyses, In principio creauit Deus calum & terram. Sed quis crederet, Gene. 1. quia verum de præteritis diceret, si de futuro etiã aliquid non dixisset? In ipsius etenim libri sine in cuius exordio illa de præterito dixerat, aliquid prophetia per Iacob vocem de venturis permiscuit, dicens, Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de Gene. 49. femoribus eius, donec veniat, qui mittendus est. Quinetiam per semetipsum eundem, qui mittendus erat, ei quem dicebat populo prophetauit, dicens, Prophetam suscitauit vobis Dominus Deus vester Deut. 18 de fratribus vestris, tanquã me ipsum audietis. Erit autem, quicumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo suo. Cur ergo præteritis vectura permiscuit, nisi ut dum implètur ea, quæ de futuro prædiceret, ostèderet etiã quia de præteritis vera

REGVLAE

Dani. 2.

vera dixisset? Quia itaq; docuimus, qualiter ex futuro prophetia probentur praterita, restat nũc, vt adhuc ex sacris eloquiis ostendamus, quomodo in ipso prophetia spiritu ex prateritis probentur futura. Certẽ rex Babylonius cũ somniũ vidisset, misit ad magos & ariolos, omnesq; sapientes Babylonia cõuocauit, nec ab eis solummodo interpretatiõnẽ somniũ, sed etiam somnium quæsiuit, vt nimirum ex praterito colligeret, si quid in eorum responsionibus de futuro certum teneret. Qui cũ dicere nulla potuissent, Daniel ad medium deductus est, qui de interpretatione somniũ & de narratione requisitus, non solũ hoc respondit, quod interrogatus est, sed ipsam somniũ originem replicauit, dicens, Tu rex cepisti cogitare in stratu tuo, quid esset futurum post hac. Et paulò post, Tu rex videbas, & ecce quasi statua vna grandis: & cetera. Cuius videlicet somniũ mox vt ordinem dixit, quicquid ex eo veterum sequebatur, aperuit. Pẽscimus ergo ordinẽ prophetia, à cogitationibus venit ad somniũ, à somniõ peruenit ad futura. Qui ergo ipsam, vt ita dicam, radicem somniũ protulit, profectò ex prateritis probauit, quòd vera esset, quæ de futuris diceret. Prophetia autem præsens tẽporis neque prateriti attestatiõne indiget, neque futuri: quia cũ res occulta per prophetia verba detegitur, veritati illius res ipsa quæ ostenditur, attestatur.

R. E.

REGVLA CCVII.

Propheta figura præteriti tēporis, ea quæ ventura erant, sæpe cecinerunt. Quod & Apostoli etiam faciunt. Augusti. de Sermone Domini in monte lib. i. & Epistola. 80.

EXPLANATIO.

Sicut est illud, Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Cum ea non quasi transacta meminisset, sed ventura prospiceret. Tale etiam illud est, Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortē. Et hic non dixit, Divident sibi vestimenta mea, & super vestem meam mittent sortem. Neque tamen de his verbis quisquam calumniatur, nisi qui non sentit varietatem istam figurarum in loquendo nihil veritati rerum minuere & plurimum asferre affectibus animorū.

Et Apostolus dixit, Nunquid non audierunt? In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum. Quamvis loquutus sit præteriti temporis verbis, tamē quod futurum erat, dixit, non quod iam factū atque cōpletum, sicut ipse propheta quo usus est teste, non ait, In omnem terram exiturus: sed exiit, inquit, sonus eorū. Quod utique nondū factum erat. Quale est etiam illud, Foderūt manus meas, & pedes meos. Quod tam longē postea actum novimus. Sed ne istas tantū prophetiarumq; loquutiones & non Apostolicas fuisse credamus,

REGVLAE

1. Tim. 3. *mus, nōne idem Apostolus ait, Quae est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentū veritatis: & sine dubio magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prādicatū est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria? Nempe manifestum est, hoc, quod in extremo posuit, etiam nunc nondum esse completum, quanto magis tunc, quando ista dicebantur? Ecclesia quippe tunc assummetur in gloria, quando dicetur, Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, & tamen tanquā factum fuisset, dictū est, quod certō sciebatur futurū.*

REGVLA CCVIII.

Spiritus prophetiæ nec semper, nec eodem modo prophetæ animum tangit. Grego. Homil. 1. super Ezechiel.

EXPLANATIO.

Ex presenti prophetiæ spiritus prophetantis animum aliquando tangit, atque ex futuro non tēgit.

Ioan. I. *Sicut Ioannes Baptista venientem Dominū vidēs, ait, Ecce agnus Dei. ecce qui tollit peccata mundi. Sed cū iam moriturus esset, missis discipulis, requirēbat, dicens, Tu es, qui venturus es, an aliū expectamus? In quibus verbis ostenditur, quia in terris quidē venisse redemptorem nouerat, sed an per semetipsum ad aperienda inferni claustra descēderet, dubitabat. Ex presenti enim prophetiæ spiritu*

tactus

tactus fuerat, qui humanitatem Mediatoris vidēs,
 & diuinitatē eius intelligens, confitebatur agnum,
 qui peccata mundi tolleret: sed tactus ex futuro nō
 fuerat, qui aduentum illius in infernum nesciebat.
 Aliquando verò prophetia spiritus animū prophe-
 tantis ex futuro tangit, atq; ex presenti non tēgit.
 Sicut aperte libri Genescos historia testatur, cum
 Isaac Esau filium suum ad venandum misit, cū mi Gene. 27.
 norem filium Rebecca ad benedicendum supposuit.
 Qui hœdinis pellibus indutus, paterno palpatui cor-
 pus fraternum finxit. Cui ille minori filio tanquam
 maiori benedictionem dedit, quāq; essent longē fu-
 tura nuntiauit. Sed quis esset, qui corā se assiste-
 ret, scire non potuit. Aliquādo prophetantis animū
 ex presenti pariter & futuro tangit. Quod ex eo Gene. 43.
 dem libro Genescos liquidō docemur. In illo quippe
 scriptum est, quia cū ad vitæ iam terminum ap-
 propinquaret Iacob, & duos filios suos Ioseph fe-
 cisset assistere ante eum, vt ex benedictione illius
 possent longē post futura promereri, cui maiorem
 ad dexteram, minorem verò posuit ad sinistram,
 cūque ille oculis senectute caligantibus, nepotes
 suos, quis prior, quisve esset minor humano visu
 discernere nequaquam posset: ductis in obliquum
 brachiis, dexteram manū minori, sinistram maiori
 posuit. Quod dū corrigere filius vellet, ait, Non ita
 conuenit pater, quia hic est primogenitus. Auduit,

O ij Scio

REGVLAE

- Scio fili mi, scio. Et iste quidem erit in populos, & multiplicabitur, sed frater eius iunior maior illo eo
3. Reg. 14 rit. Achia propheta animum prophetiae spiritus et ex presenti atque futuro tetigerat, cum caligantibus oculis eam, quae se esse aliam simulabat, & uxorem Hieroboam esse cognouit, & quicquid ei futurum esset, aperuit, dicens, Ingredere uxor Hieroboam, quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Va de, & dic Hieroboam: haec dicit dominus deus Israel, Quia operatus es male super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, ut me ad iracundiam prouocares, me autem proiecisti post corpus: ideo ego inducam mala super domum Hieroboam. Aliquando ex praeterito & ex presenti atque ex futuro pariter animus tangitur prophetantis, sicut Helisabet venire ad se Mariam conspiciens, quia incarnatum Verbum gestaret in utero, agnouit, eamque iam Domini sui matrem vocauit, dicens, Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? De cuius conceptione per Angelum quoque ad Ioseph dicitur, Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Quae vis delictet Helisabet dicit, Beata quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino. Dicens enim, Beata quae credidisti: aperte indicat quia verba Angeli, quae dicta ad Mariam fuerant, per spiritum agnouit, atque subiungens, Perficientur
- Luc. I.
- Matt. I.

ficietur ea, quae dicta sunt tibi à Domino, quae etiam in futuro sequerentur, praevидit. Simul ergo de praeterito & praesenti atque futuro per prophetia spiritum tacta est, quae & eam promissionibus Angel. Luc. I. li credidisse cognovit, & matrem neminans, quia Redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit. Et cum omnia perficienda prae-diceret, quid etiam de futuro sequeretur, aspexit. Aliquando verò prophetia spiritus ex praeterito tangit animum, nec tangit ex futuro: sicut in Paulo Aposto- Galat. I. lo aperte ostenditur, qui discipulis suis dicit, Notum vobis facio fratres euangelium, quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Vnde aliis quoque Eph. 3. que discipulis dicit, Secundum revelationem notum factum est mihi sacramentum. Qui tamen hoc ipsum euangelium, quod per revelationem cognoverat, cum Hierosolymam predicaturus ascenderet, ait, Ecce ego alligatus spiritu, vado in Hierusalem, quae in ea ventura sunt mihi ignorans. Hoc quippe Euangelij sacramentum est, quia Unigenitus Patris incarnatus atque perfectus homo factus est. Qui crucifixus, mortuus, & sepultus, die tertia surrexit, die quoque quadragesima ascendit in caelum, atque in dextra Patris sedet. Qui ergo per revelationem Euangelij agnovit prophetia

O iij spiritu

REGVLAE

spiritu de praterito tactus est. Sed quia quid pro
 code Euangelio passurus esset, ignorabat, de futu-
 Aeto. 20. ro proculdubio tactus nō est. Nā sic dicit, Nisi quod
 Spiritus sanctus per omnes ciuitates protestatur mi-
 hi, dicens: Quoniam vincula & tribulationes Hieru-
 solymis me manent. Apertè ostenditur, quia ea,
 quae ipsi futura essent, aliis de ipso reuelata erant,
 non autem ipsi de se. Sicut de illo per Agabum dicitur,
 Virū, cuius haec xona est, ita alligari oportet in
 Hierusalem. Aliquando prophetia spiritus tangit
 ex futuro, nec tangit ex praterito, sicut in Helisai
 4. Reg. 13 facto scriptum est, quia cum vnus ex filiis propheta-
 tarum materiam succideret, huic ferrum securis in
 aquam cecidit, qui exclamauit, Heu Heu domine
 mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autē ho-
 mo Dei, Vbi cecidit? At ille monstrauit ei locum,
 Praecidit ergo lignum, & misit illuc, natauitq; fer-
 rum. In quo videlicet propheta facto cognoscitur,
 quia qui requirit, vbi ceciderat, quid esset factu-
 rus, nouerat: sed tamen cū requirit, constat,
 quia vbi ferrum cecidisset, ignorabat. Prophetia
 ergo spiritus Helisai mentem ex futuro tetigerat,
 sed ex praterito non tangebatur, qui & ferrum ex
 profundis dimersum quia reuocaturus esset ad su-
 perficiem, scire potuit, sed vbi ceciderat, omnino
 nesciuit. Aliquando verò prophetia spiritus in pra-
 senti ex parte tangit, & ex parte non tangit. Quod

¶ Petri Apostoli historia testatur, cum missi ad Acto. 21.
cum à Cornelio milites, ei sunt per spiritum nuntia-
ti. scriptum quippe est, Et dixit spiritus ei, Ecce vi-
ri tres querunt te. Ad quos ille descendit, & requi-
rens, dicit: Quæ causa est propter quam venistis?
In cuius verbis ostenditur, quia eandem causam
per spiritum non audierat, quam à militibus requi-
rebat. In presenti ergo mentem Petri spiritus ex
parte tetigerat, & ex parte nõ tetigerat, qui adesse
milites dixit, & pro qua causa venerant, tacuit.
Aliquando spiritus prophetie in futuro ex parte
tangit, & ex parte non tangit. Sicut prophetarum
filij de auferendo Helia ad Helisæum dicunt, 4. Reg. 2.
Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollat domi-
num tuum à te? Quo tamen ablato, sese per di-
uersa dispergunt, eumque in rupibus & vallibus
querunt. In futuro ergo eorum mentem prophe-
tia spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tan-
gebat, quando eum, quem tollendum nouerant, non
inueniendum querebāt. Ex parte itaque tacti sunt,
atque ex parte non tacti, quia sciebant, quod to-
li posset, & nesciebant, quod inueniri non pos-
set. Idem quoque Helisæus per prophetie spiri-
tum de futuro ex parte tactus est, & ex parte non
tactus, cum regi Israel diceret, Percute iaculo ter- 4. Reg. 3.
ram, & cum percussisset tribus vicibus, & stetisset
iratus est contra eum vir Dei, & ait, Si percussisses

quinq̄ies aut sexies, siue septies, percussisses Syriā
 vsque ad consumptionem, nunc autem tribus vic
 bus percuties eam. Qui vtique nouerat, quòd toties
 percuteret Syriam, quoties percussisset terram: sed
 cū ei diceret, Percute terram, quoties eam percus
 surus esset, ignorabat quippe. & indignabatur, ter
 ram tertio fuisse percussam. Profecto constat, quia
 de futuro ex parte tactus fuerat, & ex parte non
 tactus, qui Syriā percuti pradixit, sed terram am
 pliùs percuti voluit. Sic Samuel cū ad vngendū
 Dauid à Domino mitteretur, respondit, Quomodo
 vadam? audiet enim Saul, & interficiet me,
 Iussu enim Domini Saul primum in regem Israel
 vnixerat, quo postea propter neglectum Dei manda
 tum reiecto, & Dauid vnxit, nec tamen à Saul oc
 cisus est. Ex parte ergo de futuro tactus propheta
 animus fuerat, & ex parte non tactus, qui & vn
 gendum Dauid in regno nouerat, & quia à Saule
 non esset occidendus, ignorabat. Sciendum quoque
 est, quòd propheta quidam è proximo tanguntur,
 atque è longinquo minimè tanguntur. Alij verò è
 longinquo tangūtur, & non tanguntur è proximo.
 Alij autem & è longinquo & è proximo propheta
 spiritū tanguntur. Simul enim Samuel veniē
 ti ad se Saul, atque a sinas patris quarenti, pcriisse
 a sinas nouerat, easque inuentas esse nuntiabat, &
 Saulem regem futurum pradixit. Dauid quoque
 quia

I. Reg. 15

I. Reg. 10

quia in eius regno succederet nuntiat: sed quia pater regis aeterni futurus sit, non praedicat. Quidam verò tanguntur è longinquo, & non tanguntur è proximo, sicut idem David incarnandum Dei vni genitum nunciat de Iudaea, dicens: Homo natus Psal. 36, est in ea, & ipse fundavit eam altissimus. Atque hunc ad calos ascensurum, & ad Patris dexteram Psal. 109 sessurum intelligit, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: & tamen multa, quae è vicino acta sunt, minimè prauidit. Vt enim pauca de multis loquar, seruum Miphiboseth Siban contra dominum suum mentientem non intellexit: 2. Reg. 16 quippe cui falsam referenti prodicionem, bona Miphiboseth domini sui protinus adiudicauit. Et Amasa promittens, dicit: Hac faciat mihi Deus, & 2. Reg. 19 hac addat, si non magister militiae fueris coram me omni tempore pro Ioab, ut videlicet quid sequeretur ignorans, quia Amasa idem non solù principatum militiae pro Ioab non susciperet, sed etiam per Ioab post paulum vitam finiret. Quidam verò è longinquo tanguntur & è proximo, sicut Esaias Esaias. 7. longe post futura pronuntiat, dicens: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Qui etiam de Exechia rege prophetia sps Esaias. 38 ritu tactus è vicino, quia de infirmitate sua surgeret, praedixit, & quot annis post infirmitatem viveret, nuntiavit. Aliquando enim prophetia spiritus

REGVLAE

- ius prophetis deest. nec semper eorum mentibus praesto est, quatinus cum hunc non habent, se hunc agnoscant ex dono habere, cum habent. Vnde Heliseus*
 4. Reg. 4 *cum flentem Sunamitidem mulierem a suis pedibus per Giexi puerum auelli prohiberet, dixit: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est, & Dominus calauit a me, & non indicauit mihi. Sic quoque cum cum Iosaphat de futuris requireret, & prophetia ei spiritus deesset, psalterium fecit applicari, ut prophetia ad hunc spiritus per laudem psalmodie descenderet, atque eius animam de venturis repletur.*

REGVLA CCIX.

Prophetæ cum mitterentur ad pronuntiandum è longinquo aduentum Christi, simul etiam de propinquo datum vel iniunctum est illis prophetare illud, in quo citius veraces comprobari possent, ut cum illa prophetiæ pars completa esset, illud quoque quod reliquum, vel maximum erat de aduentu Messiae, verum fore convinceretur. Rupertus Abbas in Osee cap. i.

EXPLANATIO.

Imminentem ab Assyris Israelis captiuitatem, itemque instantem Iudæ in Babylonis transmigrationem & præterea nonnulla etiam minora, quæ literis eorum legimus inserta, prophetabant, ut illis verissimè completis, quod maximum erat, crederetur.

RE

REGVLA CCX.

Prophetæ aliquando irrationales creaturas alloquuntur, ostendentes, quòd rationales irrationabiles facti sunt. Chrysoft. De poenitentia. Homil. 3.

EXPLANATIO.

Audite, inquit Esaias, cali, & auribus percipe Esaias. 1. terra, quoniam Dominus loquutus est. Alia præmissisti, ô Esaias, & alia dicis. Quæ alia præmissi? Incipiens dicis, Visio super Iudam & Hierusalem: calum alloqueris atque in terram sermonem declinas? Dimittens rationales, irrationabilibus cū elementis disputas? Ita, inquit: quoniam irrationales rationabiliores facti sunt rationabilibus. Non ea modo ratione, sed quòd Moyse volens eos ad promissionis terram inducere, providensq; fore tradita despici ab his debere, Audite, inquit, cali, & loquar, & audiat terra verbum oris mei, & con- Dente. 36
testabor vobis calum & terra, si ingressi promissionis terram, dum Deum tuum reliqueritis in omnes dispergendi estis gentes. Venit Esaias, atque comminatio ipsa in opus offerri debuerat, non poterat vocare Moysem iam defunctum atque eos, qui tunc audierant, mortuiq; fuerant. Elementa igitur quibus Moyse contestatus est, vocat: Ecce eiectionis à promissione, ô Iudæi, Ecce deservistis Deum: quo modo te vocabo Moyse? Interiit enim, mortuusq;

REGVLAE

tuusq; es. Quomodo & Aaron vocabo? & ille morti est deditus. Non adest, vnde hominem voces. Vocas, inquit, elementa. Idcirco & ipse viuens nō Aaron solum contestatus sum, atque illum & illum, sed quoniam illi morituri fuerant, & permanentia elementa vobis contestor, calum scilicet & terram. Irrationales ergo alloquor, quoniam quidem rationales in vilitatē irrationalium acti sunt. Propterea & alius propheta regem vidit furem, idolum veneratum, Deum despectum, aliosq; vniuersos trepidos, & dicit, Audi altare, audi. Lapidem alloqueris, sic, quoniam quidem lapide ipso insensibilior homo. Audi altare, audi: Hec dicit Dominus. Atque illico altare scissum est, lapisq; audiuit, fractusq; est lapis, & effudit libamen, quomodo non audiuit homo?

REGVLA CCXI.

Scriptura sacra cum dubitatiuē loquitur, non secundum visionem prophetæ, cui certum est, loquitur: sed secundum eos ipsos, qui monentur. Augusti. in Psal. 2. & Gregorius super Ezechie. Homil. 9.

EXPLANATIO.

Ezech. 2. In Ezechiele, inquit Gregorius, vbi supra scriptum est, Hec dicit Dominus Deus, Si fortē vel ipsi audiant, & si fortē quiescant. Dum constat, quod omnipotens Deus omnia sciat, mirandum valde est, cur dicitur,

dicitur, Si fortè audiant, si fortè quiescant. Quapropter sciendum nobis est, quia ista dubitatio loquutionis Dei non ex ignorantia, sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat, quòd qui fecit, & videt omnia, omnia sciat? Et per semetipsum in Euangelio de Antichristi prædicatoribus dicit, Dabunt signa magna & prodigia, ita vt in *Matt. 24* errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Cur hoc sub dubitatione dicitur, cum quid futurum sit à Domino præsciatur? Vnum verò è duobus est, quia si electi sunt, fieri nō potest: si autē fieri potest, electi non sunt. Et tamen dicitur vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ista ergo dominici sermonis dubitatio ex electorum cordibus designatio tentationis fuit, quia qui electi sunt ad persistendum, per signa prædicatorum Antichristi tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur, si fieri potest, hoc exprimitur, quòd electi in corde tentabuntur. Nutant quidem, sed non cadunt. Dicit ergo, Si fieri potest: quia trepidabunt: & tamen dicuntur electi, quia non cadūt. Dubitatio itaque sermonis à Domino in electis exprimit trepidationem mentis, quos & electos nominat, quia cernit, quòd in fide & in bono opere persistunt. Vnde cum dicitur, si forte, quia ex magna multitudine pauci sunt, demonstratur. Per dubitationem sermonum Dei quid significatur aliud nisi paucitas auditorum?

Esaia. 2.

REGVLAE

ditorum? Hiero. in hunc Exechielis locū, Loquitur, inquit, hac Deus ambigenti affectu, vt liberū hominis monstret arbitriū, ne presentia futurorū mali vel boni immutabile faciat, quod Deus futurum nouerit. Non enim quia ille ventura cognoscit, necesse est nos facere, quod ille praesciuit, sed quod nos propria voluntate sumus facturi, ille nouit futurū quasi deus.

REGVLA CCXII.

Reuelatio pluris est quā visio. Visio verò & diuinitio differunt, quòd visio in bonā partem accipitur; diuinitio tamen nunquā. Theophylactus in Epistolam 2. ad Corinth. & Rupertus abbas in Micheæ cap. 3.

EXPLANATIO.

Visio, ait Theophylactus, spectandā rem prabet, reuelatio verò profundiora denudat, quā res ipsa sit visa. Nō erit, ait Dominus, auguriū in Iacob, neque diuinitio in Israel. Visionis verò nomen passim in Prophetis & aliis sacra scriptura libris legimus. Diuinitio nanque prophetia mendax est.

REGVLA CCXIII.

Vbicunque in sacris literis legimus ad illum vel ad illum factum esse verbum Domini, magnam sonat beatitudinem. Rupertus super Osee, cap. 1.

EXPLANATIO.

Pf al. 93. David quippe dicit, Beatus homo, quem tu erudicis

dieris Domine. Suauiter enim & magna cum delectationum multitudine summam sapientiam discit ille, ad quem fit verbum Domini: quia videlicet hoc Ioan. I. verbum lux vera est, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et dum insulget humana menti, repente illuminat, repente docet, neque in incertum aurem cordis adducit, sed ita certum reddit, ita quod videt, pro constanti habet, ut non dubitet dicere. Quia verbum factum est. factum, inquam, quia certissimum futurum est, immutabiliter adimplendum est. & impossibile est, ut non fiat, quod futurum esse denuntiat.

REGVLA CCXIII.

Sicut in populo Iudæorum multi olim prophetauerunt falso spiritu, quorum neque prophetiae, nec scripta recepta sunt: ita & in Christianorum populo Euangelia plurimi scripserunt, quae ab Ecclesia non sunt recepta. Luc. in Praefatione sui Euangelij. Et Ambros. ibidem.

EXPLANATIO.

Pleraque nostrorum quæadmodum veterum Iudæorum paribus & generibus formantur & causis, atque exemplorum similium pari usu exituque conveniunt principioque rerum & fine concordant. Nam sicut multi in illo populo divino infusi spiritu prophetarunt, alij autem prophetare se pollicebantur, & professione

REGVLAE

professionem destituebant mendacio : erant enim
 pseudopropheta potius quam propheta, sicut Ana-
 Hiere. 28 nias filius Azur : erat autem populi gratia discer-
 nere spiritus, ut cognosceret, quos referre deberet in
 numerum prophetarum : quos autem quasi bonus
 nummularius improbaret, in quibus materia ma-
 gis corrupta sorderet, quam veri splendor laminis
 resularet: sic & nunc in Novo Testamento multi
 Euangelia scribere conati sunt, quae boni nummu-
 larii non probauerunt. Vnum autem tantummodo
 in quatuor libros digestum ex omnibus arbitrati
 sunt eligendum. Et aliud quidem fertur Euangelium,
 quod duodecim scripsisse dicantur. Ausus est etiam
 Basilides Euangelium scribere, quod dicitur secun-
 dum Basilidem. Fertur etiam aliud Euangelium,
 quod scribitur secundum Thomam. Noui alibi scri-
 ptum secundum Matthiam. Legimus aliqua, ne le-
 gantur: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut te-
 neamus, sed ut repudicimus, & ut sciamus, qualia
 sint, in quibus magnifici isti cor exaltant suum.
 Sed Ecclesia cum quatuor Euangelij libros ha-
 beat, per vniuersum mundum Euangelistis re-
 dundat. Hereses cum multa habeant, vnum non ha-
 bent. Multi enim conati, sed Dei gratia destituti
 sunt. Plerique etiam ex quatuor Euangelij libris
 in vnum ea, quae venenatis putauerunt assertioni-
 bus conuenientia, referferunt. Ita Ecclesia, quae vnu
 Euange

Euangelium habet, vnum Deum docet: illi autem, qui alium Deum Veteris Testamenti, alium Noui asserunt, ex multis Euangelis non vnum Deum, sed Luc. in plures fecerunt. Quoniam multi, inquit beatus Lu^s proem. cas, conati sunt, conati utique illi sunt, qui implere nequiverunt. Ergo multos cepisse nec implese, etiam sanctus Lucas testimonio locupletiore testatur, dicens plurimos esse conatos. Qui enim conatus est ordinare, suo labore conatus est, nec impleuit sine conatu: sunt enim donationes & gratia Dei. Quae ubi se infuderit, rigare consuevit, ut non egeat, sed redundet scriptoris ingenium. Non conatus est Mattheus, non conatus est Marcus, non conatus est Ioannes, non conatus est Lucas, sed diuino spiritu vbertatem dictorum rerumq; omnium ministrante, sine vilo molimine crepta compleuerunt.

REGULA CCXV.

Theologia & plurima est & minima: Euangeliumque & latum & magnum, rursumque concisum. Diony. de mystica theologia cap. i.

EXPLANATIO.

Mihi quidem illud mirifice intellexisse Bartholomaeus videtur, quia plurimis verbis exprimitur bona omnium causa, & breuibus simul, & nullis, ut quae neque verbum, neque intelligentiam admitat: quod omnibus supersubstantialiter & excelenter emineat, soli q; illis amoto velamine veraci-

REGVLAE

ter luceat, qui pura omnia & impura transfiliunt,
 omnemq; omnium sanctarum summitatum ascen-
 sum transcendunt, cunctaq; diuina lumina & sonos
 sermonesq; caelestes descendent, caliginem subuehūt,
 Ephc. 4. vbi veraciter ille est, vt scriptura ait, qui super om-
 Eec. 10. nia est. Neque enim ab re diuinus Moyses primum
 vt mundetur, admonetur, & rursus ab his qui non
 sunt huiusmodi, separetur. & post omnem illam ex-
 piationem buccinarum clangores varios exaudit,
 cernitq; lumina plurima plures atque multifidos vi-
 brantia radios. Mox verò segregatur à vulgaribus
 turbis, & cum electis sacerdotibus ad summitatem
 ascensionum diuinarum contendit, ibiq; non ipsi con-
 greditur Deo, neque ipsum cernit: (est enim inuisi-
 bilis Deus) sed locum vbi stetit. Hoc autem reor,
 insinuat angustissima qualibet, & suprema visibi-
 lium atque intelligibilium rationes cōgruas atque
 signa quadam esse eorum, quæ subiecta sunt, omnia
 transcendenti Deo, per quæ ipsius præsentia omnem
 intelligentiam superans demonstratur, supra spiri-
 tuales sanctissimorum ipsius locorum summitates
 supergressa. Tum verò ipsa quoque visibilia atque
 intellectualia contemplatur, linguens, ingreditur
 ignorationis mysticā profectō caliginem, in qua o-
 mnia scientia cognitionis præsidia terminans, totus
 in eo fit, qui tactum penitus visumq; refugit, tran-
 scenditq; omnia, & qui nullius est neque sumet,
 neque

neque alterius, penitus autem ignoto scientia omnis
& cognitionis vacatione præstantiore modo cõiun-
ctus, & eo quoque ipso quod nihil cognoscit, super
sensum mentemq; cognoscens.

REGVLA CCXVI.

Euangelista non est Euangelistæ contra-
rius, in his quæ narrat, licet non concordet.
August. super Ioannem tractatu. 112.

EXPLANATIO.

Quod Ioānes Euāgelista narrat, ingressum Domi Ioan. 13.
nū Iesum cū discipulis suis in hortū, non cōtinuò fa-
ctū est, cū eius illa finita esset oratio, de cuius ver-
bis ait, Hæc cū dixisset Iesus: sed alia quædā sunt
interposita, quæ à Ioāne prætermissa, apud alios E-
uāgelistas legūtur. Sicut apud hūc inueniūtur mul-
ta, quæ alii similiter in sua narratione tacuerunt.
Quomodo autem omnes cōueniant, ne veritati, quæ
per aliū promitur, ab alio repūgnetur, credas, ante-
quā scias, siue id in hac vita possit, siue per aliqua
impedimenta non possit, nihil ab aliquo Euangeli-
sta esse conscriptum, quantum ad has attinet, quos
in auctoritatem Canonicam recipit Ecclesia, quod
vel ipsius vel alterius nō minus veraci rationi pos-
sit esse contrariū. REGVLA CCXVII.

In vnus Euangelistæ expositione viden-
dū est, quid alii Euāgelistæ dicant, cū ille lo-
cus exponitur. Augu. 1. de adulterinis coniu-

REGVLAE

giis. cap. 11. & 12. EXPLANATIO.

Matth. 5. Cum legerimus in Euangelio secundū Matthaeū,
Quicūque dimiserit uxorem nisi ob fornicationem:
vel hoc, quod magis in Græco legitur, per causam
fornicationis, & aliam duxerit, mæchatur. Nō de-
bemus continuō putare illum non mæchari, qui pro-
pter causam fornicationis dimiserit, & aliam du-
xerit, sed adhuc ambigere, donec Euangelium se-
cundum alios Euangelistas, à quibus hoc narratum
est, consulamus. Quid si enim secundum Matthaeū
non quidem quod ad hanc rem pertinet, dictum est
totum, sed ita pars dicta est, ut intelligeretur à par-
te totum, quod tanquam explanantes Marcus &

Marc. 10.

Luc. 16.

Lucas, ut clareret plena sententia, totum dicere ma-
luerunt? Cum itaque primum non dubitantes ve-
rum esse, quod apud Matthaeum legitur, Quicun-
que dimiserit uxorem suam propter causam forni-
cationis, & aliam duxerit, mæchatur, quaesierimus
vtrum tantum iste mæchetur ducendo alteram u-
xorem, qui præter causam fornicationis priorem di-
miserit, an omnis, qui dimissa uxore, alteram duxe-
rit, ut ibi sit etiam ille, qui fornicantem dimiserit,
nōne secundum Marcum respōdebitur nobis, Quid
queritis, vtrum ille sit mæchus, & ille non sit, qui-
cunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit,
adulterium committit? Nōne etiam secundum Lu-
cam dicitur nobis, Quid ambigitis, vtrum ille, qui
propter

propter causam fornicationis uxorem dimiserit, & aliam duxerit, non mœchetur? Omnis qui dimiserit uxorem suam, & ducit alteram, mœchatur. Ac per hoc quoniam fas non est, vt Evangelistas quamuis diuersis verbis de vna re loquentes, ab vno sensu eademq; sententia dissentire dicamus, restat, vt Matthæum intelligamus à parte totum significare voluisse, eandem tamen tenuisse sententiam, vt dimittens uxorem, & alteram ducens, non quidam mœchetur, quidam verò non mœchetur, id est, qui propter fornicationem dimiserit, sed omnis qui dimiserit uxorem suam, & ducit alteram, mœchari minime dubitetur.

REGVLA CCXVIII.

Nulla alia causa est, cum Evangelistæ eadem non eodem modo dicant, nisi vt inde dicamus, res verbis, non rebus verba præponere Augu. de blasphemia in spiritum sanctum.

EXPLANATIO.

Duo Evangelistæ Marcus & Lucas cum de blasphemia in Spiritum sanctum loquerentur, non dixerunt blasphemiam, sed verbum, vt intelligeremus non omnem blasphemiam, sed quandam, nec verbum omne, sed quoddam. quid ergo dixerunt? Apud Marcum ita scriptum est, Amen dico vobis, quoniam omnia dimittuntur filiis hominum peccata & blasphemia, quib. blasphemauerunt. Vide regulā. 230.

REGVLAE

REGVLA CCXIX.

Euangelica narratio quamuis verissima sit, non tamen omnia quæ ibi dicuntur, vera esse creduntur. Augusti. contra Priscellianistas. cap. 9.

EXPLANATIO.

Multa à Iudæis falsa & impia dicta esse, verax Euangelii scriptura testatur. Vt in libro Iob, vbi multa persone loquuntæ esse narrantur, non solum quid dicatur, sed à quo etiam dicatur, considerandum est: ne passim quæ in sancto libro quolibet scripta sunt, recipientes, cogantur fateri, quod absit, vera & iusta fuisse, quæ marito sancto mulier insipiens suggererat, vt aliquid aduersus Deum loquens, ab illa intolerabili pœna moriendo liberaretur. Quod non ideo dixerim, quia illi amici à Domino reprobati, & ab ipso sancto Dei seruo merito culpati, nihil veri loqui potuerunt: sed quia non omnia, quæ loquuti sunt, vera putanda sunt. Quamuis ergo aduersus Iob nil verum dixerunt, potest tamen etiam ex eorum verbis aliquam sanam sententiam assumere, qui nouit sapienter dicta discernere. Sed quando inquirentes, probari nobis aliquid volumus testimonio sanctorum eloquiorum, non nobis dicatur, credendum esse, etiam quod in Euangelio scriptum est, si forte Euangelista eum hoc dixisse commemorat, cui fides habenda non est. Nam dictum est illic à Iudæis Domino

Iob. 2.

Ioan. 8.

mino

mino Christo, Nonne verum dicimus, quia Samaritanus es, & demonium habes? Quam vocem tanto amplius detestamur, quanto nobis Christus est charior. Emissam tamen à Iudeis dubitare nō possumus, qui Evangelicam narrationem verissimā credimus. Ita nec Evangelistæ derogamus fidem scribe-
ti: & Iudei vocem blasphemantis execramur. Hæc solū impiis & nefandis hominibus, sed nec ipsis in fide paruulis atque adhuc rudibus & indoctis, qui forte ibi loquentes commemorantur, tanquā Canonica auctoritati accommodamus fidem. Neque enim quia ille, cuius cæci nati oculos Dominus aperuerat, ait, Scimus, quia peccatores Deus non exaudit, ideo istam sententiam pro Evangelica auctoritate sic debemus accipere, ut ipsis in Euāgelio verbis Domini resistamus, qui dixit, Domine propitius esto mihi peccatori, magis iustificatum descendisse de templo, quā Pharisaum iustitias suas commemorantem atque iactantem diuina voce firmavit.

Iou. 9.

Luc. 18.

REGVLA CCXX.

Apostoli & Euāgelistæ vbicunq; de Veteri Testamēto ponūt testimonia, si inter Hebraicū & septuaginta nulla diuersitas sit, vel suis vel septuaginta verbis vti solēt. Si autē in Hebraico aliter in vetere editione sensus est, Hebraicū magis q̄ septuaginta interpretes sequuntur. Hiero. in Proœmio decimiquinti Comment. in Esaiam.

P iij

EX=

REGVLAE

EXPLANATIO.

A V C T O R. Hoc tā latè ostendit diuus Hieronymus in Nouum Testamentum & Prophetas, & de optimo genere interpretandi, vt nil apud eū frequentius occurrat.

REGVLA CCXXI.

Hoc autē generaliter est obseruādū, quòd vbicunque sancti Apostoli, aut Apostolici viri loquuntur ad populos, his plerunque testimoniis abutuntur, quæ iam fuerunt in Gentibus diuulgata. Hiero. in quæst. in Gene.

EXPLANATIO.

me. 46. Omnes anima quæ ingressa sunt cum Iacob Aegyptum, & quæ exierunt de femoribus eius absque mulieribus filiorum Iacob anima sexagintasex. Filij autem Ioseph, qui nati sunt ei in Aegypto anima nouem. Omnes ergo anima, quæ ingressa sunt cum Iacob Aegyptum, septuagintaquinque, quòd excepto Ioseph & filiis eius sexagintasex anima, quæ egressa sunt de femoribus Iacob, introierunt Aegyptum, nulla dubitatio est. Ita enim & paulatim per singulos supputatus numerus approbat, & in Hebraeis voluminibus inuenitur. Hoc autem quod in septuaginta interpretibus legimus, Filij autem Ioseph qui nati sunt ei in Aegypto anima nouem, sciamus in Hebraeo pro nouem esse duas. Ephraim quippe & Manasse antequam Iacob intraret in Aegyo.

Aegyptum, & famis tempus ingrueret, nati sunt de Aseneth filia Phutipharis in Aegypto. Sed & illud, quod supra legimus, Facti sunt autem filii Manasse quos genuit ei concubina Syra Machir, & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse Suthalaam Ethaam. Filij vero Suthalaam Edom additum est. Siquidem id quod postea legimus, quasi per anticipationem factum esse describitur. Neque enim illo tempore, quo ingressus est Iacob Aegyptum eius aetatis erant Ephraim & Manasse, ut filios generare potuerint. Ex quo manifestum est, omnes animas, quae ingressae sunt Aegyptum de femoribus Iacob fuisse septuaginta, dum sexaginta sex postea ingressae sunt. & repperunt in Aegyptotres animas, Ioseph scilicet cum duobus filiis eius. Septuagesimus autem ipse fuerit Iacob. Hanc rem ne videamur aduersum scripturae auctoritatem loqui, etiam septuaginta interpretes in Deuteronomio transtulerunt, quod in septuaginta animabus ingressus est Iacob in Aegyptum. Si quis igitur nostra sententia refragatur, scripturam inter se contrariam facit. Ipsi enim septuaginta interpretes, qui hic septuagintaquinque animas per proleptum cum Ioseph & posteris suis Aegyptum ingressas esse dixerunt, in Deuteronomio septuaginta tantum intrasse memorant. Quod si e contrario nobis id opponitur, quomodo in Actibus Apostolorum in Act. 7.

concione

REGVLAE

concione Stephani dicatur ad populum, septuaginta quinque animas ingressas esse Aegyptum, facili excusatio est. Non enim debuit sanctus Lucas, qui ipsius historia scriptor est, in Gentes Actuum Apostolorum volumen emittēs, contrarium aliquid scribere aduersus eam scripturam, quae iam fuerat Gentibus diuulgata. Et utiq; maioris opinionis illo dumtaxat tempore septuaginta interpretum habebatur auctoritas quam Luca, qui ignotus & vilis, & non magna fidei in nationibus ducebatur.

REGVLA CCXXII.

In epistolarum conscriptionibus ad Ecclesias sancti viri principaliter proferunt seruos se esse Domini nostri Iesu Christi. Didimus in Epistolam Iacobi cap. i.

EXPLANATIO.

Sicut mortalem gloriam homines appetentes, in suis conscriptionibus dignitates, quas putantur habere, praeponunt: ita sancti viri appellationem seruorum Dei supra regna totius mundi existimant.

REGVLA CCXXIII.

Omnes epistolae Pauli in salutationis principio non prius pacē habent: & sic gratiam: sed ante gratiam, & sic pacem, ut donatis nobis peccatis nostris, pacē Domini consequamur. Hierony. ad Cyprianum presbyterum in epistola qua psalmum. 99. exponit.

REGVLA CCXXIIII.

Pauli Epistolæ sanctæ quidē sunt omnes, sed doctrinam augustiorem continent, quæ ex vinculis missæ sunt. Chrysost. in Epist. ad Colos. Homilia. i.

EXPLANATIO.

Qua gratia dixi epistolas è vinculis missas nescio quid continere gratia amplioris. Nimirū hac causa. Nam in vinculis quasi si quis gloria rei bellica præcellens, inter medias hostiū strages & trophæa consistat, illinātque epistolis, quæ vult mandata: sic sanè faciebat hic beatus. Nouerat planè, quantum momēti ea res esset allatura. Quare Philemoni scribens ita loquitur, Quem genui in vinculis meis. Sunt autem epistola, quas in vinculis scripsit, ad Ephesios, ad Philemonem, ad Timotheum, ad Philippenses, ad Colossenses.

REGVLA CCXXV.

Epistolarum Pauli ordo & librorum Prophetarum alius est in sacra scriptura, quàm temporis, quo scriptæ sunt. Chrysost. in Epistolam ad Roma. Homilia. i.

EXPLANATIO.

Videtur porro mihi epistola ad Galatas præcessisse epistolam ad Romanos. Quòd si in Bibliis aliū obtrinet ordinem, mirum esse non debet. Siquidē & duodecim Prophetæ cū se inter se deinceps
non

REGVLAE

non subsequantur, si tempora inspicias, sed multum inter se ipsi tempore cum distent, si ipsam librorum seriē inspexeris, inter se ordine sunt collocati. Siquis dem Aggeus, & Zacharias, & alij aliquot post Exechielem & Danielelem prophetias ediderūt, & multi item post Ionam & Sophoniam, ceterosque omnes: sed tamen cum illis omnibus cōiuncti sunt, à quibus tanto temporis intervallo distant.

REGVLA CCXXVI.

Epistolæ Pauli quo tempore scriptæ sint, & quæ prius, quæ posterius, nosse multū confert ad quæstiones explicandas. Chrysost. in Epistolam ad Rom. Homil. i.

EXPLANATIO.

Cum enim video, Romanis ac Colossensib. Paulum iisdem de rebus scribentem, non eodem tamen modo iisdem de rebus, sed illis quidem magna cum indulgentia, cum ait. Porro tum, qui infirmatur fide, assumite non ad diiudicationes disceptationū, alius quidē credit vescendum esse quibuslibet, alia autem, qui infirmus est, oleribus vescitur. Colossensibus autem non perinde iisdem de rebus, sed maiore cum libertate ac fiducia. Itaque si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid tanquam viuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaueris, neque cōtractaueris. Quæ omnia ipso percunt abusu, non per honorem aliquem ad expletionem

expletionem carnis. Cuius differētia nullam aliam
 inuenio causam, quā ipsum epistolarum tempus.
 Initio indulgendum erat, postea autem non ita. At-
 que hoc identidem inuenias ipsum multis aliis lo-
 ciu facit tantem. Hunc morem videre est & medi-
 cum & magistrum obseruare. Neque enim medi-
 cus cum iis, qui in morbi adhuc sunt initio, & iis,
 qui ad valetudinis finē iam declinarint: neque ma-
 gister cum discipulis ab initio pueris, & cum iis,
 qui perfectiore doctrina indigeant, eadem ratione
 agit. Igitur aliis alia quadam causa & argumento
 adductus scribebat Paulus. Hoc ipsum declarat cū I. Cor. 7.
 Corinthiis scribens, De iis autem, inquit, quae ad
 me scripsisti. Tum Galatis statim ex proemio & Galat. I.
 epistola tota hoc manifestans. Romanos verò quo
 nomine, & quamobrem? Etenim testificari apud i-
 pso videtur, quod sint pleni bonitatis, pleni omnis
 scientia, qui & possent inuicem alius alium admo-
 nere. Romanis, inquam, quamobrem epistolā misit?
 Propter gratiam, inquit, mihi à Deo concessam, ut
 sim in posterum minister Iesu Christi. Ob quod & Rom. I.
 in epistola exordio dixit, Debitor sum, ita quātum
 in me est, paratus sum vobis quoque, qui Roma es-
 tis, euangelizare. Epistola ergo ad Romanos nō ca-
 teras omnes tempore praecepsit, ut multorum fert
 opinio, eas quidē omnes, quae Roma scriptae fuere,
 antecit. Ceteras alias quamuis nō omnes subsequuta
 est.

REGVLAE

est. Nā qua ad Corinthios scripta sunt, amba ante hanc scripta fuere. Argumento sunt verba ea, qua ad huius epistola finē adscripsit, ita loquens, Nunc autem proficiscor Hierosolymam ministrās sanctū. Visum est enim Macedonia & Achaia communis cationem aliquam facere in pauperes sanctos, qui

- Rom. 15.** sunt Hierosolymis. Corinthiis autem scribens, ait, Quod si fuerit opere premium, ut ipse proficiscar, mecum proficiscetur, de iis loquens qui eo pecunias deportandas colligebant. Vnde liquet, dum Corinthiis scripsit, incertam fuisse talem ipsius peregrinationem: dum autem Romanis, constitutum iā illi fuisse de profectione. Quo confesso, & illud constat, epistolam ad Romanos post illam scriptam fuisse. Quin & ad Thessalonicēses epistola videtur mihi praecessisse epistolā ad Corinth. Nam illi prius cum scripsisset, deque elemosyna apud illos sermonē mouisset his verbis, Caterum de fraterna charitate nō necesse habetis, ut scribā vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis vos inuicē. Etenim hoc facitis erga cūctos fratres, qui sunt in tota Macedonia. Tum demum ad Corinthios scripsit, id quo illius verba hac declarant, Novi enim promptitudinem animi vestri, quā de vobis iacto apud Macedones, quod Achaia parata est ab anno superiore, & v-
- 1. Thef. 4** strum exemplum prouocauit quā plures. Quibus ex verbis declarauit, se cum illis prius hac de re loquutum,

quatuor. His igitur epistolis, quæ ad Romanos scri-
 pta est, posterior est, eadē prima inter eas, quæ Ro-
 ma missæ sunt. Non enim Romam aduenerat, quo
 tempore hanc scripsit epistolam, id quod his ver-
 bis indicat, Desidero enim videre vos, ut aliquod
 vobis impartiar donum spirituale. Roma autem
 ad Philippenses scripsit, ideo ait, Salutant vos om- Philip. 4.
 nines sancti, maxime qui sunt ex Cesaris familia.
 Quo ex loco & ad Hebræos quoque scripsit, ob quod Hebr. 13
 ait eos omnes salutari ab illis, qui in Italia essent.
 Iam ad Timotheum epistolam ex ipsa vinculis 2. Tim. 4.
 scriptam Roma misit. Quæ quidē iudicio meo epi-
 stolarum omnium est postrema, id quod eius finis
 arguit. Ego enim, ait, iam immolor, & tempus res- 2. Tim. 4.
 solutionis meæ instat. Quod autem inibi è viuis de-
 cesserit, vndeque liquet. Sed & ad Philemo-
 nem epistola inter postremas est & ipsa, eaque sub
 extremam illius senectam scripta. Itaque ait, Nēpe
 Paulus senex, nunc autem etiam vincētus Iesu Chri Phile. 1.
 sti. Eandem tamen præcessit epistola ad Colossen-
 ses, id quod ab epistola sine manifestum est. Colos. Colos. 4.
 sensibus enim scribens ait, De omnibus rebus meis
 certiores vos faciet Tychicus, quem misi vnā cum
 Onesimo fido & dilecto fratre. Hic autem Onesi-
 mus is erat, pro quo epistolam ad Philemonem cō-
 posuit. Ac quod non alius esset illi cognominis, pa-
 tet ab Archippo. Quæ enim in epistola ad Philemo-
 nem

REGVLAE

Col. 4.

nem socium accepit exhortationis pro Onesimo suscepta, hūc et ad Colossenses scribēs excitat his verbis, Dicite archippo: Vide ministeriū, quod accepisti, vt illud impleas. Videtur porro mihi epistola ad Galatas præcessisse epistolam ad Romanos.

REGVLA CCXXVII.

Lingua apud Paulum in epistola ad Corinthios appellatur quælibet prolatio signorum priusquam intelligatur, quocum intellectus accesserit, qui mentis est proprius, fit reuelatio, vel agnitio, vel prophetia, vel doctrina. Augustinus. 12. De Gene. ad literam capitu. 8. & nono.

EXPLANATIO.

1. Cor. 14.

Si orauero, inquit Apostolus, lingua, spiritus meus orat: mens autem mea infructuosa est. Cum ergo lingua intelligatur hoc loco dicere obscuras & mysticas significationes, a quibus si intellectum mentis remoueas, nemo adificatur audiendo, quod non intelligit. Vnde etiam dicit, Qui enim loquitur lingua, nō hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit, spiritus autem loquitur mysteria. Satis indicat, eam se linguam hoc loco appellare, vbi sunt significationes velut imagines rerum ac similitudines: quæ vt intelligantur, indigent mentis intuitu: cum autem non intelliguntur, in spiritu eas dicit esse, non in mente. Vnde apertius ait: Si benedixer

ris spiritu, quis supplet locum idiota? Quomodo dicat amen, super tuam benedictionem, quando quidem nescit, quid dicas? Quia ergo etiam lingua, id est, membro corporis quod mouemus in ore, quum loquimur, signa utique rerum dantur, non res ipsae proferuntur: propterea translato verbo linguam appellauit quamlibet signorum prolationem, priusquam intelligantur, proinde ait, Si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi loquar vobis in reuelatione, aut in agnitione, aut in prophetia, aut in doctrina, id est, cum signis, hoc est, lingua accesserit intellectus, ut non spiritu tantum, sed etiam mente agatur, quod agitur?

REGULA CCXXVIII.

Paulus Apostolus nonnunquam eos, ad quos scribit, proprietate suae prouinciae pulsat. Hieronym. in Epistolam ad Galat. cap. tertio.

EXPLANATIO.

Creteneses semper mendaces, malas bestias, ventres pigros verè ab Epimenide poeta dictos, Apostolus comprobat. Vanos Mauros & feroces Damasos Latinus pulsat historicus. Timidos Phrygas omnes poeta lacerant. Athenis expeditiora nasci ingenia, philosophi gloriantur. Gracos leues apud C. Caesarem suggillat Tullius, dicens, Leuium Gracorum, aut immanium Barbarorum. Et pro

Tit. I.

Q

Flacco,

REGVLAE

Flacco, Ingenita, inquit, leuitas & crudita vanitas. Ipsum Israel graui corde, & dura ceruice, omnes scriptura arguunt. In hunc modum arbitror Apostolum Galatas regionis suae proprietate passasse, ut indociles & vecordes & ad sapientiā tardiores, cum eos insensatos appellat. Nam Galata ex Gallia originem traxerūt, & respiciunt suae originis tarditatem. Gallus ipse Hilarius, Gallos indociles appellat.

REGVLA CCXXIX.

Paulus sermone triuij utitur nōnunquam in Epistolis. Hieronym. in epistolam ad Galat. cap. 3.

EXPLANATIO.

Galat. 3. Quod dicitur, O insensati Galata, quis vos fascinauit? dignè Paulo, qui etsi imperitus est sermone, non tamen scientia, debemus exponere, non quoscierit esse fascinum, qui vulgo putatur nocere: sed vsus sermone sit triuij, et ut in cæteris, ita & in hoc quoque loco verbū quotidianæ sermocinationis assumpserit. Legimus in Prouerbiis, Donum inuidi cruciat oculos. Qui apud nos in Græco significans

Prou. 21. timus ponitur fascinator, & in Sapientia, quæ Salomonis scribitur, Fascinatio malignitatis obscurat bona. Quibus docemur exemplis, quod vel inuidus aliena felicitate crucietur, vel is, in quo bona sint aliquo alio fascinante, id est, inuidente, noceatur.

Dicitur

Dicitur fascinum propriè infantibus nocere & aetate parvula, & his qui necdum firmo vestigio figant gradū. Vnde & quidā ex Gentilibus, Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Hoc verum verum necne sit, Deus viderit, quia potest fieri, ut & daemones huic peccato seruiant, & quosunque in Dei opere vel cœpisse vel profecisse cognoverint, eos à bonis operib. auertant. Nūc illud in causa est, quòd ex opinione vulgi sumptū putamus exēplum, ut quomodo tenera aetas noceri dicitur fascino, sic etiam Galatæ in Christi fide nuper nati & nutriti lacte & nō solido veluti quodam fascināte sint nociti, & stomacho fidei nausante, Spiritus sancti cibum euomuerint. Quòd si aliquis contradicit, exponat, quomodo de cōmuni opinione sit sumptum, vallis Titanorū in regnorum libris, Syrena & Ono 2. Reg. 23. centauri in Esaia, Arcturus & Orion & Pleiades Esaia. 34. in Iob, & cetera his similia, quæ utiq; vocabula, Iob. 6. 38. Gentilium fabularū & causas & origines habēt.

REGVLA CCXXX.

Apostoli & Euangelistæ aliquando Veteris Testamenti adducunt testimonia, ut sensum, & non verba citent. Et tamen sermonū varietas spiritus vnitāte concordat, quanuis nec cum septuaginta neque cū Hebræis verba conueniant. Hieronym. ad Pammachium de optimo genere interpretandi.

REGVLAE

EXPLANATIO.

- In Matthæo legimus Dominum predicentem
Matt. 26. Apostolis fugâ, & hoc ipsum Zacharia testimonio
 confirmantem. Scriptum est, ait, Percutiam pasto-
 rem, & dispergentur oves. At in septuaginta, & in
 Hebræo multo aliter est. Non enim ex persona Dei
 dicitur, vt Euāgelista vult, sed ex propheta Deum
Zach. 13. Patrem rogantis, Percute pastorem, & dispergens
Matth. 2. tur oves. Scribit supradictus Euangelista, ad an-
 geli monitum tulisse Ioseph puerum & matrē eius
 & intrasse in Aegyptum, ibiq; mansisse vsque ad
 obitum Herodis, vt impleretur quod dictum est à
 Domino per prophetam, Ex Aegypto vocaui filium
 meū. Hoc nostri codices non habent: sed in Osee iux-
 ta Hebraicā veritatem scribitur, quia puer Israel
 est, et dilexi eū, & ex Aegypto vocaui filiū meum.
I. Cor. 2. Scribit Paulus ad Corinthios, Si enim cognouissent
 Dominum gloria, non crucifixissent, sed sicut scri-
 ptū est. Quod oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec
 in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus dili-
 gentibus se. Solent in hoc loco apocryphorum quidā
 deliramenta sectari, & dicere quòd de Apocalypsi
Esaï. 64. Helia testimonium sumptū sit, cum in Esaia iuxta
 Hebraicum ita legatur, A seculo non audierūt, nec
 auribus perceperunt, oculus non vidit, Deus absque
 te, quæ præparasti expectantibus te. Intelligimus
 vnde sumptum sit testimonium, & tamen Aposto-
 lus

lus nō verbum expressit ex verbo, sed *ὡς ἐστὶν* eundem sensum aliis sermonibus indicauit, Ex quibus omnibus perspicuum est, Apostolos & Euangelistas in interpretatione veterum scripturarū sensum quassisse nō verba, nec magnopere de ordine sermonibusq; curasse, dū intellectui res pateret. Idē in Esaia cap. 29. Illa, inquit, obseruanda est regula, Euangelistas & Apostolos absque damno sensum interpretatos in Gracum ex Hebraeo, vt sibi visum fuerit. Lege Regulam 218.

REGULA CCXXXI.

Si verbis dissentiant, quæ ab Apostolis citantur ex Veteri Testamento, nō confugiendum est ad apocrypha, sed sciamus Veteris Testamenti esse, quæ citantur ab Apostolis. Hieronymus in Epistolā ad Ephesios, cap. 5.

EXPLANATIO.

In Genesi scriptum est, Propter hoc relinquet homo *Gen. 2.* patrem suū & matrem suā, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna. Apostolus autem in Epistola ad Ephesios pro eo quod ibi habetur *ἡ ἑκκλησία*, id est, propter hoc, posuit *ὡς ἡ ἑκκλησία*, Eph. 6. quod Latine aliis verbis dici non potest. Deinde pro patre suo & matre sua proncina abstulit, & tantum patrem posuit & matrē. Et quod in medio dicitur, Et adhærebit uxori suæ, hic penitus prætermisit, & tantum quod sequebatur hoc dictū super-

Q iij rioribus

REGVLAE

rioribus copulauit, & posuit, Et erunt duo in carne vna. Hoc aut totū nūc idcirco obseruauimus, vt etiā in ceteris locis sicubi testimonia quasi de Prophetis & veteri Testamēto ab Apostolis vsurpata sunt & in nostris codicibus non habentur, nequaquā statim ad apocryphorū ineptias & deliramenta curramus, sed sciamus, scripta quidem ea esse in Veteri Testamento, sed non ita ab Apostolis, vt sensum magis vsurpatum, nec facile nisi à studiosis posse, vbi scripta sunt, inueniri.

REGVLA CCXXXII.

Libri sacrae scripturae cum honore sui cuiusque scriptoris legendi sunt. Augustin. 12. confessio. cap. 30. & 31.

EXPLANATIO.

Famulū tuū Domine scripturae huius dispensatorē spiritu tuo plenū ita honoremus, vt hoc eum te reuelāte, cū hac scriberet, attēdisse credamus, quod in eis maximē & luce veritatis & frugis utilitatis excellit. Ita cum alius dixerit, Hoc sensit, quod ego, & alius, imo illud quod ego: religiosius me arbitror dicere, cur non utrūq; potius, si utrūq; verum est, & si quid tertiū & si quid quartū, & si quid omnino aliud verū in his verbis videat, cur no oīa illa vidisse credatur, per quē vnus deus sacras literas vera & diuersa visuris multorū sensibus tēperauit? Sensit enim scriptor libri sacri in his verbis
atque

atq; cogitavit, cū ea scriberet, quicquid hīc veri potuimus inuenire, & quicquid nos nō potuimus, aut nondū possumus, & tamen in eis inueniri potest.

REGVLA CCXXXIII.

Solertissimus indagator Canonicarū scripturarum auctoritatem sequatur Catholicarum Ecclesiarum quā plurium, inter quas sanē illæ sunt, quæ Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Augustin. 2. De doctrina. Christiana. cap. 8.

EXPLANATIO.

Tenebit igitur hunc modū in scripturis Canonice, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis, præponat eis, quas quadā non accipiunt. In eis vero quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures grauiioresq; accipiunt, eis quas pauciores minorisq; auctoritatis Ecclesia tenent. Si autē alias inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi, quanquam hoc inueniri vix possit, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

REGVLA CCXXXIIII.

Emendari si debeant sacrae scripturae codices, vel emendandi sunt ex ea lingua, vnde translati sunt, vel ex codicibus earum regionum, vnde ipsa doctrina cōmeauit, vel si ibi quoque codices variarent, plures paucioribus, vetustiores recentioribus præferentur. Augusti. II. contra Faustum cap. 2.

REGVLÆ SAC. SCRIP.

EXPLANATIO.

Codicibus emendandis prius debet inuigilare solertia eorum, qui scripturas diuinas nosse desiderant, ut emendatis non emendatis cedant, ex vno duntaxat interpretationis genere venientes.

Finis Regularum & Explanationum.

INDEX

LOCA ALIQVOT INSIGNIO

ra, quæ obiter in sacris literis sunt exposita.

Cap.

Ex Genesi.

- 1 Fiat lux. regula. 66.
- 1 Requieuit deus ab omni opere, quod patrat. rat. regula. 128
- 2 Fons qui ascendebat de terra. regula. 35
- 2 In die quâ fecit dominus calum & terram. regula. 68
- 2 Quatuor flumina. regula. 57
- 2 Erunt duo in carne vna. regula. 231. 197
- 3 Aperti sunt oculi eorum. regula. 18
- 13 Faciâ semen tuû quasi puluerẽ terræ. reg. 24.
- 15 Peregrinum erit semen tuum in terra nõ sua. regula. 38
- 17 Dabo tibi & semini tuo post te terram in qua habitas in possessionem aternam. reg. 5
- 18 Apparuit deus Abraha ad ilicẽ Mãbra. re. 6
- 22 Nunc cognoui, quòd timeas Deum. reg. 154
- 21 Abiecit puerum. regula. 168
- 30 Exaudiet me cras iustitia mea. regula. 167
- 30 Tollens Iacob virgas populeas &c. reg. 58
- 45 Intrauit Iacob in Aegyptum cum animabus septuaginta. regula. 220
- 15 Sciendo scias, quia peregrinum erit semen tuû, &c.

REGVLÆ SAC. SCRIP.

EXPLANATIO.

Codicebus emendandis prius debet inuigilare solertia eorum, qui scripturas diuinas nosse desiderant, ut emendatis non emendati cedant, ex vno duntaxat interpretationis genere venientes.

Finis Regularum & Explanationum.

INDEX

LOCA ALIQVOT INSIGNIO

ra, quæ obiter in sacris literis sunt exposita.

Cap.

Ex Genesi.

- 1 Fiat lux. regula. 66.
- 1 Requieuit deus ab omni opere, quod patra-
rat. regula. 128.
- 2 Fons qui ascendebat de terra. regula. 35
- 2 In die quâ fecit dominus calum & terram.
regula. 68
- 2 Quatuor flumina. regula. 57
- 2 Erunt duo in carne vna. regula. 231. 197
- 3 Aperti sunt oculi eorum. regula. 18
- 13 Faciâ semen tuû quasi puluerẽ terra. reg. 24.
- 15 Peregrinum erit semen tuum in terra nõ sua.
regula. 38
- 17 Dabo tibi & semini tuo post te terram in qua
habitas in possessionem æternam. reg. 5
- 18 Apparuit deus Abraha ad ilicẽ Mäbra. re. 6
- 22 Nunc cognovi, quòd timeas Deum. reg. 154
- 21 Abiecit puerum. regula. 168
- 30 Exaudiet me cras iustitia mea. regula. 167
- 30 Tollens Iacob virgas populeas &c. reg. 58
- 45 Intrauit Iacob in Aegyptum cum animabus
septuaginta. regula. 220
- 15 Sciendo scias, quia peregrinum erit semen tuû,
&c.

INDEX

& cetera.

regula.38.

Ex Exodo.

- 3 Rubus ardebat, & non comburebatur. re. 130

Ex Leuitico.

- 1 Offerat turturcm ad altare. regula.130

Ex Deuteronomio.

- 1 Quae ei proxima sunt campestria. regula.29
 18 Non erit augurium in Iacob, neque diuinitio
 in Israel. regula.212
 22 Humiliauit uxorem proximi sui. reg.173
 25 Non ligabis os boui trituranti. regu.77
 32 Audite cali, quae loquor &c. regula.210

Ex libris Regum.

- 1.c.2 Si peccauerit vir in virum placari ei potest
 deus. regula.150
 1.c.28 Suscita mihi Samuelem. regula.15
 2.c.II Betsabee adulteriũ mysticè declaratur. r. 91
 3.c.13 Audi altare. regula.210

Ex libro Iob.

- 2 Si non in faciem benedixerit tibi. regula.24
 18 Attenuetur fame robur eius. regu. 45.44
 28 Non adequabitur ei aurum vel vitrum. re.59
 28 Abyssus dicit, Non est in me. regula.14
 19 Aduersus eum contendis, qui non ad omnia res
 sponderit tibi? regula.85
 35 Clamabunt, & ein'abunt, & dixit, Vbi est
 deus? regula.36

38 Hucusque

INDEX

38 Hucusq; venies, & non procedes amplius, &
hic confringes tumentes fluctus tuos. reg. 45

43 Ex libro Psalmorum,

1 Quare fremuerunt gentes. regula. 207

8 Oves & boues vniuersas &c. regul. 29

11 Eloquia Domini eloquia casta. &c. reg. 118

21 Deus deus meus respice in me. reg. 107

21 Diuiserunt sibi vestimenta mea. regula. 107

14 Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?
regula. 150

13 Quis ascendet in montem Domini? regula. 150

40 Inimici mei dixerunt mala mihi, quando mo-
rietur & peribit nomen eius? regula. 107

44 Accingere gladio tuo super femur tuum pote-
tissime. regula. 43

32 Consilium Domini in aeternum manet. reg. 45

33 Semper laus eius in ore meo. regula. 34

48 Comparatus est iumentis insipientibus. reg. 112

17 Sicut aspidis surda & obturantis aures suas.
regula. 112

70 Dedit arugini fructus eorum. regula. 104

82 Deus quis similis tibi? regula. 150

109 Ex utero ante luciferum genui te. regu. 13

118 Septies in die laudem dixi tibi. regula. 34

139 Venenum aspidum sub labiis eorum. regu. 112

Ex libro Prouerbiorum.

22 Descripsi eam tibi tripliciter. regu. 77

Ex

vid. fol. 50.

vid. fol. 56.

INDEX

Ex libro Canticorum.

- 4 Dentes tui sicut grex tonforum ascendens de
lauacro. regula. 17

Ex Esaia.

- 1 Visio Esaia & ca. regula. 203
1 Audite cali & auribus percipe terra. reg. 210
23 Erubescce Sidon, ait mare. reg. 14
56 Canes muti non valentes latrare. regu. 112

Ex Hieremia.

- 50 Equi in faminam insanientes &c. reg. 112
45 Dissipdam simulachra &c. regula. 69

Ex Ezechiele.

- 1 Cum ambularent animalia, ambulabant pa-
riter & rota. regula. 130
1 Quocunque ibat spiritus, illuc eūte spiritus, &
rote eleuabamur. regula. 130
2 Faciam iudicia in Alexandria. regula. 31
2 Si forte vel ipsi audiant. regu. 211
3 Veni ad acernum novarum frugum. reg. 200

Ex Daniele.

- 10 Audiuī vocē verborum, & audiens iacebam
& cetera. regula. 200

Ex Amos.

- 2 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plau-
strum onustum feno. regul. 13.

Ex Matthæo.

- 1 Ne timeas accipere Mariā vxorē tuā. re. 173

INDEX

- 1 Donec peperit filiū suū primogenitū. regu. 17
- 1 Antequam conuenirent. regula. 11
- 2 Ex Aegypto vocaui filiū meū. reg. 138
- 3 Genimina viperarū. regula. 112.
- 5 Quicumque dimiserit uxorem &c. reg. 217
- 5 Aperiens os suū, docebat eos. reg. 83
- 6 Sanctificetur nomen tuū. regula. 43
- 7 Quaecumque vultis, faciant vobis homines. regula. 160.
- 13 Simile est regnum calorum grano sinapis. regula. 130
- 21 Hic est haeres, venite occidamus eum. reg. 107
- 14 Contristatus est rex propter iusiurandum. regula. 185
- 23 Audistis, quia dictum est antiquis. regu. 49
- 24 Vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. regula. 211
- 15 Esuriui & dedistis mihi manducare. reg. 95
- 26 Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. regula. 230

Ex Marco.

- 5 Thabita cumi. regula. 160

Ex Luca.

- 1 Apparuit angelus Zachariae. regula. 6
 - 8 Qui habet aures audiendi audiat. regula. 170
 - 12 Quis fidelis dispensator. regula. 150
 - 16 Pater Abraham mitte Lazarum &c. reg. 82
- 16 Ha

INDEX

- 16 Habent Moysen & prophetas. regula. 51
 18 Index quidam erat &c. reg. 113
 24 Aperti sunt oculi eorum. regula. 18
 24 Oportebat impleri omnia, quae scripta sunt in
 psalmis &c. regula. 103
 18 Veh mundo à scandalis. regula. 97

Ex Ioanne.

- 1 In principio erat verbum. regula. 7. 102
 2 Erant autem hydriae sex. regula. 77
 4 Videte regiones quoniam albae sunt ad messem.
 regula. 10
 4 Da mihi bibere &c. regula. 10
 5 Scrutamini scripturas. regula. 120
 6 Nisi manducaveritis carnem filij hominis. re-
 gula. 110
 7. 20 Fratres Domini. regula. 4
 7 Mea doctrina non est mea. regula. 65
 10 Hyems erat. regula. 80
 5 Pater meus usque modo operatur. reg. 70. 128
 11 Totus mundus post illum abit. regu. 107
 12 Tulcrunt Dominum meum. regula. 40
 13 Erat autem nox. regu. 80
 ult. Totus mundus capere non posset & cetera.
 regula. 24

Ex Act. Apostolorum.

- 7 Iesum stantem à dextris virtutis Dei. regu. 8
 9 Saule Saule, quid me persequeris. regu. 107

Ex

INDEX

Ex Epistola ad Romanos.

- 3 *Quaecunque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur.* regula. 126
 8 *Quis accusabit aduersus electos Dei?* reg. 7
 15 *Quaecunque scripta sunt, ad nostram doc. scrip. sunt.* regula. 97

Ex Epistola .j. & ij. ad Corinthios.

- 1.7 *Mundemus nos ab omni coinquinatione &c.* regula. 7
 1.2 *Si cognouissent dominum &c. reg.*
 1.2 *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit.* regula. 130
 2.3 *Litera occidit, &c.* regu. 47
 2.3 *Vsq; in hodiernum diem velamen, &c. re. 51*
 2.5 *Si noueramus Christum secundum carnē, &c.* regu. 90.
 2.12 *Sufficit tibi gratia mea.* regula 85

Ex Epistola ad Galatas.

- 1 *Sed licet aut angelus de calo, &c.* regu. 127
 3 *O insensati Galatæ, quis vos fascinauit?* re. 228
 4 *Nunc autem cognoscentes deum imo cogniti ab eo.* regula. 154.

Ex Epistola ad Ephesios.

- 4 *Nolite cōtristare Spiritum sanctum dei.* re. 154

Ex Epistola ad Philippenses.

- 1 *Et quid eligam, ignoro: compellor autem &c.* regula. 7

Ex Epist.

INDEX

Ex Epistola ad Thessalonicenses prima.

- 1 Hæc est voluntas dei sanctificatio & cetera
regula. 75

Ex prima Epistola ad Timotheum.

- 5 Noli adhuc aquam bibere. regula. 86

Ex Epistola. i. Ioannis.

- 1 Nolite diligere mundum & c. regula. 2

Ex Apocalypsi.

- 20 Vidi mortuos magnos & c. regula. 106

- 21 Ipsa verò ciuitas auro mundo & c. regula. 111

Finis indicis insignium locorum.